

T.C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Avrupa Topluluğu Anabilim Dalı

Doktora Tezi

**AVRUPA BİRLİĞİ’NİN ORTAK DİS ve GÜVENLİK
POLİTİKASI YARATMA ÇABALARI VE
TÜRKİYE’YE ETKİLERİ**

Haydar Efe

2502010059

Tez Danismanı
Prof.Dr. Naz Çavusoglu

İstanbul-2005

ÖZ

Ortak Dis Güvenlik Politikası, AB bütünleşme sürecindeki işbirliğinde en zor alanlardan biri olmuştur. Çünkü, farklı ulusal çıkarlara, tarihsel geleneklere ve dünyanın diğer taraflarıyla farklı siyasi ilişkilere sahip üye devletler, dış politikayı egemenliklerinin belirtisi olarak görmektedirler. Fakat, pek çok farklılığa rağmen, bir ODGP oluşturulması talebi AB içinde yaygın bir şekilde paylaşılmaktadır. Bu tezin temel argümanı: AB'nin uluslararası sorunlar üzerinde etkili; tek bir sesle konuşan küresel politikada etkili ve önemli bir aktör olma amacına ulaşmanın etkili ve tutarlı bir ODGP oluşturulmasıyla mümkün olduğu gerçeğidir. Bu kapsamda Türkiye'nin, yeni Avrupa Güvenlik Savunma Politikası yapılarından dışlanmaması gerektiği ve Türkiye'nin, AB'nin Ortak Dis Güvenlik Politikası'na çok değerli katkılarda bulunabileceği tezin diğer argümanıdır.

Dört bölümden oluşan bu tezin, birinci bölümünde Ortak Dis Güvenlik Politikası'nın tarihsel evrimi kapsamında Soğuk Savaş döneminde AB üyelerinin etkili ve tutarlı bir dış güvenlik politikası geliştirme çabaları; ikinci bölümünde Soğuk Savaş sonrası dönemde Maastricht, Amsterdam ve Nice Antlaşmalarında ODGP'nin oluşumu ve kurumsal yapılanması; üçüncü bölümünde yeni gelişen AGSP alanındaki çabalar ve ve son bölümde AGSP oluşturma çabalarının Türkiye'ye olumsuz etkileri ve Türkiye'nin, AB'nin ODGP'na hayati katkıları değerlendirilmektedir.

ABSTRACT

CFSP has been one of the most difficult areas in which to cooperate in EU's integration process. Because member states, which have different national interests, historical traditions and different political relations of other parts of the world, have seen it as a sign of their sovereignty. But, in spite of many controversies, the demands for a CFSP are widely shared in the EU. The main argument of this thesis is EU intend to make itself an important and effective actor in global politics which, speak with one voice and having influence on international issues. In order to achieve to this goal, EU has to develop effective and a coherent CFSP. In this framework, other argument of this thesis is that Turkey must not be excluded from new ESDP structure, because Turkey will be able to make valuable contributions to EU's Common Foreign Security Policy.

This thesis is composed of four chapters. In this thesis evaluating European states efforts to develop coherent and an effective foreign and security policy in the context of historical evolution of the CFSP in Cold War period in the first chapter, and second chapter deal with in post Cold War era formation and institutional structure of "European Foreign and Security Policy" in Maastricht, Amsterdam and Nice Treaties; the third chapter, the efforts in the field of newly developing European Security Defence Policy, in last chapter, negative effects of ESDP efforts to Turkey and Turkey's vital contributions to EU's CFSP.

ÖNSÖZ

Doktora programına başladığım yıl olan 2001 yılındaki “11 Eylül” saldırıları sonrasında dünyada ve özellikle Avrupa’da bir Ortak Dis Güvenlik Politikası oluşturma çabalarının hız kazanması ve Türkiye’nin AB’ye üyelik sürecinde Türkiye’nin Avrupa güvenliği ve dis politikası bakımından vazgeçilmez bir aktör olduğu ve jeopolitik öneminin AB’ye üyelik için temel sebep olduğu yorumlarının hemen bütün AB uzmanlarınca dile getirilmesi “Avrupa Birliği’nin Ortak Dis Güvenlik Politikası Yaratma Çabaları ve Türkiye’ye Etkileri” başlıklı tez çalışmamda temel etken oldu.

Çalışmamın temel argümanı “sivil güç” tanımından sıyrılıp küresel bir aktör olmak isteyen AB’nin, bu amacında başarılı olmasının etkili ve uyumlu bir Ortak Dis Güvenlik Politikası yaratmasıyla mümkün olacağı ve etkili bir ODGP için de AB’nin Türkiye’ye ihtiyaç duyacağı, bu kapsamda Türkiye’nin, AB’nin ODGP’na essiz katkılar sağlayacağıdır.

Çalışmamda yararlandığım temel bilgi kaynaklarım, İktisadi Kalkınma Vakfı kütüphanesi, İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, İstanbul Üniversitesi AT Hukuku Araştırma ve Uygulama Merkezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi kütüphanesi, Marmara Üniversitesi AT Enstitüsü kütüphanesi oldu. İnternet ortamında ise Avrupa Birliği’nin resmi web sitesi yanında, <http://www.ena.lu> temel başvuru kaynaklarım oldu.

Tezimin tamamlanmasında emeği geçen danışman hocam Prof. Dr. Naz Çavusoglu’na, Prof. Dr. Hülya Baykal’a, Yrd.Doç. Dr. İnci Kerestecioglu’na ve Dr. Özlem Terzi’ye teşekkür ederim.

Uzun ve yorucu çalışmalarım bana sürekli destek olan esim Jale Efe, oğlum Deniz Efe, annem Zeycan Efe, babam Hüseyin Efe ve agabeyim Ekrem Efe’ye teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca çalışma arkadaşlarım Hüseyin Bayrak, Bahar Sirma ve Seher Agca’ya verdikleri destekten dolayı teşekkür ederim.

İstanbul, 30 Eylül 2005

Haydar Efe

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
Öz (Abstract).....	III
Önsöz.....	IV
Giris.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. II. DÜNYA SAVASI SONRASI, SOGUK SAVAS DÖNEMİNDE AVRUPA'DA ORTAK DIS POLITIKA OLUSTURMA ARAYISLARI

1.1. Avrupa'da İlk Bütünlesme Çabaları.....	21
1.2. İkinci Dünya Savasi Sonrasi Avrupa'da İlk Birlik Olusturma Girisimleri.....	24
1.3 Dunkirk Antlasmasi.....	26
1.4. Brüksel Antlasmasi.....	26
1.5. NATO'nun Kurulmasi.....	29
1.6. Avrupa Savunma Toplulugu (AST) Girisimi.....	30
1.7. Degistirilmis Brüksel Antlasmasi ve Batı Avrupa Birligi'nin (BAB) Kurulmasi.....	34
1.8. I. ve II. Fouchet Planlari.....	39
1.9. Avrupa Siyasal Isbirligi.....	48
1.9.1 Avrupa Siyasi Isbirligi'nin Evrimi.....	49
1.9.1.1. Lahey Zirvesi.....	49
1.9.1.2. Lüksemburg Raporu.....	50
1.9.1.3. Paris Zirvesi.....	53
1.9.1.4. Kopenhag Raporu.....	54

1.9.1.5 1974 Paris Paris Zirvesi ve Avrupa Konseyi'nin Kurulmasi.....	56
1.9.1.6 Tindemans Raporu.....	57
1.9.1.7 Londra Raporu.....	59
1.9.1.8 Genscher-Colombo Raporu.....	61
1.9.1.9 Stuttgart (Solemn) Deklarasyonu.....	62
1.9.1.10 Tek Avrupa Senedi.....	65

İKİNCİ BÖLÜM

2. SOGUK SAVAS SONRASI AVRUPA'NIN DEĞİŞEN GÜVENLİK ANLAYISI VE BİR ORTAK DİŞ VE GÜVENLİK POLİTİKASI YARATMA ÇABALARI

2.1 Soguk Savas Sonrasi AT Üyelerinin ODGP'na Bakislari.....	71
2.2 Hükümetlerarası Konferans.....	74
2.3. Maastricht Antlasmasi ile Kurulan Üç Sütunlu Yapı'nın II. Sütunu Olan ODGP'nin Hedefleri.....	78
2.4. Amsterdam Anlasmasi ile ODGP'nin Kurumsal Yapısında ve Karar Alma Mekanizmasında Reform.....	83
2.4.1.ODGP Alanında Karar Alma Prosedürü.....	92
2.4.2. ODGP Alanında Birliğin Dış Temsili.....	95
2.5. ODGP ve AGSP'nin Kurumsal Yapısı ve İşleyişi.....	96
2.5.1. ODGP ve AGSP'nin Aktörleri.....	96
2.5.1.1. Avrupa Birliği Konseyi (AB Zirvesi).....	97
2.5.1.2. Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi.....	98
2.5.1.2.1. Konsey Genel Sekreteri / ODGP Yüksek Temsilcisi.....	100
2.5.1.2.2. Politika Planlama ve Erken Uyarı Birimi...101	
2.5.1.2.3. Siyasi ve Güvenlik Komitesi.....	102

2.5.1.2.4. Avrupa Birliği Askeri Komitesi.....	106
2.5.1.2.5. Avrupa Birliği Askeri Personeli.....	108
2.5.1.3. Başkanlık.....	111
2.5.1.4. Avrupa Komisyonu.....	112
2.5.1.5. Avrupa Parlamentosu.....	114
2.5.1.6. Üye Devletler.....	115
2.5.1.7. Özel Temsilciler	116
2.5.1.8. AB'nin Diğer ODGP Yapıları.....	116
2.5.1.8.1. Avrupa Birliği Güvenlik Araştırmaları Enstitüsü.....	117
2.5.1.8.2. Avrupa Birliği Uydu Merkezi.....	118
2.5.1.8.3. Avrupa Savunma Ajansı.....	118
2.5.1.8.4. Avrupa Muhabirler Ağı.....	119
2.5.1.8.5. Relex Danışmanları.....	120
2.5.1.8.6. ODGP Çalışma Grupları.....	120
2.5.1.8.7. Siyasi Askeri Grup.....	120
2.5.1.8.8. Kriz Yönetimi'nin Sivil Unsurları Komitesi.....	120
2.5.2. Ortak Dis ve Güvenlik Politikası'nın Araçları.....	121
2.5.2.1. Ortak Stratejiler.....	121
2.5.2.2. Ortak Tutumlar.....	122
2.5.2.3. Ortak Eylemler.....	124
2.5.2.4. Uluslar arası Antlaşmalar.....	127
2.5.2.5. Deklarasyonlar.....	128
2.5.2.6. Üçüncü Ülkelerle Temaslar.....	128

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AB’NİN AVRUPA GÜVENLİK VE SAVUNMA POLİTİKASI YARATMA ÇABALARI

3.1. Avrupa Birliği’nin Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası Oluşturma Çabaları.....	129
3.1.1. Roma Bildirisi ile BAB’ın Yeniden Faaliyete Geçirilmesi.....	129
3.1.2. Lahey Platformu.....	131
3.1.3. Maastricht Antlaşması ile BAB’ın İşlevsel Hale Getirilmesi.....	132
3.1.4. Petersberg Görevleri.....	135
3.1.5. NATO’nun Brüksel Zirvesi’yle NATO İçinde Bir AGSK ve BMGG Oluşturulması.....	136
3.1.6. NATO’nun Berlin Zirvesi.....	137
3.1.7. BAB İçinde Ortak Üyelere Yeni Haklar Tanınması.....	139
3.1.8. NATO’nun Madrid Zirvesi.....	140
3.1.9. BAB Erfurt Bakanlar Konseyi.....	141
3.1.10. Amsterdam Antlaşması ile BAB’ın Entegre Edilmesi Niyeti.....	142
3.1.8. BAB’ın Yeniden Uykuya Yatırılması.....	143
3.2. AGSP’nin Geliştirilmesine ABD’nin Tepkisi ve AB-ABD İlişkileri.....	144
3.2.1. Danışma Düzenlemeleri ve AB Üyesi Olmayan Ülkelerin Katılımı.....	146
3.2.2. Bosna ve Kosova Krizlerinden Çıkarılan Dersler.....	148

3.3. Saint Malo Zirvesi.....	149
3.4. NATO’nun Washington Zirvesi.....	152
3.5. Köln Zirvesi: AGSP’nin Resmi Baslangici.....	155
3.6. Helsinki Zirvesi.....	158
3.7. Feira Zirvesi.....	160
3.8. Nice Zirvesi.....	160
3.9. Göteborg Zirvesi.....	170
3.10 “11 Eylül” Saldirisi ve Terörle Mücadelenin ODGP Kapsamina Alinmasi.....	170
3.11 Laeken Zirvesi.....	172
3.12 Sevilla Zirvesi.....	174
3.13 Kopenhag Zirvesi.....	176
3.14 AB-NATO Arasinda Tarihi Anlasma.....	177
3.15 Brüksel Zirvesi ve Sonrasinda AGSP Ile Ilgili Gelismeler.....	178
3.16 AB’nin Kendi Ortak Savunma Sanayii’ni Olusturma Çabalari	180
3.17 Avrupa Güvenlik Stratejisi.....	184
3.18 AB Anayasasi’nda Ortak Dis Politika ve Güvenlik Politikasi Konusu.....	186
3.18.1 Anayasayi Hazirlama Çabalari.....	187
3.18.2 Anayasa’nin İçerigi ve ODGP ile Ilgili Hükümleri.	188
3.19. Soguk Savas Sonrasinda NATO’nun Degisen Uluslar arasi Ortama Uyum Saglama, Yenilenme ve Kendini ve Görevlerini Yeniden Tanimlama Çabalari.....	196
3.19.1 Londra Zirvesi.....	197
3.19.2 Roma Zirvesi.....	198
3.19.3 NATO’nun ve ABD’nin AGSP Hakkindaki Endiseleri.....	202
3.19.4 AB ve NATO Arasindaki Berlin Arti Düzenlemeleri...	210

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA GÜVENLİK SAVUNMA POLİTİKASI OLUSTURMA ÇABALARININ TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

4.1. Türkiye'nin BAB İçindeki Konumu.....	213
4.2. Türkiye'nin AGSP Karar Mekanizmalarından Dislanması Sorunu.....	215
4.3. Ankara Mutabakatı.....	226
4.4. Brüksel Belgesi ve Kopenhag Zirvesi.....	229
4.5. Düzenli Raporlar, Ulusal Program, Katılım Ortaklığı Belgesi ve Diğer Belgelerde ODGP İle İlgili Konular.....	230
4.6. Yunanistan ile Yasanın Sorunların Türkiye'nin AB Sürecine Etkileri.....	235
4.6.1. Türkiye İle Yunanistan Arasındaki Sınır Anlaşmazlıkları.....	235
4.6.2. Kıbrıs Sorunu.....	246
4.7. Türkiye'nin AB'ye ODGP Bağlamında Muhtemel Katkıları.....	261
Sonuç.....	279
Kaynakça.....	282

EKLER

EK : 1 Fouchet Plan I.....	315
EK: 2 Fouchet Plan II.....	320
EK: 3 Davignon Report.....	324
EK: 4 Copenhagen Report.....	329
EK: 5 London Report 1981.....	338
EK: 6 Solemn Declaration	343
EK: 7 Single European Act Title IIITreaty Provisions On European Co-operation In The Sphere Of Foreign Policy.....	352
EK: 8 Maastricht ve Amsterdam Antlasmaları'nın Ortak Dis Politika ve Güvenlik Politikası ile İlgili Hükümleri.....	354
EK: 9 Joint Declaration Issued At The British-French Summit, Saint- Malo, France, 3-4 December 1998.....	362
EK : 10 Cologne European Council Annex III Of The Presidency Conclusions Cologne European Council 3 And 4 June 1999 Presidency Report on Strengthening of the CFSP and Defence.....	363
EK : 11 13 European Security Strategy - A Secure Europe In A Better World	368
EK: 12 Brussels Document, October 2002.....	382
Özgeçmiş.....	388

KISALTMALAR

ABA	Avrupa Birliği Antlaşması
AB	Avrupa Birliği
AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu
AGIK	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı
AGIT	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teskilatı
AGSP	Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası
AGSK	Avrupa Güvenlik Savunma Kimliği
AKÇT	Avrupa Kömür Çelik Topluluğu
AKKA	Avrupa Konvansiyonel Kuvvetler Anlaşması
AMG	Acil Müdahale Gücü
AP	Avrupa Parlamentosu
ASI	Avrupa Siyasi İşbirliği
AT	Avrupa Topluluğu
AST	Avrupa Savunma Topluluğu
ATS	Avrupa Tek Senedi
ATM	Avrupa Toplulukları Mahkemesi
BAB	Bati Avrupa Birliği
BIO	Barış için Ortaklık
BM	Birleşmiş Milletler
BMDHS	Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi
BMGG	Birleşik Müsterek Görev Gücü
BSEC	Black Sea Economic Cooperation
CCC	Capability Commitment Conference
CFSP	Common Foreign and Security Policy
COREPER	Committee of Permanent Representatives Daimi Temsilciler Komitesi
DIGM	Dis İlişkiler Genel Müdürlüğü
DSACEUR	Deputy Supreme Allied Commander of Europe
EBRD	European Bank of Reconstructions and Development Avrupa Yeniden İnşa ve Kalkınma Bankası
EDC	European Defence Community
EPC	European Political Cooperation

ESDI	European Security Defence Identity
ESDP	European Security Defence Policy
EUSC	European Union Satellite Center
FKÖ	Filistin Kurtulus Örgütü
IGC	Intergovernmental Conference
INOGATE	Interstate Oil and Gas Transport to Europe
JCTF	Joint Combined Task Force
KAİK	Kuzey Atlantik İsbirligi Konseyi
KEİ	Karadeniz Ekonomik İsbirligi
KOB	Katılım Ortaklığı Belgesi
NAC	North Atlantic Council
ODGP	Ortak Dis Güvenlik Politikası
OSCE	Organization for Security and Cooperation in Europe
PfP	Partnership for Peace
RRF	Rapid Reaction Force
SACEUR	Supreme Allied Commander of Europe
SHAPE	Supreme Headquarters Allied Powers Europe
SYG	Savunma Yetenekleri Girişimi
TACIS	Technical Assistance to the Commonwealth of Independent States
TIKA	Türkiye İsbirligi ve Kalkınma Ajansı
TRACECA	Transport Corridor Europe-Caucasus-Asia
UAD	Uluslararası Adalet Divanı
UP	Ulusal Program
WEAG	Western European Armament Group
WEU	West European Union
YAP	Yenileştirilmiş Akdeniz Politikası

Giris

Bati Avrupa devletlerinin 1940'lerin sonlarından bu yana olusturma çabasi içine girdikleri Avrupa bütünlesme sürecinin ayrilmaz bir parçasi olan ortak dis politika olusturma çabalari, en bastan beri AB bütünlesme sürecinde isbirligi yapılacak en zor alanlardan biri olmustur. Avrupa Komisyonu'nun dis iliskilerden sorumlu eski üyesi Chris Patten'in "bir çok sifat ama çok az fiille ifade edilen politika olarak" ifade ettigi AB'nin dis politikasinin bugünkü haliyle "çok sesli, fakat sefsiz ve sorunlu bir filarmoni orkestrasi"na benzedigi, tek ses olmadigi ve ortak politika üretemedigi herkesçe kabul edilen bir gerçektir.

AB'nin siyasal birlige dogru evrilmesinin tarihi, ODGP'nin olusturulduğu Maastricht'den çok eskilere, Ikinci Dünya Savasi sonrasinda, Soguk Savas'in henüz basladigi yillara dayanir. AB'nin bu siyasal evrimi, kendi iç gelism süreci kadar, dünya ekonomisi ve siyasetindeki hizli dönüşümlere ayak uydurma çabalari sonucunda belirlenmistir.

Bir Ortak Dis Politika ve Güvenlik Politikasi olusturmak uzun dönemli bir istir ve kararlarimizin sonuçlari çoğu zaman aylar veya yillar sonra ortaya çıkar. ¹ Avrupa'da ortak dis politika ve güvenlik politikasi olusturulmasi hedefi de uzun bir dönemi kapsayan ve yavas ilerleme kaydeden bir süreçtir. ODGP'nin temelini olusturan ASI sürecini bir kenara birakirsak, ancak 1990'larda olusmaya baslayan ve halen gelisme halinde olan AB'nin ODGP'ndaki bu gecikme, devletlerin egemenliklerinden taviz verme anlami tasiyacaklarini düşündükleri bu politikanin duyarli yapisiyla yakindan ilgilidir. Ulus devletlerin egemenlik alanlarindaki en ödün vermek istemedikleri konularin basinda gelen dis politika ve güvenlik politikalarini uyumlastirmak, ortak, supranasyonel bir çatı altinda toplamak ekonomik entegrasyon kadar kolay olmamaktadır.

¹ Lord George Robertson, "Turkey And A European Security and Defence Identity", Elegans Dergisi no: 52, Kis 2001.

Avrupa devletlerinin her birinin dünyanın diğer bölgeleri ile kendi tarihleri boyunca kendi baslarına ilişki kurmuş oldukları göz önüne alındığında, ülkelerin uluslar arası sorunlar karşısındaki davranış ve tutumları çoğu durumda farklılık göstermektedir. Dolayısıyla farklı tarihleri, farklı devlet gelenekleri farklı çıkarları, üçüncü ülkelerle farklı ilişkileri ve farklı koloniyel bağları olan ülkelerin dış politikalarını bütünleştirme ve hatta birleştirmek çok zor bir iştir. Fakat bütün bu farklılıklara rağmen, AB içinde bir Ortak Dış Güvenlik Politikası yaratma talebinin, yaygın bir şekilde paylaşıldığını belirtmek gerekir.

ODGP'nin bugünkü yapısını anlamak ve gelecekteki alabileceği şekli tahmin edebilmek için, ODGP oluşturma çabalarının tarihsel geçmişini incelemek zorunludur. Zira, ODGP, 1990'da birden ortaya çıkmış bir oluşum değildir.

II. Dünya Savaşı sonrası Avrupa'da uluslararası politika alanında işbirliği düşünceleri savaş öncesine göre daha sık gündeme gelmeye başladı. Ve Avrupadaki bu bu birlik çalışmalarının temelinde güvenlik sorununa çözüm arayışları yatmaktaydı. Özellikle Fransa ve Almanya arasındaki düşmanlığa son verme amacı Avrupa Toplulukları'nın kuruluşundaki temel amaçlardan biri olmuştur. Bu konudaki ilk önemli girişim Avrupa Savunma Topluluğu (AST) girişimidir. 1950 yılındaki "Pleven Planı" ile ortak komuta altında bir Avrupa Ordusu kurma girişimleri başlamıştır. "Avrupa Savunma Topluluğu" kurulması için yapılan çalışmalar, AKÇT üyesi altı devlet arasında sürmüş, Avrupa Savunma Topluluğu'nu Kuran Antlaşma imzalanmıştır. Fakat, Fransız Parlamentosu'nun 30 Ağustos 1954 tarihindeki vetosu nedeniyle bu proje yasama geçirilememiştir. AST ile birlikte, Federal yada Konfederal bir yapı oluşturma amacıyla olan; bir Bakanlar Konseyi, Adalet Divanı ve iki kişimli bir parlamento öneren ve uzun dönemde AST ve AKÇT'yi içine alması planlanan bir siyasi proje olan "Avrupa Siyasi Topluluğu" projesi de reddedilmiştir. Ancak, AST girişiminin başarısızlığından sonra 1950'li yılların ortaya çıkardığı şartlarda yola ekonomik bütünleşme ile devam edilmesi kararlaştırılmış ve ekonomik bütünleşme çabalarına hız verilmiştir.

Paris ve Roma Antlaşmaları'nın imza edilmeleriyle birlikte Avrupa bütünleşmesi ekonomik konular ve bir ortak pazarın yaratılması üzerinde yoğunlaşmaya başladı. Dış politika gibi konular "yüksek politika" alanı olarak görüldü. Ve Avrupa'nın insani

sürecinde Soguk Savas boyunca, “ortak dis politika” ifadesi antlasmalarda yer bulamadi.

Ancak ortak bir dis politika olusturma çabalari devam etti. Bu baglamda de Gaulle’nin çabalari sonucunda, 1961-1962 yillarinda gündeme gelen daha siki bir siyasi birlige çağiran ortak bir dis politika olusturulmasini öngören, AST’den sonra ikinci girisim olarak sayilabilecek, siki bir hükümetlerarasi yapi öngören birinci ve ikinci “Fouchet Planlari”ni temel alan siki müzakereler yapılmistir. Bagimsiz bir sekreteryaya ve uzun dönemde belirli sorunlarda nitelikli çoğunlukla karar alınmasi konularinda öneriler getiren Fouchet Planlari üzerinde üye devletler anlasamadilar. Topluluk içindeki küçük devletler, bu girisimleri büyük devletlerin ve özellikle Fransa’nin Toplulugun dis politikasini yönlendirme girisimi olarak görüp karsi cikmalari sonucunda söz konusu planlar kabul görmemis ve altmislerin sonlarına kadar siyasi isbirligi çabalari sonuçsuz kalmistir.

1950’ler ve 1960’lardaki Avrupa’da ortak bir dis politikasi olusturmak amaçli iki cesaret verici girisimin basarisizliga ugramasinin ardindan 1960’li yillar boyunca ekonomik entegrasyondaki basarilar AT ülkelerini siyasal alanda da isbirligi konusunda Topluluk çatisi altinda olmasa bile hükümetlerarasi boyutta isbirligi yapmaya yöneltti. 1970 yilinda dis politika konularinda isbirliginin nasıl saglanacaginin belirlenmesi için çalismalar baslamis, çalismaların sonucunda 27 Ekim 1970 tarihinde AT üyelerinin Disisleri Bakanlari Lüksemburg (Davignon) Raporu’nu kabul ettiler. Fouchet Planlari’ndan farkli olarak daha az zorlayici yöntemler içeren ve daha az koordinasyon gerektiren Lüksemburg Raporuyla birlikte Avrupa Siyasi Isbirligi (ASI) mekanizmasi olusturulmus, ASI, gayri resmi olarak baslamistir. Oybirligi ile karar alan üye ülke Disisleri Bakanlari’nin bir araya gelmesi ile olusan ASI, Avrupada dis politika konusunda isbirliginin temelini olusturmudur.

ASI sayesinde üye devletler arasinda dis politika konularinda danisma ve esgüdüm saglanması hedeflenmistir. Ekim 1970’den itibaren, Avrupa Toplulugu üye devletleri belli basli uluslararası politika sorunlari üzerinde isbirligi yapmaya ve birbirlerine danismaya gayret ettiler. Ancak, bu isbirligi ve danisma, “Avrupa Siyasi Isbirligi” baglaminda hükümetlerarasi düzeydeydi ve Topluluk organlarından tamamen bagimsizdi. Kurucu Antlasmalarda da ASI ile ilgili bir hüküm yoktu.

1974 yılında Avrupa Konseyi'nin kurulması ve Avrupa Konseyi'ne Topluluk politikasının genel yönelimini belirleme yetkisi verilmesi, ASI'nin daha iyi bir şekilde koordinasyonuna katkıda bulunmuştur. Bu noktadan itibaren Başkanlığın rolü de ASI mekanizmasının çalışmasını kolaylaştırmıştır.²

ASI sürecinde Davignon Raporu'ndan sonra ikinci önemli rapor, 1973 Kopenhag Raporu'dur. Avrupa Siyasi İşbirliği'nin nasıl işleyeceğini açıklayan ve Disisleri Bakanları ile Siyasi Komite'nin daha sıkı toplanması kararlaştırılan raporda her bir üye devlette ASI'yi gözlemek için Avrupa Muhabirler Grubu kurularak, ASI'nin kurumsal yapısı oluşturulmaya başlandı.³

1975 yılına gelindiğinde Leo Tindemans, bütün Avrupa'ya gezerek Avrupa bütünleşmesi üzerine bir rapor hazırladı. Dis politika alanında ortak eylemlerin bütünleşme sürecindeki önemini ortaya koydu. Ve Avrupa halklarının, Avrupanın uluslararası sahnede sesini duyurabilmesini sağlayabilecek bir birlik beklediklerini belirten rapor, ASI üyelerini dış dünyaya karşı birleşik bir cephe oluşturmaya çağırdı.⁴

1980'lerin başında ise iki önemli girişimin birincisi, İngiltere liderliğindeki Londra Raporu'dur. Bu raporla terörizm, silahların kontrolü gibi güvenliğinin siyasi boyutları gündeme getirilmiş, Üye devletleri etkileyen bütün dış politika sorunları üzerinde, üye devletlerin dış politikada tutum belirlemeden önce birbirleriyle ve Komisyon'la danışmada bulunma yükümlülüğü teyit edilmiştir.⁵ Diğer girişim olan Stuttgart Solemn Deklarasyonu ise güvenliğinin siyasi boyutları yanında ekonomik yönlerine vurgu yapmıştır.

Bu girişimler dışında, 1980'lerin başında Avrupa güvenliğinde tanık olunan diğer bir gelişme de ASI mekanizması ile birlikte, Savunma Bakanları ve ilgili yapıları da ekleyerek, Batı Avrupa'nın güvenliğini geliştirme olanaklarını geliştirme amacındaki

² “The Common Foreign and Security Policy”, (çevrimiçi), <http://europe.eu.int/scadplus/leg/en/lyb/00001.htm>, (10.09.2005)

³ Second Report on European Political Cooperation on Foreign Policy, (Copenhagen Report, 23 July 1973) (çevrimiçi), <http://www.ena.lu> (13.09.2005)

⁴ Elfriede Regelsberger, Philippe de Schoutte de Tervarent, Wolfgang Wessels, “From EPC to CFSP: Does Maastricht Push the EU Toward a Role as a Global Power”, Foreign policy of The European Union – From EPC to CFSP and Beyond, London, 1997, s.1

⁵ London Report on European Political Cooperation, 13 October 1981, (çevrimiçi), <http://www.ena.lu> (24.08.2005)

Gencher-Colombo Girişimi ve ardından 1984 yılındaki BAB'ın yeniden canlandırılması çabalarıdır.

1985 yılındaki Dooge Komitesi Raporu, Avrupa Tek Senedi'ne yol açacak Hükümetlerarası Konferans'ın hazırlıklarını yapmıştır.

ASI'nin kurucu antlaşmalarda yer almaması sorunu ise ancak, 1986'da Avrupa Tek Senedi ile çözülebilmektedir. Avrupa Tek Senedi, ASI'nin niteliğini veya işleyiş yöntemlerini değiştirmeksizin, hükümetlerarası işbirliğini resmileştirmiş, ASI'nin gereksinim duyduğu hukuki temeli ona sağlamıştır. ATS'nin hükümleri Başkanlığın direkt otoritesi altında bir Sekreteryaya, Avrupa Muhabirler Grubu ASI için kurumsal bir temel oluşturulmuştur. Topluluk kurumlarının da ASI mekanizmalarına katılımı sağlansa da III. Başlık altında üye ülkeler için "Yüksek Akit Taraflar" nitelemesi ile ASI'nin hükümetlerarası niteliği ortaya konulmuş ve Topluluk karar alma prosedürlerinin dışında bir gelişimin tescili yapılmıştır. ATS m.30(1) açık bir şekilde Yüksek Akit Taraflara sadece Avrupa dış politikasını beraberce oluşturma ve uygulama için çaba harcamalarını karara bağlamıştır. Ayrıca ATS ile güvenliğinin dış politika ve ekonomik boyutu ele alınmış, fakat askeri boyutu ele alınmamıştır.

20 yıllık deneyimden sonra ASI, Avrupa Birliği Anlaşması'na yol açan müzakereler sürecini de başlatmıştır. Ulusal dış politikaları koordine etmek için tasarlanan ASI sürecinde, üye ülkeler arasında dış politika alanında bilgi alışverişi, danışma ve siyasi esgüdüm sağlanarak üye ülkeler arasında bir "koordinasyon refleksi" oluşturulmuştur.

AB Ortak Dış ve Güvenlik Politikası'nın (ODGP) temelini oluşturan ASI sürecinde, ortak dış politika, BM gibi uluslararası forumlarda Topluluk adına ortak tutum benimsenmesi, zaman zaman çeşitli ülkelere ekonomik yaptırımlar uygulanması ve bazı uluslar arası sorunlarda ortak tutum yansıtan bildiriler yayınlanması yoluyla uygulanmaya çalışılmıştır. Ancak bu çabalar, ekonomik bütünleşme çabalarıyla karşılaştırıldığında son derece yetersiz kalmıştır.⁶ Örneğin, 1973 yılındaki petrol krizinde ASI'nin ortak ve etkin bir tutum sergileyememesi ekonomik entegrasyonun

⁶B. Esra, Çayhan "Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası ve Türkiye", (çevrimiçi), (18.09.2002) http://www.akdeniz.edu.tr/~iibf/yeni/genel/dergi/sayi_03/03cayhan.pdf, 5 Mayıs 2005.

geldigi asama ile mukayese edildiginde siyasi etkinligin ne kadar etkisiz oldugunun bir göstergesi olmustur.

1990'li yillara gelindiginde dünya konjonktüründe meydana gelen Soguk Savas'ın sona ermesi Almanya'nin birlesmesi gibi beklenmeyen gelismeler, bütün uluslar arasi aktörleri oldugu gibi AB'yi de degismeye yöneltti.

1980'lerin sonundaki Avrupa'nin ve dis dünyanın seklini degistirip stratejik çikarlarda önemli bir degisiklige yol açan Sovyetler Birligi'nin dagilmasi ve Soguk Savas'ın bitmesi olaylari sonucunda Avrupa'da büyük ölçekli bir saldiri tehlikesi ortadan kalkmis ancak, Soguk Savas sonrasinda, mevcut ideolojik çatisma ortami, yerini büyük ölçüde potansiyel bölgesel ihtilaf ve çatisma ihtimallerine, istikrarsizliklara ve gelecege yönelik belirsizliklere terk etmistir. Böylece, Avrupa'da, Balkanlarda ortaya çikan Yugoslavya ve Kosova krizleri gibi bölgesel etnik çatismaların, komşu ülkeler ve bölgeler için, uluslararası güvenlik ve istikrar için olusturdıkları tehlikenin farkina varilmasina yol açti. Yine Soguk Savas sonrası Avrupa, Sovyetler Birligi'nin dagilmasiyla ortaya çikan belirsiz ve kaotik ortam, Sovyetler'in askeri ve nükleer kapasitesinin yetkin olmayan ellere geçmesinin yarattigi tehdit ve Dogu Avrupa'da ve Sovyetler Birligi'nin eski cumhuriyetlerinde potansiyel siyasi siddet, ırkçilik, yabancı düşmanligi, kitle imha silahlarının yayilmasi, uyusturucu kaçakçiligi, kaçak göç vb. “öngörülemeyen tehditler”le karsi karsiya kalinmasindan, Soguk Savas sonrası dönemde Avrupa'ya baris ve istikrarin hemen gelmeyecegi ortaya çikmistir.

İki kutuplu sistemin ortadan kalkmasindan sonra geçis döneminde sistem tek kutuplu dünya düzeni olarak sekillenmekte ancak, yukarida saydigimiz çözüm bekleyen sorunlar, tek kutbun temsilcisi ABD dahil herhangi bir ülkenin tek basina çözemeyecegi kadar zorlastigi, karmasiklastigi ve ABD'nin yanında denge unsuru haline gelecek bir AB'ye gereksinim duyuldugu belirtilerek, AB'nin artık küresel bir rol oynama niyeti açiga vurulmaya baslanmistir.

Maastricht öncesi siyasi birlik olusturma amaciyla toplanan Hükümetlerarası Konferans sürecinde iddiali bir amaç ortaya koyan Nisan 1990'daki Mitterrand –Kohl mektubu, Maastricht müzakerelerine egemen olmustur. Amaç siyasi isbirligini

sinirlayan AST'den farkli olarak, dinamizmiyle yeni ve etkili bir ortak dis güvenlik politikasi olusturmak için yeni bir temel olusturacak bir sürece girmekti.

Dis politikada ortak hareket eden ve savunma konusunda da inisiyatif sahibi Birliğin uluslar arasi politikadaki etkisini artiracaginin bilincinde olan üye devletlerin ilk defa olarak bir “ortak dis politika” hedefini Antlasma'ya dahil ettikleri Maastricht Antlasmasi ile bütünlesme yoluyla bir araya gelme karari veren aktörler yapılarını, politikalarını ve araçlarını “uyumlastirma”yi degil, “birlestirme”yi, daha ileride de “tek”lestirmeyi kabul ettiler.⁷ Antlasma'nin 1 Kasim 1993 tarihinde yürürlüğe girmesinden bu yana, Avrupa Birligi, uluslararası sahnede giderek sesini daha fazla duyurmaya demokrasi, insan haklari gibi Avrupa Birligi'nin temel degerlerini olusturan ve savunmaya kararlı oldugu temel ilkeler ve ortak degerleri ODGP araçlarıyla savunmaya baslamistir.

Güvenlik konusunda büyük çaplı savas olasiligi yani askeri tehditlerin ortadan kalkmasiyla giderek daha agirlikli bir yer alan uluslar askin “yeni” tehditler⁸ dolayisiyla, Avrupa'nin savunma ihtiyaçlari da degismistir. Kendi güvenliginin sorumlulugunu, giderek artan ölçüde kendi ellerine almaya karar veren Birlik, kendisini uluslar arasi arenada hizla degisen olaylar ve karsilasilan güçlüklerle basa çıkmada daha iyi bir duruma getirmek amaciyla da etkin bir Dis ve Güvenlik Politikasi'na ihtiyaç duymaktadır.

Maastricht Antlasmasi ile ortak bir savunmaya yol açabilecek gelisen ortak savunma politikasinin çerçevesini de içeren bir ODGP'nin uygulanmasi yoluyla Birliğin kimligini ileri sürecegi belirtilerek, ODGP'nin amaçlarını belirlemis, Birligi ve üye devletleri, Avrupa Birligi'nin ortak degerlerinin, temel çıkarlarının bagimsizliginin ve bütünlüğünün Birlesmis Milletler Sarti ilkelerine uygun olarak korumaya; Birlesmis Milletler ile Helsinki Son Senedi ilkelerine ve Paris Sarti amaçlarına uygun olarak, dis sinirlar da dahil olmak üzere, barisi korumaya ve uluslararası güvenligi güçlendirmeye; uluslar arasi isbirligini artirmaya demokrasi ve hukukun üstünlüğünün ve insan haklari ve temel özgürlüklere saygiyi saglamaya çağirmistir.

⁷ Beril Dedeoglu, “Avrupa Birligi Bütünlesme Süreci I:Tarihsel Birikimler”, Düünden Bugüne Avrupa Birligi, Derleyen: Beril Dedeoglu, Boyut Yayinlari, Ekim 2003,Istanbul, s.23.

⁸ Philippe Marchesin, “ “Yeni Tehditler” Karsisinda Avrupa” çev. Beril Dedeoglu, Düünden Bugüne Avrupa Birligi, Boyut Yayinlari, 1. Baski, Ekim 2003, s. 423.

Bu yüzden Maastricht Antlaşması'nın ikinci sütunu ASI gibi tamamen hükümetlerarası yapıda olmasa da, Topluluklar sütununun supranasyonal yapısının aksine hükümetlerarası yapıdadır. Bu durum özellikle karar alma mekanizmasında kendini gösterir. I. sütundan diğer bir farklılık ise V. Başlık altındaki sorunlarda Komisyon, Avrupa Parlamentosu ve ATM'nin daha az rol oynamasıdır.

Hükümetlerarası yapıya karşın, ODGP yapısına Konseyi, Genel İşler Konseyi, Avrupa Parlamentosu, Komisyon Siyasi ve Güvenlik Komitesi, Avrupa Muhabirler Grubu, ODGP Çalışma Grupları gibi pek çok Topluluk kurumu dahil edildi.

İki sütun arasında çatışmayı önlemeyi ve uyumu sağlamayı amaçlayan Birlik, Amsterdam Antlaşması'nın üçüncü maddesiyle Birliğin dış ilişkiler, güvenlik, kalkınma ve ekonomik politikalar arasında uyumu sağlayacağı ve bu kapsamda, Konsey ve Komisyon'un bu uyumu sağlamaktan sorumlu oldukları belirtilmiştir.

Maastricht'de ODGP'nin işler hale getirilmesi için ortak tutum ve ortak eylem düzenlemeleri getirilmiş, ayrıca ortak bir savunma politikasına giden yolda bir ilerleme olarak Batı Avrupa Birliği (BAB), AB'nin ayrılmaz bir parçası haline getirilmiştir.

Maastricht Antlaşması ile ODGP'nin kurumsal çerçevesi de oluşturulmuştur. Bu amaçları gerçekleştirmek için Avrupa Konseyi, ODGP'nin genel ilkelerini ve ana hatlarını belirlemek ve ayrıca, ortak eylemler ve ortak tutumlar benimsemeye ek olarak üçüncü ülkelerle düzenli işleyen bir siyasi diyalog mekanizması oluşturulmuştur. Bu çerçevede ODGP'yi tanımlamak ve uygulamak için gerekli kararları alacak organ ise Bakanlar Konseyi olarak belirlenmiştir. Komisyon'un ODGP ile ilgili kararlara tamamen katılması ve Avrupa Parlamentosu'nun da ODGP'nin temel yaklaşımları ve tercihleri konusunda haberdar edilmesi ve gerektiğinde danışılması kararlaştırılmıştır. Ayrıca AP, ODGP ile ilgili olarak Konsey'e sorular sorabilir, tavsiyelerde bulunabilir ve ODGP'nin işleyişiyle ilgili olarak kapsamlı yıllık tartışmalar yapabilir.

Maastricht Antlaşması'yla getirilen bu düzenlemeler tam anlamıyla etkin ve güçlü bir ODGP oluşturmadığı, Balkanlardaki gelişmelere müdahale edilememesiyle acı bir şekilde görüldü.

Balkanlar'daki çatışmalar karşısında edilgen bir tutum takınan ve başarısız olup güven kaybeden AB'de Ortak bir Dis Politika ve Güvenlik Politikası oluşturma çabalarının ayrılmaz ve önemli bir parçasını oluşturan ortak bir "Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası" (AGSP) oluşturma çabalarına hız verildi. Bu çabalar, Soğuk Savaş boyunca Batı Avrupa'nın güvenliğinde basat rol oynayan NATO'nun geleceği konusunda soru işaretlerinin oluşmasına neden olmuş, Avrupa'da NATO'nun varlığı ve rolü sorgulanmaya başlanmıştır. Bu nedenle NATO'da değişen uluslar arası sisteme kendini uydurma çabası içine girmiştir. NATO, 1991 Roma Zirvesi'nde Avrupalı müttefiklerine kendi güvenlikleri üzerine daha fazla sorumluluk almalarına izin verilen; kriz yönetimi görevleri için askeri yeteneklerin yeniden yapılandırılması ve güvenliğe daha geniş bir yaklaşım getiren 'Yeni Stratejik Konsepti'ni açıklamıştır.

1994 Brüksel Zirvesi'de ise NATO içinde Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği kavramı ve NATO ve BAB'ın birlikte oluşturdıkları Birleşik Müsterek Görev Gücü (BMGG) kavramı geliştirilmiştir. AGSK ve BMGG kavramları 1996 Berlin Bakanlar Toplantısı'nda daha da geliştirilmiş, Brüksel ve Berlin düzenlemelerine göre ise AGSK, NATO'dan "ayrılabilir ama ayrı olmayan" kuvvetler fikrine dayandırılmıştır. Ayrıca, NATO'nun bütünüyle müdahil olmadığı operasyonlarda, BAB'ın NATO varlığı ve yeteneklerine güvenceli erişimi sağlanmıştır.

Maastricht Antlaşması'nın daha mürekkebi kurumadan bir reforma ihtiyaç olduğu belirtilmeye başlanmış, bu ihtiyacı tartışacak bir konferans toplanması kararlaştırılmıştır. Bu kapsamda, Maastricht Antlaşması öncesindeki hükümetlerarası Konferans'ta olduğu gibi Amsterdam Antlaşması öncesi yapılan Hükümetlerarası Konferansta da ODGP'nin oluşturulup geliştirilmesi üzerine derin görüş ayrılıkları, Amsterdam Antlaşması'nın siyasi birlik yönünde beklenildiği kadar ileri adımlar atmasını engellemiştir.

Amsterdam Antlaşması, Maastricht Antlaşması'nın önüne geçerek, ODGP'nin, eğer AB Konseyi bu yönde karar verirse ortak bir savunma anlayışına dönüşebilecek olan ortak bir savunma politikasının giderek oluşması dahil Birliğin güvenliği ile ilgili tüm sorunları kapsayacağı (17/1mad) ve yine Avrupa Konseyi'nin karar vermesi halinde BAB ile bütünleşme olasılığının göz önünde bulundurulacağı (mad.17/2) belirtilerek,

ortak bir savunmaya giden yolda bir AGSP kurulması ve BAB’i AB’ye katma niyetleri belirtilmiştir.

Avrupa Birliği, 1997 Amsterdam Antlaşması’nda üye devletler arasında farklı görüşler nedeniyle, ODGP konusunda kayda değer bir ilerleme sağlanamamış olsa da Amsterdam Antlaşması ile getirilen yenilikler önemlidir. Yenilikler, ODGP Yüksek Temsilcisi atanmasına karar verilmesi; Petersberg Görevleri’nin ODGP kapsamına dahil edilmesi; ODGP’nin devamlılığını sağlamada kolaylık getiren, Avrupa Konseyi’nin Başkanı, Genel Sekreteri, ve Avrupa Komisyonu’nun dış ilişkiler sorumlusunun da eklenmesiyle yenilenen Troyka ve son olarak, Konsey’in Genel Sekreterliği içinde görevi, uluslararası eğilimleri izlemek, değerlendirmek, potansiyel krizleri önceden görüp, uyarıda bulunmak olan ‘Politika Planlama ve Erken Uyarı Birimi’ kurulması; kati karar verme mekanizmasını esnek hale getirilerek “yapıcı çekimserlik” uygulamasının getirilmesi ve bazı durumlar için örneğin, ortak eylemlere karar verilmesi için çoğunluğun oyunun yeterli olması gibi alanlarda nitelikli çoğunlukla karar almanın daha geniş şekilde kullanılması; Avrupa Konseyi’nin ortak tutum ve ortak eylemin yanı sıra “ortak strateji” de belirlemesi konularındadır.

ODGP konusunda genel kural olarak oybirliğiyle karar alınmasına getirilen karara katılmayan devletin o kararın alınmasını engellememesine dayanan yapıcı çekimserlik ve ortak stratejiyle ilgili kararlar ve ortak eylem ve ortak tutumların uygulanmasıyla ilgili kararların alınmasında nitelikli çoğunluğa başvurma uygulamalarından sonra karar alma mekanizmasına bir yenilikte Nice Zirvesi’yle getirilen “artırılmış işbirliği” kavramıdır. Buna göre oybirliğiyle karar alınmasının mümkün olmadığı durumlarda üye devletlerin bir kısmının karar almasına olanak tanıyan artırılmış işbirliği kavramı ile askeri ve savunmaya ilişkin konular hariç olmak üzere, en az sekiz üye devletin katılımı koşuluyla üye devletlerin bir kısmının aralarında karar almaları mümkün hale gelmiştir.

Öte yandan, insan haklarının korunmasına dayalı demokratik rejimlerin desteklenmesi, AB dış politikasının temelini oluşturmaktadır. Avrupa Parlamentosu, AB ile üçüncü ülkeler arasında akdedilen tüm antlaşmalarda insan haklarına saygıyı içeren bir madde bulunması ve bu maddenin ihlali halinde antlaşmanın askıya alınması gerektiğini vurgulamaktadır.

Öteden beri NATO'dan bagimsiz bir ODGP yaratilmasi fikrine soguk bakan Ingiltere'nin savunma ve guvenlik alanında vetosunu kaldirmasinin ardindan, ABD'nin de otonom bir Avrupa Savunma Politikasi'nin gelistirilmesini desteklemeye baslamasiyla birlikte, Aralik 1998 Saint-Malo Zirvesi'nde AB'nin savunma rolünü daha da genisletme kararı alan Fransa ve Ingiltere BAB'in bagimsiz bir kurum olarak varligini sorgulamislardir. Bu girisim, Konsey'in Haziran 1999'da düzenlediği Köln Zirvesi'nde BAB ile AB'yi birlestirme kararına giden süreci baslatmistir.

St. Malo'da “Birliğin, güvenilir askeri güçler tarafından desteklenmiş özerk hareket kapasitesine” sahip olması ve bunları uluslararası krizlere yanıt vermek için hazır bulundurması ve kullanması konusunda anlaşmaya vardılar. Burada Avrupa Birliği'nin hareket noktası, Avrupa güvenliğinde hissedilen bir boşluğu doldurmak değil, daha ziyade örgütü uluslararası planda daha etkili hale getirmek için bir savunma boyutu kazandırmak,⁹ Avrupa'nın 1945'den sonra uluslararası politika üzerinde azalan ağırlığını yeniden kurmak ve AB'nin uluslar arası sahnedeki rolünü tam anlamıyla oynayabilmesini sağlamaktır. BAB'in AB ile bütünleştirildiği Köln Zirvesi'ne giden süreç, Saint Malo kararlarıyla başlamıştır. Ayrıca, İlk Ortak Dis ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi olan Javier Solana, Kasım 1999'da BAB'in Genel Sekreterlik görevlerini de üstlenmiştir.

St. Malo Bildirisi'nin yayımlanmasından kısa bir süre sonra yaşanan Kosova Krizi sırasında Avrupa Birliği'nin oldukça etkisiz ve yetersiz kalması üzerine AB Köln Zirvesi'nde, Avrupa liderleri kendi savunma ağını kurmak için ortak bir savunma stratejisi konusunda fikir birliğine vararak, 2000 yılının sonuna kadar AGSP'nin ve AB içinde bir askeri gücün oluşturulmasını kararlaştırdılar. AB'nin NATO'ya ihtiyaç duymadan kendi güvenlik örgütüyle krizlere müdahale etmesi amaçlanarak, AGSP'nin ana ilkeleri benimsenmiştir. Daha sonra, Marsilya Beyannamesi ile atıl durumdaki BAB, AB'ye dahil edilmiştir. Böylece AB, yavaş ama, emin adımlarla NATO'dan ayrı, kendi güvenliğini kendi sağlama konusunda önemli adımlar atmıştır.

Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'nın oluşmasında bir kilometre taşı olan 3-4 Haziran 1999 Köln Avrupa Konseyi, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'nın

⁹ Onur Öymen, “Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği”, Elegans Dergisi, No:52, Kis 2001, s. 63.

genel çerçevesini ve AGSP konusunda karar almak için gerekli olan kurumsal çerçeveyi de çizerken, 15 üye devlet Köln’de güvenlik ve savunma sorunları üzerine karar almak için gerekli özerk bir kapasite geliştirme kararı aldılar.

Aynı zirvede Batı Avrupa Birliği’nin tarihi misyonunu tamamladığına ve 2000 yılında feshedilmesine karar verildi. BAB’in insani yardım, kurtarma operasyonları, barış sağlama, koruma ve kriz yönetimi görevleri AB’ye devredildi.

Avrupa Konseyi, Aralık 1999’da düzenlenen Helsinki Zirvesi’nde, “karar almada özerklik ve NATO’nun müdahale etmediği uluslararası krizler karşısında AB’nin öncülük ettiği askeri hareketleri başlatmak ve gerçekleştirmek yolundaki kararlılığını belirterek, ODGP’yi geliştirmek için bir çok önlem almıştır. AB üyesi ülkelerin 2003 yılı itibarıyla 15 tugaydan oluşmuş 60.000 kişilik bir Acil Müdahale Gücü’nün 60 gün içinde bir askeri operasyon çerçevesinde kriz bölgesine gönderilebilecek şekilde hazır tutmaları ve bu kuvveti en az bir yıl süreyle idame ettirmeleri şeklinde bir “temel hedef” belirlenmiştir. Üye devletler, “Petersberg Görevleri” dahilindeki tüm faaliyetleri ifa edebilecek ve sürdürebilecek bir askeri güç oluşturmak konusunda görüş birliğine varmışlardır. “Acil Müdahale Gücü” olarak adlandırılan bu gücün Avrupa ordusu olmadığı belirtilse de fiiliyatta herkes tarafından böyle görülmektedir.

Askeri olmayan sivil kaynaklardan daha iyi yararlanılmasını sağlayacak kriz yönetimi mekanizmalarının kurulmasının da kararlaştırıldığı Helsinki Zirvesi’nde ayrıca, Genel İşler Konseyi’nin toplantılarına Savunma Bakanları’nın da katılması kararlaştırıldı.

Balkanlardaki krizlerde kriz bölgelerine askeri müdahalede bulunamayan ve oluşturmaya çalıştığı ODGP’si büyük yara alan ve etkili bir dış politikanın olabilmesi için bir AB askeri gücüne gereksinim duyan AB, söz konusu zirvenin ardından 1 Mart 2000 tarihinde Siyasi ve Güvenlik Komitesi, Askeri Komite ve Askeri Personel adları ile yeni kurumlar oluşturulmuştur.

Haziran 2000 Feira Zirvesi’nde de AGSK ile ilgili önemli kararlar alınmıştır. Öncelikle, kriz bölgelerinde konuşlanması için 5000 polis memurunun hazır bulundurulması kararıyla “kriz yönetiminin sivil yönleri” güçlendirilmiştir. Ayrıca AB

üyesi olmayan Avrupalı NATO üyelerinin AB öncülüğünde yapılacak operasyonlara dahil edilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmıştır.¹⁰ Feira Zirvesi'nde alınan diğer bir önemli karar ise NATO ile danışma ve işbirliğini temel alan prensiplerin geliştirilmesi kararıdır.

Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası, Askeri Kriz Yönetimi, Sivil Kriz Yönetimi ve Çatışma Önleme olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Köln Avrupa Konseyi kriz yönetimini, AGSP'yi güçlendirme sürecinin merkezine yerleştirmiştir. O tarihten bugüne her Avrupa Konseyi, ODGP'nin ayrılmaz bir parçası olan AGSP'nin kapsamında Birliğin özerk eylem kapasitesini geliştirmeye uğraşmıştır.

Askeri Kriz Yönetimi unsurları Helsinki Zirvesi'nin "Temel Hedefleri"ni müteakip Nice Zirvesi ile yeni askeri yapılar getirilmiştir. Siyasi Komite yerine getirilen, ulusal temsilcilerden oluşan, görevi uluslararası gelişmeleri izlemek, politikalar tanımlamak ve üzerinde uzlaşılan politikaların uygulanmasını izlemek olan "Siyasi ve Güvenlik Komitesi" kuruldu. Bu komiteye, Askeri Komite, Askeri Personel, Kriz Yönetiminin Sivil Unsurları Komitesi yardımcı olmakla görevlendirildi.

Polis işbirliği, hukuk düzenin güçlendirilmesi, sivil yönetim ve sivil koruma gibi dört araçtan oluşan Sivil Kriz Yönetimi ise, Feira ve Nice Zirvelerinde özellikle Komisyon'un katkılarıyla geliştirildi. Ayrıca, sivil ve askeri unsurlar arasındaki ilişkileri geliştirmek amacıyla Kriz Yönetiminin Sivil Unsurları Komitesi oluşturuldu.¹¹

AGSP'nin üçüncü unsuru olan "Çatışma Önleme" ise şiddetli çatışmalardan kaynaklanan insani acılar ve ortaya çıkan büyük maliyetlere engel olmak amacıyla, Topluluk araçlarının daha sistematik ve koordineli kullanılması; çatışma sebeplerini belirleme ve bertaraf etme; yeni filizlenen çatışmalara müdahale etme kapasitesini geliştirme ve bu alanda uluslararası işbirliğini geliştirme şeklinde dört amaç belirlemiştir.¹²

¹⁰ Sinem Akgül, Açıkmeşe, "Has The Period of "Civilian Power Europe" Come To An End?" Ankara Review of European Studies, Vol: 2, No: 3 Fall 2002, s.10

¹¹ "The Common Foreign and Security Policy", <http://europe.eu.int/scadplus/leg/en/lyb/00001.htm> (10.09.2005)

¹² Ibid

Aynı yıl Brüksel’de üye devletlerden bazıları, Acil Müdahale Gücü’ne toplam 100 bin asker ve 400 uçak ve 100 gemi verme taahhüdünde bulunarak, AGSP’nin alt yapısını oluşturma konusunda kararlılıklarını göstermiş oldular.

Kriz yönetiminin başarısının NATO ile işbirliğine bağlı olması dolayısıyla, 11 Aralık 2000 AB Nice Zirvesi’nde de, AGSP yapılanmasının gerçekleşmesi için önemli kararlar alınmıştır. Bu aşamada AB’nin öncülüğünde yürütülecek operasyonlar için NATO’nun alt yapısına ve askeri planlama yeteneklerine “güvenceli erişim” sağlanmak istenmiştir. Ayrıca, 60.000 kişilik Acil Müdahale Gücü’nün (AMG) NATO olanaklarından yararlanması amaçlanmıştır. Öte yandan BAB’ın fonksiyonları AB’ye devredilmiş, BAB feshedildiği için, BAB’ın AB içindeki rolüyle ilgili maddeler, AB Antlaşması’ndan çıkarılmıştır. ODGP ile ilgili özel temsilcilerin seçiminde ve anlaşmaların onaylanmasında, çoğunluk sisteminin yeterli kılındığı Nice Antlaşması, 1 Subat 2003’te yürürlüğe girmiştir.

Aralık 2001’de yapılan Leaken Zirvesinde AB’nin kriz yönetim operasyonlarını uygulayabilecek duruma geldiği ilan edilmiştir.

Köln Avrupa Konseyi’nde AB’nin NATO’nun bütünüyle ilgilenmediği durumlarda “Petersberg Görevleri’nin” yerine getirilmesi amacıyla kendi özerk eylemlerini gerçekleştirdiği özerk eylem kapasitesini geliştirmesi gerektiği belirtilmekle birlikte, o güne kadar Avrupa güvenlik kurumları içinde yer alan Türkiye’nin dışlandığı bir AGSP karar mekanizması oluşturulmaya başlanmıştır.

Köln Zirvesi ile başlayan Türkiye’nin AGSP konusunda alınan kararlarla ilgili sorunları, Helsinki ve Feira Zirvelerinde alınan kararlarla devam etmiştir.

Feira Avrupa Konseyi; Haziran 2000’de “AB üyesi olmayan NATO üyelerinin ve AB üyeliğine aday diğer ülkelerin AB askeri kriz yönetimine katkıda bulunabilmeleri ile ilgili düzenlemeler için gereken ilkeleri ve özellikleri” belirlemiş, Buna göre Avrupa Konseyi’nin NATO’nun imkanlarını kullandığı bir hareket başlatma kararı alması durumunda, AB’ye üye olmayan NATO ülkelerinin de (Türkiye, Norveç, İzlanda) harekate katılabilecekleri ancak, NATO imkanlarının kullanılmadığı hareketlerde ise Konsey’in davet etmesi şartıyla katılmaları kararlaştırıldı.

Söz konusu zirvelerde, AGSP ile ilgili olarak AB üyelerinin almış olduğu kararlar, Türkiye'nin "BAB Kazanımlarının" ve Washington Zirvesi'nde elde etmiş olduğu hakların elinden alınmasına yol açmıştır. Zira Washington Zirvesi'nde BAB'ın bir operasyona başlaması durumunda Avrupalı bütün NATO üyeleri operasyona katılabiliyorlardı. Oysa, Köln Zirvesi ile başlayan ve Helsinki, Feira ve Nice zirvelerinde alınan kararlarla Türkiye, yalnız NATO olanaklarının kullandığı durumlarda bu operasyonlara katılabilecekti ve AB'nin kendi başına yapacağı operasyonlarda ise ancak, Avrupa Konseyi'nin davetiyle katılabilecekti. Bu durum, yalnız bir ülkenin bile Türkiye'nin operasyona katılımını önleyebileceği anlamına geliyordu.

Yeni oluşturulan AGSP karar alma mekanizmalarında Türkiye gibi AB üyesi olmayan Avrupalı NATO üyelerine tam katılım hakkı verilmemesi ve Acil Müdahale Gücü'nde Türkiye'ye danışma mekanizmasında bulunması teklif edilmesi, AB'nin ODGP ve AGSP ile gerçekleştirmek istediği yeni düzenin Türkiye'nin güvenlik ve savunmasına ilişkin çıkarlarını olumsuz yönde etkileyecek olması nedeniyle, Türkiye tarafından Avrupa'dan dışlanma girişimleri ve çabaları olarak algılanmış ve "BAB kazanımları"ndan geri adım atılmayacağı belirtilerek, NATO olanaklarının AB tarafından kullanılmasının veto edileceği açıklanmıştır.

Türkiye'nin NATO olanaklarının kullanılacağı durumlarda, AB karar mekanizmasında yer almama ve kendisine yönelik olası tehditlerle ilgili kaygılarına çözüm bulmak amacıyla ABD, İngiltere ve Türkiye üçlü görüşmelerde "Ankara Mutabakatı" üzerinde anlaşıldı. Güvenlik garantisine ilişkin olarak AB'nin NATO müttefikleri arasındaki sorunlara (Ege sorunu gibi) ve BM gözetimindeki konulara (Kıbrıs gibi) müdahil olmaması yönünde kararlar alınmıştır. Ve 2 Aralık 2001'de uzlaşmaya varıldığı belirtilmiştir. Ankara Mutabakatı'na göre "Avrupa Ordusu" Türkiye'ye yakın bir coğrafyada operasyon düzenlenmesi halinde, Türkiye'nin karar mekanizmalarında yer alacağı garanti edilmiştir. Buna karşılık, Türkiye de Avrupa Ordusu'nun tüm karar mekanizmalarında yer alma talebinden, veto hakkından ve NATO olanak ve yeteneklerinin her biri için (case by case) NATO'da oylama yapılması isteklerinden vazgeçmiştir.

Ankara Mutabakatı'ndan hemen sonra gerçekleştirilen Laeken Zirvesi'nde Yunanistan Ankara Mutabakatı'na karşı çıkmış ve mutabakat Zirve sonuçları arasına konulmamıştır. Ardından, 21-22 Haziran 2002 Sevilla Zirvesi'nde Yunanistan Hükümeti, Türkiye ile anlaşmaya varılabilmesi için Ankara Mutabakatı'nda Türkiye'ye verilen güvencelerin aynısının kendisine de verilmesi talebinde bulunmuştur.

Bu kapsamda, Türkiye'nin AGSP ile ilgili devam eden sorunları 24-25 Ekim 2002 tarihlerinde Brüksel'de yapılan Avrupa Konseyi toplantısında, çözüme kavuşturulmuştur. Söz konusu metin "Brüksel Belgesi" ismini almış, AGSP'nin müttefiklerin aleyhine kullanılmaması; operasyonel planlamanın NATO'da yürütülmesi durumunda, AB üyesi olmayan müttefiklerin tamamen bu operasyonların içinde yer alması; operasyonun planlamanın AB tarafından yapılması durumunda ise, Avrupalı müttefiklerin katılımcı olarak subay gönderebilmeleri ve AB'nin planlayacağı özerk operasyonlarda, daha sıkı bir danışma mekanizmasının kurulması kararlaştırılarak, AGSP'ye AB üyesi olmayan Avrupalı müttefiklerin katılımı konusunda ilerleme sağlanmıştır.

Brüksel Avrupa Konseyi toplantısında alınan kararların teyit edildiği 12-13 Aralık 2002 Kopenhag Zirvesi'nde "AGSP'nin hiçbir koşulda ve krizde herhangi bir NATO müttefikine karşı kullanılmayacağı gibi, NATO askeri kriz yönetiminin de karşılıklı olarak, AB'ye ve üye ülkelerinden herhangi birine karşı eyleme geçemeyeceği" şeklindeki Yunanistan tarafından konulan karşılıklılık formülüyle çözüldü. AGSP'ye katılım konusunda Türkiye'ye güvence verilerek, NATO ile Barış için Ortaklık Anlaşması imzalamamış olan Kıbrıs'ın NATO olanaklarını kullanarak yürüteceği operasyonlara katılmayacağı da teyit edildi.

Bunun üzerine Türkiye, NATO imkan ve yeteneklerinin kullanılması yönündeki vetosunu kaldırmıştır. Böylece, AB ile NATO arasında AGSP alanında işbirliği de başlamıştır. 12-13 Aralık 2002 Kopenhag Zirvesi'yle AMG'nün önündeki engeller kalkmış, AB, NATO'nun imkanlarından yararlanmaya başlamıştır. Bu kapsamda, Avrupa Konseyi, Birliğin NATO ile danışma çerçevesinde Makedonya'daki askeri operasyonu mümkün olan en kısa sürede üstlenmeye hazır olduğunu teyit etmiş, ayrıca Bosna'daki askeri operasyonun komutasını üstlenme istegini de yinelemiştir. Ardından iki operasyon da AB tarafından üstlenilmiştir.

AB'nin tehdit algilamalarını değiştiren AGSP konusundaki çalışmalarını geliştirmeye iten diğer bir etken ise 2001'deki "11 Eylül saldırısı"dır. En basta terörizm olmak üzere, kitle imha silahlarının yayılması, silah, insan ve uyusturucu kaçakçılığı, yasadışı nükleer madde ticareti, mikro milliyetçilik, etnik çatışmalar, örgütlü suçlar, çevre sorunları, kaynak paylaşımı, kökten dincilik ve asiri akımlar gibi "yeni tehditler" önem kazanmaya başlamıştır. Tek bir ülke ile sınırlı olmayıp, mutlaka birden fazla ülkeyi kapsamaları; dünyanın hiçbir bölgesinin bu tehditlerden arınmış olmaması; sayılan tehditlerin tümünün birbirleri ile ilişkili olmaları; çoğunun devlet dışı aktörler tarafından yönetilmesi; bu aktörlerin klasik caydırma yöntemleri ile caydırılmaması ve bunlarla müzakere edilememesi, bu tehditlerin genelde zayıf devletler veya örgütler tarafından kuvvetli devletlere karşı kullanılmaları ve en önemlisi klasik tehdide oranla daha öngörülemez ve tahmin edilemez olmaları bu tehditlerin ortak özellikleridir.¹³ AB üyesi devletler, bu yeni tehditler karşısında, sadece ulusal savunmanın bundan böyle yeterli olmayacağını bilinci içerisinde güvenlik çemberlerini genişleterek, AGSP'nin oluşumunu hızlandırma kararı almışlardır. Bu kapsamda 11 Eylül sonrasında küresel terörizmle mücadele, ODGP kapsamına alınarak terörizmle mücadelede ODGP araçları kullanılmaya başlanmıştır.

Ancak, uzun süreden beri uluslar arası ilişkilerde bağımsız bir aktör olmak ve bağımsız bir kimliğe sahip olmak isteyen ve Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası oluşturmaya çalışan AB, 1991 Körfez Krizi, 1991-1992 Slovenya-Hırvatistan, 1992-1995 Bosna Hersek, 1999 Kosova, 2000 Makedonya, 2001 Afganistan, 2003 Irak krizlerinde başarılı sınavlar verememiştir. Bütün dış politika sorunlarında üye ülkeler bütünlüklü bir dış politika geliştirememiş ve kendi aralarında bölünmüşlerdir.

Yukarıda biraz da giriş bölümünün sınırlarını zorlayarak geniş bir şekilde özetlemeye çalıştığımız ODGP oluşturma çabaları, bizlere ODGP'nin ağır ve fakat kararlı olarak sürekli gelişen bir süreç olduğunu göstermektedir.

"Ekonomik bir dev, fakat siyasi bir cüce" konumundan hızla kurtulma çabası içinde olan AB'nin hedeflediği büyük güç olma isteği, bir siyasi irade

¹³ Dumanlı, Cihangir, "Soğuk Savaş'tan Günümüze Ulusal Güvenlikte Paradigma Değişimi-Değişim Türkiye'ye Risk ve Fırsatı Birlikte Sunuyor." Cumhuriyet Strateji Dergisi, Yıl:1, Sayı:5, 2 Ağustos 2004, s.12.

gerektirmektedir. ODGP ve AGSP'yi gelistirme çabalarının önündeki en önemli engel; yeterli imkan ve yeteneklerin olmaması, bir Avrupa ordusunun bulunmamasından daha da önemli sorun küresel bir güç olma iradesini tam olarak oluşturulamamasıdır. Almanya, İngiltere ve Fransa gibi basit güçlerin birbirinden farklı dış politikalarını ve ulusal çıkarlarını bir araya getirmek başlı başına zor bir iştir. Ancak bütün bu farklılıklara rağmen, AB içinde bir ODGP oluşturulması talebi, AB içinde geniş bir şekilde paylaşılmaktadır. Bu kapsamda, AB'nin bugüne kadarki ODGP oluşturma yönündeki çabaları küçümsenmemelidir. 40'li yılların sonlarından itibaren ağır ağır ve fakat emin adımlarla ilerlenen bir süreç olan ODGP'nin ortaya çıkması insan hayatında uzun bir zaman dilimini oluştursa da, ABD'nin oluşmasının 200-300 yıl aldığını da hesaba katarsak, 50-60 yılın tarihinde çok uzun bir zaman dilimi olmadığının altını çizmek gerekir.

Tezimizin temel argümanı, 40'li yılların sonlarından beri ağır ağır ilerleyen bir ODGP yaratma çabalarının yukarıda saydığımız eksiklikler ve üye devletlerin ODGP'na bakışları arasındaki büyük farklılıklara rağmen devam edeceği; AB'nin istesede istemesede uluslar arası sorunlar üzerinde etkili, tek bir sesle konuşan ve uluslararası politikada küresel aktör rolünü oynayacaktır. AB'nin bu rol için de etkili ve tutarlı bir ODGP'na ihtiyaç duyduğudur.

İkinci olarak da AB'nin etkili ve tutarlı bir Ortak Dış Güvenlik Politikası oluştururken Türkiye'ye ihtiyaç duyacağı ve Türkiye'nin bu politikaya önemli katkılarda bulunabileceğidir.

AB, özellikle 11 Eylül'den sonra Türkiye'nin üyeliğinin ODGP açısından öneminin daha çok farkına vardı. Artık küresel bir aktör olarak rol oynamak isteyen AB, oynayacağı bu rol için ve "yeni tehditler" nedeniyle giderek güvensiz hale gelen dünyada güvenliğini sağlayabilmek için Türkiye'ye ihtiyaç duymaktadır. Küresel terör, insan kaçakçılığı, uyuşturucu ve silah kaçakçılığı, kara para aklama ve enerji problemleri gibi Avrupa'nın günümüzde karşı karşıya olduğu tüm bu tehdit ve riskler çoğunlukla Türkiye'nin çevresindeki coğrafyadan kaynaklanmaktadır ve ancak Türkiye'nin üyeliğiyle ve etkin işbirliğiyle ortadan kaldırılabilir.

Türkiye, AB açısından stratejik öneme haiz bölgesel bir kavsak noktasında yer almaktadır: Balkanlar, Kafkaslar, Orta Asya, Ortadoğu ve Doğu Akdeniz toprakları, Asya ile kara ve hava ulaşımı, Rusya ve Ukrayna ile deniz ulaşımı için transit bir konumda bulunmaktadır. Kayda değer su kaynaklarına sahip olan Türkiye'nin komsuları, Avrupa için hayati enerji arzini sağlamaktadır. Ekonomi ve nüfus açısından, Türkiye önemli bir aktördür; büyüklük olarak dünyanın 21. ekonomisidir ve AB üyesi olarak nüfus açısından en büyük üye devlet olacaktır. İşler bir demokrasiye sahip laik bir Müslüman ülke olarak, bölgede istikrar için çok önemli vazgeçilmez bir unsurdur.¹⁴

Ortak bir güvenlik politikasına sahip Avrupa Birliği'nin güçlü bir küresel aktör olması, daha güçlü, ekonomik, siyasi, askeri ve sivil yeteneklere sahip olmasına bağlıdır. Uluslararası krizlerde deneyim kazanmış, bölgesinde güven unsuru olan silahlı kuvvetleri ile Türkiye, AB'nin gereksinim duyduğu yetenekleri karşılamaya hazır olarak, AB'nin dış politikasının etkinliğini güvenilirliğini geniş ölçüde artıracaktır.

Türkiye'nin gerek NATO gerekse BM çerçevesinde görev aldığı krizlerdeki başarısını bölgede güven unsuru rolünü görmezden gelemeyen AB, Türkiye'yi yanında tutma politikası uygulamaktadır. Çünkü Türkiye'yi dışlamak kendilerine ve tüm dünyaya pahalıya malolma ihtimali yüksektir. Ayrıca, zengin Hristiyan Batı ile yoksul Müslüman Doğu arasında bölünmesine engel olabilecek yegane aktör Türkiye'dir.

AB'nin ODGP oluşturma ve uluslararası politikada global bir aktör olma çabaları ODGP'nin tarihsel evrimi çerçevesinde değerlendirildiği bu çalışmada Avrupa'da ortak bir dış politika ve güvenlik ve politikası oluşturma çabaları ve AB'ye üye olmaya çabalayan Türkiye'ye etkileri ile Türkiye'nin Avrupa güvenliği için önemi ve ODGP'na katkıları ortaya konmaya çalışılacaktır.

Tezin birinci bölümünde, Soğuk Savaş döneminde Avrupa Birliği üyesi ülkelerin ortak dış ve güvenlik politikası oluşturma yönündeki çabalarının tarihsel evriminin ODGP'nin bugünkü yapısını anlamamızı ve geleceği görmemizi sağlayacağı gerçeğinden hareketle, "Avrupa Savunma Topluluğu", Fouchet Planları gibi iki

¹⁴ "Avrupa Birliği'nin Türkiye Etki Raporu", (çevrimiçi), (6 Ekim 2004) http://www.belgenet.com/arsiv/ab/etki_2004.html (09.07.2005)

basarisiz plan ve Avrupa Siyasal Isbirligi'nin (ASI) yapisi, uygulanisi ve ASI bünyesinde bir ortak dis politika olusturma yönündeki çabalar incelenmistir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, Avrupa Birliği'nin Soguk Savas sonrasında hükümetlerarası konferans sürecinde üyelerin ODGP'na bakislari ve müzakerelerle ve onun sonucunda Maastricht Antlasmasi ile olusturdugu Ortak Disisleri ve Güvenlik Politikasi'nin (ODGP)kapsami, araçlari, hedefleri ve kurumsal yapisi, Amsterdam ve Nice Antlasmalari ile kurumsal yapıya ve karar alma mekanizmasına getirilen yenilikler incelenmistir.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde ise Soguk Savas sonrası dönemde hızla bir küresel güç olmaya yönelik AB'nin ve ODGP kapsamında bir Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasi (AGSP) yaratma çabaları; yeniden şekillenmekte olan Avrupa güvenlik yapılanmasında BAB, NATO'nun üstlendiği yeni roller ve ABD'nin konuya bakisi ile birlikte söz konusu kurumların birbirlerine etkileri incelenmistir.

Dördüncü ve son bölüm, ODGP ve AGSP'nin Türkiye-AB ilişkilerinde yarattığı ve gelecekte yaratabileceği etkiler, Türkiye'nin AB'nin ODGP ve AGSP'ne muhtemel katkılarının neler olabileceği üzerinde odaklanmistir. Ayrıca, Türkiye'nin tanımadığı Kıbrıs (Rum) Cumhuriyeti'nin AB'ye üye olması dolayısıyla Kıbrıs sorununun, Türkiye'nin üyelik sürecine etkileri ve Yunanistan ile olan sınır sorunlarının Yunanistan'ın AB üyesi olması dolayısıyla AB sınırlarına dönüşmesi nedeniyle bu iki sorun da ele alınmistir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. II. DÜNYA SAVASI SONRASI, SOGUK SAVAS DÖNEMİNDE AVRUPA'DA ORTAK DIS POLITIKA OLUSTURMA ARAYISLARI

1.1. Avrupa'da İlk Bütünleşme Çabaları

Avrupa bütünleşmesi, 20.yüzyılın ikinci yarısında aniden ortaya çıkan bir gelişme değildir. Avrupa'da güvenlik arayışına bağlı ittifaklar kurulması ve stratejiler geliştirilmesi, oldukça eskilere, Antik Yunan'a kadar uzanır. Ortaçağ'dan Avrupa Topluluklarının kuruluşuna kadar çok sayıda tasarı ortaya atılmıştır. Bu projeler arasında devletler arasında işbirliğini öngören örgütlenme tasarıları yanında, Avrupa'da bir siyasi birlik oluşturma amacı taşıyan girişimler de vardı. Demokrasinin altın çağının yaşandığı Perikles döneminde Atinalılar, Pers gelişmelerinin tehdit olarak tanımlamış ve M.Ö. 478'de Attik-Delos Deniz Birliği'ni kurarak ilk güvenlik ittifakını oluşturmışlardır.¹⁵

Avrupa Birliği bütünleşmesini günümüze kadar taşıyan sürecin somut önerilere ve gerçekleşen örgütlenmelere dönüşmesi, 17. yüzyıl sonrasına denk düşmektedir. Bütünleşme projelerinin büyük bir bölümü, bütünleşmenin “siyasal birlik” aşamasını esas almış, bunu sağlayacak koşullardaki işbirliği, ikinci planda bırakılmıştır. Ancak, uygulamalara bakıldığında bütünleşmenin esasen teknik ve ekonomik birlikten başladığı görülmektedir.¹⁶

Orta Çağ'dan günümüze Pierre Dubois, Dante, Emeric Cruce, Duc de Sully, William Penn, John Beller, Abbe de Saint-Pierre, Kardinal Alberoni, Jean- Jacques Rousseau, Jeremy Bentham, Immanuel Kant, Hofheim, Krause, Saint Simon, Sineriz ve Bodin gibi bir çok düşünür, Avrupa' da “birlik” ile ilgili teoriler ortaya koymuşlardır.¹⁷

¹⁵ Beril Dedeoğlu, Mesut Hakkı Casin, “Yeni Avrupa Güvenlik Kimliğinde Stratejik Arayışlar: NATO-BAB-AB-AGIT İlişkilerinin Dünü, Bugünü ve Geleceği” Avrasya Dosyası Üç Aylık Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Araştırmalar Dergisi, Avrupa Birliği Özel sayısı, Cilt: 5, Sayı:4, Kis 1999, s.157.

¹⁶ Dedeoğlu, “Avrupa Birliği Bütünleşme Süreci I:Tarihsel Birikimler”, s. 27.

¹⁷ Baris Özdal, Mehmet Genç, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'nın Türkiye- AB İlişkilerine Etkileri Aktüel Yayınları,1. baskı, Subat 2005, s.55

14. yüzyılda Fransız hukukçu Pierre Dubois, 1306 yılında yayınladığı “ De Recuperationale Terrae Sanctae” kitabında bir Avrupa Devletler Birliği öneriyordu. Bu birliğin amacı üye ülkeler arasındaki çatışmaların önlenmesi ve bu şekilde savaşa karşı bir alternatif oluşturmaktı.¹⁸ Prensliklere federasyon oluşturma çağrısı yapan Dubois’in girişimi birlik oluşturma girişimlerine baska bir örnektir.

Emeric Lacroix 1623 tarihli “Söylevler” adlı kitabında Batı Avrupa’nın siyasal birliğini önermiştir. Yine 1560-1641 yılları arasında yaşamış olan Duc de Sully’nin “4. Henry’nin Büyük Tasarımı” isimli çalışmasında, Avrupa’da güçler dengesini sağlayacak 66 üyeli bir Avrupa Senatosu önermiştir. Duc de Sully’den etkilenen William Penn 1693 tarihli “Avrupa’nın Simdiki ve Gelecekteki Barisi Üzerine Deneme”si de, bir Avrupa örgütlenmesi önermiştir. Penn, bu örgütlenmeyi bir Avrupa Parlamentosu olarak tasarlamaktadır. Her yıl yada 3 yılda bir toplanacak parlamentoda kararlar ¾ nitelikli oyçokluğu ve gizli oylama ile alınacak ve dönemin ekonomik bakımdan güçlü ülkelerin oy ağırlıkları farklı olacağı şeklinde ayrıntılandırmıştır.¹⁹

Jean Jacques Rousseau, Avrupa’daki egemen devletlerin bir antlaşmayla bir Avrupa Federasyonu oluşturmalarını istemistir. Yine, Immanuel Kant,1795 tarihli “Ebedi Baris Üzerine” başlıklı çalışması ile tüm dünyada barışı tesis etmek için önce Avrupa devletleri arasında bir barış sağlanması ve bu barışta hukuk kurallarına bağlanmasını savunmaktaydı. Kalıcı barış kuralları, silahsızlanma planlarını içermeli hukuk devletleri, yani cumhuriyetler arasında gerçekleşmelidir. Her devletin kendi egemenliğini koruduğu, ancak bir uluslar arası hukuk bütünü içinde ortaklaştığı bir sistem tasarlamıştır.²⁰

1814’de Claude Henri de Saint Simon, Augustin Thierry ile birlikte yayınladıkları “Avrupa Toplumunun Yeniden Örgütlenmesi Üzerine” başlıklı çalışmada, Avrupalıların ortak kurumlar yoluyla birleşip konfederasyon oluşturmalarını önermektedir. Öneri tüm Avrupa’yi kapsayacak iki meclisli bir parlamento oluşturulmasını önermiştir.

¹⁸ M.Nail Alkan, “Avrupa Birliği’nin Genişleme Süreci ve Sonrası”, Oguz, Kaymakçı, (Ed.) Avrupa Birliği Üzerine Notlar, Nobel Yayın Dağıtım, 1. Baskı, Ankara, Subat 2005, s.77

¹⁹ Dedeoğlu, “Avrupa Birliği Bütünleşme Süreci I:Tarihsel Birikimler”, s. 29.

²⁰ Ibid., s. 31.

Ayrıca, Avrupa Birliği yolundaki düşünsel alt yapının oluşmasında önemli bir yer tutan Victor Hugo'nun görüşlerine değinmek gerekir. 1848'de Brüksel, 1849'da Paris, 1850'de Frankfurt ve 1851'de Londra'da toplanan "Avrupa Birleşik Devletleri" konferansının Paris ayagında Victor Hugo, *"bir gün Boston ile Philadelphia arasında bir savaş nasıl saçma ise, Avrupa ülkeleri arasında da aynı durum ortaya çıkacaktır."* diyerek ve Avrupa'nın tüm halklarının "Avrupa kardeşliği" içinde birleşecekleri öngörüsünde bulunmuştur. 1850'deki konferansta, bu öngörüsünü daha da ileri götürerek, bir gün dünyada ABD ve Avrupa Birleşik Devletleri olarak iki büyük güç kalacağını ve düzenin bu iki güç arasında ticari ve siyasi ilişkilerle sağlanacağını ve Avrupa'nın baskenti olarak Paris'i göstermiştir. 1851'de ise, *" bir gün gelecek, Fransız Meclisi'nin, Alman Diet'inin İngiliz Parlamentosu'nun ... yerini alacak ve genel oyla seçilmiş kişilerden oluşan geniş ve egemen bir Avrupa senatosu kurulacaktır."* diyerek sanki günümüz Avrupa Parlamentosunu betimlemiştir. Ayrıca, 1867'de "Avrupa Birleşik Devletleri" adlı bir dergi çıkartarak, "Avrupa" beklentisine ilişkin düşüncelerini ifade etmeyi sürdürmüştür.²¹

1. Dünya Savası sonrası dönemde de Avrupa'da bir Birlik kurulması yönündeki çabalar devam etmiştir. Bu yöndeki ilk somut girişim Avusturyalı diplomat Kont Richard Coudenhove-Kalergi tarafından yapılmıştır. Kont Kalergi, 1923 yılında yayımladığı "Pan –Europa" adlı kitabında Avrupa'da federatif bir örgütlenmeyi yani Avrupa Federasyonu fikrini savunmuş ve de W. Rathenau ve Churchill basta olmak üzere bir çok devlet adamının desteği ile ulusal bazda oluşturulan "Avrupa Birliği" derneklerini birleştiren "Paneuropa-Union" adlı derneği kurmuştur. Fransa Disisleri Bakanı Aristide Briand kurulan bu derneğin basına getirilirken, Kont Kalergi yaptığı açıklamalarda, oluşturulacak olan federasyona Türkiye'nin de isteği halinde katılabileceğini belirtmiştir.²²

20. yüzyılda yukarıda bahsedilen Kont Coudenhove- Kalergi'nin başlattığı Pan Avrupa hareketi gibi Fransa Disisleri Bakanı Aristide Briand tarafından hazırlanarak 17 Mayıs 1930 tarihinde ilan edilen "Avrupa Federal Birliği Rejiminin Organizasyonu

²¹ Ibid., s. 33.

²² Özdal, Genç, op.cit., s.58

Hakkında Memorandum”²³ da Avrupa’da bir birlik kurmayı amaçlayan diğer bütün çalışmalar gibi hep fikir düzeyinde kalmış ve hayata geçirilememiştir.

1.2.İkinci Dünya Savası Sonrası Avrupa’da İlk Birlik Olusturma Çabaları

Winson Churchill, 19 Ekim 1946’da Zürih Üniversitesi’nde “Avrupalı Uyan” başlıklı Zürih söylevinde “*Eğer Avrupa ortak mirasından yararlanma konusunda uzlaşabilirse, 300 yada 400 milyonluk nüfusunun çıkarına olacak mutluluğuna da refahına da, utkusuna da sinir tanımayacaktır (...) Bir tür Avrupa Birlesik Devletleri kurmamız gerekmektedir. (...) Birbirinden uzaga düsmüs halklara daha engin bir yurtseverlik ve bir tür ortak milliyet duygusu kazandıracak bir Avrupa Toplasması neden olmasın? (...) Ve neden bir Avrupa toplaması, öteki büyük toplasmaların arasında, kendi hakkı olan yeri almasın ve insanlık teknesinin yönetimine katılmasın?*”²⁴ şeklindeki sözleriyle “Avrupa Birlesik Devletleri” ni gündeme getirmiş, Almanya ve Fransa arasındaki tarihsel çekismelerin ortak bir çeşit federal yapı ile sonsuza dek yok edilmesi gerektiği fikrini ortaya atmıştır.

II. Dünya Savası sonrası, bu konudaki ikinci önemli girişim, Temmuz 1948’de Fransa Disisleri Bakanı görevine atanan Robert Schuman’ın adı ile anılan “Schuman Planı”dır. 9 Mayıs 1950 tarihinde bir hükümet bildirisiyle açıklanan ve eski Milletler Cemiyeti Genel Sekreteri Jean Monnet’nin tasarısına dayanan bu plan; Avrupa’da barışın kurulabilmesi için Fransız-Alman dostluğunun şart olduğunu belirtiyor ve bu çekirdek etrafında Avrupa’nın bütünleşmesi gerektiği görüşünü esas alıyordu. Plana göre: Fransız-Alman çekismesini ortadan kaldırmanın yolu yüksek bir otoritenin yönetimi altında, Fransız - Alman ortak kömür çelik üretimini sağlamak ve söz konusu örgütü bütün Avrupa ülkelerinin katılımına açık tutmaktı.²⁵

“Schuman Planı” adıyla anılan bütünleşme planı öncekilerin aksine uygulamaya geçerek başarılı olmuştur. 1952 yılında AKÇT’nin kurulmasıyla sonuçlanan bu kısmi

²³ Sinem Akgül Açıkmeşe, “Avrupa Yolunda İlk Adım” Cumhuriyet Strateji Dergisi, Yıl: 1, Sayı: 28, s. 16-17

²⁴ Daniel Cohn-Bendit/ Oliver Duhamel, “Avrupa Birlesik Devletleri”, Euro İçin Küçük Sözlük, Çev: Turhan İlgez, Yapi Kredi Yayınları 1. baskı, İstanbul, Nisan 1999, s.40.

²⁵ Tekinalp/Tekinalp, **Avrupa Birliği Hukuku**, Beta Yayınları, Güncelleştirilmiş 2. Baskı, İstanbul, 2000, s.5.

entegrasyon planı, Belçika, Hollanda, Lüksemburg, İtalya ve Almanya tarafından kabul edilerek diğer başarılı örgütlenmelerin önünü açmıştır.

Bunların dışında Batı Avrupa devletleri 40'li ve 50'li yıllarda, kitle güvenliğinin sağlanması amacıyla da çeşitli girişimlerde bulunmuşlar; ancak başarılı olamamışlardır. Bu seferde ekonomik entegrasyonun siyasi bütünleşmeyi ve ortak bir güvenlik anlayışını da beraberinde getireceği varsayılmasıyla ekonomik bütünleşme çabalarına hız vermişler, güvenliğinin sağlanması işini ise ABD'ye bırakmışlardır.

İkinci Dünya Savaşı ile Avrupa'nın güçlü devletlerinin dünya politikasındaki egemen konumları ortadan kalkmıştır. Bunların yerini iki kutuplu sistemin iki aktörü olan ABD ve SSCB almışlardır. İki kutuplu sistem, Avrupa'yı doğu-batı Avrupa olarak ikiye ayırmıştır.

II. Dünya Savaşı'nın bir an önce sonuçlandırılabilmesi amacıyla 11 Şubat 1945'de gerçekleştirilen Yalta Konferansı ve sonrasında gelişmeler Avrupa'yı 1989'a kadar bölen bir "demir perde"nin çekilmesine neden olmuştur.

Savaşın hemen sonrasında ikiye bölünen Avrupa'nın savaş sonrası imarına hız verirken, her iki kutup liderinin bu süreçte olan katkılarında karşılıklı tehdit tanımlarının büyük bir yeri olmuştur. Sovyetler Birliği, İran üzerinden Orta Doğu petrolü ve Basra Körfezi ile Hint Okyanusu, Türkiye üzerinden Boğazlar, Ege Denizi ve Akdeniz yönünde genişleme eğilimi belirlemiştir. Bu çerçevede, Şubat 1948'deki Prag Darbesi ve Berlin Ablukası Batı Avrupa devletlerinin güvenlik arayışlarını hızlandırıcı bir etki doğurmuştur.²⁶

Avrupa'nın güvenlik yapısını oluşturabilecek askeri ve ekonomik koşulları savaş ile büyük ölçüde zarar gördüğü ve altyapısının büyük kısmı tahrip olduğu için Batı Avrupa devletlerinin önlerinde içsel ve dışsal faktörlere bağlı iki tercih rol oynamıştır. Bunlardan birincisi, aralarında kuracakları bir ittifak yoluyla hem Sovyetler Birliği tehdidine hem de Almanya'nın yeniden yükselişine engel olmak biçiminde özetlenebilir. İkincisi ise, Batı Avrupa'nın güvenliğini ulusal çıkarları açısından birincil önemde değerlendiren ABD karar mekanizmalarının önerilerini kabul ederek,

²⁶ Dedeoğlu, Casin, op.cit., s.160.

transatlantik baglar kurulmasi biçiminde sekillendigi yolunda tanimlanabilir. Bati Avrupa'nin savas galibi devletleri, söz konusu iki tercihi birlikte kullanmislardır.²⁷

1.3. Dunkirk Antlasmasi

4 Mart 1947 tarihinde Fransa ile Ingiltere arasinda imzalanan Dunkirk Antlasmasi Almanya'dan gelebilecek saldirilara karsi yardimlasma güvencesi içeriyordu. 50 yıl süreyle geçerli olacak söz konusu anlasma, bir Alman saldirisi halinde taraflarin dogrudan yardimlasmasini ve Almanya'nin savas sonrası ekonomik yükümlülüklerini yerine getirmemesi halinde ortak önlemler alınmasini öngörüyordu.

Anlasma'nin Almanya'ya karsi yapildigi söylensedede bir diger hedefi de SSCB'dir. Çünkü Almanya zaten savas gücünü kaybetmis tamamen çökmüştü. İki ülke bunu Sovyetler Birliği'nden çekindiklerinden bu amaçlarını direkt olarak anlasmaya koyamamislardir.

Dunkirk Antlasmasi'ni duyuran Ingiltere ve Fransa, kısa sürede ABD ve SSCB'nin de anlasmaya katilmasini ve dörtlü bir paktin kurulmasini ümit ettiklerini belirtmislerdir. Bu iki ülkenin bu teklifteki asil amaci, kendi savas güçlerini büyük ölçüde kaybettiklerinden, ABD'yi Avrupa savunmasına ortak yapmaya çalisiyorlardi. O yıllarda dogu-bati kamplasmaşinin belirginlesmesiyle bu pakt ümidi suya düsmüştür.²⁸

Dunkirk Antlasmasi, 17 Mart 1948'de Belçika, Fransa, Lüksemburg, Hollanda ve Ingiltere arasinda imzalanan Brüksel Antlasmasi'nin yolunu açmistir.

1.4. Brüksel Antlasmasi

Ingiltere Disisleri Bakani Ernest Bevin'in 22 Ocak 1948 tarihli konusmasinda Dogu Avrupa'daki gelismeler karsisinda "Bati Avrupa'nin özgür uluslarinin birbirine iyice yaklasmaları gerektigini" ve Dunkirk Anlasmasi'ni örnek alarak Belçika, Lüksemburg, Hollanda ve İtalya ile de benzer anlasmalar yapılmasi gereğini vurgulamistir. Dunkirk

²⁷ Ibid

²⁸ Muharrem Gürkaynak, **Avrupa'da Savunma ve Güvenlik**, Asil Yayin ve Dagitim, Ankara, Agustos 2004, s.49

Antlasması'nın bir model olarak ele alınmasını ve ABD'yi içine alan iki taraflı anlaşmalar aracılığıyla genişlemesi teklifini yapmıştır. Ancak, Benelux devletleri, Dunkirk Anlaşması'ni yetersiz bularak, yapılacak anlaşmanın her türlü tecavüze karşı ortak bir savunma ittifaki oluşturulması gerektiğini vurgulamışlardır.

Dogu-Bati kamplasmaşının iyice belirginleşmesi ile İngiltere'nin girişimleri sonucunda, 4 Mart 1948'de İngiltere, Fransa ve Benelux Devletleri Brüksel'de toplanarak karşılıklı yardım anlaşmasının şeklini görüşmüşler ve 17 Mart 1948 tarihinde Brüksel Antlaşması'ni imzalamışlardır. Belçika, Fransa, Lüksemburg, Hollanda ve İngiltere arasında imzalanan bu "Ortak Savunma, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel İşbirliği Antlaşması" ile her ülkenin kendi ordusunu yetistirmesi ve Avrupa devletlerinin saldırılara birlikte karşı koyması kararlaştırılmıştır. Bu anlaşmayla taraflar, ortak bir savunma sisteminin kurulmasını, ve dördüncü maddesine göre ülkelerden biri saldırıya uğrarsa diğerlerinin ona askeri ve diğer olanaklarla yardım edeceklerini taahhüt etmişlerdir

Bati Birliği (Western Union), Brüksel Anlaşması Teskilatı (Treaty of Brussels Organization), "Brüksel Paketi" ya da "Besler Teskilatı" olarak değişik adlarla adlandırılmış bir örgüt kuran Brüksel Antlaşması'nın temel özelliği, bu bes devlet aralarında her türlü işbirliğinden başka, üyelerinden birinin herhangi bir silahlı saldırıya uğraması halinde diğer üyelerin bu üyeyi korumak için ortak hareket edeceğini ifade eden 5. madde olarak bilinen "karşılıklı ortak savunma" düşüncesi üzerine kurulu olmasıdır.

4. madde "*Yüksek Akit Taraflar*"dan herhangi biri Avrupa'da bir silahlı saldırıya maruz kaldığında diğer Yüksek Akit Taraflar BM Antlaşması'nın 51. maddesi hükümlerine uygun olarak askeri ve diğer yardımları yapar." Ayrıca, Antlaşmanın önsözünde herhangi bir saldırganlık politikasına karşı çıkmada ve uluslararası barış ve güvenliğin devamında BM Sarti'na uygun olarak birbirlerine yardım etmeyi kararlaştırmışlardır. Almanya'nın saldırganlık politikasının yeniden gündeme gelmesi durumunda böylesi adımların atılacağı belirtilmiştir.²⁹

²⁹ **Brussel Treaty 1948, Treaty of Economic, Social and Cultural Collobarration and Collective Self Defence**, (çevrimiçi), (08.08.2005), <http://www.ena.lu>

Bati Avrupa Birliği'ne (BAB) ve Kuzey Atlantik Antlasması Teskilati'na (NATO) öncülük etmesi bakımından önemli bir anlaşma olan Brüksel Antlasması ile savunma ve güvenlik alanlarında ortak bir Avrupa hareketi baslatılması öngörülmüş ve hava savunma mekanizmalarının bütünleştirilmesinden, ortak komutaya kadar birçok alanı kapsayan bir ortak savunma planı uygulamaya koyulmuştur. Brüksel Antlasması ve bu anlaşmayı destekleyen 20 Ekim 1954 tarihli Paris Antlasması, Avrupa'da savaşı engelleyecek bir güvenlik mekanizması oluşturmaya ve buna bağlı bir bütünleşme anlayisini geliştirmeye yönelmiştir.³⁰

Brüksel Antlaşmasının tarafları, Almanya'yi potansiyel tehdit olarak göstererek, Almanya'nın saldırgan politikasının yeniden ortaya çıkması durumunda gerekli tedbirlerin alınması ve karşılıklı yardımlaşmada bulunulmasını kararlaştırmışlardır. Ancak, anlaşmanın bir diğer hedefi olan SSCB'den bahsedilmemiştir. Çünkü Fransa ve İngiltere, SSCB'yi karşısına almak istemiyorlardı.

Brüksel Antlaşması Teskilati, Batı Avrupa'nın ortak savunması için geniş bir planın uygulandığı ilk yıllarda çok başarılı olmuştur. Bu plan, ortak bir komuta merkezi ve radar kullanımına dayalı olarak, hava savunma sisteminin bütünleştirilmesini de içermiştir. Sınırlı sayıda da olsa ortak tatbikatlar yapılmasının yanı sıra karşılıklı yardımlaşma esasına dayalı silah ve teçhizat üretimi organize etmek suretiyle anılan beş kurucu üye, askeri eğitim ve silah konularında ortak standartlar geliştirmişlerdir.³¹

Üye devletlerin var olan askeri kaynaklarının yetersizliği nedeniyle, Brüksel Antlaşması uygulamaya geçirilememiştir. Ardından 1949'da NATO'nun kurulmasıyla, Brüksel Antlaşması'nın savunma yetenekleri NATO'ya devredildi. BAB'ın Danışma Konseyi, Aralık 1950'de Avrupa'da NATO tarafından yeni yönetim yapısı olan SACEUR'un oluşturulmasıyla yönetim yapısını devam ettirmeme kararı aldı. Bu önemli kararlar BAB, savunma organizasyonu fonksiyonunu ve askeri organizasyon yapısını yitirdi. Bu tarihten sonra NATO, Avrupa'da güvenliğini sağlamada Soğuk Savaş'ın sonuna kadar yegane örgüt olarak kalmıştır.³²

³⁰ Burak Özdemir, **Avrupa'nın Güvenlik ve Savunma Yapısı ve Türkiye**, İKV Yayını, No:171, İstanbul, Ekim 2002, s.2.

³¹ Hikmet Erdoğan, **Avrupa'nın Geleceğinde Türkiye'nin Önemi ve NATO İttifakı**, IQ sanat Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul, 2004, s. 23.

³² Askin Çakmak, **"European Security and Defence Identity"**, METU, High Licence, (Dan: Hüseyin Bağcı) December 2001, s.9.

Bu çerçevede, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'nın ilk yapılarının 1948 Brüksel Antlaşması ile oluşmaya başladığı söylenebilir.

1.5.NATO'nun Kurulması

Savaş sırasında Avrupa'nın ekonomisinin ve altyapısının tamamen tahrip olması nedeniyle Avrupa'nın kendi güvenliğini kendisinin sağlama olanagını kalmamış ve tek nükleer güç olan ABD ile işbirliğine gidilmesini zorunluluğu ortaya çıkmıştır. 15 Mart 1949'da Brüksel Antlaşması ülkeleri, ABD ve Kanada, Danimarka, İzlanda, İtalya, Norveç ve Portekiz'i Antlaşmaya katılmaya davet etmişlerdir.³³ 4 Nisan 1949 tarihinde 10 Batı Avrupa Devleti, Kanada ve ABD arasında imzalanan Kuzey Atlantik Antlaşması ile NATO kurulmuştur. NATO'nun kuruluşu "Batı Avrupa Birliği"ni atıl duruma düşürmüştür. Ayrıca, Batı Avrupa Birliği çerçevesinde üye ülkelerin savunma bakanlarından oluşan savunma kanadı, Genelkurmay Başkanlarından oluşan askeri kanat ve Batı Avrupa Daimi Baskomutanlığı, 1950 yılında NATO çerçevesinde SACEUR'un kurulmasıyla bu örgüt ile faaliyetlerini birleştirme kararı almışlardır.

1950 yılında başlayan Kore Savaşı ile birlikte Atlantik Ittifakında, Amerikan ağırlığı giderek artmıştır. Aralık 1950'de SACEUR'un (Supreme Allied Commander Europe) kurulması ve General Eisenhower'ın Avrupa Müttefik Kuvvetleri Baskomutanı olarak atanmasından Brüksel Antlaşması'ni imzalayan ülkeler, kuvvetlerini NATO'ya tahsis ettiler ve Batı Avrupa - Kuzey Atlantik platformlarında ortak güvenlik oluşturma kararı almışlardır. Nitekim, Türkiye de Yunanistan ile birlikte 1952'den itibaren NATO'ya üye olarak Avrupa Atlantik güvenlik alanında rolünü üstlenmiştir.

İttifakın temel görevi, Birleşmiş Milletler Yasası ilkeleri doğrultusunda, siyasi ve askeri amaçlar gözetilerek üyelerinin özgürlük ve güvenliklerinin koruma altına alınması olmuştur. Bu bağlamda NATO, BM Yasası'nın bağımsız ülkelerin bireysel ve toplu savunma alanındaki doğal haklarını doğrulayan 51. maddesi³⁴ çerçevesinde

³³ Gürkaynak, op.cit., s.55.

³⁴ BM Antlaşması mad. 51: " İşbu yasanın hiçbir hükmü, Birleşmiş Milletler Üyelerinden birinin silahlı bir saldırıya uğraması durumunda, Güvenlik Konseyi, uluslararası barış ve güvenliğin korunması için gerekli önlemleri alıncaya değin, bu üyenin doğal olan kendi başına ya da toplu olarak mesru savunma hakkını zedelemeyiz. Bu mesru savunma hakkını kullanarak üyelerin aldığı önlemler gecikilmeksizin Güvenlik Konseyi'ne bildirilir; bu önlemler Konsey'in işbu yasaya dayanarak uluslararası barış ve güvenliğin korunması

kurulmuştur. Örgütü kuran Antlaşma'nın önsözünde Ittifakin amacının Kuzey Atlantik sahasında barışa dayalı ilişkiler geliştirilmesi olduğu vurgulanmıştır.³⁵ Aslında NATO'nun kurulmasının asıl amacı, ABD'nin Avrupa'nın içinde, SSCB'nin Avrupa'nın dışında ve Almanya'nın da kontrol altında tutulmak istenmesiydi.³⁶

1.6. “Avrupa Savunma Topluluğu” Olusturma Girişimi

Soguk Savaş ortamında artan Doğu-Batı gerilimi ile birlikte, Batı Almanya'nın yeniden silahlandırılması konusu gündeme getirilmiştir. Batı Almanya'nın yeni güvenlik yapısı içine alınması niyeti, Ekim 1950'de Fransa'ya bir “Avrupa Ordusu” oluşturma düşüncesine yöneltmiştir.

Avrupa Savunma Topluluğu'nun kurulması fikri, ilk kez 24 Ekim 1950 tarihinde Fransa Başbakanı René Pleven tarafından önerilmiştir. “Pleven Planı” olarak bilinen bu öneriyle Fransa, bir Avrupa Savunma Bakanı, ortak bir bütçe ve bir Avrupa Parlamentosu ile birlikte, “ortak savunma için Birleşik Avrupa'nın siyasal kurumlarına tabi bir Avrupa Ordusu olusturulmasını” önermiştir. ABD'den bağımsız ve Almanya'nın da katılabileceği tek üniformalı, tek bayraklı ve tek kumandalı bu “Avrupa Ordusu”, uluslararası bir ordu olacaktı. Almanya da dahil olmak üzere Avrupalı ülkelerin askeri güçlerini uluslararası bir yapı içinde birleştirecek ve ortak bir “Avrupa Ordusu” olusturacak bir Avrupa Savunma Topluluğu (AST) kurulması fikri, Alman birliklerinin sadece tek bir Avrupa Savunma Bakanı'nin yönetiminde, uluslararası Avrupa Ordusu'nun bir parçası olarak silahlandırılabilmesi konusunu da kapsıyordu.

Bir Avrupa Savunma Topluluğu kurulmasını öngören “Pleven Planı”, Fransız Parlamentosu tarafından onaylandıktan sonra NATO üyesi devletlere sunulmuş ve planın ayrıntıları 15 Şubat 1951 tarihinde Paris'te yapılan NATO üyesi devletlerin ve Almanya'nın katıldığı konferansta görüşülmüştür. Taraflar arasında yapılan görüşmeler sonucunda AST Kurucu Antlaşması'nın taslağı, 1 Şubat 1952 tarihinde AKÇT Kurucu

ya da yeniden kurulması için gerekli göreceği herhangi bir anda eyleme geçmek yetki ve görevini hiçbir biçimde etkilemez. (Bkz. İsmail Soysal, *Türkiye'nin Siyasal Bağlıları*(1945-1990), Kesim A (Çok Taraflı Bağlılar) Cilt II, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara-1991, s.50.)

³⁵ İsmail Soysal, *Türkiye'nin Siyasal Bağlıları*(1945-1990), Kesim A (Çok Taraflı Bağlılar) Cilt II, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara-1991, s. 409

³⁶ Özdemir, op.cit.,s.3.

Antlasması dikkate alınarak hazırlanmıştır. Söz konusu taslakta; bu anlaşmaya taraf olan devletlerin birbirlerine yardım etmesi ve hiçbir konuda aralarında ayırım yapılmaması, ortak komutanlık altında görev yapacak bir “Avrupa Ordusu”nun kurulması ve taraf devletlerin deniz ötesi birlikleri dışında kalan kara, hava ve deniz kuvvetlerinin oluşturulacak olan AST’ye bağlı olması öngörülmüştür. Önemli konulara ilişkin karar alınmasında oybirliği, diğer konularda ise 2/3 çoğunluğunun işletilmesinin benimsendiği bu taslakta, üye devletleri AST’ye sağladıkları mali katkı ile oy ağırlıkları arasında da dogrusal bir ilişki kurulmuştur.³⁷

AST’nin baslıca hedefleri tasarı da şöyle sıralanmıştır: “ Üye devletlere yönelik herhangi bir saldırı karşısında üye devletlerin güvenliğini sağlamak, bir ortak pazar kurmak, NATO ve Avrupa Konseyi Sözleşmesi ve Avrupa Ekonomik İşbirliği Teskilatı’nca öngörülen hedeflere ulaşılmasının sağlanması”³⁸

Ayrıca, AST Antlaşması’nın 1B maddesinde “AST’nin görevinin üye devletlerin savunma güçlerini bütünleştirmek olduğu; 2.maddesinde ise Topluluğun bütün özgür uluslarla ve aynı amaçlara sahip örgütlerle uyum içinde çalışacağı belirtilmiştir. AST’nin 5. maddesi “ ATS, 1. Yüksek Otorite, 2. Asamble 3. Bakanlar Konseyi 4. Adalet Divanı’nından oluşur.” hükmü ile Topluluğun organlarını sıralamıştır. AST bünyesinde görev yapacak “Avrupa Silahlanma Servisi” ve “Avrupa Lojistik Komutanlığı” adı altında iki kurumun kurulması kararlaştırılmıştır.

Pleven Planı ile getirilen Avrupa Ordusu, ayrı bir Alman ordusu oluşmasına meydan vermeden her bir ülkeden tabur seviyesindeki birliklerden oluşacaktı. Böylece Alman ordusunun kurulması önlenmiş olacaktı. Almanya’nın karargah personelinin yoksun bırakıldığı bu plan “Bir Alman Ordusu olmadan Alman güçleri” oluşturulmuş olacaktı.

ABD ise AST’yi NATO’dan ne ayrı, nede ayrılabilir bir araç olarak gördü. AST’yi Almanya’nın kendi kontrolünde Avrupa’ya yeniden entegre edilmesi için bir araç olarak gördü ve bu nedenle Fransız kamuoyunun bu fikri desteklemesi için çok çaba

³⁷ Özdal, Genç, op.cit., s.79

³⁸ Ibid., s.81

harcadi.³⁹ ABD, Almanya'yi NATO disinda tutma amacinda olan bir plan olarak gördüğü Pleven Planı'na karsi olmasına ragmen, Aralık 1950'de Alman savas birliklerinin NATO'nun yönetimi altında olusturulmasını öneren Spofford Planı'nı Fransa kabul etti, ancak Alman birliklerinin yetersiz olması ve Alman savunma bakanlığının kurulmaması konularında ısrar etti. Sonuçta, Almanya ve Fransa, Avrupa Ordusu'nun kurulması ve Avrupa Savunma Bakanlığı'nin otoritesi altında ulusal birlikler olusturulması konularında anlaşmaya vardılar.

Subat 1951'de Paris'te düzenlenen konferansta, Federal Almanya'nin da dahil edileceği bir ortak savunma kuruluşunun olusturulmasına karar verilmesiyle, 27 Mayıs 1952'de Avrupa Savunma Topluluğu (AST) kurulmuştur. Bu anlaşma bir Avrupa ordusu yaratırken, üye devletlerin, deniz asiri toprakların savunmasına tahsis edilen kara ve deniz birlikleri hariç, bütün kara ve deniz birliklerinin bu orduya tahsis edilmesi kararlaştırıldı. Avrupa Ordusu stratejik olarak NATO'dan bağımsız değildi. AST Anlaşması'nin 18. maddesi Avrupa Ordusunun baris zamanında SACEUR'a tahsis edilmesini öngörmüştür. İmzacı devletlerin ittifakla karsi çıkmadığı durumlarda SACEUR, Avrupa Ordusu'nu kullanabilecekti.⁴⁰

ABD, bu sürece müdahale ederek, söz konusu kuruluşu belirli düzenlemeler yapılması durumunda destekleyeceğini bildirmiştir. Bu bağlamda ABD, Brüksel Antlaşması'nin Federal Almanya'nin yeniden silahlandırılması konusunu NATO bünyesinde düzenleyecek biçimde değiştirilmesini önermiştir.

Pleven Planı'nda, Almanya disındaki bütün katılan devletlerin güçleri, AST bünyesinde bulunmayacak, kendi kontrolleri altında olacaktı.

İngiltere, AST'ye kuvvet taahhüt etmede isteksiz davranmış, anlaşmanın ilkelerini onaylamış ancak, olusuma katılmayı reddetmiştir. AST'nin ABD'nin Avrupa'dan çekilmesine yol açacağından ve bütün kitanın güvenlik garantisi yükünü tek basına yüklenmekten korktuğundan, böyle bir supranasyonal yapıya karsi çıkmıştır.

³⁹ M. Türker Ari, "The European defence Community in the US Foreign Policy Context", (çevrimiçi) 15. 08.2005, <http://www.sam.gov.tr/perceptions/volume9/March-May2004/6TurkerAri.pdf>

⁴⁰ Askin Çakmak, op.cit., s.19.

Hollanda ise AST'ye karsi çıkararak 1951 Subat'ında baslayan AST Antlasmasi müzakereleri için Paris Konferansi'na katilmayi reddetmis ve Almanya'nin yeniden silahlandırilmasi sorununun da NATO vasitasiyla çözülmesini savunmustur.

Avrupa Savunma Toplulugu projesi onay asamasina geldiginde, Fransa taraf devletler arasında savunma alanında yeni bir yapı kurulmasının n sarti olarak öncelikle 'Avrupa Siyasi Toplulugu'nun kurulmasını görüsünü ortaya atti ve bu öneri diğeri devletlerce kabul gördü. Avrupa Savunma Toplulugu kurulus belgesini hazirlama görevi AKÇT Meclisi'ne verildi. Meclis içinde olusturulan ad hoc komite tarafından hazirlanan statü, 10 Mart 1953'de oybirliği ile kabul edilmistir.⁴¹

AKÇT benzeri bir yapı öngören statüye göre, Avrupa Siyasi Toplulugu'nun ulusüstü karakter tasimasi ngrlmstr. Örgüt yapısında biri ulusal parlamentolar içerisinden, diğeri dogrudan seçimlerle belirlenecek, iki meclisin yanında, baskani meclis tarafından seçilen Avrupa Yürütme Konseyi, Adalet Divani, Ekonomik ve Sosyal Komite ve Ulusal Bakanlar Konseyi'ne yer verilmistir. Meclis içerisinde olusturulan bir ad hoc komite tarafından hazirlanan statü, 10 Mart 1953'de oybirliği ile kabul edilmistir.⁴²

Benelx Devletleri ve Almanya parlamentolarında büyük çogunlukla kabul edilen AST, öneriyi gündeme getiren Fransa'nin parlamentosunda 28 Agustos 1954 tarihli toplantıda, de Gaulleciler ve Sosyalistler tarafından reddedildi. AST Kurucu Antlasmasi'nin Fransa Parlamentosu tarafından rededilmesiyle, AST olusturma girişimi basarisizlığa ugramistir. AST'nin basarisizlığa ugramasiyla, Avrupa Siyasi Toplulugu projesi de ortadan kalkmis ve Avrupa'nin siyasi birliğine iliskin her türlü ailim da bir süre için rafa kaldırilmistir.

Fransa'nin kendi önerisini reddetme nedenlerinden birkai, Almanya'nin yeniden silahlanmasını Fransızların kabul etmemesi, Avrupa'nin savunmasında ABD nükleer politikasi ile grs ayrılığı ve General De Gaulle'n, "Avrupa'yi Avrupalılar korur" stratejisi kapsamında Fransa'nin ulusal nükleer silahlanma politikasını ön plana ikarmasiydi.

⁴¹ ÜLGER, İrfan Kaya: **"Avrupa Birliği'nde Ortak Dis Politika ve Güvenlik Politikasi'nin Oluşumu"**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Dan: Haluk Günugur), Ankara, 2002, s.46.

⁴² Ibid.

Ayrıca, Almanya'nın Fransa kadar söz sahibi olacağı savunma alanındaki egemenlik yetkilerini büyük ölçüde devredecekleri bir uluslararası örgüt, o dönem Fransa'da çok güçlü konumda olan Komünistler ve milliyetçilerin kabul edecekleri bir durum değildi.

Fransa'nın istememesine rağmen, diğer anlaşma taraflarının bu konuda ısrarcı tutumları nedeniyle, AST-NATO bağlantısı konusunda AST Antlaşması'na konulan hükümler de Fransa'nın bu anlaşma konusunda fikirlerinin değişmesinin bir başka nedenidir. Savaş zamanlarında, AST çerçevesindeki Avrupa savunma ordusunun NATO emrinde olacağı şeklindeki ve AST'nin NATO'ya bağımlılığının altını çizen benzeri düzenlemeler, ABD'nin NATO'daki ağırlığı nedeniyle Paris yönetimini rahatsız etmekteydi.⁴³

De Gaulle, Avrupa Ordusu'nun Fransız Ordusu'nun sonu olacağı ve Almanya'nın yeniden silahlandırılmasına yol açacağı; yüzyıllardır sahip oldukları değer ve prestijin Fransız Ordusuyla ortaya çıktığını ve bu yüzden ordularından vazgeçemeyeceklerini belirtmiştir. Ayrıca, AST'nin Fransa'nın kıta dışındaki çıkarlarına zarar vereceği, bu nedenle AST'nin, Fransa'nın global bir aktörlüğü içinde bir tehdit olduğu belirterek AST'nin reddedilmesini sağlamıştır.

1.7. Degistirilmis Brüksel Antlaşması ve Batı Avrupa Birliği'nin Kurulması

Fransa'nın, ABD ve İngiltere'nin kıta Avrupası üzerindeki etkilerini azaltarak kendini temel belirleyici güç konumuna getirmek ve Almanya'nın kendi kontrolü dışında silahlanmasını önlemek amacıyla başlattığı AST girişiminin, kendi parlamentosunun onaylamamasıyla başarısız olması nedeniyle, büyük bir prestij kaybına uğramasından sonra Avrupa'nın bütünleşme hareketi bir süre için durmuş ancak, Avrupa'da bir birlik kurma çalışmaları bitmemiştir. ABD ve İngiltere inisiyatifi

⁴³ Kemal Inat, “ **Avrupa Politik İşbirliği'nin Doğusu**”, Avrupa Birliği Üzerine Notlar, (Editör: Oguz Kaymakçı) Nobel Yayın Dağıtım, 1. Baskı, Ankara, Şubat 2005, s.11

yeniden ele almalariyla birlikte, Almanya'yi yeniden Avrupa güvenlik sistemine dahil etmişlerdir.⁴⁴

Brüksel Antlaşması'ni imzalayan ülkelerle birlikte ABD ve Kanada'nin katıldığı, Avrupa'nin savunma ve güvenlik boyutunun ele alındığı Londra Konferansı, Eylül 1954'te Londra'da gerçekleştirildi. Federal Almanya'nin NATO kontrolünde silahlanması gündeme geldi. Bunun için Brüksel Antlaşması'nin değiştirilmesi gerekiyordu.

Bu amaçla, 28 Eylül – 3 Ekim 1954 tarihleri arasında toplanan Londra Konferansı'nda, Almanya'nin Avrupa savunmasına katılmasının sağlanması yönünde karara varılmış, bu karar doğrultusunda, 20-22 Ekim 1954 tarihlerinde Paris'te toplanan 7 ülke Brüksel Antlaşması'ni tadil eden dört protokole imza atmışlardır. Böylece, 28 Ekim 1954'te imzalanan Paris Anlaşmaları ile Federal Almanya ve İtalya, değiştirilen 1948 tarihli Brüksel Antlaşması'na ve yeni kurulan BAB'a katılmışlardır. Bu tarihten sonra, 1948 Brüksel Antlaşması'nin kurdugu 5 üyeli Batı Birliği (WU), 7 üyeli Batı Avrupa Birliği'ne (BAB) dönüşmüştür.

Brüksel Antlaşması'nin 4. maddesinde imzacı taraflardan birine karşı, Avrupa'da bir saldırı olması durumunda taraflar askeri yada diğer araçlarla otomatik olarak yardım yapacakları hükmü Değiştirilmiş Brüksel Antlaşması'nin 5. maddesinde aynen tekrar edilmiştir. Ve 5. madde hükmü 7. madde ile güçlendirilmiştir. 7. maddeye göre *“Yüksek Akit Taraflar'dan hiç biri, Yüksek Akit Taraflardan herhangi bir diğerine karşı herhangi bir koalisyona katılmayacak veya ittifak yapmayacaktır.”* Bu madde ile ayrıca Yüksek Akit Taraflar kendileriyle diğer imzacı taraflar yada diğer üçüncü devletlerle yaptıkları uluslararası bağların bu anlaşma hükümleriyle çatışmaması karar altına alınmıştır.⁴⁵

İkinci protokol ile Avrupa'da imzacı devletlerin asmamak zorunda oldukları maksimum kara ve hava güçleri belirlenmiştir. Silahlanmayı Kontrol Ajansı'nin kurulması, silahların kontrolü ve bulundurulması gereken güçlerle ilgili sınırlamaların

⁴⁴ Ibid, s.11

⁴⁵ Modified Brussels Treaty, (çevrimiçi) <http://www.ena.lu> (09.09.2005)

amaci, Almanya'nin askeri potansiyelini gizlice gelistirip müttefiklere karsi kullanmasinin önlenmesiydi.

Degistirilmis Brüksel Anlasmasi'nin 4. maddesindeki “*Yüksek Akit Taraflar veya onlar tarafından Antlasma ile kurulan organlarinin Kuzey Atlantik Antlasmasi Örgütü ile yakin isbirliği içinde çalismali.*” hükmüyle BAB'in NATO ile yakin isbirliği içinde çalismasina vurgu yapilmistir. Ayrica, Konsey ve ACA'nin NATO'nun askeri otoritelerine talepte bulunabilmesi, NATO görevlerini tekrarlamayi önlemek için askeri sorunlar ve operasyonlar hakkında tavsiyelerde bulunabilmesi kararlartirilmistir. Bu madde ile ABD'ye Avrupa savunmasini NATO ile bütünlestirme olanagini vermistir.

Brüksel Antlasmasi'ni tadil eden 1 nolu protokol: Almanya ve Italya'nin Brüksel Antlasmasi'na katilimini düzenlemis, BAB dahil olmak üzere kurulacak yeni teskilatların NATO ile siki isbirliği yapmalarini hükme baglamistir.

Sekizinci madde ile Brüksel Antlasmasi'nin Yüksek Akit Taraflari, bu anlasmanin protokollerinin ve eklerinin uygulanmasi ile ilgili sorunlari çözmek için Bati Avrupa Birliği Konseyi'ni kurdular. Konsey'in de Almanya'nin yeniden silahlanmasini gözetim altina alacak ve görevleri 4 nolu protokol ile belirlenen bir “Silahlanma Kontrol Ajansi” kurmasi kararlartirilmistir.

Degistirilmis Brüksel Antlasmasi'na ek 4 nolu protokol ile imzaci taraflarin atom, biyolojik veya kimyasal silahların üretiminden vazgeçmesi ve silahlanma üzerindeki belirli sinirlamaların gözlenmesi amaciyla Silahlanmayi Kontrol Ajansi (Agency for the Control of Armament ACA) kurulmustur.

Söz konusu protokolün birinci maddesiyle Federal Almanya Cumhuriyeti ile Italya Cumhuriyeti'nin bu protokol ile degistirilmis ve tamamlanmis anlasmaya taraf oldular. Ve bu anlasmanin önsözünde geçen “*Almanya'nin saldirgan politikasinin yeniden ortaya çikmasi durumunda belirlenen adimların atilmasi*” ifadesi “*gelisen Avrupa bütünlesmesini güçlendirmek ve birliği tesvik etmek*” seklinde degistirilmistir.⁴⁶

⁴⁶ 1. Protocol Modifying and Completing the Brussels Treaty (çevrimiçi), <http://www.weu.int/treaty.htm> (06.06.2005)

BAB'in kuvvetlerine Dair 2 nolu Protokol: Akit taraflarin NATO emrine verecekleri azami askeri kuvvetleri belirlemis, bu kuvvetlerde yapılacak bir miktar artisi için, hem Batı Avrupa Birliği Konseyi'nin, hem de NATO'nun karar alması gerektiğini bildirmiştir.

Silahlanmanın kontrolüne dair 3 nolu protokol: Avrupa'da silahlanmaya tabi silahları tarif eden ve sınıflandıran protokol, BAB çerçevesinde silahlanmanın kontrolünü amaçlamıştır. Bu protokol ile Batı Almanya, kendi ülkesinde nükleer biyolojik ve kimyasal silahlar üretmemeyi taahhüt etmiştir.

Gelismeler üzerine, 23 Ekim 1954'de imzalanan Paris Antlaşması ile Batı Birliği'ni Kuran Brüksel Antlaşması, ek protokoller ile değiştirilmiş ve örgüt, Batı Avrupa Birliği'ne dönüştürülmüştür. Almanya ve İtalya'nın Brüksel Antlaşmasına katılımları için zemin hazırlayan Londra Konferansı sonrasında, Ekim 1954'te Paris Antlaşması imzalanmış, tüm üye devlet meclislerinde onaylanmasını müteakip, Batı Avrupa Birliği kurulmuştur. 6 Mayıs 1955 tarihinde Londra'da çalışmalarına başlamıştır. Almanya'nın yeniden silahlanmasına olanak sağlayan Paris Antlaşması çerçevesinde BAB, aynı yıl içinde Almanya ve İtalya'yi de içine alarak büyümüştür.⁴⁷

AKÇT ve BAB üyesi altı ülke, 1957'de AET'yi kurarak, savunma ve güvenlik konularındaki işbirliği faaliyetlerini en azından bir süre için NATO çerçevesinde yürütme kararı alırken, ekonomik asamalardan başlayacak olan bölgesel bütünleşmeye ağırlık vermişlerdir. Batı Birliği içerisinde yer alan İngiltere, AKÇT'yi kuran ülkeler arasına dahil olmadığı gibi BAB'in da dışında kalmıştır.

1954'de Paris Antlaşması'nı imzalayan devletler, Brüksel Antlaşması'nı da değiştirerek, Avrupa bütünleşmesinin gelişimini süratlendirmek; Batı Avrupa'nın ekonomik yönden iyileşmesi için uygun bir zeminin yaratılmasını sağlamak; üçüncü taraflardan gelebilecek baskı ve zararlara karşı işbirliği ve destek içinde bulunmak şeklinde hedefler belirlemişlerdir.

Brüksel Antlaşması'nın amaçlarından olan ortak savunma, ekonomik, sosyal ve kültürel işbirliğinin geliştirilmesinin yanı sıra, BAB ile Avrupa entegrasyonunun

⁴⁷ Özdemir, op.cit.,s.2.

gelistirilmesine yardimci olunmasi amaçlanmistir. BAB Antlasmasi'nda ayrıca, 89 parlamenterden olusan bir Danisma Meclisi Brüksel Antlasmasi Örgütü'ne eklenmistir.⁴⁸

Ancak, Avrupalı devletlerin BAB'ın rolünün ne olması gerektiği konusundaki görüş ayrılıklarından kaynaklanan anlaşılmazlık ve belirsizlik ortamı, BAB'ı soğuk savaş yıllarının büyük bölümünde atıl bırakmıştır. Ortak bir ordusu bulunmadığından ve NATO'nun yanı sıra inşa edildiğinden, Batı Avrupa'nın savunmasında önemli bir rol oynayamamıştır. Bu dönemde, güvenlikle ilgili fonksiyonları NATO'ya devredilen BAB, bir dönem için Avrupa bütünleşmesinin ögesi olmaktan çıkmış ve bir bakıma Atlantik ilişkilerinin ögesi durumunda değerlendirilmiştir. Bu dönemde ekonomik, sosyal ve kültürel işlevleri de Avrupa Konseyi ve Avrupa Topluluğu tarafından yerine getirilmeye başlanan BAB, marjinal bir güvenlik organizasyonuna dönüştürülmüştür.

“ Batı Avrupa Savunma Birliği”, “Brüksel Antlasmasi Örgütü” ya da “ Batı Birliği” adları ile anılan bu girişim, ABD'nin Avrupa savunmasını üstlenmesini hızlandırıcı bir etki yaratmıştır. Bu kuruluş, bir savunma ittifaki girişimi olarak “Avrupa Güvenlik Kimliği” arayışları kapsamına siyasal ve sosyal unsurları da dahil etmiştir. Söz konusu girişimin kolektif (kollektif) güvenlik kavramından çok, commune (ortak) güvenlik kavramına yakın olduğu belirtilmelidir.⁴⁹

Bu yıllarda Avrupa, savunma ve güvenliğini tamamen NATO'ya devretmiş görünse de Avrupa bünyesinde kurulmuş olan ve ABD'nin yakın müttefikleri olan İngiltere'nin de dışında kaldığı Avrupa'ya özgü bu savunma kuruluşu ortadan kaldırılmamış, “uykuya yatırılmıştır.”

⁴⁸ Veysel Bozkurt, **Avrupa Birliği ve Türkiye**, Alfa Yayınları, 1997, İstanbul, s.91

⁴⁹ Kolektif güvenlik, barışın korunması amacıyla bir uluslararası örgüt çerçevesinde ortak yaptırım konularında uzlaşmayı ifade etmektedir. Kolektif güvenlik ilişkisine giren devletler, birbirlerine saldırmazlık ve güç kullanmama konularında güvence verirlerken, ortak bir saldırıya maruz kalındığında askeri ve askeri olmayan araçlarla ortak yaptırıma katılmayı temel önkosul olarak kabul ve beyan ederler. Taraflar, barışın tesis edilmesini asli ön koşul olarak benimserler. Buna mukabil ortak güvenlik kavramında işbirliği içerisine giren devletlerin tek yönlü müsterek dış ve güvenlik politikaları oluşturmak suretiyle, ortakların tümünün politik/askeri tasarruflarını bu ahenge uygun olarak formüle etmeleri hususu öncelikli öneme sahiptir. Diğer bir anlatımla ortak güvenlik, aktörler arasında fiziki alanlar dışında da işbirliğini öngören müsterek güvenceler kurulması anlamına gelmektedir. (Bkz. Beril Dedeoğlu, Mesut Hakkı Casin, “Yeni Avrupa Güvenlik Kimliğinde Stratejik Arayışlar: NATO-BAB-AB-AGIT ilişkilerinin Dünü, Bugünü ve Geleceği” Avrasya Dosyası Üç Aylık Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Araştırmalar Dergisi, Avrupa Birliği Özel sayısı, Cilt: 5, Sayı:4, Kis 1999, s.161.

BAB “uykuya yatırıldığı” yıllarda büsbütün işlevsiz de kalmamıştır. Bu kuruluşun önemli faaliyetleri, NATO çerçevesinde ama, Avrupa denetimi altında Federal Almanya’nın yeniden silahlandırılması; Federal Almanya’nın NATO’ya katılması; silahların denetimi konusunda Batı Avrupa ülkeleri arasında karşılıklı güven yaratılması; Fransa ve Federal Almanya arasında sorun olan Saar Bölgesi’nin 1955 yılında Federal Almanya ile birleşme kararı alması sonucunda söz konusu sorunun çözülmesi ve İngiltere’nin AET ile ilişkilerini geliştirmesi yolunda çaba gösterilmesi konularında olmuştur. 1963’de İngiltere’nin üyelik müzakerelerinin kesilmesinden sonra BAB, ortak ekonomik ve siyasal problemlerin tartışılması için faydalı bir forum oluşturmıştır.

1.8. Fouchet Planları

1957 Roma Antlaşması’nda dış politikadan bahsedilmemiştir, çünkü söz konusu Antlaşma ekonomi odaklı olup, Avrupa Ekonomik Topluluğu’na “yüksek politika” konuları için yetki vermemiştir. Antlaşma tekstil ürünleri ticareti, tarım ürünlerine ilişkin standartlar ve süt üretimi kotaları gibi konuları içerir. Vatandaşlık kanunları, sınırların denetimi, ve dış politika konuları ise “yüksek politika” konuları olarak belirlenmiştir. O dönemde üye devletler açısından dış politika çok hassas bir konudur. Çünkü her birinin, dünyanın farklı bölgelerinde farklı ikili ilişkileri, bazılarının da sömürgecilik döneminden kalma özel durumları bulunmaktaydı. Kaldı ki üye devletlerin bir çoğunun AB kurulduğunda henüz sömürgeleri mevcuttu. Bu durum 1960’lar - 1980’lerde dış politikanın hala bağımsız ulus devletin yetki alanında kabul edilmiş olmasının en önemli nedenlerinden biridir.⁵⁰

Roma Antlaşmaları’nda Avrupa’da siyasi birlik oluşturulması yada ortak bir dış politika izlenmesi amaçlarından bahsedilmemiş, yalnızca anlaşmanın giriş kısmında “Avrupa halkları arasında giderek daha sıkı bir birliğin temellerini atmaya”⁵¹ kararlı olunduğu belirtilmiştir.

⁵⁰ Michael Rupp, **Avrupa Birliği’nin Ortak Dışisleri Politikası ve Türkiye’nin Uyumu**, Hürrem Cansevdi (editör) İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, Mayıs 2002, s. 12.

⁵¹ **1957 Roma Antlaşması Metni**, Türkiye’nin Uluslar arası Siyasal Bağlıları Cilt II (1945-1990) Türk Tarih kurumu Basımevi Ankara, 1991, s. 557

Charles de Gaulle, Eylül 1958’de daha iktidara gelmeden Atlantik Antlaşması’nın yeniden ele alınarak, kapsamlı bir reforma tabi tutulmasını istemistir. Toplulugun kurumsal yapısını hükümetlerarasıcılık yönünde degistirmek ve Avrupa’nın Atlantik Antlaşması’ndan ve ABD’den bagimsizligini saglayacak bir siyasi isbirligi kurmak üzere “Fouchet” tasarisini gündeme getirmistir.

ABD’ye daha az bagimli bir Avrupa yaratmaya çalisan De Gaulle, ilk olarak 1958 yılında Avrupa Topluluklari üyesi devletlerin Disisleri Bakanlari’nin olusturulacak küçük bir sekreteryaya ile birlikte çalissarak siyasi sorunlari ve savunma konularini görüşmek için düzenli olarak toplanmasını önermistir, ancak diger devletler bunun Atlantik Ittifaki ile olan iliskilerini zayıflatacagi gerekçesiyle bu teklifi kabul etmediler.⁵²

Yine de Gaulle, Kasım 1959 tarihinde İtalya’da düzenlenen üye devletlerin Disisleri Bakanlari toplantısında, AT üyesi devletler arasında isbirliginin, ekonomik konuların yani sıra, siyasi sorunlari ve savunma konularini da kapsamasi gerektiği teklifini yeniden ileri sürmüştür. De Gaulle, ayrıca AT üyesi ülkelerin Disisleri Bakanlari’nin uluslararası sorunlari görüşmek için düzenli olarak toplanmasını ve bu toplantılara yardımcı olmak amacıyla merkezi Paris olan bir Sekreterya kurulmasını da önermistir.⁵³

De Gaulle tarafından ileri sürülen bu öneriye, AT üyesi devletler temkinli yaklaşıırken, özellikle Belçika ve Hollanda, üye devletler arasında siyasi bir isbirligini gerekli gördüklerini açıklamalarına rağmen, bu isbirliginin ABD’nin Avrupa’daki varliginin zayıflamasına yol açmaması için uluslararası bir nitelik tasimaması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Almanya ve Lüksemburg ise bu öneriyi hiçbir koşul ileri sürmeden desteklerken, İtalya sadece olusturulacak sekreteryanın merkezinin Strazburg veya Nice olmasına yönelik teklifte bulunmustur.⁵⁴

De Gaulle, Avrupalı ortaklarını ABD ve İngiltere’nin kıta Avrupası’ndaki etkilerinin azaltılması konusunda daima kendi yanında görmek isterken, diger yandan ülkesinin dış politikadaki hareket serbestisini sinirleyecek şekilde, uluslararası nitelige sahip olacak bir birliktelige sıcak bakmıyordu. Onun istediği, hükümetlerarası

⁵² Özdağ, Genç, op.cit., s.83

⁵³ Ibid., s.84

⁵⁴ Ibid.

niteliklere sahip bir örgütlenme çerçevesinde, AT üyelerinin siyasi ve güvenlik alanlarında birbirleriyle koordinasyon içinde hareket etmeleri idi.⁵⁵

De Gaulle'ün amacı gevsek yapıda hükümetler arası düzenin egemen olduğu bir Topluluk kurmaktı. Fouchet'in önerilerinde, Topluluğun yanısıra dış politika, savunma ve kültür gibi yeni alanlarda etkinlik gösterecek bir "devletler birliği" kurulması öngörülmüyordu. Bu birlik oybirliği ile çalışacak ve kendi ulusal meclislerine karşı sorumlu hükümet başkanları ya da dışişleri bakanlarının oluşturduğu bir kurul (Konsey) tarafından yönetilecekti. Böylece, AT Konseyi ve Komisyonu işlevsiz hale getirilmeye çalışılıyordu. Ayrıca, Avrupa için dış politika ve savunma alanında NATO çerçevesi dışında bir işbirliği öngörülmüyordu.⁵⁶

De Gaulle tarafından gündeme getirilen bu siyasi işbirliği önerisini görüşmek üzere, 10 Subat 1961 tarihinde Paris'te toplanan AT üyesi devletlerin Devlet veya Hükümet Başkanları ise, Hollanda dışında kalan üye devletler arasında bir siyasi birlik oluşturulması konusunda görüş birliğine varmışlardır. Bu görüş çerçevesinde Fransa'nın Danimarka Büyükelçisi olan Christian Fouchet başkanlığında, savunma, kültür ve ekonomi konularında siyasi işbirliği kurulmasına yönelik incelemelerde bulunmak ve üye devletlerin dışişleri bakanlarının toplantılarında görüşülmek üzere rapor hazırlamakla görevlendirilen bir Komisyon kurulmuştur.⁵⁷

18 Temmuz 1961 tarihli Bonn Zirvesi'nde bir araya gelen üye devletler kabul ettikleri "Bonn Beyanati" ile savunma alanında işbirliğine değinmeden, siyasi birlik için ortam yaratılmasını, ortak görüşlere ulaşabilmeye yardımcı olabilecek uygun koşulların oluşturulmasını, eğitim, kültür ve araştırma alanlarında işbirliğinin gerçekleştirilmesini öngördüklerini açıklamışlardır. Bu bildiri ile üye devletler ayrıca, başkanlığını Fouchet'in yaptığı komiteye, kendi halklarının birliğine yönelik bir siyasal antlaşma için öneriler hazırlama talimatı da vermişlerdir.⁵⁸

18-19 Temmuz 1961 tarihinde Bonn'da toplanan altı ülkenin Devlet ve Hükümet Başkanları tarafından görüşülen Fouchet Komitesi'nin önerdiği Avrupa Siyasi Birliği

⁵⁵ Kemal Inat, "Avrupa Politik İşbirliği'nin Doğusu", s.13

⁵⁶ Armagan Emre, Çakır, **Avrupa Bütünleşmesinin Siyasal Kuramları**, Beta Yayınları, Yayın No:1149, 1. Baskı: Eylül 2001, İstanbul,

⁵⁷ Özdal, Genç, op.cit., 85

⁵⁸ Ibid.

üzerine Anlasma, 2 Kasım 1961’de Komisyon’a sunuldu. Söz konusu bu planda, oluşturulmak istenen siyasi birliğin amaçları şu şekilde belirlenmiştir: “Ortak çıkarlarla ilgili konularda, ortak bir dış politikanın belirlenmesi; diğer serbest ülkelerle işbirliği içinde, ortak bir savunma politikasının kabulü ve üye devletlerin her türlü saldırıya karşı güvenliklerinin artırılması; bilim ve kültür alanında işbirliğinin sağlanması; insan hakları, temel haklar ve demokrasinin savunulması.”⁵⁹ Bu planla devletlerin egemenlik yetkilerinden herhangi bir kısıtlama söz konusu değildi.

“Avrupa Halklarının Birliği” başlıklı I. Bölümünün 1. maddesinde “Birliğin üye devletlerinin ve halklarının farklılıklarına saygı üzerine dayalı olduğu belirtilerek”⁶⁰ hükümetlerarası yapı oluşturma amacı hissettirilmiştir.

Birliğin amaçlarının belirtildiği 2. maddesinde ise Birliğin, üye devletlerin ortak çıkarlarının olduğu sorunlarda bir ortak dış politikanın benimsenmesini sağlayacağı ve bir ortak savunma politikasının benimsenmesiyle diğer özgür uluslarla işbirliği içinde herhangi bir saldırıya karşı üye devletlerin güvenliğini güçlendirmek olarak sıralanmıştır.

Birliğin hukuki bir kişiliğe sahip olduğunun (mad 3) belirtildiği planda Birliğin kurumları olarak Konsey, Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Siyasi Komisyonu sayılmıştır.(mad 4)

Konsey’in Devlet ve Hükümet Başkanları seviyesinde her dört ayda bir toplanacağı ve aynı dönemde Disisleri Bakanları’nın en az bir kez toplanacağı ve üye devletlerden birinin yada daha fazlasının talebiyle iki değişik seviyede de olağanüstü toplanması mümkündü. (mad.5) Ayrıca, Konsey’in bir yada daha fazla devletin talebiyle gündeme alınan tüm sorunları inceleyeceği, Birliğin amaçlarına ulaşmak için gerekli kararları oybirliğiyle alacağı, ancak bir veya iki üye devletin yokluğunun karar alınmasını engellemeyeceği belirtilmiştir.(mad.6)⁶¹

Avrupa Parlamentosu’nun Birliğin amaçlarıyla ilgili sorunlarla ilgileneceği, Konsey’e yazılı ve sözlü sorular sorabileceği ve tavsiyelerde bulunabileceği

⁵⁹ Ibid., s.86

⁶⁰ Draft Treaty- Fouchet Plan I (2 November 1961), <http://www.ena.lu> ,(06.09.2005)

⁶¹ Ibid.

belirtlmistir. (mad.7) Konsey'in AP'den tavsiyer alacagi ve AP'yi bilgilendirecegi ve her yil eylemleriyle ilgili olarak AP'ye rapor sunacagi belirtildi.(mad. 8)⁶²

9. madde ile üye devletlerin Disisleri Bakanlari'nin alt kademeli memurlarından olusan Avrupa Siyasi Komisyonu tanimlanmistir. Görev yeri Paris olacak Komisyon, gerekli görürse çalışma organlari olusturabilecekti.(mad. 9)

Üye devletler ise Birliğin amaçlarına ulaşmayı geciktirecek veya engelleyecek bir karar yada adım atmaktan kaçınacaklari taahhüdünü verdiler.

Son olarak, bu antlaşmanın yürürlüğe girmesinde 3 yıl sonra yeniden gözden geçirilecegi belirtlmistir.

1. Fouchet Planı ile öngörülen siyasal birlik mekanizmasının kurumsal isleyisi ile ilgili organlar ve çalışma esaslari şöyle olusturulmustur: Konsey: Dört ayda bir Devlet yada hükümet Baskanlari seviyesinde toplanacaktır. Bu süre içinde en az bir kez de Disisleri Bakanlari seviyesinde olagan toplantı yapılacaktır. Ayrıca bir üye devletin istemi ile de Konsey olaganüstü toplanabilir. Konsey kararlari oybirligiyle alınacaktır. Alınan karar çekimser kalan yada oylamaya katılmayan üye devleti bağlamayacaktır. Konsey, sadece üye devletlerin ödedikleri aidatlardan olusan birlik bütçesini kullanacak ve yılda bir kez Meclis'e faaliyet raporu sunacaktır.

Meclis ise siyasi birlik konusunda müdahalesi gerektiğinde gerçek denetleme yetkisi yoktur. Ve alacagi kararlari üye devletlerin haklarına hâlel getirmez Ayrıca, Meclis'in Konsey'e yazili ve sözlü soru sorma hakkı vardır. Avrupa Siyasi Komisyonu sadece teknik bir organ olup üye devletlerin disisleri temsilcilerinden oluşur. Konsey'e dosyalari hazirlar ve kararlari hazirlanmasına yardımcı olur.⁶³

Bu kurumsal yapı ve karar alma mekanizmasının oybirliği esasına dayanmasının uluslararası bir yapıda sorun yaratacağı belirtilmiş, Meclis'in yetkileri sinirli bulunmuş ve bütçe ile yasama konularında Meclis'in Konsey'i denetleme yetkisinin bulunmayışı eleştirilmiştir. Ayrıca, Komisyon'un üye devletlerin Disisleri Bakanlıklarının

⁶² Ibid.

⁶³ Özdağ, Genç, op.cit., s.87

memurlarından olusmasından dolayı bagimsiz olamayacağı ileri sürülmüştür. Bütün bu eleştirilerin sonucunda, 1. Fouchet Planı, Avrupa Parlamentosu ve AET Komisyonu tarafından kabul edilmemiştir.⁶⁴

ABD'nin Avrupa'daki baskın konumunu dengelemek için bir bütünleşmeden çok üye devletlerin egemenliklerinin vurgulandığı işbirliği üzerine kurulu "Avrupa Devletleri Avrupası" yaratmaya amacıyla hazırlanan Fouchet planlarıyla getirilen "Birlik kavramı, ulusüstü kurumsal yapıya karşı çıkarak "Birliği" geleneksel uluslar arası hukuk bakışına uygun olarak de Gaulle'cü anavatanlar Avrupası kavramıyla tanımlamıştır. Plan, ulusüstü bir yapılanma getirmek isteyen Avrupa Savunma Topluluğu'nun "karşı tezi" niteliğindedir.⁶⁵

Birinci Fouchet Planı ile Fransa, ABD'den bağımsız bir yapılanma isterken, Belçika ve Hollanda, ABD ile bağlarını koparmayan bir supranasyonal Avrupa yapılanması istiyorlardı. İngiltere'nin Birliğin dışında tutulmasının Avrupa'da Alman-Fransız hegemonyasını getireceğini düşünen Benelux devletleri, İngiltere'nin üyeliğinin, Fouchet Planı'nın kabul edilmesi için ön şart olduğunu belirtmişlerdir. Bu arada Almanya'nın da, transatlantik bağların zayıflamasını istemediğini belirtmek gerekir.

Gelen tepkiler üzerine Fransa, üye devletler arasında Fouchet başkanlığındaki komisyon tarafından hazırlanan metin üzerinde müzakereler devam ederken, 18 Ocak 1962 tarihinde Komisyon'a yeni bir taslak sunmuştur. "II. Fouchet Planı" olarak da adlandırılan bu planın birincisinden farkı, Komisyon'un, üye devletlerin Disisleri Bakanlıkları'nın yüksek seviyedeki memurlarından değil, doğrudan hükümetlerin belirlediği temsilcilerden oluşacağı; Meclis'in yetkilerinin dış politika, savunma ve eğitim konularını kapsayacağı ve Birliğin yetki sınırları içinde ekonomik sorunlarda yer alması konularındaydı. Planın 1. maddesinde devletler birliğinin "Birlik" olarak tanımladığı ve anlaşmayla bir birlik kurulacağı belirtilmiştir.⁶⁶

İki plan arasındaki temel fark meclisin dış politika, savunma ve eğitim konularında daha fazla yetkilendirilmiş olmasıdır. Ayrıca bu meclisin alacağı olası

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ ODER, Bertil Emrah: **Avrupa Birliği'nde Anayasa ve Anayasacılık**, Anahtar Kitaplar, İstanbul 2004s.380

⁶⁶ **Draft Treaty- Fouchet Plan II**, (18 January 1962),(çevrimiçi), <http://www.ena.lu> , (10.09.2005),

kararlar her ne kadar, üye devletlerin egemenlik haklarına hâlel getirmiyor olsa da, dış politika ve savunma konularının Meclis'in yetki alanları içinde yer alması, Fransa'nın savundugu politikaların her iki planda üstü örtülü de olsa yer alması açısından son derece önemlidir.

Birinci planda olduğu gibi ikinci planda da NATO'ya atıf yapılmamıştır.

Birliğin amacının dış politika, ekonomi, kültürel işler ve savunma gibi alanlarda üye devletlerin politikalarını birleştirmek, koordine etmek ve uzlaştırmak olduğu belirtilmiştir.(mad. 2)⁶⁷

Getirilen diğer bir yenilik ise 4. maddede sayılan Birliğin kurumları arasına Bakanlar Komitesi adlı kurum eklenmiştir. 7. madde ile bir Dışişleri Bakanları Komitesi ile Eğitim Bakanları Komitesi kurulması ve bu komitenin yılda en az dört kez toplanması kararlaştırıldı. Konsey'in başka bakanlar komiteleri de kurabileceği belirtildi. Ayrıca Siyasi Komite'nin üye devletlerin temsilcilerinden oluşacağı belirtildi.⁶⁸

Anlaşmanın yeniden gözden geçirilebileceği, değişiklik taleplerinin üye devletlerin devlet ve hükümet başkanlarından Konsey'e önerileceği belirtilmiş, Konsey'de oybirliğiyle kabul edilen değişikliklerin AP'nin görüşünü aldıktan sonra üye devletlerin onayına sunulacağı ve tüm üye devletler onayladığı zaman yürürlüğe gireceği belirtilmiştir.(mad. 15)

Fouchet Planları, işbirliğinin kurumsal çerçevesini de çizmekteydi. Avrupa düzeyinde genel seçimlerle işbasına gelen parlamento ve yine Avrupa düzeyinde genel seçimlerle işbasına gelen, ancak parlamentoya karşı sorumlu olan bir Birlik Başkanı, kurumsal yapıda yerini almıştır. Ancak, belirleyici karar organı, hükümet ya da dışişleri bakanları düzeyinde toplanacak Konsey olacaktı. Konsey, hükümetlerarası anlayışa uygun olarak yalnızca oy birliğiyle karar alabiliyordu.⁶⁹

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ Ibid

⁶⁹ Oder, op.cit., s.380

Fransa'nın bes ortagi 20 Ocak 1962 tarihinde II. Fouchet Planı'na tepki olarak, bir anlasma taslagi olusturdular.

Bes ortak, Fransa'nın Atlantik bagini zayıflatma amacına tepki olarak Atlantik baginin devamını anlasma kapsamına almışlardır. Söz konusu anlasmanın 2. maddesinde “Birliğin görevinin üye devletlerin politikalarını birleştirmek, koordine etmek ve uzlaştırmak yoluyla, Avrupa'nın birliğini teşvik etmek olduğu belirtilerek, bu görevi yerine getirirken, Birliğin temel amaçlarının: ortak bir dış politika benimsenmesi; Atlantik İttifakinin güçlendirilmesine bir katkı olarak Atlantik İttifaki çerçevesinde ortak bir savunma politikasının benimsenmesi olduğu belirtilmiştir.”⁷⁰

Birliğin kurumsal yapısının açıklandığı 4. maddesinde ise Fouchet II. Planından farklı olarak Adalet Divanı getirilmiştir. Ayrıca, Konsey ve Bakanlar Komitesi'nin bir Genel Sekreter ve bir Siyasi Komisyon ile desteklenmesi öngörülmüş ve 7. madde de özellikle Konsey toplantılarını hazırlamakla görevli bir Disisleri Bakanları Komitesi, silahlı kuvvetler için bir Savunma Bakanları Komitesi kurulması kararlaştırılmıştır.⁷¹

Ayrıca 9. madde ile Konsey'in Avrupa Birliği üye devletleri hükümetlerinden bağımsız olacak bir Genel Sekreter atayacağı ve Genel Sekreter'e görevlerini yerine getirirken yardımcı olacak personelin Konsey tarafından atanacağı ve üye devletlerin Genel Sekreter'in bağımsızlığına saygı gösterecekleri ve onu etkilemekten kaçınacakları karar altına alınmıştır.(mad.9)

Charles de Gaulle'ün 1961-1962 yıllarında ortaya koyduğu Avrupa Konfederasyonu fikrini savunmak için, Avrupa Siyasi İşbirliğini hedefleyen Komite'nin Başkanı Christian Fouchet'nin yeni bir siyasi Avrupa modeli oluşturmaya, Fransa'nın NATO'ya karşı olumsuz bakış açisinin bir göstergesi olmuştur. İşbirliği sistemine dayalı bir devletler birliği yaratmayı öngören Fouchet Planı, söz konusu devletler birliğine ekonomik ve siyasi işlevler kazandırmayı hedeflemiştir. Siyasi konular ana başlığı altında savunmaya da yer verilmek istenmesi ciddi tartışmalara neden olmuştur. Bu bağlamda Hollanda'nın NATO'yu zayıflatabilecek her türlü gelişmeye karşı ve İngiltere'nin Avrupa siyasetinin dolaysız olarak Atlantik Antlaşması'na bağlı olması

⁷⁰ Draft Treaty Drawn up by France's Five Partners on 20 January 1962, (çevrimiçi), <http://www.ena.lu> , (11.09.2005),

⁷¹ Ibid.

gerektigini düşünmesi planin islemesini engellemistir. Böylece, Fouchet Planı, Avrupa'nın siyasi yönünün saptanması ve İngiltere'nin katılımı yönünden Batı Avrupa ülkeleri arasında var olan görüş ayrılıklarını su yüzüne çıkarmıştır.⁷² Planin başarısızlığa uğraması aynı zamanda, kararların hükümetler arasında alınması gerektiğini savunanlar ile entegrasyon taraftarları arasındaki görüş ayrılıklarını da ortaya çıkarmıştır.

Bu gelişmeler sonrasında Fransa'nın Subat 1966'da NATO'nun askeri kanadından ayrılması, Avrupa'nın artık ABD'den bağımsız olarak hareket etmesi yönündeki girişimlerinin bir sonucudur.

Diğer bir önemli gelişmede, 1963 yılında imzalanan Fransız-Alman Güvenlik Antlaşması'dır. Dis politika ve güvenlik alanlarında işbirliğini esas alan antlaşma Atlantikçilerin çoğunlukta olduğu Alman Meclisi tarafından onaylanmamıştır. Fransa'nın Federal Almanya'ya yönelik politikası, AET içindeki liderlik konumunu da korumaya yönelik bir politika olmuş ve örgütün beklentileri yolunda ortak politikalar geliştirilmediği takdirde sistemi felç edebileceğini de 1965 yılındaki “bos sandalye krizi” ile, özellikle Ortak Savunma Antlaşması'nı onaylamayan Almanya'ya göstermiştir. Ayrıca Fransa, direnç politikasını sürdürmüş ve sivil yada askeri sorunların, AET içinde ulusal sorunlar olarak kabul edilmesini sağlamıştır. Fransa'nın ulusal çıkarları ile örtüşen bu politika, Avrupa'nın güvenlik ve savunmasına ilişkin kendine özgü kimliğinin belirlenmesinde de etkili olmuştur.⁷³

Olusturulacak siyasi birlik içinde, AT üyesi devletlerin devlet ve hükümet başkanlarından oluşan Konsey'in yani sıra Bakanlar düzeyinde toplanacak olan bir Komite'nin kurulması da öngörülmüş, bu Komite'nin de her dört ayda bir olmak üzere yılda en az üç defa toplanması planlanmıştır. Avrupa Siyasi Komisyonu'nun ise, üye devletlerin Disisleri Bakanlıkları'nın mensuplarından değil, her üye devlet tarafından tayin edilecek kişilerden oluşacağı ve bu Komisyon'un yetki alanına ekonomik konularında dahil edileceği açıklanmıştır.⁷⁴

Fransa'nın bu yeni planına karşılık, AT üyesi diğer beş devlet “Avrupa Birliği” ismini taşıyan ayrı bir taslak anlaşma metni hazırlamışlardır. Bu taslak metinde

⁷² Özdemir, op.cit., s.4.

⁷³ Dedeoğlu, Casin, op.cit., s.165.

⁷⁴ Özdal, Genç, op.cit., s.88

özellikle, Fouchet Planlari ile kurulmasi düşünölen siyasi isbirligi mekanizmasinin revizyonunun gündeme gelmesi halinde, olusturulacak olan yapinin Avrupa Topluluklari ile bütünlestirilmesinin gerektiği vurgulanmis ve bu hükmün Fransa tarafından kabul edilmesi sart kosulmustur. Dönemin Belçika Disisleri Bakani Paul-Henri Spaak'in Fouchet Planlari'na yönelik su elestirisi de Fransa disindaki AT üyesi devletlerin tutumunu net olarak ortaya koymaktadır: “ Vatanlar Avrupasi, dar ve yetersiz bir kavram... Avrupa uluslarüstü olacaktır ya da hiç olmayacaktır.”⁷⁵

Fransa, siyasi isbirligi konusunda hükümetler arasi bir yapı önerirken, Belçika ve Hollanda'nin uluslarüstü bir yapıyı savunmasi nedeniyle, AT üyesi devletlerin 70'li yillara kadar ortak dis politika olusturma yönündeki çabalari basarisiz olmustur.

Fouchet Planlarinin basarisizliginin bir nedeni de Fransa'nin Avrupa savunmasinin ABD'den bagimsiz olarak örgütlenmesi gerektiğini savunmasiydi. Avrupa Topluluklari üyesi diger devletler Fransa'nin NATO'ya karsi tutumunu kabul etmemislerdir. Kendi güvenliklerinin NATO kapsamında olması gerektiğini vurgulamislardir. Iste bütün bu fikir ayriliklari sonucunda hükümetler arasi bir kurumsal yapı öngören Fouchet Planlari hayata geçirilememistir.

1.9. Avrupa Siyasi Isbirligi

1950'lerde ve 1960'larda bir Avrupa savunma politikasi olusturmak için Pleven ve Fouchet planlari adiyla iki girişimin de basarisizliga ugramasinin ardindan, ‘Ekonomide dev, siyasette cüce’ olma paradoksunu asabilmek için Avrupa Siyasi Isbirligi'nin (ASI) kurulmasi amaçlanmistir. Kökeni 1950'lere uzanmasina karsin, ASI'nin temel prosedürünü olusturan “Lüksemburg Raporu”nun Disisleri Bakanlarınca onaylandigi 1970 yili dönüm noktasidir. Belçika Disisleri Bakani Etienne Davignon'un 27 Ekim 1970 tarihli raporu ortak dis politika olusturulmasinin yolunun siyasi isbirliginin gelistirilmesinden geçtiğini ileri sürmüş ve onay gören rapor ile Avrupa Siyasal Isbirligi adi altinda bir girişim baslatilmistir.⁷⁶

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Beril Dedeoglu, “Avrupa Birliği Bütünleşme Süreci II Avrupa Birliği'nin Yakın Geçmişi”, Düünden Bugüne Avrupa Birliği, Derleyen: Beril Dedeoglu, Boyut Yayinlari, Ekim 2003, Istanbul, s. 55.

AST ve Fouchet Planı'yla karsilastirildiginda, daha mütevazi bir isbirligini öngören ASI, dis politika konusunda koordineli ve ortak hareket etme vaadi, karar alma sürecinde hükümetlerarası konsensusun saglanması, politikaların uygulanmasında disisleri bakanları arasında sürat ve esnekliğe izin veren doğrudan bağlantıların kurulmasını öngörüyordu. Yani sadece bir danışma mekanizması öngörüyordu. ASI aynı zamanda AT ülkelerinin üçüncü ülkelerdeki ve uluslar arası kuruluşlardaki temsilcileri arasında isbirligini de içermekteydi.⁷⁷

1.9.1. Avrupa Siyasi Isbirligi'nin Evrimi

ASI'nin, TAS'ne kadar hukuki tabanını antlaşmalar ve müktesebat dışında devam ettirmiştir. Yapısının hukuki tabanını, üye devlet hükümetlerinin AT zirveleri esnasında yaptıkları deklarasyonlar oluşturmıştır. Zirveler sonucunda, 1970'de "Lüksemburg Raporu", 1973'de "Kopenhag Raporu" ve 1981'de "Londra Raporu" adıyla üç değişik rapor kabul edilmiştir ve bu raporlar ile oluşturulan kurumsal mekanizmalar, ASI sürecinde önemli yer tutmuştur.

1.9.1.1. Lahey Zirvesi

Nisan 1969'da de Gaulle istifa etmesiyle yerine gelen Pompidou, dış politika isbirligi için yeni girişimler başlattı. Bu kapsamda, Fransız Hükümeti'nin girişimi ve Hollanda Hükümeti'nin davetiyle, 1-2 Aralık 1969'da Lahey'de toplanan üye devletlerin Devlet ve Hükümet Başkanları'nın toplantısına Devlet ve Hükümet Başkanları'nın yanı sıra Disisleri Bakanları katıldı ve Komisyon'da ikinci gün konferans çalışmalarına katılmaya davet edildi. Üye devletler genişleme, ekonomik, parasal ve siyasi birliği geliştirme amacıyla toplandılar ve Danimarka, Norveç, İrlanda ve İngiltere'ye üyelik önerdiler.

Hem isbirligini geliştirme hem de isbirligini siyasi alan gibi yeni alanlara genişletme kararı alan Devlet ve Hükümet Başkanları, dış politika alanındaki isbirliginin temellerini atmak için, değişik siyasi düzeylerde danışma toplantıları yapılması konusunda anlaştılar.

⁷⁷ **Avrupa Topluluğu ve Türkiye**, TC. Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, 2. Baskı, Ankara, Ocak 1993, s. 49.

Altı kurucu üye, 1969 Lahey Zirvesi'nde, ortak pazarın yaratılmasının birleşik Avrupa'nın yarının dünyasında sorumluluklarını üstlenmesinin ve gelenek ve görevleriyle orantılı katkı yapmasının yolunu açtığı belirtilmiştir. Avrupa Toplulukları üyesi devletler arasında siyasi işbirliğinin geliştirilmesini sağlama yönünde kararların alındığı zirvede, siyasi işbirliği üzerine bir rapor hazırlaması için alt düzeyde bir komite oluşturulması kararlaştırılmıştır.⁷⁸

Yine zirvede siyasi birlik hedefine ulaşmak için, AT üyesi devletlerin dış politikalarının uyumlaştırılması tartışıldı.

Ortak pazarın son safhasına girilmesi yalnız Topluluklar tarafından tamamlanan yapının geri dönüşmezliğini göstermiş olmaz aynı zamanda yarının dünyasındaki sorumluluklarını üstlenebilecek ve ona görevleri ve gelenekleriyle orantılı bir katkı yapacak birleşik bir Avrupa'nın yolunu açması anlamına geldiği de belirtilmektedir.⁷⁹

Avrupa Topluluklarının Avrupa Birliği'nin orijinal çekirdeğini oluşturduğu Avrupa Birliğinin geliştiği ve yoğunlaştığı belirtilerek "genişleme kapsamında siyasi birlik sorunu içindeki ilerlemenin en iyi yolları üzerinde çalışması için Disisleri Bakanları'na talimat verilmiş. Bakanlar 1970 Haziran ayının sonuna kadar bir rapor beklendiği karar altına alınmıştır.

1.9.1.2. Lüksemburg (Davignon) Raporu

Lahey Zirvesi'nde Topluluk üyesi ülkelerin Devlet ve Hükümet Başkanları, Disisleri Bakanları'ni yeni üyelerin katılımıyla genişleyecek yapı içerisinde Toplulugu, siyasi birlik hedefine ulaştırabilecek uygun yöntemleri araştırmakla görevlendirmişlerdir. (mad.15)⁸⁰

⁷⁸ Fraser: Cameron, **The Foreign and Security Policy of the European Union, Past, Present and Future**, Sheffield Academic Press, Sheffield England, 1999. s.16.

⁷⁹ **Communique of the meeting of Heads of State or Government of the Member States at the Hague on 1 and 2 December 1969**, (çevrimiçi) <http://www.ena.lu> , (11.09.2005),

⁸⁰ Ibid.

Lahey Zirvesi'ndeki bu görevlendirme çerçevesinde, Belçikalı Büyükelçi ve Siyasi Direktör Vincomte Etienne Davignon başkanlığında Avrupa Toplulukları üyesi devletlerin Disisleri Bakanları'nın katılımıyla oluşturulan komisyon, yaptığı bir dizi müzakerelerin ardından, AT üyesi devletlerin Disisleri Bakanları Lahey'de genişleme kapsamında siyasi birliği geliştirme üzerinde çalışmakla görevlendirilen altı ülkenin Disisleri Bakanları 27 Ekim 1970 tarihinde uluslar arası politika alanında Avrupa Toplulukları üyesi devletler arasında işbirliğinin artırılmasını öneren Davignon Raporunu kabul ettiler. Sunulan raporun: “ *Paris ve Roma Antlaşmalarının önsözlerindeki ruha uygun olarak, belirtilmesi gereken ilk gerçek sudur ki; siyasi birlik iradesi Avrupa Topluluklarının ilerlemesinde her zaman itici güç olmuştur*” şeklindeki ifadesiyle siyasi birlik amacının altı çizilmiştir.

Bakanlar, Lahey Konferansı'nda etkili bir şekilde vurgulanan Avrupa tasarımının siyasi hedefinin devamını ve tutarlılığını sağlamak için, işbirliğinin devam ettirilmesini kararına vardılar.

Kurumsal yapıyla ilgili olarak Disisleri Bakanlarının, başkanın girişimiyle en az altı ayda bir toplanacağı, ancak Disisleri Bakanları ciddi olduğunu düşündükleri konuların olağanüstü bir toplantı da görüşülmesini isteyebileceklerdi.

Lüksemburg Raporu, AT üyesi devletlerin disisleri bakanlarının ulusal siyasi direktörlerinden oluşan Siyasi Komite adıyla yeni bir komite kurdu. Siyasi Komite yılda dört defa bakanlar toplantılarını hazırlamak ve disisleri bakanları tarafından verilen görevleri yerine getirirdi. Ayrıca, belirli sorunlar üzerinde çalışacak uzmanlardan oluşan paneller ve çalışma grupları oluşturma yetkisine sahipti.

Hükümetler, bütün önemli dış politika sorunları üzerine birbirine danışacakları belirtilerek, üye devletlerin siyasi danışma için istedikleri herhangi bir konuyu önermede özgür oldukları vurgulandı.

“Bakanlar ve AP'nin Siyasi İşler Komitesi dış politikada işbirliği çerçevesinde danışma konularında sorunları tartışmak için altı ayda bir toplanacaklar. Bu

toplantilar gayri resmi olacak ve Bakanlar ve Parlamenterlerin fikirlerini serbestçe ifade edebilmelerini saglayacaktır.”⁸¹

Davignon Raporu’nda dis politika alanında isbirliği hedefine ulasmak için, disisleri bakanliklari arasında düzenli bilgi alis verisi ve görüşmeler yoluyla önemli uluslararası sorunların daha iyi bir biçimde anlasilmasini saglamak; görüş açılarının ve tutumların yakınlastirilmesiyle Topluluk içi dayanismayi artirmak, dis politika sorunlari üzerine uyumu artirmak; olanakların elverdiği ve arzu edilen durumlarda ortak eylemler gerçeklestirmek hedefleri konulmustur.

Bu hedeflere ulasmak için ise: “ üye devletlerin Disisleri Bakanlari her alti ayda bir dis politika sorunlarini görüşmek üzere bir araya gelecekler, bu toplantilardan birinin yerine bir zirve toplantisi da yapilabilecektir; üye devletlerin disisleri bakanliklari Siyasi Isler Genel Müdürleri’nin katilimiyla kurulan ve yilda en az dört kez toplanan bir Siyasi Komite, toplantilari ve Disisleri Bakanlari tarafından alinan kararlari hazirlayacak ve alinan kararlari icra edecektir; yilda bir Avrupa Parlamentosu’nun Siyasi Isler Komisyonu’na yapilacak çalismalari içeren bir rapor verilecektir; alti ayda bir seminer yapilacak ve bu seminerlere üye devletlerin Bakanlari ve Siyasi Komite’nin üyeleri katilacaklardir; Siyasi Komite toplantilari ve üye devletlerin Disisleri Bakanlari düzeyinde yapilacak isbirliği çalismalarında uluslararası sorunlar ve dis politika alanina giren bütün önemli sorunlar ele alinacaktır.”⁸²

Bu bağlamda, 27 Ekim 1970 tarihli Davignon Belgesi ile Avrupa Siyasi Isbirliği’nin resmi olmayan biçimlenmesi baslatilmis oldu. Bu belge, Toplulugun ortak bir dis politika izlemesi gerektiğini ortaya koymakta bunun için üye ülkelerin Disisleri Bakanlari arasında isbirliğini ve Avrupa Siyasi Isbirliği adli uluslararası bir örgütün kurulmasini önermekteydi.⁸³

ASI’nin temel yapisi, yilda en az iki defa üye devletlerin Disisleri Bakanlari’nin Siyasi Direktörleri’nden olusan Siyasi Komite tarafından desteklenen Disisleri Bakanlari toplantilarina dayanirdi. Disisleri Bakanlari toplantilari normal olarak yilda

⁸¹ Davignon Report (Luxembourg, 27 October 1970), Report by the Foreign Ministers of the Member States on the problems of political unification, (çevrimiçi), <http://www.ena.lu> (13.09.2005)

⁸² Ibid.

⁸³ Tekinalp/Tekinalp, op.cit., s.11.

dört defa toplanirdi. Ayrıca Topluluk, potansiyel bir bölgesel yada uluslar arası sorunla karşılaşırsa alt gruplar ve uzman panelleri oluşturulurdu.

Davignon Raporu'nda, Fouchet Planı'ndan farklı olarak savunma konusu kapsam dışında tutulmuştur. Bu durum, Fransa ile diğer üyeler arasındaki görüş ayrılıklarını somut göstergesi olmuştur. Raporda, AB'nin amacının siyasi birliğe doğru yol almak olduğu belirtilerek, bunun için de Avrupa Siyasi İşbirliği sisteminin kurulması önerilmiştir. Bu kapsamda AT'nin bir ortak dış politika izlemesi gerektiği kararlaştırılmış, ancak ortak dış ve güvenlik politikasından bahsedilmemiştir. Ayrıca, üye ülke dışişleri bakanlarının düzenli olarak toplanması sağlanmış ve dış politikada hareket çizgileri bakış açıları uyumlaştırılmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede AET, karşılıklı haberleşme ve işbirliği mekanizmalarını işleterek uluslar arası alanda daha aktif bir rol oynamaya başlamıştır.

Toplulukların Kurucu Antlaşmaları'nın dışında gerçekleştirilmesi öngörülen söz konusu işbirliği, Toplulukların karar mekanizmalarının da dışında tutulmuş, Komisyon ve Topluluğun diğer organları dahil edilmemiş, ATM'nin yargı yetkisi dışında tutularak, tamamen hükümetlerarası bir yapı oluşturulmuştur. Böylece üye devletlerin bağlayıcı taahhütleri altına girmeleri önlenmiştir.

Lüksemburg Raporu'na göre ASI'nin amacı düzenli bilgi değişimi ve danışmalar yoluyla uluslararası sorunlar üzerinde daha iyi ve karşılıklı anlayış sağlama, tutumların koordinasyonu ve görüşlerin uyumlaştırılmasını teşvik yoluyla dayanışmanın güçlendirilmesidir.

1.9.1.3. 1972 Paris Zirvesi

Dış politika ile ilgili tüm konularda işbirliğine gitmeyi, birbirine danışmalarda bulunmayı taahhüt eden AT üyesi devletler, 19-21 Ekim 1972 tarihlerinde yapılan Paris Zirvesi'nde, Avrupa'nın uluslar arası sahnede sesini duyurması gerektiği belirtilerek, aralarındaki işbirliğinin etkinliğini artıracak tedbirleri araştırmak için üye devletlerin Dışişleri Bakanları'nın dış politika alanında işbirliğinin ve ASI'nin geliştirilmesi için bir rapor hazırlanması kararını almışlardır.

19-20 Ekim 1972 Paris Zirvesi açıklamasının “Siyasi Isbirligi” baslikli bölümünde üye devletlerin devlet ve hükümet başkanları dış politika sorunları üzerinde Toplulugun üye devletleri arasında önceden başlamış olan siyasi isbirliginin daha da ileri götürülmesi üzerinde anlastılar.

Dış politika alanında isbirligi konusu gündemin en önemli maddelerinden biriydi. “Onlar” danışmaların bütün seviyelerde yoğunlastirilmesi ve bu amaçla Disisleri Bakanları’nın yılda iki defa yerine dört defa toplanması üzerinde anlastılar.

Üyeler, Disisleri Bakanları’nın Lüksemburg Raporu’na uygun olarak siyasi isbirliginin geliştirilmesinin yöntemleri üzerine bir ikinci raporu 30 Haziran 1973’den geç olmamak üzere hazırlanması üzerine anlastılar.(mad.14)⁸⁴

Bu kapsamda “Kurumların Güçlendirilmesi” başlığıyla kurumları daha etkin kılmak için kurumlarda karar alma prosedürünün ve kurumların işlevlerinin geliştirilmesini kararlaştırdılar.

1.9.1.4 Kopenhag Raporu

23 Temmuz 1973 tarihinde Avrupa Ekonomik Topluluğu’nun Üye Devletlerinin Disisleri Bakanları Kopenhag’da dış politika alanında Avrupa Siyasi isbirligi’nin güçlendirilmesi üzerine bir rapor yayınladı.⁸⁵

14-15 Aralık 1973 tarihleri arasında Kopenhag’da yapılan Zirve’de Avrupa Toplulukları üyesi devletlerin Devlet ve Hükümet Başkanları’nın talimatıyla toplanan üye devletlerin Disisleri Bakanları, “Avrupa Kimliği’ni” tanımlayan bir belge hazırlayarak, ASI mekanizmasının gelişiminde önemli bir adım atmışlardır. Avrupa Toplulukları ve ASI süreci arasındaki ilişki kurulmuştur.

Kopenhag Raporu ile Komisyon, ASI toplantılarına bütün seviyelerde katılmaya başladı. Yine söz konusu rapora göre Disisleri Bakanları Konseyi’nin AT’nin

⁸⁴ Statement from the Paris Summit (19 to 21 October 1972), (çevrimiçi), <http://www.ena.lu> (13.09.2005)

⁸⁵ Second Report on European Political Cooperation on Foreign Policy, loc.cit.

çalısmasını etkileyecek ASI sonuçları ile ilgili olarak COREPER tarafından bilgilendirilmesi karara bağlanmıştır.

Temmuz 1973 Kopenhag Raporu ile üye devletlerin bütün önemli dış politika sorunları üzerine birbirleriyle danışmalarda bulunmadan tavır belirlememesi ilkesi kabul edilmiştir.

Zirve'nin sonunda yayımlanan raporda ise Avrupa Toplulukları üyesi devletler arasında ASI çerçevesinde ortak tavır faaliyetlerin belirlenmesi konusunda konsensus sağlanmış ve bu bağlamda Disisleri Bakanları'nın yılda en az dört kez bir araya gelmesi, kurulacak bir Siyasi Komite'nin de ayda bir veya gerekmesi halinde daha sık toplanarak görüş alış verisinde bulunulması kararlaştırılmıştır. Bu raporda ayrıca, ASI çalışmalarının Topluluk Konseyi Dönem Başkanı tarafından yürütüleceği, bir sekreterliğinde yardımcı olacak ve Avrupa Toplulukları'nın diğer organlarının da ASI çerçevesinde oluşturulan politikalardan haberdar edileceği belirtilmiştir.⁸⁶

Daha önce üye ülke Disisleri Bakanlıkları'nda ASI çerçevesinde işbirliği yürütmekle görevlendirilen kişilerin sayısı artırılarak, bu amaçla iletişim grupları oluşturulmuş ve buna ek olarak, söz konusu bakanlıklar arasında danışma sürecini kolaylaştıracak bir sürekli iletişim ağı (COREU) kurulmuştur. Üye ülkelerin gerek birbirlerinin gerekse üçüncü ülkelerde bulundukları diplomatik temsilciliklerine de ASI çerçevesinde sorumluluklar yüklenmiştir. Bu kapsamda Topluluk üyesi devletler dışındaki devletlerde, Birleşmiş Milletler'de, diğer uluslararası örgütlerde görev yapan üye devlet büyükelçileri sürekli koordinasyon ve işbirliği içinde uyumlu bir şekilde hareket etmeleri kararlaştırılmıştır. Kopenhag Raporu'nun ikinci bölümünde ayrıca, Disisleri Bakanları'nın ASI çerçevesinde Avrupa Parlamentosu Siyasi Komisyonu üyeleriyle yılda yapacağı toplantı sayısı ikiden dörde çıkarılmış, ASI çerçevesinde hükümetlerarası düzlemde görüşülen dış politika sorunlarının, ulusüstü karektere sahip AT politika alanlarından farklı olduğunun altı çizilmiştir.⁸⁷

⁸⁶ Özdağ, Genç, op.cit, s. 96

⁸⁷ İnat, op.cit. s.18

Topluluklar Konseyi Dönem Baskani olan üye Devlet Disisleri Bakani'nin, yilda bir kez Avrupa Parlamentosu'na siyasi isbirligi alanında yürütülen çalismalar hakkında bilgi vermesi ve görüşlerini alması kararlaştırıldı.

Paris Zirvesi'nde vurgulanan 70'li yillarin sonuna kadar Avrupa Birligi'nin kurulması düşüncesinin altinin çizildiği Kopenhag Raporu'nun kabulüyle ASI'nin kurumsal yapisi da büyük ölçüde tamamlanmıştır.

1.9.1.5. 1974 Paris Zirvesi ve Avrupa Konseyi'nin Kurulması

Avrupa'nin karsi karsiya olduğu çeşitli sorunları tartismak için Fransız Baskaninin davetiyle, 9-10 Aralık 1974 tarihinde gerçekleştirilen Devlet ve Hükümet Baskanları, Disisleri Bakanları ve Komisyon Baskani'nin bir araya geldiği Paris Zirvesi'nde, Devlet ve Hükümet Baskanları Zirvesi'nin “Avrupa Konseyi” adıyla kurumsal bir yapıya kavuşturulması ve “Disisleri Bakanları'nin bu çatı altında Devlet ve Hükümet Baskanları ile yilda en az üç defa Topluluklar Konseyi olarak ve ASI çerçevesinde toplanarak, Batı Avrupa'nin dış politika sorunlarıyla Topluluk çıkarlarını bir bütünlük içinde tartismalarının” öngörülmesiyle, Topluluk ile ASI arasında bir bağ kurulmuş oluyordu. Bu şekilde AT'nin en üst düzey karar organı olan Avrupa Konseyi, ASI mekanizmasının da en yüksek karar organı oluyordu. ⁸⁸

Ancak ASI'nin, AT'den farklı olarak, hukuksal bağlayıcılığı olmayan siyasi nitelikli kararlar çerçevesinde yürütülen hükümetlerarası bir işbirliğine dayanan yapısı bu zirvede devam etmiştir.

Avrupa Konseyi'nin kurulması, Topluluk politikalarının genel yönlendirmesini tanımlamada devlet ve hükümet başkanlarına belirleyici rol vermesi nedeniyle ASI'nin koordinasyonuna katkıda bulunmuştur.

Paris Zirvesi'nde Avrupa'nin insasında siyasi işbirliğinin rolünün arttığına dikkat çeken Devlet ve Hükümet Baskanları, Avrupa Topluluklarının çıkarlarını etkileyen uluslararası ilişkiler alanlarında diplomatik eylemleri koordine etme ve ortak tutumlar

⁸⁸ Ibid.

benimseme kararliklarini yinelemisler⁸⁹ ve dokuz üye devletin diplomatik düzlemdeki sözcüsü olarak kabul edilen Topluluk Dönem Baskani'nin bu ortak tavrın sekillenmesinde temel sorumlulugu yüklenidigini belirtmislerdir. AP'nin ASI sürecine katiliminin güçlendirilmesi gerektiğinin altinin çizildigi Zirve Sonuç Bildirisi'nde, Parlamento üyelerinin ASI faaliyetlerine iliskin Dönem Baskanligi'na soru yöneltebilecekleri belirtilmistir.⁹⁰

1974 Paris Zirvesi'nde devlet ve hükümet baskanlarından kurulu Avrupa Konseyi'nin kurulmasi ve bir organ olarak resmiyet kazanmasi, ASI'nin gelisminde önemli bir itici güç olmustur. Soguk Savas'in 1970'lerdeki yumusama sürecine girmesiyle AGIK tartismalarına aktif olarak katilmis, 1975'de Helsinki Son Senedi'ni AT adina imzalamistir.

14-15 Aralik 1973 tarihleri arasında Kopenhag'da yapılan Zirve ile birlikte, ASI mekanizmasinin kurumsallasmasinda önemli bir konuma sahip olan Paris Zirvesi'nde AT üyesi devletlerin Devlet ve Hükümet Baskanlari'nin katilacaklari toplantilar vasitasiyla, 1980 yilindan önce Avrupa Birligi'ni gerçeklestirme hedefi ortaya konulmustur. Bu hedef dogrultusunda bir adim olarak da bir rapor hazirlanmasi için dönemin Belçika Disisleri Bakani Leo Tindemans görevlendirilmistir. Söz konusu zirvede ayrica, Avrupa Konseyi'nin yilda en az üç defa toplanmasi; Topluluk Dönem Baskanligi'nin Toplulugun sözcülüğünü de yapmasi; Avrupa Topluluklarinin çıkarlarini etkileyen bütün uluslarasi sorunlarda tedricen ortak bir tutum ve ahenkli bir politika tespit edilmesi konularinda anlasilmistir.⁹¹

1.9.1.6.Tindemans Raporu

Paris Zirvesi'nde alınan kararlar dogrultusunda, dönemin Belçika Disisleri Bakani Leo Tindemans'dan daha önceki raporlarda ortaya konan düşünceler temelinde Avrupa Birligi'ne yönelik kapsamlı bir rapor hazirlanmasi istenmistir. Tindemans, raporu hazirlarken, yalnızca Avrupa kurumlarına danismamis, dokuz ülkeden

⁸⁹ **Final Communique of the Paris Summit (9 and 10 December 1974)** (çevrimiçi) (08.09.2005)

<http://www.ena.lu>

⁹⁰ Inat,op.cit s.19

⁹¹ Özdal,Genç, op.cit, s.97

entellektüellere, çıkar gruplarına, sendikalara ve dünya politikasında ve ekonomisinde etkili yüzlerce yetkili kişiye danışmıştır.⁹²

29 Aralık 1975’de tamamlanan ve 7 Ocak 1976 tarihinde sunulan Tindemans Raporu’nun çok az bir bölümü uygulamaya geçirilmesine rağmen, Avrupa Siyasi İşbirliği’nin geleceğine isik tutan raporda, Topluluk üyesi devletler arasında ekonomik ve parasal birliğin kurulması; Topluluk organlarında reforma gidilmesi; ortak bir dış politika ile ortak bölgesel ve sosyal politikaların uygulanması ve 1980 yılına kadar birlik sürecinin tamamlanması; Disisleri Bakanları’nın “Avrupa Birliği”nin oluşumu hakkındaki gelişmeler konusunda Konsey’e yıllık rapor vermekle yükümlü kılması Topluluk ile Avrupa Siyasi İşbirliği ayrımını ortadan kaldırılması; Avrupa Siyasi İşbirliği’nin hukuki bir zemine oturtulması; ortak dış politikanın temel yöneliminin Konsey tarafından belirlenmesi ve Bakanlar Konseyi’nin bu süreçte aktif rol oynaması konularında önemli öneriler yer almıştır.

Tindemans Raporu mevcut kurumların güçlendirilmesini ve ortak politikaların geliştirilmesini desteklemiş, Komisyon’un yetkisini ve gücünü genişletmek istemistir. Ayrıca, Konsey’in çoğunluk oyuyla karar alması ve Konsey başkanlığının altı aydan bir yıla çıkarılması, Avrupa Parlamentosu’nun rolünün artırılması; Komisyon’un dış ilişkilerdeki rolünün artırılması ve savunma sorunları üzerine üye ülkelerin birbirlerine danışmada bulunmaları istenmiştir.⁹³

Dış politika konularında Rapor, üye devletlere gerekli olduğunda nitelikli çoğunlukla ortak tutum benimsemeleri yasal zorunluluğunu getirmiştir. Amaç dokuzlar Avrupasının dünyanın geri kalanı ile tek bir sesle konuşmalarıydı. Ayrıca rapor, bir Avrupa Silahlanma Ajansı’nin kurulmasını da desteklemiştir.⁹⁴

Tindemans Raporu, içerdigi radikal değişiklik önerileri ve öngördüğü takvimin kısıllığının yanı sıra özellikle “savunmaya ilişkin spesifik sorunlar” için üye devletlerin karşılıklı görüş alış verişinde bulunmalarını Konsey’in oyçokluğuyla karar almasını ve Komisyon’un dış ilişkilerdeki rolünün artırılmasını önermesi itibarıyla, üye devletler tarafından egemenlik haklarının kısıtlanma istemi olarak algılanmış ve bu nedenle

⁹² **The Tindemans Report**, (çevrimiçi) (08.09.2005) <http://www.ena.lu>

⁹³ Ibid.

⁹⁴ Ibid.

reddedilmistir. Ancak Bu rapor, reddedilmis olsa da ASI'nin gelismine büyük katkıda bulunmustur.⁹⁵

Ayrıca Tindemans Raporu, ekonomik-sosyal birlik, ardından siyasal birlik ve onun ardından da halkların yakınlaştırılması sağlanarak Avrupa Birliği'nin kurulmasını, ancak hazır olmayanların ya da yeni katılacak üyelerin bu süreci arkadan izleyerek iki vitesli bir Avrupa yaratmalarının olanaklı kılınmasını savunmuştur.⁹⁶

1.9.1.7. Londra Raporu

Sovyetlerin Afganistan'ı işgali ve İran'daki İslam devrimi gibi olayların ardından Avrupa'nın sınırlı gücü ve etkisi olan basit bir uluslararası aktör olduğunu gösterdi. Bu durum AT üyelerinde Topluluğun uluslararası sahnede daha aktif bir rol oynaması beklentilerini artırdı.

80'lerin başındaki ilk önemli gelişme olarak Londra Raporu, Avrupa Toplulukları üyesi devletlerin Disisleri Bakanları'nın 13 Ekim 1981 tarihinde, ASI sürecinde ilk kez güvenliğinin siyasi boyutlarının tartışmalarını gündeme getiren ilk belge olması nedeniyle önemlidir.

İngiltere'nin dönem başkanlığı sırasında AT üyesi devletlerin Disisleri Bakanları tarafından kabul edilen Londra Raporu'nda, kaydedilen bütün ilerlemelere rağmen "Onlar"ın dünyada toplam etkilerine uygun bir rol üstlenmekten çok uzak oldukları belirtilerek, üye devletleri etkileyen bütün dış politika sorunları üzerinde, üye devletlerin dış politikada tutum belirlemeden önce birbirleriyle ve Komisyon'la danışmada bulunma yükümlülüğü teyit edilmiş, bütün seviyelerdeki işbirliğinde Komisyon'un bütünüyle ilgili olmasına vurgu yapılmıştır.

Avrupa Siyasi İşbirliği çerçevesinde ilk kez silahların kontrolü, terörizm, silahlanma gibi güvenliğinin siyasi boyutu başlığı ile güvenlik kavramı gündeme getirilmiş; üye devletler arasında danışmaların ileride ortak eyleme dönüşmesi dileği ifade edilmiştir.

⁹⁵ Özdal, Genç, op.cit, s. 97

⁹⁶ Dedeoğlu, "Avrupa Birliği Bütünleşme Süreci II Avrupa Birliği'nin Yakın Geçmişi", s.55.

Londra Raporu’nda, ASI mekanizmasıyla uluslar arasi sorunlar karsisinda sadece tepkisel politika olusturuldugu vurgulanarak, Birliğin belirli uluslar arasi sorunlar karsisinda daha etkin çözüm önerileri ortaya koymasi ve bu sorunlara uzun dönemli politika perspektifleriyle yaklasilmasi gerektiği belirtilmiştir.⁹⁷

Ayrıca, dünyadaki artan gerilim ve belirsizlik döneminde, Avrupa Topluluğu üyesi devletler tarafından uluslar arasi sorunlara karsi bütüncül ve uyumlu bir yaklaşımla getirilmesine ihtiyaç duyulduğu belirtilerek, bütün basarılan işlere rağmen AT üyelerinin müsterek etkileriyle orantili olarak dünyada oynamasi gereken rolden hala uzak olduğu vurgulanmıştır. “Onlar”ın, gelişen olaylara tek basına yanıt vermesini değil, gelişen olayları biçimlendirmeyi istediği belirtilmiştir.⁹⁸

Londra Raporuyla, güvenliğin siyasi yönleri ASI altında tartışılabilir sorunlardan biri olarak kabul edildi. Disisleri Bakanları ASI ile güvenliğin siyasi yönlerini de içeren önemli dış politika sorunlarını tartışmak için esnek ve pragmatik bir yaklaşımın devam ettirilmesi benimsendi.

AT üyesi devletlerin üçüncü ülkelerdeki misyon seflerinin görüş alışverişi ve farklı bakış açılarının koordine edilmesi düzenli olarak toplanmasına devam edilmesi ve devletlerin yabancı ülkelerdeki misyon sefleri kendi inisiyatifleri ile veya Siyasi Komite’nin talebiyle Siyasi Komite’ye ortak raporlar hazırlaması kararlaştırıldı.

Başkanlığın, Avrupa Parlamentosu’nda sözcü olmasının ve AP’nin ASI üzerine sorularına yanıt vermesinin yanı sıra AP’ye ASI üzerine yıllık rapor sunmasının kararlaştırıldığı Londra Raporu’nda, Başkanlık ile AP arasında Siyasi İşler Komitesi ile yıllık toplantıları da içeren sıkı bir ilişki kurulması istenmiştir.

Londra Raporu’nda uluslar arasi krizlere etkili ve hızlı yanıt vermek için üç üye devletin talebiyle Siyasi Komite yada eğer gerekliyse Bakanlar toplantısının 48 saat içinde toplanması için bir kriz prosedürü benimsendi. Ayrıca, aynı prosedürün üçüncü

⁹⁷ Harun, Arıkan, “**Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası**”, Avrupa Birliği Ortak Politikalar ve Türkiye, (ed: Muhsin Kar, Harun Arıkan), Beta Yayınları, 1. baskı, Ekim 2003, İstanbul, s.376.

⁹⁸ **London Report on European Political Cooperation, 13 October 1981**, (çevrimiçi), <http://www.ena.lu> (24.08.2005)

lkelerdeki misyon seflerine de uygulanmasi kararlaltirildi. Üstelik AT yesi devletleri acil durumlarda hareket etme kapasitesini gelistirmek için, potansiyel kriz alanlarinin analiz edilmesi ve “Onlar” in krizlere bir dizi olasi yanitlar hazirlaması için çalışma gruplarının tesvik edilmesi benimsenmiştir.⁹⁹

1.9.1.8. Genscher – Colombo Raporu

Londra Raporu’ndan kısa bir süre sonra, dönemin Almanya Disisleri Bakanı Genscher ve İtalyan Disisleri Bakanı Colombo tarafından Avrupa Birliği konusunda hazirlanan bir rapor da, 4 Kasım 1981 tarihinde Konsey’e sunulmuştur. Daha sonraki yıllarda “Gencher-Colombo Girişimi” olarak anılan bu raporda bir Avrupa Birliği kurulabilmesi için Avrupa Toplulukları’nın daha etkin hale getirilmesini, siyasi isbirliğinin artırılarak ye devletler arasında ortak bir Avrupa dis politikasının gelistirilmesini, ekonomik isbirliği alanlarının genisletilmesini ve güvenlik konularında yeni düzenlemelerin yapılmasını, kültürel alanlarda isbirliğinin sağlanması ve Avrupa Parlamentosu’nun güçlendirilmesini öngörmekteydi.¹⁰⁰

Dis politika, savunma ve adalet gibi yeni alanlarda AT’nin gücünün gelistirilmesini öneren Genscher-Colombo Planı ile siyasi isbirliğinin bir “Avrupa Birliği” kapsamında gerçek bir ortak dis politikaya dnstrlmesi önerilmiştir.

Bu planla o zamana kadar NATO çerçevesinde değerlendirilen ve bahsedilmeyen savunma konuları tartismaya açılarak AT Savunma Bakanları’nın da Disisleri Bakanları gibi belirli aralıklarla bir araya gelmesi önerildi. Avrupa güvenliği için, Topluluk yesi ülkelerin güvenliklerine yönelik tehditler bakımından ortak bir değerlendirme yapmaları, tehditlere karsi koyabilmek için ortak bir dis politika oluşturulması ve terörizmin önlenmesi için ortak eylem ve kriz durumlarında ortak tavır alınması kararlaltırılmıştır.¹⁰¹

Güvenliğin savunma boyutunun ASI mekanizmasına dahil edilmesi gerektiğini dile getiren Gencher-Colombo Raporu, genis ölçüde federatif özellikler tasıması sebebiyle

⁹⁹ Ibid.

¹⁰⁰ zdal, Genç, op.cit, s.100

¹⁰¹ lger,op.cit, s.65

İrlanda ile Benelux devletleri disındaki AT üyeleri tarafından kabul edilmediği için uygulanamamıştır. Ancak TAS’a öncülük etmesi bakımından önemli bir girişimdir.

1.9.1.9. (Stuttgart) Solemn Deklarasyonu

Üyelerin veto haklarının azaltılması; Avrupa Parlamentosu’nun gücünün artırılması; ortak pazarın geliştirilmesi yanında siyasi, güvenlik alanlarında da işbirliğinin artırılmasını amaçlayan 19 Haziran 1983 tarihli Avrupa Konseyi Stuttgart Deklarasyonu, güvenliğin siyasi ve ekonomik yönlerini de içeren dış politikada tek bir sesle konusan Avrupa’nın barışın korunmasına ciddi katkı yapabileceği belirtilmiştir.

Bunun için gelişen dış politika alanlarında gelişen eylem ve tutumların teşvik edilmesi, güvenliğin ekonomik ve siyasi yönleri üzerine üye devletlerin eylemlerinin koordinasyonunu içeren dış politika alanında hızlandırılmış işbirliği ve danışma temeli üzerinde ortak eylem ve ortak tutumların benimsenmesi yoluyla Avrupa Siyasi İşbirliği’ni geliştirmek ve güçlendirmek amaç olarak belirtilmiştir.¹⁰²

Devlet ve hükümet Başkanları, Avrupa Birliği’ne ulaşmak için alınabilecek uygun ve kapsamlı faaliyetler yapılabilmesi için Avrupa Toplulukları ile Avrupa Siyasi İşbirliği arasında bütün seviyelerdeki mevcut yapılar arasında daha büyük uyum ve koordinasyonun önemine vurgu yaptılar.¹⁰³

“Avrupa Konseyi’nin Avrupa’nın insasına genel bir siyasi ivme sağlayacağı; Avrupa’nın insası için yaklaşımlar tanımlama ve ASI ve Avrupa Toplulukları için genel siyasi ilkeler yayınlama; yeni faaliyet alanlarında işbirliği girişimlerinde bulunma ve dış ilişkilerdeki sorunlarda ortak tutum belirleme görevleri belirtildi. Ayrıca, ASI ve AT’in kurumsal yapılarını yakınlaştırma ve dış politika alanında ortak eylem ve tek bir sesle konusan bir Avrupa amacını teşvik etmek için, Devlet ve Hükümet Başkanları siyasi işbirliğinin etkinliğini artırmak için somut çabalarda bulunacaklar ve ortak tutumlara daha hızlı ulaşmak için karar alma mekanizmasını kolaylaştırmanın yollarını araştıracaklardır.”¹⁰⁴

¹⁰² Solemn Declaration on European Union (Stuttgart, 19 June 1983), <http://www.ena.lu> (22.08.2005)

¹⁰³ Ibid.

¹⁰⁴ Ibid.

Baskanligin, Avrupa Siyasi Isbirligi kapsamindaki dis politika konularinda Avrupa Parlamentosu’nu Siyasi Isler Komitesi yoluyla düzenli olarak bilgilendirmesi ve siyasi isbirligi alanında Avrupa Parlamentosu’na yılda bir kez rapor vermesi kararlaltirildi.

Komisyon’un da Avrupa Siyasi Isbirligi’nin çalısmasiyla bütünüyle ilgili olduğu vurgulandı.

Ayrıca, uluslar arası politikadaki artan sorunlarla başa çıkılması ve Avrupa Siyasi Isbirligi’nin güçlendirilmesi için; AT üyelerini ilgilendiren temel uluslararası politika sorunları üzerine ortak eylemler için yoğunlaştırılmış danısmalarda bulunma; bu sorunlar üzerine nihai karar almadan önce diğer üye devletlerle ön danısmalarda bulunma; dis politika alanında ortak eylem olasiliklerini güçlendirmek için ortak çıkarları, ortak amaç ve prensipleri tanımlama ve geliştirme; güvenliğin siyasi ve ekonomik yönleri üzerine üye devletlerin tutumlarını koordine etme; üçüncü ülkelerle diplomatik ve yönetim sorunları üzerine daha yakın isbirligi ve siyasi isbirligi ile ilgili sorunları da içeren üye devletlerden biri yada daha fazlasının katıldığı uluslar arası konferanslarda ortak tutumlar geliştirme gibi önlemlerin sağlanması gerektiği belirtilmiştir.¹⁰⁵

Avrupa’da bir diğer siyasi birlik çabası ise İtalyan Parlamenter Altiero Spinelli tarafından hazırlanan ve Avrupa Parlamentosu tarafından 14 Subat 1984 tarihinde kabul edilen “Avrupa Birliği’nin kuruluşuna İlişkin Antlaşma Taslağı”dır. Ekonomik entegrasyon çerçevesinde gösterilen başarının siyasi entegrasyonda da gösterilerek, uluslararası alanda Avrupa’nın hak ettiği siyasi konumun elde edilmesinin hedef olarak belirtildiği bu taslakta, ayrıca, bu hedefe yönelik olarak ekonomik ve parasal politikalar ile refah ve sağlık konularını da kapsayan sosyal politikalar gibi alanlarda ve güvenlik, barış ve silahsızlanma konularını kapsayan dis politika konusunda kurulacak birliğe yeni yetkiler devredilmesini öngören 87 maddelik bu anlaşma taslağı AP tarafından onaylanmıştır. Ancak, AT üyesi devletlerce egemenlik yetkilerinin devrini de kapsayan federatif öğeler tasimasından dolayı desteklenmemiş ve hayata geçirilememiştir.¹⁰⁶

¹⁰⁵ Ibid.

¹⁰⁶ Özdağ, Genç, op.cit., s.102

Solemn Deklarasyonu'ndan bir yıl sonra 24-26 Haziran 1984'de toplanan Fontainebleau Zirvesi'nde, AT'nin yeniden yapılanması amacıyla bir komite kurulması kararlaştırılmıştır. Zamanın İrlanda Disisleri Bakanı Jim Dooge'nin başkanlığında çalışmalarına başlayan komite, AT üyelerinin dış politikada izleyecekleri tutum hakkında o güne kadar kaydedilen gelişmeleri “Siyasi İşbirliği Antlaşması” adlı bir metinde toplamıştır. İngiltere'nin muhalefeti üzerine yeni bir çalışma başlatılmış, bu çalışma “Avrupa Birliği Antlaşması” adını almıştır.¹⁰⁷

Avrupa Topluluklarını Kuran Antlaşmalara dayanmayan ve oldukça farklı bir kurumsal yapıya sahip olan ASI'nin, ATS imzalanana kadar kurumsal yapısı özetle şöyleydi: Avrupa Topluluğu Konseyi'ne başkanlık eden ülke, aynı zamanda ASI'nin de başkanlık görevini üstlenirken, Disisleri Bakanları her başkanlık döneminde en az iki kere toplanırdı. Ayrıca Siyasi Komite isimli organ, düzenli olarak aylık toplanırdı. Gerekğinde acil toplantılar yapar ve yüksek düzeyli disisleri temsilcilerinden oluşurdu. Diğer bir önemli organ ise, her ülkenin Disisleri Bakanlığından bir yetkilinin katıldığı ASI'nin düzgün işleyişini sağlayan Avrupa Grubu adlı organdı. Son olarak 15-20 adet uzmanlar düzeyinde toplanan gruplar vardı. AP ile yakın bir ilişki mevcuttu. Başkanlık, parlamenterleri ASI'de görüşülen konulardan düzenli olarak haberdar etmekteydi. Uluslar arası platformlardaki işbirliği ASI'nin önemli bir yönüydü. Özellikle, AGİK ve BM çerçevesinde alınan kararlarda ortak oy kullanma ve ortak demeç verme amaç edinilmekteydi. Avrupa'ya doğrudan ilgilendiren dış politika sorunları ASI içinde görüşülürdü.¹⁰⁸

Sonuç olarak, ASI ile getirilen bu gevsek işbirliği mekanizması, Tek Avrupa Senedi'ne kadar AT Antlaşmaları'na dahil edilmediği için hukuksal dayanaktan yoksun, sadece siyasi yönü olan danışma süreci ve uzlaşma mekanizması olarak kaldı.

1980'lerin ortasına kadarki dönemde güvenlik ve dış politika konularında sınırlı da olsa başarı sağlamış tek mekanizma olan ASI'nin en temel sorunu yasal bir temel oluşturulamamış olmasıydı. Zira bütün sistem, parlamentoların demokratik onayı

¹⁰⁷ Ülger, op.cit., s.66

¹⁰⁸ Avrupa Topluluğu ve Türkiye, s. 50.

olmaksizin, üye devletlerin Disisleri Bakanlari tarafından anlasmaya varilan belgelere dayanmaktaydi.¹⁰⁹

1.9.1.10. Avrupa Tek Senedi

1980’li yillara gelindiginde Sovyetlerin Afganistan’i isgali ve Iran’da meydana gelen Islam devrimi, ASI’nin Kurucu Antlasmalara dahil edilmesi gereksinimini daha da belirgin hale getirmiştir. Hem meydana gelen uluslararası sorunlara birlikte cevap verebilmek hem de Toplulugun genislemesine ve derinlesmesine paralel olarak dis politikada daha etkin olmak arzusunun bir yansimasi olarak bu sorun 1987 yilinda yürürlüğe giren ATS ile giderilmistir. ASI, ATS’de III. Baslik altinda ilk defa kendisine Kurucu Antlasmalarda yer bulmustur.¹¹⁰

Avrupa Topluluklari’nin yapisinda degisiklikler getiren ilk antlasma olan Tek Senet, ASI’nin gereksinim duydugu yasal temeli ona saglamistir. TAS ile güvenlik ve dis politika konulari, Avrupa Toplulugu’nun hükümetler arasi prosedürlerinin ikinci ayagi haline getirildi. ASI’nin yasal çerçevesinin olusturulmasi, AT’nin siyasi bir kurum olarak yasal etkinligini artirmistir.

III. Baslik hükümleri ile ASI ile Toplulugun kurumlari arasinda bir iliski kurulmustur. Örneğin, ASI Disisleri Bakanlari toplantilarina Toplulugun dönem başkanligini yürüten üye devletin Disisleri Bakanı’nin Başkanlik yapmasi, Konsey ile ASI arasinda iletisim kurulmasini saglamistir. Yine Komisyon’un ASI toplantilarina tümüyle katilimi ve ATS m.30 (3) (b) ve Dönem Başkanliginin ASI’nin gündeminde yer alan dis politika sorunlari konusunda Parlamento’yu bilgilendirme görevi Topluluk organlarinin ASI çalışmalarından bilgi sahibi olmasini ve ASI ile Toplulugu birbirine yaklastirmistir.

Siyasi bir Avrupa Birliği yaratma hedefini hukuki bir zemine oturtan Avrupa Tek Senedi, basta Komisyon ve AP’nin görev ve yetkileri olmak üzere, Avrupa Topluluklari’nin bütün kurumsal yapısına yönelik yeni düzenlemeler getirmiştir.

¹⁰⁹ Can Buharalı, **Avrupa Güvenliginde AB ve Türkiye**, Ari Düşünce ve Toplumsal Gelisim Dernegi, Istanbul, Aralık 2002, s. 18.

¹¹⁰ Mehmet Özcan, “AB Ortak Dis ve Güvenlik Politikasi” (29 Ekim 2004), <http://www.turkishweekly.net/> / Türkçe /makale. php?id =18, 5 Mayıs 2005.

Avrupa Muhabirler Grubu ve Baskanligin direkt otoritesi altinda çalisn bir sekretery kuruldu; ASI'nin amaçlari genel çıkarlari ilgilendiren tüm dis politika sorunlarini kapsadi; karar alma mekanizmasinda iyilestirmeler saglandi. Dis politika alaninda siyasi isbirligi ve Topluluklari izledigi politikalara iliskin olarak çeşitli alanlarda ortak eylemler öngören hukuksal bir metin olmanin yani sıra üye devletler arasindaki siyasi isbirligini, ekonomik bütünlesme ile ayni düzeyde ve önemde kabul etmistir.

AT üyesi 12 devletin (Yüksek Akit Taraflarin), bu senedin önsözünden baslayarak, *“Avrupa Topluluklari Kurucu Antlasmalari temel alinarak baslatilan girisimlerin devam ettirilmesi ve üye devletler arasindaki iliskilerin 19 Haziran 1983 tarihli Stuttgart Bildirgesi itibariyle Avrupa Birligi’ne dönüştürülmesi istencinden ...”* hareket ettiklerini belirttikleri ve bu baglamda ayrica, *“Avrupa Birligi’ni bir yandan kendi kurallari çerçevesinde çalisn Avrupa Topluluklari diger yandan da imzaci devletler arasindaki dis politika alaninda ASI’ne dayanarak kurmaya ve bu Birligi gerekli araçlarla donatmaya kararli...”*olarak *“Avrupa’nin ortak çıkarlarini ve bagimsizligini etkin bir sekilde korumak için giderek artan bir sekilde tek sesle konusmayi, dayanisma ve birlik içinde hareket etmeyi ve BM Kurucu Anlasmasi çerçevesindeki taahhütlerine uygun olarak uluslararası baris ve güvenligin korunmasına birlikte katkıda bulunmak için önem verdikleri demokratik degerlere, hukukun üstünlüğüne ve insan haklarına saygi duymayi...”* yükümlülük olarak kabul etmistir.¹¹¹

ATS’nin 30. maddesinin 1. paragrafında: *“Avrupa Topluluklari üyesi olan Yüksek Akit Taraflar birlikte bir Avrupa dis politikasi hazirlamaya ve gerçeklestirmeye çaba harcayacaklardir...”* denilerek ortak bir dis politika olusturma hedefi açıkça ortaya konmustur.¹¹² Madde 30/2.a) *“Yüksek Akit Taraflar, dis politika ile ilgili genel önemi olan her türlü konuda, koordinasyon tavis ortakligi ve ortak faaliyetlerin gerçeklestirilmesi yoluyla birlesen nüfuzlarinin mümkün olan ve en etkili biçimde ortaya çıkmasını saglamak amaciyla birbirine bilgi verir ve danisirlar.”*denilmektedir. Madde 30/2.d) ile de Yüksek Akit Taraflar’in, uluslar arasi iliskilerde yada uluslararası kuruluslar içinde tutarli bir güç olarak etkililiklerine zarar veren her türlü faaliyet yada

¹¹¹ **Single European Act**, OJ L 169, 29.6.1987, (çevrimiçi), <http://europa.eu.int/abc/obj/treaties/en/entr14a.htm> (16.08.2005)

¹¹² **Single European Act, Title III**, Treaty Provisions on European Co-operation in the Sphere of Foreign Policy(22.08.2005) (çevrimiçi) <http://www.ena.lu>

tutumdan kaçınacakları belirtilmiştir. Ayrıca, Madde 30/6. b) bendi ile Yüksek Akit Taraflar'ın, güvenlikleri için gerekli olan teknolojik ve sinai koşulları muhafaza edecekleri ve bu amaçla ulusal düzeyde olduğu kadar, belirtilen durumlarda yetkili kurumlar ve organlar içinde de çalışacakları belirtilmiştir.¹¹³

ATS, Madde 30/6.c) bendi “ Bu başlıkta yer alan hükümler, Yüksek Akit Taraflardan bazıları arasında Batı Avrupa Birliği ve Atlantik İttifakı çerçevesinde güvenlik konusunda daha yakın işbirliğinin varolmasına engel teşkil etmezler.” hükmüyle ASI sürecinin Atlantik ilişkilerine zarar vermeyeceği garanti etmiştir.

ATS'nin, ASI'nin kurumsal yapısına ilişkin hükümleri: ATS'nin 30. maddesinin 10. paragrafının a) bendi uyarınca ASI Başkanlığı'nın, Avrupa Toplulukları Konsey Başkanlığı'ni yürüten üye devlet tarafından, yürütülmesi kararlaştırılmıştır. Başkanlığın görevleri ise ilgili paragrafın (b) bendinde şu şekilde düzenlenmiştir: “*Başkanlık, eylem başlatma, koordine etme ve Avrupa Siyasi İşbirliği ile ilgili faaliyetler çerçevesinde üçüncü devletlerle ilişkilerde üye devletlerin temsilinden sorumludur. Başkanlık ayrıca, siyasi işbirliğinin yönetiminden ve özellikle toplantı tarihlerinin saptanması, toplantıların duyurulması ve düzenlenmesinden de sorumludur.*”¹¹⁴

ASI'nin 30. maddesinin 10. paragrafının (c) bendinde Siyasi Direktörlerin “*Avrupa Siyasi İşbirliği'ni harekete geçirmek, sürekliliğini sağlamak ve Bakanların müzakerelerini hazırlamak amacıyla Siyasi Komite içinde düzenli olarak toplanacağı*” belirtilmiştir. 10. paragrafın d) bendinde ise Siyasi Komite yada eğer gerekliyse Bakanların en az üç üye devletin talebi üzerine, kırk sekiz saat içinde acil olarak toplantıya çağrılacakları belirtilmiştir.

ATS'ne taraf olan devletlerin Disisleri Bakanlıklarında ASI ile ilgili ilişkileri yöneten görevlilerden oluşan Avrupa Muhabirler Grubu, ATS'nin 30. maddesinin 10. paragrafının (e) bendinde Siyasi Komite'nin yönetimi altında Avrupa Siyasi İşbirliği'nin uygulanışını izlemek ve genel organizasyon sorunları üzerine çalışmakla görevlendirilmiştir.

¹¹³ Ibid.

¹¹⁴ Ibid.

Ayrıca Siyasi Komite'nin, kendi çalışmalarına yardımcı olmaları amacıyla, çalışma grupları oluşturabilmesi ve bu çalışma gruplarının Siyasi Komite yönetimi altında çalışması karar altına alınmıştır. (mad. 30- 10 f bendi)

Ayrıca, ATS'nin Brüksel'de kurulan Sekreteryası'nın, ASI'nin faaliyetlerinin hazırlanması, uygulanması ve idari işlerin yürütülmesinde, ASI Başkanlığı'na yardımcı olacakları belirtilmiştir. (30. mad.10.p. g bendi)

ASI sürecinde yetkili olan AT organları ise ATS'nin 30. maddesinin 3. ve 4. paragraflarında düzenlenmiştir. AB Konseyi, AB Bakanlar Konseyi, Komisyon ve Parlamento'nun görev yetkileri tanımlanmıştır.

ATS'nin 30. maddesinin 3. paragrafının a) bendinde Üye devletlerin Disisleri Bakanları ve Komisyon'un bir üyesi ASI çerçevesindeki konuları görüşmek üzere yılda en az dört kez toplanırken, bu kişilerin, AB Bakanlar Konseyi toplantıları sırasında ASI faaliyetleri çerçevesindeki dış politika sorunlarını tartışma yetkisi de vardı.

İlgili paragrafın b) bendi uyarınca Komisyon'un siyasal işbirliğine yönelik çalışmalara bütünüyle katılacağı belirtilmiştir. ATS sonrasında Komisyon'un ASI çalışmalarına katılımı, ekonomik kararların siyasal yansımaları nedeniyle bu organı, ASI mekanizmasının “görünmeyen eli” konumuna getirmiştir.¹¹⁵ c) bendinde ortak tutumların benimsenmesi ve ortak eylemlerin hızlı bir şekilde yürütülmesi için, Yüksek Akit Tarafların konsensus oluşumunu engellemekten kaçınma yükümlülüğü altına sokmuştur.

ATS'nin 30. maddesinin 4. paragrafında Yüksek Akit Tarafların, Avrupa Parlamentosu'nun Avrupa Siyasal İşbirliği'ne daha yakın katılımını sağlayacağı, bu amaçla Başkanlığın ASI çerçevesinde incelenen dış politika konuları hakkında Avrupa Parlamentosu'na düzenli olarak bilgi vereceği ve AP'nin bu çalışmalar üzerine olan görüşlerinin değerlendirmesine dikkat edileceğinin belirtilmesiyle Avrupa Parlamentosu, ASI sürecine dahil edilmiştir.

¹¹⁵ Özdağ, Genç, op.cit, s.116

30. maddenin 6. paragrafinin 5. bendi ile AT'nin dis politikalarıyla ASI politikalarının birbiriyle uyumlu olması gerektiği ve Başkanlık ve Komisyon'un herbiri kendi alanıyla ilgili olarak bu uygunlugin sağlanmasında ve sürdürülmesinde özel sorumluluğu belirtilmiştir.

ASI'deki kurumsal müktesebatin yerini alan Avrupa Tek Senedi hükümleri ASI üyelerinin antlaşmalar dışında hükümetlerarası protokollerle kabul ettikleri konuların tümü müktesebata dahil edildi. Diğer bir deyişle Tek Senet, fiili işbirliğini, kurumsal hale getirmiş, Avrupa Siyasi İşbirliği, Avrupa Konseyi düzeyinde, Disisleri Bakanları düzeyinde ve Siyasi Komite düzeyinde olmak üzere birkaç düzeyde birden işlemeye başladı.¹¹⁶

ATS'de ASI çerçevesinde Avrupa güvenliğiyle ilgili konular 30. maddenin 6. paragrafında belirtilmiştir: *“a Yüksek Akit Taraflar, Avrupa güvenliğiyle ilgili konularda daha siki bir işbirliğinin, dis politika alanında Avrupa Kimliğinin gelişmesine önemli katkıda bulunacağı görüşündedirler. Taraflar ayrıca, güvenliğin siyasi ve ekonomik yönleri hakkındaki tutumlarını daha fazla koordine etmeye hazırdırlar.”*

Avrupa Tek Senedi'nde devletlerin, üye devletler yerine “Yüksek Akit Taraflar” olarak belirtilmesi, Bakanlar Konseyi'nin oybirliği ile karar alması ve dolayısıyla her bir üye devletin gerçek veto gücünü ifade eden oybirliği kuralına dayanması ASI'nin hükümetlerarası bir yapıda olmasını tasarlandığını gösterir.

Tek Avrupa Senedi, Avrupa Siyasi İşbirliği (ASI) kapsamı içerisinde 1970'lerden beri hükümetler arası düzeyde temel uluslararası siyasi sorunlar karşısında bir işbirliği ve danışma mekanizması oluşturmaya çalışılan yapının içeriğini, yada yapısını değiştirmemiş, anlasma kapsamına almıştır.

Özetle, ATS'ile üye devletler genel çıkarları ilgilendiren dis politika sorunları üzerine tarafların nihai tutumlarını belirlemeden önce birbirlerine danışmalarda bulunma ve bilgi verme taahhüdü altına girdiler. Ortak eylemler yapılması, ortak tutumların birleştirilmesi ve koordinasyonu yoluyla Birliğin etkisinin artacağı belirterek, ASI sürecini geliştirmek

¹¹⁶ “Ortak Dis Güvenlik Politikası ODGP'den, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası AGSP'ye...” Güncel Haber, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası Özel Sayısı, Avrupa Komisyonu Türkiye Tem Subat – Mart 2003 Güncel Haber'in Eki, s.2.

için mütevazî, fakat etkili bir mekanizmasının geliştirildiği ATS ile AB, yavaş yavaş global sahnede önemli bir oyuncu durumuna gelmeye başlamıştır.¹¹⁷

Ayrıca ASI deneyimi, Avrupa dış politikasının 12 ülkenin dış politikalarının toplamı olmadığını ve kendine ait nitelikleri ve katkıları olan bir süreç olduğunu da göstermiştir.¹¹⁸

Bu önemli adımlara rağmen, Avrupa'nın güvenlik ve savunma alanlarında bir ortak politika üretebilmesi için Soğuk Savaş'ın bitmesi gerekmektedir.

¹¹⁷ Cameron, op.cit, s.18

¹¹⁸ Ibid., s.22

İKİNCİ BÖLÜM

2. SOGUK SAVAS SONRASI AVRUPA’NIN DEĞİŞEN GÜVENLİK ANLAYISI VE BİR ORTAK DIS ve GÜVENLİK POLİTİKASI YARATMA ÇABALARI

Avrupa Birliği, bir ortak dis politika geliştirip uygulama iradesini 1987’de Avrupa Tek Senedi ile göstermiş, Soguk Savas’ın bitmesiyle de Avrupa’nın siyasi ağırlığını ve sınırları çevresindeki istikrarın korunması üzerindeki etkisini artırma girişimleri artmıştır. Disisleri ve güvenlik alanında AB içinde daha sıkı yapıların kurulması öngörülerek, ASI’nin yerinin AB’nin oluşturacağı Ortak Disisleri ve Güvenlik Politikası ile doldurulması amaçlanmıştır.

Ayrıca, Soguk Savas’ın bitmesinin Avrupa’ya ve dünyaya barışı beraberinde getirmediği eski Yugoslavya’daki olaylardan çok çabuk anlaşıldı. Avrupa’nın bazı bölgelerinde istikrarsızlık ve bölgesel çatışmalar arttı. Bunun üzerine AB, sınırlarındaki istikrarı sağlamak ve artan ekonomik gücüne paralel olarak siyasi alanda etkili olmak amacıyla harekete geçti.

AB’nin tarihi, uluslararası devletlerle hükümetlerarası; Avrupalılarla Atlantikçiler; küçük devletlerle büyük devletlerin; zengin ülkelerle fakir ülkelerin istekleri arasında denge üzerine kurulmuştur.

2.1. Soguk Savas Sonrası AT Üyelerinin ODGP’na Bakışları

AB’nin oluşturmaya çalıştığı Ortak Dis ve Güvenlik Politikası ve buna bağlı olarak AB’nin dünya politikasında oynamak istediği rolü, ODGP’nin temel aktörleri yönlendirici devletler olan Almanya, Fransa ve İngiltere tarafından nasıl algılandığını bilmeden açıklamak olanaksızdır.

Fransa, kendi liderliğindeki bir Avrupa’nın Fransa’ya global güç potansiyelini kazandıracağı düşüncesiyle bastan beri, kendisinin lideri olduğu bağımsız ve birleşik bir Avrupa’nın kurulması için politikalar üretmiştir. Avrupa’nın ortak bir savunma gücü oluşturmaya Avrupa’da süren ulusal çatışmaların önüne geçilmesi ve Almanya’nın

askeri olarak tehdit olusturmasinin engellenmesi, böylece Fransa öncülüğünde, Avrupa'nin küresel bir aktör olarak istikrar saglamasini hedeflemektedir.

Fransiz stratejisine göre, bagimsiz ve birlesik bir Avrupa'nin Fransiz liderligi altinda birlesmesi ancak, kitadaki ABD öncülüğünün ortadan kaldırilmasiyla saglanabilir. Bunun için Avrupa kitasi güvenlik kurumları içinde ABD'nin etkinliginin zayıflatilmasi, NATO'ya alternatif olabilecek BAB gibi Avrupa güvenlik araçlarının olusturulmasi konusundaki çabalarda öncü rol oynamistir.

Fransa'nin Avrupa liderligiyle ilgili görüşleri diger üyeler tarafından desteklenmemistir. Birçok üye devlet güvenlik alanında ABD ile yakin iliskilerde bulunmayi kendi ulusal çıkarları için gerekli görüyorlardı.

Özellikle İki Almanya'nin birlesmesinden sonra, Almanya, Fransa'nin küçük ortagi olmaktan çıkmis, AB'de basat bir güç konumuna gelmistir. Buna paralel olarak Almanya, Avrupa'nin gelecegi konusundaki politikalarda agirliğini hissettirmeye baslamis, her fırsatta Avrupa'nin ortak çıkarlarını destekleyeceğini ifade ederek ve Avrupa düşüncesini politikalara yansitarak “Avrupa araciligiyla kurtulus” düşünmektedir. Soguk Savas sonrası ABD'nin oynadigi merkezi güvenlik rolü, Almanya'yi Orta ve Dogu Avrupa açilimlarında lider konuma getirdi. Almanya'nin etki alanini Orta ve Dogu Avrup¹a Ülkeleri, Ukrayna ve Rusya'ya kadar genişletti.

Öte yandan Almanya, Avrupa kitasını tamamen güvenli kılmak ve Fransiz liderligini dengelemek için, ABD'nin Avrupa'daki merkezi rolü üzerinde ısrar etmistir. Almanya, AB içerisinde dis politika ve savunma konularında ortak hareket edilmesini hem entegrasyon hemde Avrupa içindeki kriz durumlarının daha daha kolay asilabilmesi için gerekli görmektedir. Ayrıca, ODP ve AGSP'yi Avrupa'nin kendi sorunlarına kendi çözüm yollarını bulmasının araçları olarak görmektedir.²

ODP'nin olusturulmasını destekleyen Almanya ve Fransa'nin AB'ye bakis açıları arasında önemli farklar vardır. Almanya, AB'nin giderek daha federal bir sisteme yönelmesini istemektedir. Bu amaçla Almanya, AB'nin mevcut kurumlarının daha

² Kamer Kasim, “NATO'ya ve ABD İlişkilerine Etkisi Bakimından Ortak Avrupa Dis Güvenlik Politikası”, Ankara Avrupa Çalışmaları dergisi, Cilt:1 Sayı:2 Bahar 2002, s.91

güçlü ve merkezi bir nitelik kazanmasını istemektedir. Almanya, AB'nin uluslar arası ilişkilerde özellikle de savunma politikasında üye ülkeler adına karar almasının gerekli olduğunu dile getirmektedir.

Bu farklı bakış açılarına sahip üye devletler Balkanlar'daki çatışmalarda ortak tutum belirleyemediler ve prestij kaybettiler. Örneğin, Almanya'nın tek taraflı kararıyla Hırvatistan'ı tanıması, 1990'lar boyunca eski Yugoslavya'daki problemleri içinden çıkılmaz bir duruma getirmesine rağmen Almanya Disisleri Bakanı ülkesinin Hırvatistan'ı tanıma kararını 1945'den beri Alman dış politikasının en büyük zaferi olarak tanımlamıştır.³

Fransa ise Avrupa'nın geleceği açısından “federalist” fikir belirten Almanya'ya karşı çıkmaktadır. Fransa, üyelerin “ulus devlet kimliği”ni savunmaktadır. Bu, Fransa'nın öteden beri süregelen, AB'nin Avrupa Birleşik Devletleri'ne dönüşmesine karşı çıkmaktadır. Fransa'ya göre AB, Avrupa halklarını yok saymamalıdır. AB ulus devletlerini aşan bir örgütlenme değil, ulus devletlerin oluşturduğu bir ekonomik, toplumsal ve siyasi birlik olmalıdır.

Savunma harcamalarının fazlalığı ve dünyanın her yerine kuvvet gönderebilme yeteneği ile Avrupa'nın güvenliğinde askeri açıdan önemli bir yere sahip olan İngiltere ise serbest ticaret antlaşması benzeri bir “bağımsız uluslar Avrupası”ni savunmaktadır. AB projesinin daha gevsek ve bağımsız bir yapı olmasını istemektedir. İngiltere, ABD ile olan özel ilişkisi nedeniyle NATO'nun dislanmasına karşı çıkmakta Avrupa güvenliğinde Birliğin inisiyatifi tamamen alması gerektiğini belirten Fransız görüşüyle çatışmaktadır.

Küçük devletler ise ABD'yi güçlü Almanya ve Fransa'yi dengeleyecek ve Avrupa dengesinin devamını garanti eden bir güç olarak gördüler. Ve NATO'nun Avrupa'da kalmasını isterlerken, ODGP'nin güçlendirilmesine de destek verdiler.

Diğer bir bölünme de BAB'ın AB içine alınması konusunda yaşandı. BAB'ın AB içine alınması konusunda supranationalistlerle intergovernmentalistler arasında ciddi

³ Bill Cash, “The European Security and Defence Policy: Threat NATO”, Perceptions, September-November 2000, s.110

tartismalar yasandi. Almanya, Belçika ve Ispanya BAB'in AB'ye katılımını desteklediler. BAB'in AB'ye katılmasının, AB'nin ODGP'sini güçlendireceğinin altını çizdiler. Fransa'da maksimalistlerin bu teklifini destekledi. Ancak, ODGP'nin AT içine alınmasına karşı çıktı. Basta İngiltere olmak üzere Atlantikçiler de BAB'i Ittifakın Avrupa kolu olarak gördüler ve bu fikre karşı çıktılar.

2.2. Hükümetlerarası Konferans

1990-1991 yılları için düzenlenen hükümetlerarası konferans, parasal birliğe ve onun kurumsal sonuçlarına odaklanma amacındaydı, ODGP hedefine yönelmemisti. Doğu Avrupa'da meydana gelen olaylar Doğu Bloku'nun ortadan kalkması ve Almanya'nın birleşmesi olayları ortak dış ve güvenlik politikasını Hükümetlerarası Konferansın gündemine taşıdı.⁴

Gelişmeler üzerine Belçika Hükümeti Mart 1990'da, Aralık 1989'da Ekonomik ve Parasal Birlik üzerine kabul edilen Hükümetlerarası Konferans'ın yanı sıra siyasi birlik üzerine ikinci bir Hükümetlerarası Konferansın toplanması teklifinde bulundu. Mitterrand ve Kohl yayınladıkları ortak bildiride Belçika'nın gisimini destekleyerek, Avrupa Birliği'nin merkezi bir niteliği olarak bir Ortak Dış politika ve Güvenlik Politikası'ni formüle etmesi için ikinci bir hükümetlerarası Konferans toplanması çağrısında bulundular.⁵

Nisan 1990'da Helmut Kohl ve François Mitterrand İrlanda Dönem Başkanlığı'na ortak bir mektup göndererek, Ekonomik ve Parasal birliğe paralel olarak, ortak dış güvenlik politikasını da kapsayan bir siyasi birlik inşa etmeye çağırdı. *"Avrupa'daki hızlı değişikliklerin isigi altında, ekonomik ve parasal birliğin gerçekleştirilmesi, ortak pazarın tamamlandığı ortamda on ikiler Avrupasının siyasi insasını hızlandırmanın gerekli olduğunu düşünüyoruz. Avrupa Konseyi, siyasi birlik üzerine bir hükümetlerarası bir konferans hazırlama girişiminde bulunmalıdır... Biz siyasi birlik üzerine hükümetlerarası konferansın, ekonomik ve parasal birlik üzerine konferans ile paralel olarak ele alınmasını arzu ediyoruz. 1 Ocak 1993 tarihinde ulusal*

⁴ William, WALLACE, Anthony, FORSTER, "Common Foreign and Security Policy: A New Policy or Just a New Name?" Policy Making in the European Union, WALLACE William, WALLACE Helen Oxford University Press, Oxford, 1996, s. 420.

⁵ Ibid., s. 421.

*parlamentolarin onaylanmasindan sonra yürürlüğe girmelidir.”*⁶ sekildeki mektupla ODGP’nin olusturulmasina verdikleri önemi gösterdiler.

BAB’in Avrupalı ülkelerin ortak güvenliginin saglanması ve Avrupa Siyasi Isbirligi’nin gelistirilmesi için temel aktör oldugunun belirtildiği 14 Ekim 1991 tarihli Mitterrand-Kohl Bildirisi’nde, iki ülke BAB’i Avrupa Birligi gelisme sürecinin ayrılmaz bir parçası olarak nitelendirmisler ve BAB’in AB’nin savunma görevini yürütmesi için yapılandırılması fikrini ortaya atmislardir. BAB’in gelecekte AB’nin savunma örgütü olması, Bu kapsamda BAB’in, AB ile yakın isbirligi içinde olması ve tüm AB üyelerinin BAB’a üye olması önerilmiştir. AT üyesi olmayan NATO üyeleri için de daha yakın isbirligi mekanizması olusturulması da önerilmiştir.

Bildiri ayrıca, BAB üyesi ülkelerin genelkurmay başkanları arasında düzenli toplantılar yapılmasını, Bagimsız Avrupa Program Grubu’nun etkinliklerini yönetecek ve üzerine alacak bir Avrupa Silahlanma Ajansı’nin yaratılmasını ve BAB Güvenlik Enstitüsü’nün, Avrupa Savunma ve Güvenlik Akademisi’ne dönüştürülmesi öngörülmüştür.

Maastricht Anlaşması’nin ODGP konusundaki hükümleri de büyük ölçüde bu bildirinin görüşlerinden etkilenmiştir.

İngiltere ise siyasi bir birlik üzerine bir hükümetlerarası konferans toplanması konusundaki Alman – Fransız teklifine karşı çıktı. Thatcher hükümeti AT’de daha derin bir entegrasyona karşı çıkmış, bunun egemenliğin kaybı anlamına geleceğini belirtmiştir. NATO’yu istikrarı sağlayabilecek yegane forum olarak kabul etmiş ve siyasi birliğin dış güvenlik boyutunun NATO’nun Soguk Savas sonrası Avrupa’da rolünü tehlikeye atacak bir gelisme olarak görmüş ve karşı çıkmıştır. Yine İngiltere ve Hollanda, Maastricht Antlaşması’nda NATO’yu zayıflatacak yada ABD’nin Avrupa savunmasındaki yükümlülüklerini zayıflatacak hiçbir maddenin olmaması konusunda çok kati davranmışlardır.

⁶ Taylan Özgür Kaya, “The Common Foreign and Security Policy: The European Union’s Quest for Being a Coherent and Effective Actor in Global Politics”, Master Thesis, METU, June 2004, s. 79.

Atlantikçiler ayrıca, BAB'ın AB'ye entegrasyonuna siddetle karsi çıktılar. Atlantikçilerin BAB vizyonu 4 Ekim 1991 tarihli İngiliz-İtalyan “Avrupa Güvenlik ve Savunma” deklarasyonuna dayanır. Bu ülkeler, BAB'ın NATO'nun Avrupa ayagi olarak kalmaya devam etmesini istediler.⁷

4 Ekim 1991 tarihli Avrupa Güvenligi ve Savunmasi hakkındaki İngiliz-İtalyan Deklarasyonu ile, Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'nın özel ortakligina dikkat çekilmiş, Avrupa'nın savunma ve güvenliginden NATO'nun sorumlu olmaya devam etmesi; BAB'ın , NATO içinde Avrupa kanadini temsil etmesi ve Ittifakla siki koordinasyon içinde çalışması ve AB ile NATO arasında bir köprü görevi üstlenmesi kabul edilmistir. NATO Avrupa güvenliginin kilit aktörü olarak kabul edilerek Atlantik baginin güçlendirilmesi gerektiği belirtilmistir.

İngiltere, Danimarka, Yunanistan, Portekiz ASI'nin varolan yapısında bir reforma gidilmesini desteklediler ancak, ASI'yi AT'ye yaklastirma yoluyla ASI'nin hükümetlerarası yapısının sulandırılmasına karsi çıkıyorlardı.

Almanya, Fransa, Belçika, Hollanda, Lüksemburg, İtalya ve Komisyon AT'nin mekanizmaları yanında güçlü bir ODGP olusturulmasını savunuyorlardı.

Bu iki farklı blok karsısında 25- 26 Haziran Dublin Avrupa Konseyi, AT'nin değişen uluslararası durumlara etkin bir şekilde yanıt vermesi için siyasi birlik taahhüdünü onaylamış ve Kurucu Anlaşmalarındaki olası değişiklik olanaklarının araştırılmasına karar vermiştir. Dublin Avrupa Konseyi ayrıca, siyasi birlik üzerine ikinci bir Hükümetlerarası Konferansın Aralık 1990'da toplanmasını kararlaştırmış ve bu Hükümetlerarası Konferansın gündemine siyasi işbirliğini eklemiştir.

Ortak Dis Güvenlik Politikası olusturulması konusunda yapılan müzakereler kolay olmadı ve daha bütünleşmiş bir AB'ye doğru gidilmesini isteyenlerle, bu hareketlerin yavaşlatılmasını ve karar verme mekanizmasının kendi ellerinde kalmasını isteyenler arasındaki temel farklılıkları yansıtiyordu.⁸

⁷ Catherine McARDLE KELLENER, **The Future of European Security: An Interim Assessment**, The Brookings Institution, Washington, D.C. , 1995.s.56.

⁸ Cameron,op.cit.,s.23.

Lüksemburg Baskanligi, ODGP üzerine temelden farklı bakış açısı ve fıkirlere sahip üye devletler ile Topluluk kurumlarından gelen yoğun baskılar altında yeni antlaşmanın 5. başlığını temel alan farklı fikirleri uzlastirdi. Birincisi Topluluk sorunları, ikincisi ODGP ve üçüncüsü Adalet ve İçişleri.⁹ Olmak üzere Birliğin üç sütun üzerine oturmasını önerdi.

15 Aralık 1990’da Roma Avrupa Konseyi’nde Devlet ve Hükümet Başkanları Ortak Dis ve Güvenlik Politikası’nın uluslararası barış ve istikrarı devam ettirmek, bütün ulusların ekonomik kalkınmasını desteklemek ve demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan haklarına saygıyı geliştirerek bütün ülkelerle dostça ilişkiler geliştirme amacıyla olması ve etkili bir kurumsal çerçeveye sahip olması gerektiğini vurguladılar. ODGP konusunda Birliğin ağır ağır artan rolünün, üye devletlerin geleneksel tutumlarına zarar vermeden Atlantik İttifakı ile bağları güçlendirerek, geliştirileceği de belirtildi.

Sonuçta, Roma Avrupa Konseyi’nde benimsenen hükümler ODGP hükümleri altında Maastricht Antlaşması’na girdi.

1990’da başlayan Hükümetlerarası Konferansta belirlenen “Güvenlik politikasının tanımlanması, güvenlik savunma anlamına gelir mi?; BAB’ın 5. maddesindeki karşılıklı savunma garantisi bütün üye devletlere genişletilmeli mi?; Birliğin vazgeçilmez ortak çıkarları nelerdir?, ODGP farklı prosedürler altında kalmalı mı?” gibi temel sorunların belirlenmesi üzerine yapılan tartışmalar, Maastricht ve Amsterdam Antlaşmaları öncesinde yapılan Hükümetlerarası Konferanslardaki ODGP üzerine yapılan müzakerelerin de merkezini oluşturmıştır.¹⁰

Hükümetlerarası Konferans sonucunda, ODGP’de karar alma mekanizması büyük ölçüde hükümetlerarası yapıda kalmaya devam etmiş ancak, ortak savunma politikası amacıyla bahsedilerek ve artık güvenlik sorunlarının tartışılabilmesi sağlandı Nitekim, Antlaşmanın son metni Topluluk yaklaşımını destekleyen, basını Almanya’nın çektiği

⁹ Ibid.

¹⁰ Ibid.

sekiz devlet ile hükümetlerarası yaklaşımları benimseyen, İngiltere ve Fransa'nın basını çektiği dört devlet arasındaki uzlaşmayı temsil etmiştir.¹¹

2.3. Maastricht Antlaşması ile Oluşturulan Üç Sütunlu Yapının Bir Parçası Olan ODGP'nin Hukuki Tabanı ve Hedefleri

Sovyetler Birliği ve Doğu Bloku'nun yıkılması ile ortaya çıkan durum nedeniyle, dünya politikasında etkin olabilmek için dış politikaları arasında uyumu sağlamaya ve tek bir ortak dış politika oluşturmaya karar veren AB üyesi ülkeler, AB'yi dış politikada ve dünyada tek ses haline getirecek olan Ortak Dış ve Güvenlik Politikası'nın oluşturulması çabalarının bir sonucu olarak 1991'de Maastricht Antlaşması ile bir Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası oluşturulup kurumsallaştırarak, ODGP'yi AB'nin dayandığı üç temelden biri yaptılar.

Hükümetlerarası Konferans'da yaşanan ODGP'nin sınırları ve içeriği konusundaki görüş ayrılıkları Maastricht Antlaşması'na yansımış, antlaşmada ikinci sütunun sınırları net olmaktan uzak ve ilgili tüm tarafları tatmin edecek bir görünüm kazanmıştır. Bu anlamda Maastricht Antlaşması'nın ODGP'ye ilişkin hükümleri, üye ülkelerin savunma ve güvenlik alanlarında en düşük ortak paydada uzlaşısını simgelemektedir. Görüş ayrılıkları giderilemediğinden ODGP sütunundaki işbirliğinin düzeyi, Avrupa Siyasi İşbirliği sürecinde olduğu gibi, hükümetlerarası düzeyde kalmıştır.¹²

Avrupa Siyasi İşbirliği'ni düzenleyen ATS'nin III. Başlığını yürürlükten kaldıran Avrupa Birliği'ni Kuran Antlaşma'nın ODGP'ye ilişkin hükümleri, mevcut ASI sistemini önemli ölçüde değiştirmemiş, sistemi daha çok antlaşmaya yeni başlıklar altında dahil etmiştir. Ayrıca, ASI Sekreteryası, Genel Sekreterlik bünyesine alınmıştır. ODGP konularında Konsey yetkili kılınmıştır. Antlaşmanın L maddesiyle II. Sütun, ATM'nin yargı yetkisi dışında tutulmuştur.

AT'nin dış politika amaçları adını değiştirmiş ve AB'nin Ortak Dışlıları ve Güvenlik Politikası (ODGP) haline gelmiştir. AB'nin V. Başlık altında yer alan

¹¹ Ibid., s.24.

¹² İrfan Kaya, Ülger, “ **Avrupa Dış Politikası ve AB Genişlemesi**”, Avrupa Birliği Üzerine Notlar, Nobel Yayın Dağıtım, 1. Baskı, Ankara, Subat 2005, s.35

güvenliği ilgilendiren tüm sorunlarla yakından ilgilenmesi sağlanmıştır. Ayrıca, bu antlaşma ile Ortak Dis Güvenlik Politikası'nın kapsamına savunma politikası da eklenerek gelecekte gerçekleşmesi muhtemel ortak savunma politilasinin oluşmasına yeşil ışık yakılmıştır.

ODGP'nin hukuki tabanını, Maastricht Antlaşması'nın J.1-J.18. maddeleri ve daha sonra Amsterdam ve Nice Antlaşmaları ile değiştirilen Avrupa Birliği'ni Kuran Antlaşma'nın 11-28.maddeleri oluşturur.

ODGP'nin genel yapısını, amaçlarını ve işleyişini ortaya koyan Maastricht Antlaşması, “ortak eylem” ve “ortak tutum” adlı iki yeni dış politika aracı oluşturmıştır. Ortak eylemler net bir şekilde tanımlanmamıştır. Ortak eylemlerin uygulanmasında oybirliği yerine nitelikli çoğunluk yöntemine başvurulması benimsenmiştir.

ASI'nin yerini alan ODGP, ASI'den daha ileri düzeyde bir işbirliğini öngörmektedir. Ancak Soğuk Savaş sonrası oluşan istikrarsızlık ve gelişen olaylar, AB'yi sadece dış politika konusunda değil aynı zamanda, ASI'nin kapsamında olmayan ortak güvenlik politikaları konusunda da düzenleme yapmaya itmiştir. Bu nedenle ABA'nın II. Sütunu başlığı sadece dış politikayı değil aynı zamanda ortak güvenlik politikasını da kapsar. Bu Maastricht Antlaşması'nın J.1(1) maddesinde belirtilmiştir. *“Birlik ve üye devletleri, bu başlık hükümleriyle düzenlenen ve dış politika ile güvenlik politikasının tüm alanlarını kapsayan, ortak bir dış politika ile ve güvenlik politikasını tanımlayıp yürürlüğe koyarlar.”*¹³ hükmüyle dış ve güvenlik politikalarının tüm alanlarında herhangi bir kısıtlamaya gitmeden ortak bir politika belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Yukarıda da değinildiği gibi Maastricht Antlaşması ile ASI'nin siyasi işbirliği sınırları aşılmış ve güvenlik alanında işbirliğinin de Birliğin yetki alanına girmesi sağlanmıştır. Antlaşma ile, bir ortak savunma politikasının aşamalı olarak oluşturulması dahil, Birlik'in güvenliğine ilişkin bütün konuları kapsayan bir ortak güvenlik politikası öngörülmüştür. Bir başka deyişle, AGSP artık ODGP'nin bir parçasını oluşturmıştır.

¹³ Can Baydarol, **Avrupa Birliği'ni Kuran Antlaşma**, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, No:115, 1993.s.117.

Maastricht Antlaşmasında güvenliğin savunma boyutu ayrı ele alınmış ve Batı Avrupa Birliği'nin (BAB) AB entegrasyon sürecinin vazgeçilmez bir parçası olduğu vurgulanmıştır.¹⁴

AB Antlaşması'nın J.1. maddesi AB'nin ODGP konusundaki temel önceliklerini vurgulayarak, Birlik ve üye ülkelere ortak çıkarların ve AB'nin bağımsızlığının korunması yönünde çağrıda bulunmuştur. Bu yüzden ODGP'nin Birlik ve üye ülkelerin güvenliğini tüm yönleriyle sağlayacağı vurgulanmıştır. ODGP'nin yalnızca barışın korunması ve uluslararası güvenliğin güçlendirilmesinde değil, aynı zamanda uluslararası işbirliğinin, güçlü bir demokrasinin hukukun üstünlüğünün, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygının Avrupa bakış açısına göre geliştirilmesinde önemli bir rol oynaması hedeflenmiştir.

ODGP'nin dışisleri ve güvenlik politikasının her alanını kapsadığını açıkça ortaya koyan J.1. madde ile AB'nin üye devletlerden, dışisleri ve güvenlik politikasını tam ve aktif olarak desteklemeleri istenmiştir. Söz konusu madde, özellikle bağlılık ve karşılıklı dayanışma ruhuna atıf yapmaktadır. Birliğin Ortak Dışisleri ve Güvenlik Politikası'nın temel amaçlarının tanımıyla birlikte, bu üye devletlerin dış politikaları için güçlü bir dayanak noktası olmakta ve Konsey'i üye devletlerin dış politikalarının gözetmeni yapmaktadır.¹⁵

Anlaşmanın J.2. maddesinde ortak tutumlar incelenmektedir. J.2. madde 1. fıkrasına göre, Birliğin eylemlerinde uyumluluk ve etkinlik sağlanması ve genel çıkarları için üye devletlerin Bakanlar Konseyi içerisinde ODGP'ye ilişkin her konuyu ele alması, görüşme ve danışmalarda bulunulması öngörülmektedir. J.2. madde 2. fıkrasında ise gerekli görülen hallerde Bakanlar Konseyi'nin ortak tutum belirleyeceği ifade edilmekte ve üye devletlerden ulusal tutumlarını ortak tutuma uydurmaları istenmektedir.¹⁶

J.2. madde 3. fıkrasında üye devletlerin uluslararası örgütlerde ve uluslararası konferanslardaki eylemleri arasında eşgüdüm sağlanması ve söz konusu forumlarda üye

¹⁴ Özcan, Mehmet "AB Ortak Dış ve Güvenlik Politikası" (29 Ekim 2004), <http://www.turkishweekly.net/> / Türkçe /makale. php?id =18, 5 Mayıs 2005.

¹⁵ Baydarol, op.cit., s.117.

¹⁶ Ibid., s.112.

devletlerin ortak tutumu savunmaları istenmektedir. Üye devletlerin tamamının katılmadığı veya temsil edilmediği uluslar arası örgütlerin toplantılara ve uluslararası konferanslara katılan üyelerin buralarda ortak tutumu savunmakla yükümlü oldukları belirtilmiştir.

Anlasmanın J.3. maddesinde ise ortak eyleme ilişkin hükümler yer almaktadır. Ancak ortak eylemin tanımı açıkça yapılmamıştır.

J.4. maddede ODGP'nin sınırları belirlenmekte, savunmaya ilişkin konuların ODGP kapsamında yer aldığı belirtilmektedir. Buna göre ODGP'nin, zaman içinde ortak bir savunmaya dönüşebilecek bir ortak savunma politikasının çerçevesinin hazırlanması da dahil olmak üzere, AB'nin güvenliğine ilişkin sorunların bütününe kapsadığı belirtilmektedir.

J.4 maddesinde bilerek karmasık ve muğlak şekilde kaleme alınan bu tuncenin altında yatan anlam, AB'nin oluşturmakta olduğu ODGP'nin, ortak dış politikanın bir parçası olan tüm güvenlik sorunlarını kapsayacağıydı. Bu tuncce ile basta askeri ve operasyonel hususlar olmak üzere bir kısım konuların, hassasiyetleri nedeniyle ancak ilerleyen tarihlerde ve gelişmelerin seyrine göre ele alınabileceği de üstü kapalı biçimde kabul ediliyordu.¹⁷

Maastricht Antlaşması'nın J4. maddesi 2. paragrafında BAB'ın AB'nin gelişiminin ayrılmaz bir parçası olduğu belirtilerek AB'nin, savunma alanında etki doğuracak kararların hazırlanması ve uygulamaya konulmasını BAB'dan isteyeceği belirtilmiştir. J4 (4) maddesi ile de AB tarafından izlenecek ODGP'nin, bazı üye ülkelerin güvenlik ve savunma politikalarının özgün karakterini etkilemeyeceği bazı üye ülkeler için NATO çerçevesinde belirlenen ortak güvenlik ve savunma politikasıyla bağdasmayı gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca 10 Aralık 1991 tarihli BAB Deklarasyonu'nda ise, BAB - NATO ilişkisi net bir şekilde ortaya konulmuştur. Buna göre BAB'ın, NATO'ya alternatif bir örgüt olmayacağı tersine, NATO'nun Avrupa ayaklarını güçlendiren bir araç olacağı belirtilmiştir.¹⁸

¹⁷ Ibid., s.120.

¹⁸ ÜLGER, İrfan Kaya, “Avrupa Dış Politikası ve AB Genişlemesi”, s.37

Anlasmanın J.5 maddesinde Dönem Başkanının rolü geliştirilmiştir. Başkanlığın, ODGP'ye ilişkin konularda Birliği temsile yetkili olduğu, uluslar arası örgütlerde ve uluslar arası konferanslarda Birliğin görüşlerini dile getirmeye yetkili olduğu ifade edilmektedir. Dönem Başkanı bu görevi yerine getirirken gerek gördüğünde kendisinden önce aynı görevi üstlenen ve sonra üstlenecek olanlardan yardım isteyebilecek, ayrıca Komisyon ile işbirliği halinde hareket edecektir. J.5 4) Üye devletlerin tamamının katılmadığı uluslar arası örgütlere ve uluslar arası konferanslarda, katılan üye devletler gelişmelerden diğerlerini de haberdar edeceklerdir. BM Güvenlik Konseyi üyesi devletlerden kendi aralarında uzlaşmaları ve diğer üye devletleri bilgilendirmeleri yanında Birliğin tutumlarını ve yararını savunmaya özen göstermeleri istenmiştir.¹⁹

J.6. maddede, Üye devletlerin diplomatik ve konsolosluk görevlileriyle ve Komisyon delegasyonunun, üçüncü ülkelerde, uluslar arası konferanslarda ve uluslar arası örgütlerdeki faaliyetlerinde Bakanlar Konseyi tarafından kabul edilen ortak tutumlar ve ortak önlemleri dikkate alarak işbirliği yapmaları öngörülmektedir.

J.7. madde, *“Başkanlık, Avrupa Parlamentosu'na ODGP'nin baslıca görünümüleri ile temel tercihleri üzerine danışır ve Avrupa Parlamentosu'nun görüşlerinin gereğince dikkate alınmasını gözetir. Avrupa Parlamentosu, Birliğin dış politikası ve güvenlik politikasının gelişmesi hakkında, Başkanlık ve Komisyon tarafından sürekli olarak bilgilendirilir. Avrupa Parlamentosu Konsey'e sorular sorabilir yada tavsiyelerde bulunabilir. Her yıl ortak dış politikanın ve savunma politikasının yürürlüğe sokulmasında gerçekleştirilen ilerlemeler üstüne tartışma açar.”*²⁰ hükmüyle Avrupa Parlamentosu'nun ODGP'ndeki rolü düzenlenmiştir.

Anlasmanın J.9 maddesinde “Komisyon, ortak dış politika ve güvenlik politikası alanındaki çalışmalara tamamen ortak edilir.” hükmüyle Komisyon'un ASI'deki konumu devam ettirilmiştir.

¹⁹ Baydarol, op.cit., s.120.

²⁰ Ibid., s.121

J.10. maddede anlasmanın güvenlikle ilgili hükümlerinin gözden geçirilmesi için yapılacak konferansta, aynı zamanda ODGP'ye ilişkin diğer alanlarda da değişikliklerin getirilip getirilmemesi gerekliliğinin inceleneceği belirtilmektedir.

Maastricht Antlaşması ile önceden özerk olan ASI Sekreteryası, Konsey Sekreterliği içine alınmıştır. Temel görevi Başkanlığa yardım etmek olan Konsey Sekreterliğine, ODGP konusunda Maastricht Antlaşması'nda bir rol verilmemiştir.

Anlaşma'nın J.11.madde 2. fıkrasında ise, ODGP'nin idari harcamalarının Avrupa Toplulukları bütçesinden karşılanacağı, buna karşılık operasyonel harcamalar için Bakanlar Konseyi'nin iki ihtimalden birini tercih edebileceği belirtilmektedir. Birinci durumda Bakanlar Konseyi, oybirliğiyle karar vermek kaydıyla, operasyonel harcamaların genel bütçeden karşılanmasına karar verebilecektir. Bu kararın ardından operasyonel harcama ödenegi bütçe prosedürü sonucunda belirlenecektir. İkinci ihtimalde ise, Bakanlar Kurulu, belirli bir kriter esas alınarak harcamaları üye devletler tarafından karşılanmasına karar verilebilecektir.

Avrupa Birliği Konseyi'nin 29 Ekim 1993'de Brüksel'de gerçekleşen özel zirvesinde ise "Avrupa güvenliği" kavramını tanımlamıştır. Buna göre, Avrupa Birliği'nin toprak bütünlüğü, siyasal bağımsızlığı demokratik yapı ve ekonomik istikrarın yanında, komşu ülkelerin istikrarı da Avrupa güvenliğinin bir parçası olarak değerlendirilmiştir.²¹

2.4. Amsterdam Antlaşması ile ODGP'nin Kurumsal Yapısında ve Karar Alma Mekanizmasında Reform

Avrupa Birliği Antlaşması'nın eski N maddesi belirli hükümlerin yeniden gözden geçirilmesi için bir hükümetler arası konferansa ihtiyaç olduğunu belirtmiştir. Hükümetlerarası Konferans başlamadan önce Komisyon ve Avrupa Parlamentosu'nun görüşü alındı. 1995 yılı içinde her bir Birlik kurumu AB Antlaşması'nın isleyisi üzerine

²¹ ÜLGER, İrfan Kaya: "Avrupa Birliği'nde Ortak Dis Politika ve Güvenlik Politikası'nın Oluşumu", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Dan: Haluk Günugur), Ankara, 2002, s.97

birer rapor yayınlarak görüşlerini ortaya koydular. Ve Turin Avrupa Konseyi ile 29 Mart 1996'da müzakereler başladı.²²

Floransa Avrupa Konseyi (21-22 Haziran 1996), Dublin Avrupa Konseyi (5 Ekim ve 13-14 Aralık 1996) ve Noorwijk Gayriresmi Konsey toplantısında çeşitli teklifler tartışıldı. Müzakerelerin amacı gelecekte zorluklarla basa çıkabilecek Avrupa Birliği'nin kurumsal ve ve siyasi koşullarını yaratmaktı.²³

Maastricht Antlaşması öncesi yapılan Hükümetler arası Konferans'ta olduğu gibi Amsterdam Antlaşması öncesinde yapılan Hükümetlerarası Konferans'ın da en önemli gündem maddelerinin başında, Birliği uluslar arası politikada daha etkin kılabilmek için ODGP'de yapılacak değişiklikler gelmekteydi.

Aslında ODGP'deki bu reform gereksinimi ile ilgili tartışmalar, Maastricht Antlaşması'nın mürekkebi kurumadan başlamıştır. ODGP'nin 1996'da yapılacak Hükümetlerarası Konferans'da (HAK) gözden geçirilmesi kararlaştırıldı. Avrupa Konseyi, HAK'a çalışma zemini yaratmak için Westendorp başkanlığında, görevi reform seçeneklerini araştırmak olan Düşünce Grubu oluşturulması kararlaştırdı.²⁴

Westendorp Raporu, Avrupa Halklarının güvenliği ve siyasi istikrarının genişleme ile mümkün olacağını belirterek, bunun için Birliğin dış faaliyetlerinin araçlarının güçlendirilmesi ve amaçlarının açıklanması yoluyla hazırlıkların tamamlanması gerektiğini belirtmiştir. İrlanda ve İtalya dönem başkanlıkları boyunca bu raporu temel alan müzakereler devam etti. HAK, üye devletler, Komisyon ve Avrupa Parlamentosu'nun ODGP konusuna bakış farklılıklarını ortaya çıkardı. İngiltere ve Fransa, farklı görüşlerine rağmen, Aralık 1996 Dublin Avrupa Konseyi öncesinde ODGP alanında uzlaşmaya varacaklarını ve ODGP'nin ileriye götürülmesi konusunda hazır olduklarının sinyalini veren bir ortak mektup yayınladılar.²⁵

Hükümetlerarası Konferans sonucunda ODGP üzerine geniş bir konsensus sağlanmıştır. Fakat bazı devletler ve Komisyon, daha ileri bir metin tercih etmelerine

²² The Amsterdam Treaty, A Comprehensive Guide, European Commission, Luxembourg 1999, s.51

²³ Ibid.

²⁴ Cameron, op.cit., s.60

²⁵ Ibid., s.61

ragmen, oybirliğine ihtiyaç duyulması nedeniyle daha kapsamlı değişikliklerin yapılması mümkün olmamıştır.

Sonuçta Ekim 1997’de imzalanan Amsterdam Antlaşması, bir yandan AB’nin değerlerini ve çıkarlarını yansıtır Ortak Dis Güvenlik Politikası Yüksek Temsilciliği’ni kurarak ODGP’ye ivme kazandırılırken, diğer yandan, ODGP ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiş ve AB ile BAB arasındaki bağları kuvvetlendirmiş ve “Petersberg Görevleri”ni içine alarak AB’nin barışın sürdürülmesi ve humaniter görevler karşısındaki sorumluluğunu arttırmıştır.²⁶ Amsterdam Antlaşması’nın 17. maddesi ile “Ortak Disisleri ve Güvenlik Politikası’nın, ortak bir savunma anlayışına dönüşebilecek olan ortak bir savunma politikasının giderek oluşturulması da dahil olmak üzere, Birliğin güvenliği ile ilgili tüm sorunları kapsayacağı belirtilmiştir.

Bati Avrupa Birliği (BAB)’in, Birliğin gelişmesinin ayrılmaz bir parçasını oluşturduğu, Birliği ODGP’nin savunma yönlerinin belirlenmesinde destekleyeceği Avrupa Konseyi’nin bu doğrultuda karar vermesi halinde, BAB ile bütünleşme olasılığını göz önünde bulunduran Birliğin, BAB’la daha yakın kurumsal ilişkiler geliştireceği belirtilmiştir.(17/2) Birliğin BAB’dan savunma etkisi olan Birlik kararlarını ve faaliyetlerini değerlendirmek ve yürürlüğe koymak için yararlandığı ve Avrupa Konseyi’nin yönlendirici ilkeler belirleme yetkisinin, Birliğin, BAB’dan yararlandığı konulara ilişkin olarak da geçerli olduğu belirtilmiştir.(mad.17/5-6)

ODGP’nin, bazı üye devletlerin güvenlik ve savunma politikalarının belirli özelliklerine zarar vermeyeceği ve ortak savunmalarını, Kuzey Atlantik Antlaşması kapsamında Kuzey Atlantik Antlaşması Organizasyonu (NATO) altında sağlayan ve bu çerçevede kurulan ortak güvenlik ve savunma politikası ile uyumlu olarak gerçekleştiren belirli üye devletlerin sorumluluklarına saygı göstereceği, ayrıca silahlanma alanında işbirliği yapmak yoluyla üye devletler uygun gördüğü ölçüde, bir ortak savunma politikasının çerçevesinin asamalı olarak oluşturulmasının destekleneceği belirtilmiştir. (mad.17/3)

²⁶ Meltem Müftüler Baç, **Türkiye ve Avrupa: Soğuk Savaş Sonrası İlişkiler**, Çev, Simten Çosar, ALFA Yayınları, 1. Baskı, Eylül 2001, İstanbul, s.185.

Amsterdam Antlaşması ile ODGP araçlarına “ortak strateji” ismiyle yeni bir araç eklenmiş; nitelikli çoğunlukla karar alınan alanlar genişletilmiş; “yapıcı çekimserlik” uygulaması getirilmiş; ODGP Yüksek Temsilciligi ve “Politika Planlama ve Erken Uyarı Birimi” kurulmuş; Peterberg Görevleri 17. madde kapsamı içine alınmıştır.

Madde 11: *1.Birlik, bütün dış politika ve güvenlik politikası alanlarını kapsayan ortak bir dışisleri ve güvenlik politikası tanımlayacak ve yürürlüğe koyacaktır; bu politikanın amaçları:*

-ortak değerlerin, temel çıkarların, Birliğin bağımsızlığının ve bütünlüğünün Birleşmiş Milletler Şartı ilkelerine uygun olarak korunması;

-tüm yönleriyle Topluluğun güvenliğinin güçlendirilmesi;

-Birleşmiş Milletler ilkeleri ile Helsinki Son Senedi ilkelerine ve Paris Şartı amaçlarına uygun olarak, dış sınırlar da dahil olmak üzere, barışın korunması ve uluslararası güvenliğin güçlendirilmesi;

-uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi;

-demokrasi ve hukuk devleti ile insan haklarına ve temel özgürlüklere saygının geliştirilmesi ve güçlendirilmesi olacaktır. 11. madde ile eski J.1 maddesinden farklı olarak“ Birliğin bağımsızlığının ve bütünlüğünün Birleşmiş Milletler Şartı’na uygun olarak korunması” amacı eklenmiştir.

11. maddenin 2. paragrafıyla Üye devletlerin, Birliğin dış politika ve güvenlik politikasını, bağlılık ve karşılıklı dayanışma içinde tam ve aktif olarak destekleyecekleri, karşılıklı siyasi dayanışmayı artırmak ve geliştirmek için birlikte çalışacakları ve Birliğin çıkarlarına karşı olan veya Birliğin uluslararası ilişkilerde birleştirici bir güç olarak etkinliğini zedeleyebilecek herhangi bir hareketten kaçınma yükümlülüğü altına sokuldular.

Madde 12 ile de amaçları gerçekleştirirken kullanılan araçlar sayılmıştır. Birliğin, ortak dışisleri ve güvenlik politikasının ilkelerini ve bu politika için genel yönlendirici ilkeleri tanımlayacağı; ortak stratejiler üzerine karar vererek; ortak eylemler uygulayarak; ortak tutum benimseyerek; politikayı uygularken üye devletler arasındaki düzenli işbirliğini geliştireceği belirtilmiştir.

13. madde ile Avrupa Konseyi'nin, savunmaya etkileri olan genel konular da dahil olmak üzere, ODGP'nin ilkelerini ve bu politika için genel yönlendirici ilkeleri tanımlayacağı ve yine bu madde ile ortak stratejilerin üye devletlerin önemli ortak çıkarlarının bulunduğu alanlarda benimseneceği ve ortak stratejilerin; amaçlarının, sürelerinin, Birlik ve üye devletler tarafından kullanabilme yollarının açıklanması gerektiği belirtilmiştir.

Ortak eylemler ve özellikle faal bir eylem gerekli olduğu durumlar üzerine yoğunlaşan. Madde 14 Ortak eylemler benimseme yetkisinin Konsey'de olduğu Birlik tarafından faal bir eylem gerekli addedildiği durumlarda, ortak eylemlerin belirli durumlara yönlendirileceği; Bu ortak eylemlerin amaçlarını, kapsamalarını, Birlik tarafından kullanılma yollarını ve eğer gerekirse, sürelerini ve yürürlüğe girmeleri için koşullarını yine Konsey'in belirleyeceği belirtilmiştir.

Ortak eyleme konu olan bir sorun üzerinde önemli etkisi olan durumlarda bir değişiklik olursa, Konsey, bu eylemin ilkelerini ve amaçlarını tekrar gözden geçirir ve gerekli kararları alır. Konsey harekete geçmediği sürece, ortak eylemler durur. Ayrıca, Ortak eylemler üye devletleri, aldıkları tutum çerçevesinde ve eylemleri sırasında bağlar.

Konsey, Komisyon'dan, ortak bir eylemin uygulanmasını sağlamak için ortak dışisleri ve güvenlik politikasına ilişkin her türlü uygun önerileri sunmasını talep edebilir; bir ulusal tutum belirlenmesine veya ortak eylem uyarınca ulusal eyleme ilişkin bir plan olması halinde, Konsey'de eğer gerekliyse ön danışmaların yapılabilmesi için zamanında bilgi verilir. Yalnızca Konsey kararlarının bir ulusal hukuka aktarılmasına ilişkin önlemler söz konusu olduğunda, ön bilgi sunma zorunluluğu uygulanmaz.(Amst. Ant. mad 14)

Ortak tutumlar ise madde 15'de açıklamıştır. Ortak tutumların, Konsey tarafından belirlendiği ve Birliğin coğrafik veya tematik nitelikteki belirli bir konuya yaklaşımını tanımladığı belirtilerek, üye devletlerin kendi politikalarını ortak tutumlara uygunluğunu sağlamakla yükümlü oldukları vurgulanmıştır.

Ayrıca, üye devletlerin, uyumlu ve birlesik eylemler aracılığıyla Birliğin etkisinin mümkün olan en etkin şekilde ortaya koyulmasını temin etmek için genel çıkarlara ilişkin herhangi bir dış politika ve güvenlik politikası konusu hakkında Konsey’de birbirlerini bilgilendirmesi ve danışmalarda bulunmaları karar altına alınmıştır. (Mad. 16)

17 Haziran 1999’da yürürlüğe giren Amsterdam Antlaşması’nda Topluluk kurumlarından Parlamento’nun politika belirlenmesinde ve karar almada bir etkisinin olmaması, ODGP kapsamında alınan kararların ATM’nin yargı yetkisine tabi olmaması, Konsey’in ODGP’de temel belirleyici kurum olmaya devam etmesi gibi önemli değişiklikler yapılamamıştır. Bunun nedeni ODGP’yi hükümetlerarası düzlemde hükümetlerüstü düzleme çıkarma konusunda üye ülkeler arasında bir konsensusun sağlanamamış olmasıdır. Bu yüzden Amsterdam Antlaşması ile gerçekleştirilen değişiklikler sınırlı kalmıştır.

Avrupa Konseyi’nin Başkanı, Genel Sekreteri ve Avrupa Komisyonu’nun Dış İlişkiler sorumlusunun da eklenmesiyle yenilenen Troyka, ODGP’nde daha daha önemli bir rol oynamaya başlamıştır.

Amsterdam Antlaşması bir ortak savunma politikası da öngörmüştür. Antlaşma’nın BAB’i AB’nin gelişiminin bir parçası olarak yorumlamasına imkan tanımıştır. Amsterdam Antlaşması ile, BAB’ın operasyonel kapasiteye kavuşması yolunda önemli gelişmeler olmuş ve AB’nin BAB’ın operasyonel yeteneğinden yararlanabilmesi için zemin hazırlanmıştır. Kriz durumlarında AB ve BAB arasında danışma ve karar alma konularında işbirliğinin artırılması, bu konuda atılan önemli adımlardan biridir.

Amsterdam Antlaşması madde 17 ile BAB, AB’ye biraz daha yakınlaştırılarak, AB Konseyi’nin bu doğrultuda karar vermesi halinde, AB’nin BAB ile entegrasyon olasılığını göz önünde bulundurduğu belirtilerek, AB’nin bir AGSP hedefi olduğunu belirtilmiştir.

Amsterdam Antlaşması’nda yer alan diğer bir düzenleme ise “ ortak strateji”dir. ABA’nın 13. maddesinin 2. paragrafı itibarıyla AB Konseyi’ne ortak stratejileri belirleme yetkisi verilmiştir. Ancak bu yeni strateji türü ABA’da açık bir şekilde tanımlanmamış, sadece ilgili maddenin 3. paragrafının 2. bendinde AB Bakanlar

Konseyi'nin özellikle ortak eylemler ve ortak tutumlar benimseyerek, AB Konseyi'ne ortak stratejiler tavsiye edebileceğini ve bu stratejileri yürürlüğe koyabileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda ABA'nın 13. maddesinde yapılan değişiklikler değerlendirildiğinde, ilgili madde hükümleri uyarınca ilk olarak AB Konseyi'nin yönetici fonksiyonunu belirleyen prensiplere ve genel kurallara yer verilmiş olsa da strateji enstrümanları ile Konsey'e daha somut önlemler alma olanığı tanındığı görülmektedir.²⁷

Ortak stratejiler kavramı çerçevesinde, Maastricht Antlaşması'nda ilk defa kapsamlı bir şekilde bahsedilmiş olan ortak eylemlerin ve ortak pozisyonların içeriği de genişletilmiştir. ODGP konusunda karar alma sürecinde ise AB Komisyonu ve Parlamentosu'nun önemli bir rol oynamasına rağmen, kararların temel olarak üye devletlerin devlet ve hükümet başkanları ile Komisyon Başkanı'ndan oluşan Avrupa Konseyi ve Disisleri Bakanları'ndan oluşan Bakanlar Konseyi tarafından iki aşamada alınması öngörülmüştür. Bu çerçevede, Avrupa Konseyi'nin ortak stratejiler ve yönlendirici ilkelere oybirliği ile karar vermesi ve Bakanlar Konseyi'nin ortak eylemler ve ortak pozisyonlar oluşturulması kararlaştırılmıştır.²⁸

Amsterdam Antlaşması ile ODGP alanındaki katı karar alma mekanizmasını esnek hale getirmek amaçlanmıştır. Nitelikli çoğunlukla karar alabilmek mümkün hale getirilmiştir. Ortak strateji belirlendiğinde, ortak eylemlere karar verilmesi için çoğunluğun oyu yeterli olacaktı. Ancak bu önemli kararın değeri, üye devletlere, kendi ulusal çıkarlarını ilgilendiren konularda sorunun Avrupa Konseyi tarafından çözülmesini isteme hakkı tanınmasıyla azaltılmıştır.²⁹

Ayrıca, Konsey'in Genel Sekreterliği içinde, bir Politika Planlama ve Erken Uyarı Birimi (PPEWU) kurulması ODGP'nin geliştirilmesi ile ilgili olarak alınan önlemlerden bir diğeridir. Antlaşma'nın ekinde yer alan 6 nolu bildiride söz konusu bu birimin AB Bakanlar Konseyi'nin Genel Sekreterliği'nin içinde ve Genel Sekreterin sorumluluğu altında oluşturulduğu belirtilirken, Avrupa Birliği'nin dış ekonomik ve yakınma

²⁷ Baris Özdal, Mehmet Genç, **Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'nın Türkiye- AB İlişkilerine Etkileri** Aktüel Yayınları,1. baskı, Subat 2005, s.142

²⁸ Burak Özdemir, **Avrupa'nın Güvenlik ve Savunma Yapısı ve Türkiye** ,IKV Yayını, No:171, İstanbul, Ekim 2002,s.13.

²⁹ "Ortak Dış Güvenlik Politikası ODGP'den, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası AGSP'ye..." Güncel Haber, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası Özel Sayısı, Avrupa Komisyonu Türkiye Tem Subat – Mart 2003 Güncel Haber'in Eki, s.2.

politikalarıyla tam bütünleşmeyi temin etmek için Komisyon ile uygun işbirliği kurulacağı vurgulanmış ve görevleri “ODGP ile ilgili alanlardaki gelişmelerin izlenmesi ve değerlendirilmesi; Birliğin dış politika ve güvenlik politikası çıkarlarının değerlendirilmesi ve ODGP’nin gelecekte odaklanacağı alanların belirlenmesi; potansiyel siyasi krizler dahil olmak üzere, Birliğin dış politika ve güvenlik politikası için önemli yansımaları olabilecek olay veya durumların zamanında değerlendirilmesi ve bunlarla ilgili olarak erken uyarıda bulunulması; kendi girişimiyle veya Konsey’in yada Başkanlığın talebiyle Konsey’de politika oluşturulmasına katkı olarak Başkanlığın sorumluluğu altında ODGP için analiz, tavsiye ve strateji içerebilen tartışılmış politika seçeneklerini içeren raporların hazırlanması” şeklinde sıralanmıştır.³⁰

Yukarıda sayılan görevlerden anlaşıldığı gibi Politika Planlama ve Erken Uyarı Birimi’nin amacı uluslararası olayların analizini yapmak ve böylece bir yandan Avrupa Toplulukları’nın dış politikası ile ODGP arasında, diğer yandan da üye devletlerin ulusal dış politikalarıyla AB’nin genel tutumu arasında uyum sağlamaktır. Özetle, bu birim AB’nin dış politikasındaki gecikmeleri ve farklılıkları ortadan kaldırmak için oluşturulmuştur.³¹

Bir diğer değişiklik ise Birliğin görev alanındaki genişlemedir. Amsterdam Antlaşması ile AB’nin savunma ve güvenlik politikalarına “Petersberg Görevleri” eklenmiştir.

Amsterdam Antlaşması ile yapılan değişiklikler değerlendirildiğinde Maastricht Antlaşması’nda olduğu gibi savunma ve güvenlik konularında oldukça temkinli bir düzenleme yapıldığı göze çarpmaktadır. Burada da savunma konusunda ortak bir Avrupa Savunmasının önerilmediği görülmektedir. Ancak Amsterdam Antlaşması ilk defa ortak savunmanın kurulması konusunda Avrupa Konseyi’ne yetki vermiştir.

Bu ana değişikliklerin haricinde, Amsterdam Antlaşması ile ABA’nın 11. maddesinde belirtilen ODGP’nin tanımlanması ve amaçlarında da kimi değişiklikler yapılmıştır. 11. maddede yapılan değişikliklerle Maastricht Antlaşması’nda yer alan “...Birliğin ve

³⁰ **Amsterdam Declaration on the Establishment of a Policy Planning and Early Warning Unit**, Fraser: Fraser Cameron, The Foreign and Security Policy of the European Union, Past, Present and Future, Sheffield Academic Press, Sheffield England, 1999. Appedix 4

³¹ Özdal, Genç op.cit, s..133

üye devletlerin güvenliğini bütün olanakları seferber ederek güçlendirmek ifadesi..” “Birliğin güvenliği” biçiminde değiştirilirken, benzer şekilde “...ortak değerleri, temel çıkarları ve birliğin bağımsızlığını korumak...” ifadesi de değiştirilerek “... Birliğin birlikteliğini, BM Anlaşması’nda yer alan ilkelere uygun olarak korumak...” haline getirmiştir.³²

Amsterdam Antlaşması ile ODGP’nin kurumsal yapısına ilişkin ABA düzenlemelerine getirilen en önemli değişiklik, ODGP Yüksek Temsilciliği adı altında yeni bir birimin kurulmuş olmasıdır. Zira, ABA’nın 26. maddesinde Amsterdam Antlaşması ile yapılan değişiklik sonucunda, Konsey Genel Sekreteri aynı zamanda ODGP Yüksek Temsilcisi olarak tanımlanmış (mad.18/3) ve Konsey’in ODGP’na ilişkin sahip olduğu yetkilerin yerine getirilmesine ve özellikle üçüncü taraflarla siyasi diyaloga, katkıda bulunmakla görevlendirilmiştir. (mad. 26)son olarak yine Amsterdam Antlaşması ile kurulan Politika Planlama ve Erken Uyarı Birimi’nin bası olmuştur.

Yine de Amsterdam Antlaşması ile ODGP’nin hükümetlerarası yapısı değiştirilmemiş olmakla beraber ABA’nda yer alan kimi eksikliklerin giderilmeye çalışıldığı Amsterdam Antlaşması’nda, ODGP’na ilişkin tasarruf türleri Maastricht Antlaşması’na oranla daha net bir şekilde ortaya konmuştur. Amsterdam Antlaşması ile değişikliğe uğrayan ABA’nın 12. maddesinde ODGP’nin tasarruf türleri olarak ortak stratejiler, ortak eylemler, ortak tutumlar ve üye devletler arasında sistematik işbirliği belirlenmiş ve böylece ortak eylemler ve ortak tutumlar arasındaki ayırım önceki düzenlemelere nazaran daha çok netliğe kavuşturulmuştur.³³

İkinci sütuna, yani ODGP’ye yönelik harcamaların karşılanmasına ilişkin ayrıntılı bir düzenleme 28. maddede getirilmiştir. İdari nitelikteki harcamalar veya bu hükümlerin yürürlüğe konmasından doğan işletme harcamaları ilke olarak Topluluk bütçesinden karşılanacağı, ancak uygulama harcamalarından askeri nitelik taşıyanlar ve savunmayla ilgili olanlar, genel uygulama harcamalarından istisna edilmişlerdir.

Harcamaların Avrupa Toplulukları bütçesinden karşılanmadığı durumlarda, Konsey oybirliğiyle farklı bir karar vermezse, harcamalar üye devletlerin gayri safi milli

³² Ibid., s.134

³³ Ibid., s.141

hasilalarına göre bütçelerinden karsilanir. Askeri ve savunma etkisi olan harcamalara iliskin olarak, Madde 23(1)'in ikinci bendi geregince, Konsey'deki temsilcileri resmi beyanda bulunan üye devletler, bu finansmana katkıda bulunmak zorunda degildir.

2.4.1. ODGP Alanında Karar Alma Prosedürü

Üç sütunlu AB yapılanmasının II. sütununu oluşturan ODGP'yi, Topluluktan yani I. sütundan ayıran en önemli özellik, karar alma mekanizmalarındaki farklılıklardır. Bu ikinci sütun, I. sütunun aksine hükümetlerüstü değil hükümetlerarası bir yapıdadır. Bu nedenle Konsey dışındaki diğer kurumların karar alma mekanizmaları içindeki yeri çok kısıtlıdır.

Avrupa Birliği'ni Kuran Antlaşma'nın 23. maddesi çok açık bir biçimde “bu başlık altındaki kararlar, Konsey tarafından oybirliği ile alınır.” demektedir. Bu, tüm üye devletlerin ortak eylem ve ortak tutum ortaya koyulmadan önce aynı fikirde olması, belli bir hareket tarzı benimsemesi zorunluluğu anlamına gelmektedir. Bu kural aslında, her üye devletin açık bir veto hakkı bulunduğunu ve bunun ODGP'nin gelişiminin önündeki en önemli engel olduğunu da göstermektedir.

“Hazır bulunan veya temsil edilen üyelerin çekimserliği bu kararların alınmasını engellemez.” dahası, “oylamada çekimser kalan bir Konsey üyesi, çekimser kaldığını bu bent uyarınca resmi olarak beyan edebilir. Bu durumda, kararı uygulama zorunluluğu olmamakla beraber, kararın Birliği bağladığını kabul eder. Karşılıklı birlik ruhu içinde, ilgili üye devlet, bu karara dayanan Birlik eylemini engelleme veya bununla çatışma olasılığı yaratan bir eylemde bulunmaktan kaçınır ve diğer devletler ilgili üye devletin durumuna saygı gösterir.” Örneğin, eğer AB, A ülkesine yaptırım uygulamak ister, ancak iki küçük üye devlet, ortak tutumda yer almak istemezse, çekimser kalma haklarını kullanabilir ve geriye kalan diğer AB ülkeleri de bu tutumu kabul edebilir. Bu örnek, üye devletler arasında tam bir fikir uyumsuzluğu olmasa bile, bu ülkelerin çekimser kalmaları halinde, AB'nin buna rağmen ortak tutum ve ortak eylem oluşturabileceğini ortaya koymaktadır. Azınlıkta olan üye devletlerin AB mekanizmasını bozmaması için önlemler de bulunmaktadır. Antlaşma'da açıkça “Konsey'de çekimserliğini bu yolla ortaya koyan devletler, 205(2). maddesi uyarınca

agirlikli oylarin üçte birinden fazlasini temsil ediyorlarsa, karar kabul edilmez.” denilmektedir.³⁴

Dis politika konularinda oy birligi zorunlulugunun yavas yavas yok oldugu ve nitelikli çogunlugun önem kazandigi alanlar da mevcuttur. Örneğin, Konsey ortak tutuma iliskin nitelikli çogunluk esasina göre hareket etmektedir. (Maastricht Ant. Mad.23) ODGP alanında nitelikli çogunlukla, karar alinmasi için, en az 10 üye tarafından lehte verilmiş 62 oy olmalıdır.

Amsterdam Antlasmasi ile karar alma mekanizmasina getirilen ikinci yenilik olan nitelikli çogunlukla karar alinabilen alanlar sunlardir:

- *ortak eylemleri, ortak tutumlari veya ortak bir stratejiye dayanan diger kararlarini kabul ederken;*
- *bir ortak eylemi veya bir ortak tutumu yürürlüğe koyan herhangi bir karari kabul ederken; nitelikli çogunluk esasi ile hareket eder.” (Amst.Ant. mad 23)*

Nitelikli çogunluk ilkesinin uygulandigi kararlar, üye devletlerin dis politikalarini ve ulusal çıkarlarini ciddi boyutlarda etkilemeyen ve daha az önemli sorunlarda uygulanir. Ancak yine de üye devletlerden herhangi birisi, önemli ulusal çıkarlari açısından, nitelikli çogunlukla alinacak bir karara karsi çıkacagini ifade ederse, oylama yapılmamaktadır. Bu gibi durumlarda Konsey, nitelikli çogunluga dayanan bir kararla, konunun karara bağlanması için Avrupa (Birliği) Konseyi’ne başvurabilir. Üye Devletlerin ulusal çıkarlari açısından büyük önem tasidigi için, askeri ve savunma ile ilgili kararlarda nitelikli çogunluk ilkesi uygulanmamaktadır.

Konsey’in ODGP ile ilgili çalışmaları Büyükelçiler düzeyindeki Daimi Temsilciler Komitesi tarafından hazırlanir. Ayrıca Siyasi ve Güvenlik Komitesi de bu alanda uluslar arasi durumu izler ve Konsey’in talebi ya da kendi girişimiyle Konsey’e görüş bildirerek politikaların tamamlanmasında katkıda bulunur. (ABA m. 25)

³⁴ Michael Rupp, **Avrupa Birliği’nin Ortak Disisleri Politikasi ve Türkiye’nin Uyumu**, Hürrem Cansevdi (editör) İktisadi Kalkınma Vakfi Yayinlari, Mayıs 2002, s. 21.

Ayrıca AB Antlaşması'nın 22. maddesine göre, her üye devlet ya da Komisyon ODGP çerçevesinde Konsey'e öneriler sunabilir. Bunun yanı sıra Konsey, ortak eylemin uygulanması için uygun öneriler teklif etmesini Komisyon'dan talep edebilir (ABA m. 14/4) 22. maddenin 2. paragrafında ayrıca acil karar alma prosedürü düzenlenmiştir. Buna göre hızlı karar alınması gereken konularda, Başkanlık kendi isteğiyle veya bir Üye Devletin veya Komisyon'un talebi üzerine 48 saat içinde veya acil durumlarda daha kısa bir zaman içinde olağanüstü Konsey toplantısı çağrısında bulunur.

ODGP'na ilişkin karar sürecinde, yapıcı çekimserlik yöntemi dışında, üye devletlerce alınan kararlara çekince de konulabilmektedir. Örneğin, Amsterdam Antlaşması'nda kabul edilen Nihai Sened'de benimsenen protokoller içinde yer alan “Danimarka'nın Durumuna ilişkin Protokol”ün 6. maddesi uyarınca, Danimarka, ABA'nın 13. maddesinin 1. paragrafı istinaden AB Bakanlar Konseyi tarafından tesis edilecek önlemlere ilişkin savunma niteliğinde olan kararların ve faaliyetlerin değerlendirilmesine ve yürürlüğe konulmasına iştirak etmeyeceğini, bu konuda diğer üye devletler arasında daha yakın bir işbirliğinin geliştirilmesini de engellemeyeceğini kabul etmektedir. Ayrıca Danimarka'nın, AB Bakanlar Konseyi tarafından tesis edilecek kararlara katılmayacağı ve alınacak bu kararlardan doğan ve doğabilecek faaliyet masraflarının finansmanına da katılmaya zorlanamayacağı karar altına alınmıştır.³⁵

Karar alma mekanizmasına Nice Antlaşması ile getirilen bir yenilik üye devletler arasında “artırılmış işbirliği” yöntemidir. Birlik'in ve Topluluk'un amaçlarının bir bütün olarak üye devletlerce gerçekleştirilemez olduğu hallerde, bunu yapabilecek durumda olan üye devletler (en az sekiz üye devlet) kendi aralarında “artırılmış” işbirliği kurabilirler. ODGP alanında, bu işbirliği, yalnızca bir ortak eylem veya bir ortak pozisyonunun uygulanması, silah girişimleri veya kriz yönetim kabiliyetleri edinilmesine katkıda bulunan güvenlik ve savunma girişimleri ile ilgili olabilir.³⁶

Burada vurgulanması gereken husus, bu prosedürün “askeri veya savunma etkileri olan” kararlara uygulanmamasıdır. Bu durum, askeri seçeneklerin ortak eylemin bir

³⁵ Özdal, Genç, op.cit., s.144

³⁶ **The Common Foreign and Security Policy, Council of the European Union**, Office for Official Publications of the European Union, Luxembourg, 2002, s.20.

parçası yada Konsey'in gündeminde askeri unsurlar içeren diğer uygulayıcı tedbirin olması halinde, Konsey'de tüm üye devletlerin oy birliği esasına göre karar alması gerektiğini ifade eder.

Genel olarak bu maddede yer alan düzenlemeler analiz edildiğinde bu hükümler itibarıyla nitelikli çoğunlukla karara bağlanacak konuların sayısının arttığı ve üye devletlere kendi ulusal çıkarlarını korumayı mümkün kılan bir hareket alanının da tanındığı görülmektedir.

2.4.2. ODGP Alanında Birliğin Dis Temsili

AB halen Komisyon, Konsey, Başkanlık ve ODGP Yüksek Temsilcisi tarafından temsil edilmektedir.

Son yıllarda Topluluk'un AB dışındaki temsil rolünde önemli gelişmeler yaşanmıştır. Antlaşma Topluluk'a Ticaret politikası, ortak ülkeler ve denizsizi topraklar, diğer uluslararası örgütlerle ilişkiler, araştırma ve teknik gelişim, çevre politikası, eğitim, mesleki eğitim ve gençlik, kültür, halk sağlığı, trans-Avrupa ağıları, ekonomik ve parasal birlik ve son olarak kalkınma alanında işbirliği alanlarında dış temsil yetkisi vermektedir. Topluluk, bu alanlarda kimi zaman üye devletler ile birlikte, kimi zaman da münhasıran kullandığı, çoğu ekonomik konulara dair geniş yetkilere sahiptir.

ODGP sütununa ilişkin hükümlerde Komisyon'a getirilen kısıtlamalar yüzünden, karar alma sürecinde, uygulama ve özellikle dış temsilde en büyük görev AB Başkanlığı'nındır. 18. madde, bunu "Ortak Dışişleri ve Güvenlik Politikası'na giren konularda Birliği, Başkanlık temsil eder." şeklinde dile getirilmiştir. AB'de başkanlık her altı ayda bir değiştiği için de, her dönem üçüncü ülkeler AB'yi uluslararası alanda temsil eden farklı bir grup insanla muhatap olmak durumundadır. Ayrıca her başkanlığın dış politika konularında kendine ait öncelikleri, planları stratejileri ve beklentileri bulunmaktadır.

Amsterdam Antlaşması'ndan önce Troika, o anki, önceki ve bir sonraki Konsey başkanlarından oluşmaktaydı. Ancak bu uygulama dış politikadaki devamlılığı

saglayamadigindan, Amsterdam Antlasmasi ile “Baskanliga, ortak disisleri ve güvenlik politikasi yüksek temsilcisi görevini üstlenecek olan Konsey Genel Sekreteri yardimci olur.” Hükmünü getirilmis, ayrıca “Komisyon’un, ODGP alanindaki görevlere görevlere tamamen ortak edilecegi belirtilmistir. (Amst. Ant. 18. mad.) Birligin dis temsiliyle ilgili olarak Amsterdam Antlasmasi ile getirilen yeni Troika, ODGP Yüksek Temsilcisi ve Dönem Baskanligi’ni elinde bulunduran ülkenin Disisleri Bakani, gelecek dönem baskani olacak ülkenin Disisleri Bakani ve Komisyon’un Dis iliskilerden sorumlu üyesini içermektedir.

Ayrıca, bir veya birden fazla devletle veya uluslararası kuruluşlarla bir antlaşma sonuçlandırmak gerektiği zaman Konsey, oybirliği ile hareket ederek, uygun olduğunda Komisyon tarafından yardimci olunan Baskanliga bu amaçla müzakereleri baslatmasi için yetki verebilir. Bu anlaşmalar, Baskanligin önerisi üzerine oybirliği ile hareket edecek olan Konsey tarafından sonuçlandırılır.(Amst. Ant Madde 24)

2.5. ODGP ve AGSP’nin Kurumsal Yapisi ve Isleyisi

2.5.1. Ortak Dis ve Güvenlik Politikasinin Aktörleri

ODGP ve AGSP alanında, sorumlu olan Bakanlar Konseyi, “Genel Isler Konseyi” olarak adlandırılmakta ve 15 üye devletin disisleri bakanlarından ve Komisyon’un dis iliskiler temsilcilerinden oluşmaktadır. Genisleme, Dis Iliskiler ve Kalkinma politikasından sorumlu komisyon üyeleri Komisyon’da dis iliskilerden sorumludur.

Konsey, Parlamento ve Komisyon ODGP’nin kurumsal çerçevesinin parçasidir. ODGP’nin uygulanmasi, Topluluk politikalarinin uygulanmasindan çok farklıdır. Komisyon ODGP ile doğrudan ilgilidir, fakat I. sütündeki yapinin aksine girişimler sunma konusunda tek söz sahibi değildir. Bu alandaki girişimler, esas olarak, Baskanlik’tan, bir üye devletten veya Yüksek Temsilci’den gelir. Avrupa Parlamentosu’na, ODGP’ye dair temel tercihler konusunda Baskanlik tarafından danisilir ve bu politikanin nasıl gelismekte olduğu konusunda bilgi verilir.

Bakanlar Konseyi, Avrupa zirvesinde belirlenen genel ilkeler veya ortak stratejiler temelinde ODGP’nin formülasyonu ve uygulanmasi ile ilgili gerekli kararlar alır. Bu

amaçla, kararlar yanında, ortak pozisyonlar ve bütçe sorumluluğu Avrupa Komisyonu'na ait olan ortak eylemleri de içerebilecek bu kararları uygulamaktan Başkanlık sorumludur. Bakanlar Konseyi ise, AB eyleminin uyumlu ve etkili olmasını sağlamaktan sorumludur.

ODGP konusunda öncü kurum Konsey'dir. Komisyon, AT ayagina göre daha az yetkilidir. ATM'nin söz konusu alanda hiçbir yetkisi yoktur. AP ise görüş ve bilgi alma gibi sınırlı olanaga sahiptir. ODGP konusunda AP, Başkanlık ve Komisyon tarafından sürekli olarak bilgilendirilir.

Ortak Dis ve Güvenlik Politikasının, diğer politikalar ile uyumlu olması ve etkin bir karar alma prosedürüne sahip olması hedeflenmiştir. ODGP alanında uyumluluk, iki başlık altında sağlanır. İlk olarak, Avrupa Birliği Antlaşması, ODGP'yi tek kurumsal çerçeve içinde, yani Topluluk'un eylem alanında zaten var olan çerçeve içinde tutarken, onun uygulanması için bir çerçeve, kaynaklar, yöntemler ve çalışma biçimleri sağlamıştır. Bu koordinasyon, Komisyon'un ODGP konusundaki tartışmalara tam olarak katılmasıyla güçlenmektedir. İkinci olarak, Avrupa Birliği Konseyi, Birlik'in gelişmesi için genel çizgileri koymak suretiyle, ODGP'nin, Komisyon'un sorumluluğu altında yürütülen (dis ekonomik ilişkiler ve kalkınma işbirliği politikası basta olmak üzere) Topluluk politikalarıyla uyumunu sağlar.³⁷

2.5.1.1. Avrupa Birliği Konseyi (Zirve)

Roma Anlaşması ile öngörülmeyen, 1974 Paris Zirvesi sonrası yayımlanan bir bildiri ile de facto bir nitelik kazanan ve ATS ile de hukuki bir zemin bulan ve AB'nin temel karar organı olan Avrupa Birliği Konseyi (Zirve) üye ülkelerin Devlet veya Hükümet Başkanlarını ve Avrupa Komisyonu Başkanı'ni bir araya getirir. Avrupa Birliği Konseyi üyelerine, Disleri Bakanları ve dis ilişkilerden sorumlu olan Komisyon üyesi eşlik eder. İlke olarak dönem başkanlığını elinde bulunduran üye devletçe ağırlanan Avrupa Birliği Konseyi, yılda iki defa (genellikle Haziran ve Aralık aylarında) toplanarak Avrupa Birliği'nin siyasi yaşamına ve gelişimine yön verir.

³⁷ Michael Rupp, op.cit., s. 24.

Avrupa Birliği Konseyi'nin Ortak Dis ve Güvenlik Politikası'ndaki rolü Maastricht Antlaşmasını J.3 maddesi, (Amst. Ant. 13.mad) ile düzenlenmiştir. Avrupa Birliği Konseyi (yani Zirve), önce, savunma politikasına ilişkin konular da dahil olmak üzere Ortak Dis Politika ve Güvenlik Politikası'nın temel esaslarını ve genel çerçevede yönlendirici ilkelerini belirler. Yine Avrupa Birliği Konseyi; üye devletlerin önemli ortak çıkarlarının bulunduğu alanlarda Avrupa Birliği tarafından yönlendirilecek ortak stratejileri kararlaştırır. Ortak stratejilerde, duruma göre, hedef, süre ve üye devletlerce sağlanacak araçlar belirtilir. Konsey, Avrupa Konseyi tarafından tanımlanan genel yönlendirici ilkelere dayanarak ortak dışisleri ve güvenlik politikasını tanımlamak ve yürürlüğe koymak için gerekli kararları alır. (Amsterdam Ant. madde 13)

Avrupa Konseyi'ne Ortak Dis ve Güvenlik Politikası için ilkelerin ve genel yönlendirici ilkelerin tanımlanması açısından hakem görevi verilmiştir. Avrupa Konseyi ayrıca, Konsey teklifi üzerine AB'nin Ortak stratejilerinin belirlendiği bir forum işlevi de görmektedir.

Avrupa Birliği Konseyi tarafından her zirvenin ardından Avrupa Parlamentosu'na rapor verilmektedir. Ayrıca, bir yıl içinde kaydedilen gelişmeler rapor halinde Avrupa Parlamentosu'na sunulmaktadır.³⁸

2.5.1.2. Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi

Her üye devletin bakan düzeyinde temsilcilerinden oluşan Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi, AB Konseyi tarafından belirlenen genel yönlendirici ilkelere dayanarak, ODGP'nin tanımlanması ve uygulanması için gerekli kararları tesis etmekle yükümlüdür. ODGP konuları, Genel İşler Konseyi'nde Dışisleri Bakanları ve Komisyon'un Dış İlişkilerden sorumlu üyesi tarafından ele alınır. Ayda en az bir kez toplanarak ODGP'de dahil olmak üzere dış ilişkilerle ilgili konularda kararlar alırlar.

Bakanlar Konseyi, AB Konseyi tarafından belirlenen genel ilkeler temelinde Ortak Dis Politika ve Güvenlik Politikası'nın saptanıp uygulanması için gerekli kararları alır. Bakanlar Konseyi, AB Konseyi'ne ortak strateji önerisinde bulunur ve bunların, özellikle ortak eylem ve ortak tutum temelinde yürütülmesini sağlar. Esasen Bakanlar

³⁸ ÜLGER,op.cit., s.139.

Konseyi, Avrupa Birliği'nin dış ilişkilerinde çok seslilik yerine tekil ve etkin bir tutum içinde olmasını sağlamakla görevli organdır.³⁹

Bakanlar Konseyi, parlamenter demokrasilerde parlamentonun yetkilerine benzer yetkilere sahiptir. Bir başka ifadeyle yasama ve karar alma organıdır. Komisyon tarafından hazırlanan tasarılar, Bakanlar Konseyi tarafından ele alınmakta ve kanunlaştırılmaktadır. AT Antlaşması'nın 204. maddesine göre Komisyon'un, Dönem Başkanının veya üye devletlerin çağırısı üzerine toplanmaktadır. Bakanlar Konseyi, normal koşullarda dış ilişkilerden sorumlu Komisyon yetkilisinin katılımı ile Disisleri Bakanlar düzeyinde ayda bir kez toplanmakta ve bu toplantılarda, ODGP dahil, AB'nin dış ilişkileri hakkındaki temel sorunlar ele alınmaktadır.⁴⁰

Amsterdam Antlaşması'nın 13. madde 3. paragrafında Bakanlar Konseyi'nin ODGP konularındaki görevleri sayılmıştır. *“Avrupa Konseyi tarafından tanımlanan genel yönlendirici ilkelere dayanarak ODGP'ni tanımlamak ve yürürlüğe koymak için gerekli kararları alır.”* Ayrıca, *“Konsey, özellikle ortak eylem ve ortak tutumlar benimseyerek, Avrupa Konseyi'ne ortak stratejiler tavsiye eder ve bu stratejileri yürürlüğe koyar.”*⁴¹

Konsey, Birliğin eylemlerinin bütünlüğünü, uyumunu ve etkinliğini temin eder. Amsterdam Antlaşması'nın 24. maddesi Bakanlar Konseyi'ni uluslararası anlaşma yapma konusunda da yetkili kılmıştır. Buna göre Komisyon'un da uygun görüşünü aldıktan sonra Bakanlar Konseyi tarafından oybirliği ile Dönem Başkanına uluslararası görüşmeler yapma yetkisi verilmekte, görüşmelerin sonunda imzalanan anlaşma metni daha sonra Konsey tarafından onaylanmaktadır.⁴²

Genel İşler Konseyi'nin görüşmeleri, Daimi Temsilciler Komitesi COREPER (The Committee of Permanent Representatives) tarafından hazırlanır. Daimi Temsilciler (Büyükelçiler) bu alanda, öteki Topluluk politikalarında olduğu gibi hareket ederler. AB üyesi devletlerin büyükelçileri ve Komisyon Genel Sekreter Yardımcısı haftada en

³⁹ İbrahim S. Canbolat, **Uluslararası Sistem Avrupa Birliği(Bir Dönüşümün Analizi)** ALFA-1998, 2. Baskı, İstanbul, s. 219.

⁴⁰ ÜLGER,op.cit., s.139.

⁴¹ **Amsterdam Antlaşması (Bütünleştirilmiş Haliyle Avrupa Birliği Kurucu Antlaşmaları)**, İKV Yayını no: 162, 2. baskı, İstanbul, Haziran 2000

⁴² ÜLGER, op.cit., s.139.

az bir kez, Genel Isler Konseyi ve ODGP konulari da dahil olmak üzere, Konsey toplantilarini ve kararlarini hazirlamak için toplanirlar.

Ulusal temsilcilerden olusmasina karsilik AB kurumsal yapisinin bir parçasi olan ve AB içinde ulusal çıkarlarla AB çıkarlari arasında denge saglamakla görevli COREPER'in ODGP konusundaki temel islevi, Siyasi ve Güvenlik Komitesi tarafından hazirlıkları sürdürülen faaliyetleri, Bakanlar Konseyi önüne gitmeden önce incelemektir. Ancak Siyasi Güvenlik Komitesi tarafından hazirlanan metni degistirme yetkisine sahip degildir, gerekli görürse kendi görüşlerini ekleyebilir. Ayrıca Komisyon, bütün COREPER toplantilarina katılmaktadır.⁴³

2.5.1.2.1. Konsey Genel Sekreteri / Ortak Dis ve Güvenlik Politikasi Yüksek Temsilcisi

Güvenlik ve dis politika konularinin sözcüsü durumunda olan Yüksek Temsilci artık üye devletlerin tek tek dis politika açilimlerinin yerine, Birlik üyeleri adina ortak dis politika ve güvenlik politikalarının karar vericisi ve sözcüsü durumundadır. Temsilcinin en temel görevi, Avrupa Birliği'ni ODGP'na iliskin konularda temsil etmek ve ODGP kararlarının hazirlanmasina ve olusturulmasina ve uygulanmasina yardımcı olmaktır.

Maastricht Antlasmasi ile önceden özerk olan ASI Sekreteryasi, Birliğin tek bir kurumsal çerçevesi olması dolayisiyla, Konsey Sekreterligi içine alınmistir. Temel görevi Başkanliga yardım etmek olan Konsey Sekreterligine, ODGP konusunda Maastricht Antlasmasi'nda bir rol verilmemistir. Ancak Amsterdam Antlasmasi ile bu durum degismis, Konsey Genel sekreteri ODGP ile ilgili sorunlarda Konsey'e yardım etmekle görevlendirilmistir.⁴⁴

Amsterdam Antlasmasi'nda Konsey Genel Sekreteri'nin aynı zamanda Ortak Dis ve Güvenlik Politikasi Yüksek Temsilcisi olması kararlştirilmistir. "Bay ODGP" olarak da anılan Yüksek Temsilci, Amsterdam Antlsamasi'nin 26 . maddesine göre, siyasi kararların formüle edilmesine, olusturulmasina ve uygulanmasina katkıda

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Cameron,op.cit., s.37

bulunarak ve gerekli oldugunda, Baskanligin talebi üzerine Konsey adına hareket ederek ve üçüncü taraflarla siyasi diyalog kurarak ve yürüterek, Konsey'e yardım eder. Genel Sekreter ve Genel Sekreter Yardimcisi, Baskanliga yardım eden, bütün düzeylerdeki Konsey çalışmalarının hazırlıklarını yapan ve bu çalışmaların düzgün biçimde yürütmesini sağlayan Konsey Genel Sekreterliği'nden sorumludurlar.⁴⁵

Aralık 1998'de Viyana Zirvesi'nin koyduğu bir gereklilik olan, Yüksek Temsilci'nin "güçlü bir siyasi profile sahip bir kişilik" olması kuralına uygun olarak, bu göreve Javier Solana Madariaga atandı. Solana, çogu işlevleri 2001 sonunda Birlik'e aktarılan Batı Avrupa Birliği'nin de Genel Sekreteri oldu.

Dis İlişkiler Genel Müdürlüğü (DIGM), üç önemli konuyu içine alır: dış ekonomik ilişkiler; ODGP coğrafi işleri; Güvenlik ve Savunma Politikası için "siyasi-askeri yapı". Konsey'i ve ona bağlı organları bütün çalışmalarında desteklemek yanında, DIGM, kendi yetkisine giren alanlarda Avrupa Birliği ve uluslararası kuruluşlar arasındaki siyasi diyalog ve çalışma ilişkisinin hazırlanması, yürütülmesi ve izlenmesinden sorumludur. Halen özellikle Birleşmiş Milletler, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teskilatı, NATO ve Avrupa Konseyi ile ilişkiler güçlendirilmektedir.⁴⁶

Konsey Genel Sekreteri'nin bu yeni rolü nedeniyle, Genel Sekreter'in idari görevleri Genel Sekreter Yardimcisi'na bırakılmıştır.

2.5.1.2.2. Politika Planlama ve Erken Uyarı Birimi

AB'nin dünya çapındaki sorunlara daha güçlü bir şekilde tepki vermesini sağlamak amacıyla, Amsterdam Antlaşması'na ek bir deklarasyon ile (Avrupa Planlama ve Erken Uyarı Biriminin oluşumuna dair 6 sayılı deklarasyon) "Politika Planlama ve Erken Uyarı Birimi" Yüksek Temsilci'nin sorumluluğu altında, Konsey Sekreterliği içinde kurulmuştur. Üye devletler, Genel Sekreterlik, BAB ve Komisyon'dan gelen personelden oluşmaktadır. Söz konusu deklarasyon, birimin baslıca görevlerini: *"ODGP ile ilgili konulardaki gelişmeleri izlemek ve çözümlemek; Birlik'in çıkarları konusunda değerlendirmeler sunmak ve gelecekte ODGP'nin yoğunlaşabileceği*

⁴⁵ Amsterdam Antlaşması (Bütünleştirilmiş Haliyle Avrupa Birliği Kurucu Antlaşmaları), s. 102

⁴⁶ The Amsterdam Treaty, A Comprehensive Guide, European Commission, Luxembourg 1999, s. 54

alanlari belirlemek; potansiyel siyasi krizler dahil, önemli yansimalari olabilecek olaylar veya durumlara ilişkin vaktinde degerlendirmeler ve erken uyari sunmak; Konsey'in veya Baskanligin talebi üzerine veya kendi girisimiyle, Konsey'de politika formülasyonuna bir katkı olarak Baskanligin sorumlulugu altında sunulmak üzere, politika seçeneklerini tartisan gerekçeli raporlar hazirlamak”⁴⁷ seklinde siralamaktadır.

AB'nin eyleme girecegi “alanlari belirleme” ve uluslararası siyasi “durumların degerlendirmesini” yapma görevleri, Politika Planlama ve Erken Uyari Birimini politika baslatma konusunda yetkili kilmistir. Birim, Konsey Sekreterligi içerisinde olusumundan sonra, Konsey'e görüş bildirerek politikaların tanımlanmasına katkıda bulunan” Siyasi Komite'nin idari yardımcısı olmuştur.⁴⁸

Bu bağlamda Konsey'i acil durumlarda hareket etmeye çağırma yetkisine de sahiptir. Birimin bir üyesi Komisyon tarafından atanır. Sekreterya aynı zamanda Yüksek Temsilciye de destek verir.

2.5.1.2.3. Siyasi ve Güvenlik Komitesi

AB'nin krizlere verecegi yanıtların belirlenmesinde ve izlenmesinde merkezi bir role sahip olan; ODGP ile AGSP'nda çok önemli bir unsur olan Siyasi ve Güvenlik Komitesi, üye devletlerin daimi temsilcilikleri çerçevesindeki üst düzey yönetici büyükelçi düzeyindeki ulusal temsilcilerinden oluşur.⁴⁹ Komisyon da kendi temsilcisi kanalıyla çalışmalarına katıldığı Siyasi ve Güvenlik Komitesi, Helsinki Avrupa Konseyi'nin “Geçici Siyasi ve Güvenlik Komitesi” ni oluşturan 14 Subat 2000 tarihli kararıyla kurulmuştur.

Nice Avrupa Konseyi'nde, “Geçici Siyasi ve Güvenlik Komitesi” yerine Daimi Avrupa Güvenlik Komitesi'nin kurulmasını üzerine anlaşılmaya varılmasının ardından, 22 Ocak 2001 tarihli Konsey kararıyla Siyasi ve Güvenlik Komitesi kuruldu.

⁴⁷ Amsterdam Declaration on the Establishment of a Policy Planning and Early Warning Unit, Appendix 4

⁴⁸ Rupp, op.cit., s. 24.

⁴⁹ Council Decision of 22 January 2001 Setting up the Political and Security Committee, (2001/78/ CFSP) (çevrimiçi), (30.01.2001), Official Journal of the European Communities, <http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/102720010130en00010003.pdf> (05.05.2005)

Diger tüm Konsey komiteleri gibi üye devletlerin AB daimi temsilciliklerinden gelen temsilcilerden olusan Siyasi ve Güvenlik Komitesi'ne dogrudan Konsey Genel Sekreteri/ODGP Yüksek Temsilcisi başkanlık etmektedir. Siyasi ve Güvenlik Komitesi, ODGP'nin yeni askeri boyutunun merkezini teskil etmektedir.

Askeri kriz yönetimi operasyonlarında, Siyasi ve Güvenlik Komitesi, Konsey'in yetkisi altında, operasyonun siyasi kontrolünü yapmakta ve stratejik yönünü belirlemektedir. Bu amaçla, etkin ve hızlı karar alma süreci için uygun prosedürlerin kabul edilmesi gerekmektedir. Siyasi ve Güvenlik Komitesi, yönlendirici ilkeleri de Avrupa Birliği Askeri Komitesi'ne gönderir.

Siyasi ve Güvenlik Komitesi, ortak disisleri ve savunma politikasının kapsadığı alanlardaki uluslararası durumu izler ve Konsey'in talebi veya kendi girişimiyle Konsey'e görüş bildirerek politikaların tanımlanmasına katkıda bulunur. Başkanlığın veya Komisyon'un sorumluluklarına zarar vermeksizin, kararlaştırılmış politikaların uygulanmasını da izler. (Amst.Ant.madde 25)

AGSP de dahil olmak üzere ODGP'nin gelecekteki işleyişine dair tavsiyeler hazırlar ve ODGP'ye ilişkin tartışmalarının hazırlanması da dahil olmak üzere bu konuların rutin koordinasyonunu yürütür. Kriz durumlarında Birlik'in tek bir kurumsal çerçeve içinde vereceği yanıtlara dair seçenekleri incelemek de görevleri arasındadır.

Kriz durumlarında, Siyasi ve Güvenlik Komitesi, krize AB'nin vereceği yanıtın belirlenmesinde de merkezi bir rol oynar; Askeri Kadro'nun yardım ettiği Askeri Komite'nin tavsiye ve görüşlerinin yardımıyla bütün askeri operasyonların stratejik yönü ve siyasi kontrolünden sorumludur.

Siyasi ve Güvenlik Komitesi, ODGP ile ilgili konularda, diğer Konsey Komitelerine ve ODGP alanında çalışan çalışma gruplarına yönlendirici ilkeler sunmak zorundadır. Bu durum, Siyasi ve Güvenlik Komitesi'nin bir bakıma mevcut diğer Konsey çalışma gruplarına göre hiyerarside daha yukarıda olduğunu göstermektedir. Söz konusu çalışma grupları genelde coğrafi düzeyde veya konu olarak ayrılmıştır. Örneğin Orta Avrupa Çalışma Grubu, Orta Avrupa ile ilişkilerle ilgilidir. Genişleme

Çalışma Grubu müzakerelere başlamış aday ülkelerin, AB'ye üyelikleri ile ilgili tüm müzakere işleri ile uğraşmaktadır.⁵⁰

Siyasi ve Güvenlik Komitesi, Avrupa Birliği Askeri Komitesi ile ilişkisinde üst konumdadır. Siyasi ve Güvenlik Komitesi, Avrupa Birliği Askeri Komitesi'ne yönlendirici ilkeleri gönderir ve onun görüşlerini ve tavsiyelerini alır. Avrupa Birliği Askeri Komitesi'nin Başkanı, AB Askeri Personeli ile de irtibat halindedir ve gerekli olduğunda Siyasi ve Güvenlik Komitesi toplantılarına da katılmaktadır. ODGP ile ilgili tartışmalarda farklı komiteler arasında arabulucu olarak çalışan Siyasi ve Güvenlik Komitesi bu tartışmaları koordine eder, izler ve kontrol eder.

Siyasi Güvenlik Komitesi, Birliğin karşılık vermek istediği krizin niteliğini de dikkate alarak, askeri kapasitenin gelişimine yönelik siyasi yönü belirler. Askeri kapasitenin gelişiminin bir parçası olarak, Siyasi ve Güvenlik Komitesi, Avrupa Askeri Personeli tarafından desteklenen Avrupa Birliği Askeri Komitesi'nin görüşünü alır.

Eğer, AB bir krize tepki verme gereği duyarsa, Konsey'e Birlik tarafından izlenmesi gereken siyasi amaçları öneren ve krizin çözümüne katkıda bulunacak tutarlı seçenek dizisini ortaya koyan da yine Siyasi ve Güvenlik Komitesi'dir. Siyasi ve Güvenlik Komitesi, Konsey'e ortak eylem kabul etmesi için tavsiyede bulunan görüşü de hazırlayabilir, kabul edilen tedbirlerin uygulanmasını denetler ve etkilerini değerlendirir. Komisyon ise Komite'yi kabul ettiği veya almayı düşündüğü tedbirler konusunda bilgilendirir. Üye devletler de, Siyasi ve Güvenlik Komitesi'ni ulusal düzeyde kabul ettikleri veya almayı düşündükleri tedbirler konusunda bilgilendirir.⁵¹

Söz konusu Komite, AB'nin krizlere göstereceği askeri tepkinin “siyasi kontrolünü ve stratejik yönünü” tayin eder. Bu nedenle, AB Askeri Komitesi'nden gelen görüş ve tavsiyelere dayanarak, Konsey'e sunulacak temel öğeleri (komuta zinciri, operasyon terimi, operasyon planı dahil stratejik askeri seçenekler) değerlendirir.

⁵⁰ Rupp, op.cit, s. 31.

⁵¹ Ibid, s. 32.

Özellikle NATO ve üçüncü ülkelerle danismanin artırilmasında büyük rol oynamaktadır.⁵²

Konsey içindeki Siyasi Güvenlik Komitesi'nin idari düzeyde bel kemiği “durum merkezi”dir. Bu birim Konsey Sekreterliği'nin bir parçasıdır ve Siyasi ve Güvenlik Komitesi'ne bilgi ve haber sağlar.⁵³

Birliğin askeri alandaki faaliyetleri genelde ortak eylem seklindedir. Bakanlar Konseyi'ne tavsiyede bulunma görevi Siyasi ve Güvenlik Komitesi'nindir. Buna dayanarak, Konsey, ortak eylem çerçevesinde operasyon başlatmaya karar verebilir.

Siyasi ve Güvenlik Komitesi, uluslararası durumu izler, Konsey'in talebi üzerine veya kendi girişimiyle Konsey'e görüş bildirerek politikaların formülasyonuna katkıda bulunur; ODGP ile ilgili sorunlar üzerine diğer komitelere ilkeler sunar; çeşitli çalışma gruplarındaki ODGP ile ilgili tartışmalar düzenler, izler, yönetir. Ve ayrıca, kararlaştırılan politikaların uygulanmasını gözetir.⁵⁴

Kriz Yönetiminin Sivil Unsurları Komitesi'nden görüş, tavsiye ve bilgi alır; bu komiteye ODGP ile ilgili konularda ilkeler sunar.

Avrupa Birliği'ni Kuran Antlaşma'nın 18. ve 26. maddelerine uygun olarak, ortak eylem tedbirlerin uygulanmasında Genel Sekreter/Yüksek Temsilci'nin rollerini belirlemektedir. Bir operasyon sırasında Konsey, Siyasi ve Güvenlik Komitesi'nin Baskanı sıfatıyla Genel Sekreter/Yüksek Temsilci tarafından sunulan Siyasi ve Güvenlik Komitesi'nin raporları ile bilgilendirilir.⁵⁵

Birliğin krizlerle başa çıkma kapasitesini artıran⁵⁶söz konusu komite, NATO yanında, AB üyesi olmayan NATO üyeleriyle AB üyeleri arasında AGSP üzerine bir diyalog forumu oluşturur.⁵⁷

⁵² Ibid.

⁵³ Ibid.

⁵⁴ **Council Decision of 22 January 2001 Setting up the Political and Security Committee**

⁵⁵ Rupp, loc.cit.

⁵⁶ Robert E Hunter, **European Security and Defence Policy, NATO's Companion or Competitor?**, Rand, 2002, s.132.

⁵⁷ **Council Decision of 22 January 2001 Setting up the Political and Security Committee,**

2.5.1.2.4. Avrupa Birliği Askeri Komitesi

Askeri Komite, AB çerçevesindeki bütün askeri faaliyetlerin askeri yönlendirmesinden sorumludur. Üye devletlerin Brüksel'deki askeri delegeleri tarafından temsil edilen savunma seflerinden oluşur. Askeri Komite'nin başkanı, savunma sefleri toplantısında ABAK'nin tavsiyesi üzerine ve Konsey tarafından üye devletlerin savunma sefleri arasından seçilir. Üç yıllık bir süre için atanan, dört yıldızlı bir general olması gereken başkan, tercihen bir üye devletin eski savunma sefi olur.⁵⁸

Üye devletlerin askeri delegeleri tarafından temsil edilen Genelkurmay Başkanlarından (CHOD, Chiefs of Defence of the Member States) oluşan "Avrupa Birliği Askeri Komitesi'nin gerekli olduğu hallerde Genelkurmay Başkanları seviyesinde toplanacağı" da belirtilmiştir. Bu komite, Siyasi ve Güvenlik Komitesi'ne askeri danışmanlık ve önerilerde bulunur ve Askeri Personel'in de askeri yönünü belirler. Avrupa Birliği Askeri Komitesi Başkanı, savunma ile ilgili kararlar alınırken Konsey toplantılarına da katılır. Avrupa Birliği Askeri Personeli dahil olmak üzere AB çerçevesi içindeki tüm askeri konuların idaresinden sorumludur.⁵⁹

Avrupa Birliği Askeri Komitesi'nin önemli bir özelliği, verilecek tüm askeri tavsiyelerin fikir birliğine dayalı olmasıdır. Avrupa Birliği Askeri Komitesi, çatışmanın önlenmesi ve kriz yönetimi alanlarında, üye devletler arasında askeri danışma ve işbirliği için oluşturulmuş bir forumdur.⁶⁰

Avrupa Birliği Askeri Komitesi'nin Siyasi ve Güvenlik Komitesi'ne yaptığı askeri tavsiyeler: Askeri yönleriyle kriz yönetimi teriminin geliştirilmesi; kriz yönetimi operasyonları ve durumlarının siyasi kontrolü ve stratejik yönüne ilişkin askeri yönler; potansiyel risk değerlendirmesi; kriz durumu ve etkilerinin askeri boyutu; üzerinde anlaşmaya varılan prosedürlere göre yetenek hedeflerinin değerlendirilmesi ve gözden geçirilmesi; AB'nin üyesi olmayan Avrupalı NATO üyeleri, aday ülkeler, diğer ülkeler

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ Hunter, op.cit, s.66.

⁶⁰ Rupp, op.cit., s. 33.

ve NATO dahil diğer kuruluşlar ile askeri ilişkileri ve son olarak operasyon ve tatbikatların maliyet tahmini konularındadır.⁶¹

Kriz yönetimi durumlarında, Avrupa Birliği Askeri Komitesi büyük önem tasimaktadır. Bu gibi durumlarda, Avrupa Birliği Askeri Komitesi, Siyasi ve Güvenlik Komitesi'nin talebi ile harekete geçer. Avrupa Birliği Askeri Komitesi, AB Askeri Personel Genel Müdürü'nün stratejik askeri seçenekler olusturması için faaliyeti baslatmaya yönelik direktif çıkarır. Avrupa Birliği Askeri Komitesi, daha sonra AB Askeri Personeli tarafından geliştirilen stratejik askeri seçenekleri değerlendirir, değerlendirmesi ve askeri tavsiyeleriyle birlikte Siyasi ve Güvenlik Komitesi'ne iletir. Konsey tarafından belirlenen askeri seçenekten hareketle, operasyon komutani için bir başlangıç planlama direktifi olusturur. AB Askeri Personeli değerlendirmesinden hareketle Siyasi ve Güvenlik Komitesi'ne operasyon komutani tarafından geliştirilen operasyon kavramına ilişkin ve operasyon komutani tarafından hazırlanan taslak operasyon planına ilişkin konularda tavsiye ve önerilerde bulunur.⁶²

AB Askeri Komitesi ayrıca bir operasyonun tamamlanma opsiyonuna ilişkin olarak da Siyasi ve Güvenlik Komitesi'ne tavsiyede bulunur. Bir operasyon sırasında, Operasyon Komutani sorumluluğunda yürütülen askeri operasyonların uygulanmasını denetleyen birim yine Avrupa Birliği Askeri Komitesi'dir. Avrupa Birliği Askeri Komitesi üyeleri, askeri operasyona katkıda bulunan üye devlet temsilcilerinden oluşan Katılımcılar Komitesi'nde de yer alır ve temsil edilirler. Avrupa Birliği Askeri Komitesi'nin daimi bir başkanı (CEUMC, Chairman of the EU Military Committee) bulunur. Başkan atama ile gelen ve orgeneral rütbesi taşıyan bir kısıdır. Bu kişiler, Üye Devlet Savunma Bakanları tarafından kabul gören prosedürlere uygun olarak seçilir ve Savunma Bakanları düzeyindeki Avrupa Birliği Askeri Komitesi toplantısı tavsiyesine dayanılarak Konsey tarafından atanır. Olaganüstü haller dışında görev süresi üç yıl olan Başkan, yetkiyi aynı zamanda sorumlu olduğu Avrupa Birliği Askeri Komitesi'nden alır. Uluslararası alanda hareket kabiliyeti açısından Avrupa Birliği Askeri Komitesi

⁶¹ **Council Decision of 22 January 2001 Setting up the Military Committee**, (2001/79/ CFSP) (30.01.2001), Official Journal of the European Communities, (05.05.2005) (çevrimiçi)
<http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/I02720010130en00040006.pdf>

⁶² Rupp, op.cit., s. 34.

Baskani, Siyasi ve Güvenlik Komitesi'nde ve uygun olduğu durumlarda Konsey'de Avrupa Birliği Askeri Komitesi'ni temsil eder.⁶³

Avrupa Birliği Askeri Komitesi Baskani, Tüm Avrupa Birliği Askeri Komite toplantılarına başkanlık eder ve Avrupa Birliği Askeri Komitesi'nin sözcüsüdür. Ayrıca AB Kriz Yönetimi yapısı içinde tutarlılığın sağlanması için, tüm askeri konulara ilişkin olarak ODGP Yüksek Temsilcisi'ne danışmanlık yapar. AB askeri hareketleri sırasında operasyon komutanı ile öncelikli temas noktası olarak hareket eder.⁶⁴

2.5.1.2.5. Avrupa Birliği Askeri Personeli

Konsey Genel Sekreterliği nezdinde görevlendirilen üye devletlerin askeri uzmanlarından oluşan Avrupa Birliği Askeri Personeli doğrudan doğruya Yüksek Temsilci'ye bağlıdır. Genel Müdür ve Genel Müdür Yardımcısı ABAP'a başkanlık ederler. ABAP'ın görevi, ulusal ve çok-uluslu Avrupa güçlerinin belirlenmesi dahil, kriz yönetim operasyonları için erken uyarı, durum değerlendirme ve stratejik planlama sağlamak ve yardım ettiği Askeri Komite tarafından verilen talimatlara göre politikaları ve kararları uygulamaktır.⁶⁵

11 Haziran 2001'de daimi hale getirilen bu organ da Konsey yapısı içindedir ve AGSP'ye AB öncülüğündeki askeri kriz yönetimi operasyonlarının uygulanması da dahil olmak üzere askeri uzmanlık ve destek sağlar. Ayrıca, AB Askeri Personeli, erken uyarı, durum değerlendirilmesi, Avrupa ulusal ve çok uluslu güçlerinin belirlenmesi dahil Petersberg görevleri için stratejik planlama yapmaktadır.⁶⁶

Helsinki'de AB üyeleri, Konsey içinde AB Antlaşması'nda tanımlanan kriz yönetimi, çatışma önleme gibi Petersberg görevlerinin tamamı için AB'nin sorumluluğunu üzerine almasını sağlayacak daimi siyasi ve askeri organlar kurulmasını kararlaştırdılar.

⁶³ Ibid.

⁶⁴ Council Decision of 22 January 2001 Setting up the Military Committee

⁶⁵ Council Decision of 22 January 2001 Setting up the Military Staff of the European Union, (2001/80/CFSP) (30.01.2001), Official Journal of the European Communities,(çevrimiçi) <http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/I02720010130en00070011.pdf> (05.05.2005)

⁶⁶ Ibid.

Helsinki Konseyi'nde kabul edilen raporda öngörüldüğü şekilde, Avrupa Birliği Askeri Personeli “ Konsey yapısı içinde askeri uzmanlık sağlamak ve AB'nin yürüttüğü kriz yönetimi operasyonlarının idaresi dahil AGSP'yi desteklemektedir.”⁶⁷ Aslında bu birimin mevcut hali ile yeni bir birim olduğu da tartışmalıdır. Esasen bu birimin, normal bakanlık yapısında normal bir idari yapı içinde yer alan bir bölüm yapısında olduğu söylenebilir. Bu sadece, yönetim içinde normal iş yapan, normal bir bölümün kurulması için hükümetlerarası rapordaki özel bir anlaşılmaya gerek duyan AB'nin kendine has özelliğinden kaynaklanmaktadır.⁶⁸

Buna rağmen, Askeri Personel “erken uyarı, durum değerlendirmesi, Avrupa ulusal ve çokuluslu güçlerinin tespiti dahil “Petersberg Görevleri” için stratejik planlama yapmak ve Avrupa Birliği Askeri Komitesi tarafından yönetilen politika ve kararları uygulamak durumundadır.”⁶⁹

Temelde, Avrupa Birliği Askeri Personeli AB'nin askeri uzmanlığının kaynağı olarak oluşturulmuştur. Dahası Avrupa Birliği Askeri Komitesi ve AB için kullanılacak askeri kaynaklar arasındaki bağlantıyı sağlamaktadır.

AB'ye erken uyarı imkanı sağlaması gereken bu birim böylelikle kriz yönetimi kavramı ve genel askeri stratejiye ilişkin planlar, değerlendirmeler yapmak ve tavsiyelerde bulunmak üzere oluşturulmuştur. Ayrıca Avrupa Birliği Askeri Komitesi kararlarını ve yönlendirici ilkelerini de uygulamak için planlanmıştır.⁷⁰

Avrupa Birliği Askeri Komitesi'ni, tüm Petersberg görevleri için stratejik planlamanın askeri boyutlarına, durum değerlendirmelerine, AB önderliğinde gerçekleştirilen tüm operasyonlara ve AB'nin NATO kaynak ve kapasitesini kullanarak kullanmadığına ilişkin destekleme misyonuna da sahiptir. Avrupa Birliği Askeri Personeli'nin üye devletler tarafından eğitim, tatbikat ve birlikte işlerlik

⁶⁷ Helsinki Avrupa Konseyi Başkanlık Raporu ,(çevrimiçi) (<http://ue.eu.int/pesc/default.asp?lang=en>)

⁶⁸ Rupp, op.cit, s. 35.

⁶⁹ Council Decision of 22 January 2001 Setting up the Military Staff of the European Union, (2001/80/CFSP) (30.01.2001), Official Journal of the European Communities,(çevrimiçi) <http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/I02720010130en00070011.pdf> (05.05.2005)

⁷⁰ Ibid.

(interoperability) konularında AB'nin kullanımına verilen güçler ve kapasitelere ilişkin, inceleme, değerlendirme ve tavsiyelerde bulunma sorumluluğu vardır.⁷¹

Avrupa Birliği Askeri Personeli görev tanımı oldukça detaylıdır. Avrupa Birliği Askeri Personeli'nin erken uyarı, durum analizi ve stratejik planlama yapma taniminin ötesinde Helsinki Raporu ek 5'de "Durum Merkezine askeri bilgi sağlar ve değerlendirmeleri alır." veya "Petersberg görevleri ile geliştirilmiş stratejik planın askeri yönlerini yürütür." açıklamalarıyla görevleri tanımlanmaktadır.

Bu doküman, Avrupa Birliği Askeri Personeli'nin de AB öncülüğündeki operasyonlar için Avrupa ulusal ve uluslararası güçlerinin belirlenmesi ve listelenmesi ve NATO ile koordinasyonun sağlanması gibi hassas görevleri olduğunu ortaya koymuştur. Avrupa Birliği Askeri Personeli üye devletlerin AB'nin kullanımına verdikleri ulusal ve çokuluslu güçlerin geliştirilmesine ve hazırlanmasına (egitim ve tatbikat dahil) da katkıda bulunmaktadır.⁷²

Avrupa Birliği Askeri Personeli'nin "AB'ye sağlanan, NATO merkezi dahil ulusal ve çokuluslu merkezler ile prosedürleri organize ve koordine ettiği" ve "AB/NATO prosedürlerinin kullanımı dahil AB'nin kriz yönetimi prosedürlerini programladığı, planladığı, yürüttüğü ve askeri yönünü değerlendirdiği" tanımı bu çerçevede AGSP'nin gerçekten işlevsel olmak üzere tasarlandığının bir göstergesidir.⁷³

Operasyon zamanlarında Avrupa Birliği Askeri Personeli'nin rolü daha da genişlemektedir. "Avrupa Birliği Askeri Komitesi yetkisinde çalışan Avrupa Birliği Askeri Personeli operasyonun askeri yönlerini devamlı olarak gözetir."⁷⁴ Dahası stratejik yönlendirmeden sorumlu Siyasi ve Güvenlik Komitesi açısından tavsiye rolü olan Avrupa Birliği Askeri Komitesi'ni desteklemek amacıyla görevli operasyon komutani ile koordineli olarak stratejik analizi yürütür." Siyasi ve operasyonel gelişmeler ışığında da, Avrupa Birliği Askeri Komitesi'ne, Siyasi ve Güvenlik

⁷¹ Rupp, op.cit., s. 36.

⁷² Ibid.

⁷³ Ibid.

⁷⁴ Helsinki Avrupa Konseyi Başkanlık Raporu, (Çevrimiçi), (<http://ue.eu.int/pesc/default.asp?lang=en>)

Komitesi'ne verilecek askeri tavsiyenin temelini teskil edecek şekilde yeni seçenekler sunar.⁷⁵

Avrupa Birliği Askeri Personeli kurumsal olarak Konsey Sekreterliği'nin Yüksek Temsilci'ye bağlı bölümüdür. Avrupa Birliği Askeri Personeli'ne, korgeneral rütbeli ve Avrupa Birliği Askeri Komitesi yetkisi altında çalışan Avrupa Birliği Askeri Personeli Genel Müdürlüğü başkanlık eder.

2.5.1.3. Başkanlık

Her altı ayda bir, üye devletlerden biri, Avrupa Birliği'nin başkanlığını üstlenir ve bu sıfatla, Avrupa Birliği Konseyi'ne, Bakanlar Konseyi'ne ve görüşmelerin hazırlanmasından sorumlu olan alt düzeydeki organlara (Coreper, Siyasi Güvenlik Komitesi, komiteler ve çalışma grupları) başkanlık eder. Dönem Başkanlığı, ivmeyi verir ve izlemeyi sağlar. Birlik adına üçüncü ülkeler ile siyasi diyalog yürüterek, ODGP konularında AB'yi temsil eder. ODGP kararlarının uygulanmasından sorumludur. Uluslararası kuruluşlarda ve uluslararası konferanslarda Birlik'in pozisyonunu ifade eder.⁷⁶

Hukuki ve siyasi karar verme sürecinin itici gücüdür. Tüm toplantıları düzenlemekten, başkanlığını yapmaktan ve zorlukların asılmasında karşılıklı tavizler bulunmasından sorumludur. Kararların oybirliğiyle alındığı ODGP'de bu çok önemli bir roldür.

ODGP konularında Birliği temsil eden Başkanlığa ODGP Yüksek Temsilcisi yardımcı olur. Ayrıca, Konsey gerekli gördüğü takdirde önemli siyasal sorunların çözümü için özel görevli atayabilir.

Ortak Disisleri ve Güvenlik Politikası'na giren konularda Birliği, Başkanlık temsil eder. Başkanlık, bu Başlık altında alınan kararların uygulanmasından sorumludur; bu sıfatla ilke olarak uluslararası organizasyon ve konferanslarda Birliğin tutumunu açıklar. Başkanlığa, Ortak Disisleri ve Güvenlik Politikası yüksek temsilcisi görevini

⁷⁵ Rupp, op.cit., s. 37.

⁷⁶ The Common Foreign and Security Policy, s.12.

üstlenecek olan Konsey Genel Sekreteri yardımcı olur. Komisyon, yukarıda belirtilen görevlere tamamen ortak edilir. Başkanlığa, eğer gerekirse, Başkanlığı devralacak bir sonraki üye devlet tarafından yardım edilir. Konsey, gerekli gördüğünde, belirli politika konularında yetkili özel bir temsilci atayabilir. (Amst. Ant. madde 18)

Dönem Başkanlığı'na bu görevlerinde yardım eden, Avrupa Komisyonu'nun ilgili Komiseri, Konsey Genel Sekreteri/ ODGP Yüksek Temsilcisi ve takip eden dönemde başkanlığı üstlenecek üye devlet, bu dört aktör, "Troika" adıyla anılırlar.

Topluluk'un dış ülkelerde temsilinden Komisyon delegasyonları sorumlu olsa da ODGP alanında bu görev Konsey Başkanlığı'ni temsilen Başkanlık'i elinde bulunduran ülkenin büyükelçisi aracılığıyla yürütülür. Komisyon delegasyonları ağı kimi zaman üye devletlerin kendi büyükelçilik ağlarından daha geniş olduğundan bazen AB'nin bir ülkedeki tek temsilcisi bu delegasyonlar olabilir. Bu onların AB'nin tümünü temsil rolünü daha da arttırmaktadır.⁷⁷

2.5.1.4. Avrupa Komisyonu

Avrupa Birliği Antlaşması, Avrupa Komisyonu'nun ODGP alanında yapılan çalışma ile tam bir bağlantı içinde olmasını öngörmektedir. Madde 27 (madde J.17): *"Komisyon, ortak dışişleri ve güvenlik politikası alanında yürütülen tüm çalışmalara tamamen ortak edilir."* Bu bağlantı, Komisyon'un öncü bir rol oynadığı Topluluk politikaları olan dış ekonomik ilişkiler, kalkınma işbirliği ve insani yardım konularıyla ODGP'nin uyumlu olmasını sağlamak için gereklidir.

Ancak, Topluluk politikalarında olduğunun aksine, Komisyon bu konuda tek girişim hakkına sahip değildir. Başkanlık, üye devletler veya Yüksek Temsilci de Dış Güvenlik Politikası konularını Konsey'de gündeme getirebilir ve Konsey'e girişimler sunabilir. Komisyon Başkanı, AB zirvesinde devlet veya hükümet başkanlarına katılır. Ayrıca Komisyon, Konsey'in ve ona bağlı hazırlayıcı organların toplantılarında ve üçüncü ülkelerle siyasi diyalogda yer alır.

⁷⁷ "AB Kurumlarının ODGP Sürecindeki Rolü" Güncel Haber, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası Özel Sayısı, Avrupa Komisyonu Türkiye Tem. Subat – Mart 2003 Güncel Haber'in Eki, s.4.

Yine Komisyon, herhangi bir üye devlet gibi Başkanlıktan Konsey'i olağanüstü toplantıya çağırmasını isteyebilir. Yükümlenilen işler için Politika Birimi'ne önerilerde bulunabilir.

Avrupa Komisyonu, Ortak Dis ve Güvenlik Politikası ODGP'na geniş anlamda iki alanda katkıda bulunmaktadır. İlk olarak ODGP'de anlasma özelinde bir role sahiptir. Anlasma, Komisyon'un ODGP çalışmalarıyla "bütünüyle ilişkili" olmasını gerektiriyor. Bu çerçevede Komisyon üye devletlerle aynı şekilde politika girişiminde bulunma, ODGP bütçe kaleminin idaresi gibi rolleri üstlenmiş durumda. Buna ek olarak Komisyon'un Avrupa Topluluğu alanlarının tümüne dair bir dış temsilcilik rolü bulunuyor. Bu anlamda Komisyon hem Brüksel'de politika oluşturma, hem de geniş temsilcilik ağıyla tüm dünyada Avrupa Birliği çıkarlarını temsil etme konularında çift sorumluluğa sahiptir. Komisyon, ayrıca Konsey ile birlikte Birlik'in dış ilişkiler, güvenlik, ekonomi ve kalkınma politikaları gibi dış faaliyetlerinin tutarlılığının sağlanmasından da sorumludur.⁷⁸

Başkanlık gibi, Komisyon da, ODGP ile ilgili gelişmeler konusunda Avrupa Parlamentosu'na bilgi verir.

Her üye devlet veya Komisyon, Ortak Disleri ve Güvenlik Politikası'na ilişkin herhangi bir soruyu Konsey'e iletebilir ve Konsey'e öneriler sunabilir. Hızlı karar alınması gereken konularda, Başkanlık, kendi istegiyle veya Komisyon'un veya bir üye devletin talebiyle, kırk sekiz saat içinde veya acil durumlarda daha kısa bir zaman içinde bir Konsey'i olağanüstü toplantıya çağırır. (Amst. Ant.madde 22)

Nadiren uygulanan bu madde hükmü, ancak 11 Eylül 2001'de, ABD'de Dünya Ticaret Merkezi ve Pentagon'a saldırılar sonucunda uygulanmış ve Konsey bu gündemle olağanüstü toplantıya çağırılmıştır.

Komisyon, ODGP konularında tamamen aktif rol aldığı gibi, Birliği temsil görevinde ve uluslararası düzeydeki tüm etkinliklerinde AB Başkanlığı'nın çalışmalarına da katılır. Gerektiğinde, bir sonraki Dönem Başkanlığı'ni üstlenecek üye devlet de görev basındaki Dönem Başkanlığı ile birlikte çalışır.

⁷⁸ Ibid.

Konsey ve Komisyon, AB'nin dis faaliyetlerinin bir bütün olarak güvenlik, ekonomi ve kalkinma politikalariyla uygun olmasindan birlikte sorumludur.

2.5.1.5. Avrupa Parlamentosu

Baskanlik, ortak disisleri ve güvenlik politikasinin temel yönleri ve temel tercihleri hakkında Avrupa Parlamentosu'na danisir ve Avrupa Parlamentosu'nun görüşlerinin usulüne uygun olarak dikkate alınmasini saglar. Avrupa Parlamentosu, Toplulugun dis politika ve güvenlik politikasinin gelismesi hakkında düzenli olarak Baskanlik ve Komisyon tarafından bilgilendirilir. Ayrica, Konsey'e sorular sorabilir veya tavsiyelerde bulunabilir, Ortak Disisleri ve Güvenlik Politikasi'nin uygulanmasinin gelisimi hakkında yıllık görüşme açar. (Amst. Ant.madde 21)

Üye ülkeler arasında sistematik bir isbirligi zorunludur. Sistematik isbirliginin gelismesi için ODGP hükümleri içinde birçok iletisim kanali gelistirilmistir. Bu hükümler hem kurumsal yapı içinde iletisimin saglanması özellikle Parlamento'nun ODGP konusunda etkin olması hem de demokratik eksikligin giderilmesi için düzenlenen hükümlerdir. Ancak burada Parlamentonun yetkilerinin sinirli bir yetkiye sahip oldugunu kabul etmek gerekir. Hatta bu yetki sadece bilgilendirme ve öneride bulunma ile kisitli olmasindan dolayı demokratik eksikligin giderilmesine yönelik atilan bir adimdir.⁷⁹

Bu konuda Komisyon ve Baskanlik AP ile isbirligi konusunda isteklidir. Baskanlik AP'nin Disisleri, İnsan Haklari ve Savunma Politikasi Komitesi önünde AP'ye son gelismeler hakkında bilgi vermeyi ve sorulari yanitlamayi aliskanlik haline getirmiştir. Bunlara ek olarak, Avrupa Parlamentosu'nun Disisleri ve Kalkinma Komitesi de düzenli olarak ODGP'nin farklı boyutlari ile ilgili tartismalar düzenlemektedir. Bu tartismalar ve oturumlarda Komisyon ve Baskanlik tarafından verilen bilgilerin Antlasma'da ortaya koyulan ve öngörülenlerden daha kapsamlı oldugunu belirtmek gerekir.⁸⁰

⁷⁹ Özcan, loc.cit

⁸⁰ Rupp, op.cit, s. 25.

Dis politika, tarihsel olarak belli bir ölçüye kadar sürekli yürütmenin münhasir yetkisinde kalmis ve hiçbir zaman parlamentolar tarafından gerçek bir sekilde kontrol edilememistir. Bu baglamda, AP'nin de diger AB üye devletlerinin ulusal parlamentolari gibi anayasal açıdan iyi veya kötü esit bir sekilde hareket ettigi söylenebilir.⁸¹

2.5.1.6. Üye Devletler

Avrupa Birliği Ortak Disisleri ve Güvenlik Politikasi, üye devletler tarafından çekincesiz, sadakat ve karsilikli dayanisma içinde aktif bir biçimde desteklenmek durumundadir. Ayrica üye devletler, karsilikli siyasal dayanismalarini kuvvetlendirmek ve gelistirmek amaciyla isbirligi yaparken; Birlik çıkarlarına ters düşecek ya da uluslararası iliskilerde onun etkinligini kiracak her türlü davranistan kaçınacaklardır.

Üye devletler, uluslararası örgüt ve konferanslarda eylemlerinin esgüdümünü saglar; ortak tutumlari savunur; üye devletlerin tümünün katilmadigi uluslararası kurulus ve konferanslarda, katılan devletler ortak tutumlari destekler. Ayrica, tüm üye devletlerin katilmadigi uluslararası kuruluslarda veya uluslararası konferanslarda, temsil edilen üye devletler, edilmeyenleri ortak çıkar konularından haberdar eder. Ayni zamanda Birlesmis Milletler Güvenlik Konseyi üyesi olan üye devletler birlikte hareket ederek, diger üye devletleri tamamen bilgilendirir. Güvenlik Konseyi'nin daimi üyesi olan üye devletler, görevlerini icra ederken, Birlesmis Milletler Sarti'nin hükümleri çerçevesindeki sorumluluklarına zarar vermeksizin, Birliğin tutumlarini ve çıkarlarini savunmayi temin eder.”(Amst. Ant. Mad.16)

Her üye devlet, ODGP ile ilgili herhangi bir konuyu Konsey’de gündeme getirebilir ve Konsey’e öneriler sunabilir.

Üçüncü ülkelerdeki ve uluslararası konferanslardaki üye devletlerin diplomatik ve konsolosluk heyeti ve Komisyon delegeleri ve onların uluslararası kuruluslardaki temsilcileri, Konsey tarafından kabul edilen ortak tutumlara ve ortak eylemlere

⁸¹ Ibid.

uyulduğunu ve yürürlüğe konulduğunu temin etmek üzere işbirliği yaparlar. (Amst. Ant.madde 20)

Üye devletler, kendi ulusal politikalarının ortak tutumlara uygun olmasını sağlarlar. Genel olarak Başkanlık tarafından savunulan bu ortak tutumlara uluslararası forumlarda destek verirler. Uluslararası kuruluşların ve konferansların görüşmelerine katılmayan başka üye devletlere, ortak çıkarları ilgilendiren bütün konularda bilgi verirler. Ayrıca, *“uyumlu ve birlesik eylemler aracılığıyla Birliğin etkisinin mümkün olan en etkin şekilde ortaya koyulmasını temin etmek için genel çıkarlara ilişkin herhangi bir dış politika ve güvenlik politikası konusu hakkında Konsey’de birbirlerini bilgilendirir ve danışmalarda bulunurlar.” Madde16*

Konsey Sekreterliği, Komisyon ve üye devletlerin baskentleri, mesaj alışverişini yapmalarına ve danışmalarda bulunmalarına imkan veren şifreli bir haberleşme sistemi yoluyla sürekli bağlantı içindedirler. Aday ülkeler de, şifreli bir bilgisayar şebekesi yoluyla Konsey Sekreterliği’ne bağlıdır.

2.5.1.7. Özel Temsilciler

Avrupa Birliği Antlaşması Konsey’e, belirli politika konularıyla ilgili olarak yetkili özel temsilciler görevlendirme olanaklarını vermektedir. Nice Antlaşması çerçevesinde, özel temsilciler nitelikli çoğunluk yöntemiyle atanırlar. Özel temsilciler, doğrudan doğruya, ODGP Yüksek Temsilcisi’ne karşı sorumludurlar. Birlik’in Orta Doğu, Afrika Büyük Göller Bölgesi ve Güneydoğu Avrupa İstikrar Paketi Koordinatörü ve Kıbrıs özel temsilcisi gibi özel temsilcileri görev yapmaktadır.

2.5.1.8. Avrupa Birliği’nin Yetkililer Düzeyinde Diğer Yapıları

Birliğin Ortak Dış Güvenlik Politikası kapsamında teknik, bilimsel, ve yönetim görevlerini başarmak için iki ajans kurulmuştur. Birincisi Paris’te kurulan Avrupa Birliği Güvenlik Çalışmaları Enstitüsü (Institute for Security Studies ISS) ve İspanya Terrojen’de kurulan Avrupa Birliği Uydu Merkezi (European Union Satellite Center EUSC) dir. İki ajans da önceden BAB’ın bir parçası olarak kurulmuşlardır. Daha sonra AB içine alınmışlardır.

1999 AB Köln Zirvesi'nde iki ajansin AB içine alınması kararlaştırılmıştır. 16 Temmuz 2001'de Genel İşler Konseyi'nde ise AB Güvenlik Araştırmaları Enstitüsü ile AB Uydu Merkezi kurulması için iki ortak eylem üzerine bir siyasi anlaşmaya varmışlardır. Bu husus Ocak 2002'de resmîleşmiş ve bunun sonucunda söz konusu iki ajans 2002'de faaliyete geçmiştirlerdir.⁸²

2.5.1.8.1. Avrupa Birliği Güvenlik Araştırmaları Enstitüsü

Baslıca güvenlik ve savunma sorunları üzerine araştırma ve tartışma AB için çok önemlidir. Avrupa Birliği Güvenlik Araştırmaları Enstitüsü, 20 Temmuz 2001'deki Konsey'in ortak eylemine dayanarak 1 Ocak 2002'de kuruldu. Enstitü, herhangi bir ulusal çıkarı savunmaz, temsil etmez, tam bir entelektüel bağımsızlık içerisinde çalışır. Amacı ortak bir Avrupa güvenlik kültürü oluşturmaktır.⁸³

ODGP ve özellikle AGSK'nin uygulanmasında yardımcı olması amacıyla kurulan Enstitü'nün verdiği seminerler, Birliğin analitik kapasitesini genişletmeye ve derinleştirmeye yöneliktir. Ayrıca, çeşitli enstitülerden oluşan uzmanların başkanlığında oluşan görev gücü periyodik olarak toplanır.⁸⁴

Bu kapsamda Enstitü, kendi inisiyatifi ile yada talep üzerine ilgili AB organları için raporlar, notlar ve çalışma dokümanları hazırlamaktadır. Disardan uzmanlarla da işbirliği içinde birifingler, tartışmalar hazırlar, ayrıca, ODGP konusunda AB Konseyi ve Yüksek Temsilci için analizler yapmak, 25 ülke ve aday ülkelerin karar vericileri, uzmanlar ve akademisyenleri sistematik olarak bir araya getirmek görevleri arasındadır.⁸⁵

İlgili alanlarda akademik araştırma ve analizler yaparak, AGSK'nin de içinde bulunduğu ODGP'ye katkı yapan Enstitü'nün faaliyetleri üzerine siyasi denetimi,

⁸² “Decentralized Bodies of the European Union Common Foreign and Security Policy” (18.05.2005) http://europa.eu.int/agencies_cfsp/index_en.htm (çevrimiçi)

⁸³ Council Joint Action of 20 July 2001 on the establishment of a European Union Institute for Security Studies, (2001/554/CFSP), (25.07.2001), (çevrimiçi) http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/I_20020010725en_00010004.pdf (05.05.2005)

⁸⁴ “European Security Institute”, (25.05.2005) (çevrimiçi) <http://www.iss-eu.org>

⁸⁵ “Decentralized Bodies of the European Union Common Foreign and Security Policy” (18.05.2005) http://europa.eu.int/agencies_cfsp/iss_en.htm (çevrimiçi)

Enstitünün entelektüel bağımsızlığına zarar vermeden, ODGP konusundaki sorumluluklarına uygun olarak Siyasi ve Güvenlik Komitesi yapar.⁸⁶

Enstitü, Avrupa ülkeleri, ABD ve Kanada arasındaki bütün güvenlik sorunları üzerine transatlantik diyalogu geliştirmek, Transatlantik diyalogun yılda iki defa ki tarafın uzmanlarının katılımıyla toplantılar yapılarak, geliştirilmesine çalışılır.

2.5.1.8.2. Avrupa Birliği Uydu Merkezi

Avrupa Birliği Uydu Merkezi (European Union Satellite Center-EUSC), İspanya'da Torrejon'da kurulan Batı Avrupa Birliği Uydu Merkezi'nin AB bünyesi içine alınmasıyla kuruldu. Alt yapısı BAB tarafından kurulan ABUM'un, temel görevi ODGP kapsamında AB karar alma mekanizmasını desteklemektir.

Özellikle AGSP konusunda çatışma önleme, barış yapmaya destek, insanların sebep olduğu felaketler ya da doğal afetlerde etkili insani yardım yapılması konularında uzaydan bilgi toplayarak önemli bir görev üstlenir.⁸⁷

2.5.1.8.3. Avrupa Savunma Ajansı

Avrupa Savunma Ajansı, AGSP'yi desteklemek ve kriz yönetimi alanında Avrupa savunma yeteneklerini geliştirme çabalarında üye ülkeleri desteklemek amacıyla Bakanlar Konseyi'nin 12 Temmuz 2004 tarihli ortak eylemi üzerine kurulmuştur.

Avrupa Savunma Ajansı, Konsey'e bağlı üçüncü ajanstır. Diğer iki ajans Torrejon'daki Uydu Merkezi ve Paris'teki Güvenlik Çalışmaları Enstitüsü'dür ve her ikisi de eskiden Batı Avrupa Birliği'ne bağlıydılar.

⁸⁶ **Council Joint Action of 20 July 2001 on the establishment of a European Union Institute for Security Studies**, (2001/554/CFSP), (çevrimiçi), (25.07.2001), http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/I_20020010725en_00010004.pdf (05.05.2005) (çevrimiçi)

⁸⁷ "Decentralized Bodies of the European Union Common Foreign and Security Policy" (18.05.2005) [Http://europa.eu.int/agencies_cfsp/eusc_en.htm](http://europa.eu.int/agencies_cfsp/eusc_en.htm)

Görevi “üye ülkelerin kriz yönetimi alanında Avrupa savunma yeteneklerini geliştirmek için yürüttükleri çabaları desteklemek ve Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası’nın (AGSP) bugünkü ve gelecekteki devamlılığını sağlamaktır.”

Ajans’a dört görev verilmiştir. Bu görevler savunma yeteneklerinin geliştirilmesi; silahlanma işbirliği; Avrupa savunma teknolojisi sanayi üssü ve savunma teçhizatı pazarı; ve araştırma ve teknolojiye işbirliğidir. Savunma yeteneklerini geliştirme; silahlanmada işbirliği; Avrupa savunma teknolojik ve endüstriyel tabanı ve savunma donanımı piyasası ve araştırma ve teknoloji alanlarında ajansın görevleri vardır. Bu görevlerin hepsinin amacı; Avrupa savunma performansını geliştirmektir.⁸⁸

AGSP’den ayrılan Danimarka hariç, AB üyesi devletlerin hepsi Ajans’a katılmaktadırlar. Fon mekanizması gayrisafi ulusal gelir üzerine kuruludur. Mevcut rakamlar çok büyük değildir. 2005 yılının bütçesi 20 milyon eurodur. Ajans, başkanlığını Javier Solana’nın yaptığı üyelerini savunma bakanlarının oluşturduğu bir Yönetim Kurulu tarafından yönetilir. Toplantılarda bazen ulusal silahlanma direktörleri, bazen araştırma ve teknoloji direktörleri bazen de yeteneklerin geliştirilmesinden sorumlu kişiler bulunacaktır.

Ayrıca, faaliyetlerine son verecek olan WEAG’in görevlerini de Avrupa Savunma Ajansı üstlenecektir. Türkiye’nin tam üye haklarına sahip olduğu WEAG’dan farklı olarak bu ajansın faaliyetlerine tam olarak engellenmiştir. “Norveç ve Türkiye gibi ülkelerin Ajans’ta neler olup bittiği hakkında fikir edinmek için Ajans’la bağlantılarının yapısını belirleyen idari düzenlemelerden yararlanabilecekleri” belirtilmiştir.⁸⁹

2.5.1.8.4. Avrupa Muhabirler Ağı

Bütün üye devletlerdeki Avrupa Muhabirler Ağı (Network of European Correspondent) ve Komisyon günlük ODGP işlerini koordine eder. Avrupa Konseyi’nin, ODGP konulu Genel İşler Konseyi’nin ve Siyasi ve Güvenlik Komitesi’nin toplantılarını birlikte hazırlarlar.

⁸⁸ “European DefenceAgency”(çevrimiçi)

http://ue.eu.int/cms3_fo/showpage.asp?id=277&lang=EN&mode=g (09.06.2005)

⁸⁹ “European DefenceAgency”(çevrimiçi) http://ue.eu.int/cms3_fo/showpage.asp?id=277&lang=EN&mode=g (09.06.2005)

Komisyon, Sekreteryâ ve üye devletler arasında devam eden mesaj değişimine olanak veren COREU (Correspondance Européenne) telex ağı vasıtasıyla ODGP konularında günlük ilişki kurulmasını sağlar.

2.5.1.8.5. Relex Danışmanları

ODGP kapsamında yapılan tekliflerin kurumsal, hukuki ve mali unsurlarını inceler. COREPER'in ortak eylemlere ilişkin çalışmalarını hazırlar ve sütunlar arasındaki uyumu sağlar. Avrupa Komisyonu, bu grubun aktif bir üyesidir.

2.5.1.8.6. ODGP Çalışma Grupları

Komisyon ve üye devletlerden gelen uzmanlardan oluşan çalışma grupları, toplantılarını görevsel (terörizm, uyusturucu, BM sorunları vb) ve coğrafik olarak (Afrika, Latin America vb.) yapar. ODGP aktörlerinin olanak ve politika seçeneklerini inceler.

2.5.1.8.7. Siyasi Askeri Grup

Komisyon içerisinde ODGP çerçevesinde bütün tekliflerin siyasi ve askeri yönlerini incelemekle görevlidir.

2.5.1.8.8. Kriz Yönetiminin Sivil Unsurları Komitesi

Askeri olmayan kriz yönetiminin çatışma önleme gibi siyasi yönleri üzerinde tavsiyelerde bulunur. ODGP için belirli hedeflerin islemesine öncelikler verir. Hukukun üstünlüğünün güçlendirilmesi alanında belirlediği hedeflere ulaşılması yönünde çalışmalarda yapmaktadır.

2.5.2. Ortak Dis ve Güvenlik Politikası'nın Araçları

Antlasma'da Topluluk politikaları için kullanılan “yönergeler” veya “yönetmelikler” gibi araçlar ODGP alanında kullanılmaz. ODGP'nin araçları ortak tutumlar, ortak eylemler, ortak stratejiler, kararlar ve uluslararası anlaşmalardır. Deklarasyonlar ve üçüncü ülkelerle temaslar da, ODGP için önemli diplomatik araçlar olmaya devam etmektedir.

ODGP'nin bu amaçlarını gerçekleştirmek üzere Birliğin kendi için oluşturduğu araçlar madde 12 (madde J.2)de yer almaktadır. Buna göre Birlik;

- 1. ortak dışisleri ve güvenlik politikasının ilkelerini ve bu politika için genel yönlendirici ilkeleri tanımlar;*
 - 2. ortak stratejiler üzerine karar vererek;*
 - 3. ortak eylemler uygulayarak;*
 - 4. ortak tutum benimseyerek;*
- politikayı uygularken üye devletler arasındaki düzenli işbirliğini geliştirir.*

2.5.2.1. Ortak Stratejiler

Ortak Stratejiler, Birliği ilgilendiren belli bir ortak dışisleri ve güvenlik politikası konusu veya bölgesine yönelik olarak AB'nin izleyeceği politikaya ilişkin oldukça kapsamlı politika çerçeveleridir. Üye devletlerin önemli çıkarlara sahip oldukları alanlarda, Konsey'in bir tavsiyesi üzerine, Avrupa Birliği Konseyi (“zirve”) tarafından ortak stratejiler kararlaştırılır. Her strateji, amaçlarını, süresini ve Birlik ile üye devletler tarafından temin edilmesi gereken kaynakları belirtir. Konsey, bu stratejileri, özellikle ortak eylemler ve ortak pozisyonlar kabul ederek uygular. Ortak eylemler ve ortak pozisyonlar, nitelikli çoğunluk yöntemiyle kabul edilir. (Askeri veya savunmaya ilişkin içermeleri olan konularda nitelikli çoğunluk yöntemi uygulanmaz. Bu konulardaki kararlar daima oybirliğiyle alınır.) Bir Konsey üyesi, önemli ulusal politika nedenleriyle, böyle bir karara karşı çıkmak isterse, Bakanlar Konseyi AB Konseyi'ne başvurabilir ve AB Konseyi, konuyu oybirliği temelinde çözüme bağlar.

Ortak Strateji Amsterdam Antlasmasi ile ODGP alanında kullanılmaya baslanan araçlardan birisidir. ABA yeni 13. maddesine göre, Avrupa Birliği Konseyi, üye devletlerin önemli ortak çıkarlara sahip oldukları alanlarda Birlik tarafından uygulanan ortak stratejiler üzerinde oybirliğiyle karar verir.⁹⁰ Üye devletlerin önemli ortak çıkarlara sahip oldukları alanlarda Avrupa Konseyi, Birlik tarafından uygulanmak üzere ortak stratejiler üzerinde karar alır. Ortak stratejiler, amaçlarını, süresini ve Birlik ile üye devletler tarafından temin edilmesi gereken kaynakları belirtir. Konsey, Avrupa Konseyine ortak stratejileri tavsiye eder ve stratejileri, özellikle ortak eylemler ve ortak pozisyonlar kabul ederek uygular.

Nice Antlasmasi ile getirilen değişiklikler sonrasında yürürlüğe giren değiştirilmiş ABA'nın 13. maddesinin 2. paragrafi itibarıyla AB Konseyi, üye devletlerin önemli ortak çıkarlarının olduğu alanlarda AB tarafından uygulamaya konulacak veya yürütülecek ortak stratejileri de kararlaştırmak üzere yetkilendirilmiştir. Bu stratejilerin bağlayıcı olabilmesi için, AB Bakanlar Konseyi tarafından ortak eylem yada tutuma dönüştürülmesi gerekmektedir.

AB Konseyi tarafından oluşturulan ilk strateji ise, 21-22 Haziran 1993 tarihlerinde Köln'de yapılan, AB'nin Rusya Federasyonu ile ilişkilerinin düzenlenmesine yöneliktir. Ayrıca, Ukrayna, Akdeniz ve Orta Dogu Barış Süreci ile ilgili stratejiler kabul edilmiştir.

2.5.2.2. Ortak Tutumlar

Ortak tutum, AB'nin farklı bir sorun karşısındaki ortak yaklaşımını tanımlamak için kullanılmıştır. Ortak tutum; belli bir bölgeye veya konuya ilişkin herhangi bir sorun hakkında Avrupa Birliği'nin yaklaşımını göstermek üzere Bakanlar Konseyi tarafından belirlenir. Üye devletler, ulusal politikalarının ortak tutum ile uyumlu olmalarını sağlarlar. Konsey, örneğin üçüncü bir ülke ile ilgili olarak veya bir uluslararası konferansta, Birlik'in belirli bir coğrafi veya tematik konuya yönelik

⁹⁰ The Common Foreign and Security Policy, op.cit., s.11.

yaklasimini tanımlayan ortak pozisyonlar kabul edebilir. Üye devletler, kendi ulusal politikalarının ortak pozisyon ile uyumlu olmasını sağlamak ve bu tutumu desteklemek durumundadırlar.

AB Antlaşmasının 15. maddesinde düzenlenen Ortak Tutumlar ODGP kapsamında işbirliğini daha sistemli bir hale getirmek ve koordinasyonu geliştirmek için oluşturulmuştur. *“Madde 15 (maddeJ.5): Konsey ortak tutumlar belirler. Ortak tutumlar, Birliğin coğrafik veya tematik nitelikteki belirli bir konuya yaklaşımını tanımlar. Üye devletler kendi politikalarını ortak tutumlara uygunluğunu sağlarlar.”* Ortak tutumun kabulü, normalde ortak stratejinin kabulü ve Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen genel kurallar ve prensiplere ilişkin karara tabidir. Bu çerçevede, Birliğin belli bir coğrafya yada konuya yaklaşımını içeren ortak tutumlar, Bakanlar Konseyi tarafından tanımlanır.

Üye ülkeler Konsey’de oybirliği ile alınan ortak tutumlara uymak ve bu ortak tutumları desteklemekle yükümlüdürler. Üçüncü bir ülkeyle ilgili olarak veya bir uluslararası konferansta, Birliğin belirli bir coğrafi veya tematik konuya yönelik yaklaşımını tanımlayan ortak tutumlar kabul edebilir.⁹¹

Antlaşma, ortak eylem ile ortak tutum arasındaki farkın ne olduğuna dair herhangi bir açıklık getirmemektedir. Örneğin AB’nin belli bir ülkeye diplomatik müdahalesi, ortak bir tutum sonucudur, ancak bu ülkeye karşı uygulanacak yaptırımlar (Kosova krizi sırasında Yugoslav Hava Yolları’nın inis haklarının geri çekilmesi gibi) ortak eylem yoluyla gerçekleştirilmektedir. Avrupa Birliği Antlaşması’nın J.2.(2). Maddesine göre; üye devletlerin uluslararası konferanslarda ve uluslararası kurumlar içinde Birliğin ortak pozisyonlarını desteklemekleri gerekmektedir. Üye devletlere getirilen bu yükümlülüklerin, bazı üye devletlerce ihlal edilmesi halinde uygulanacak olan hukuksal yaptırım mekanizmasının somut bir şekilde düzenlenmemiş olması önemli bir eksikliktir.

⁹¹ Rupp,op.cit. s. 19.

2.4.2.3. Ortak Eylemler

Ortak eylemler, AB'nin harekate yönelik eyleminin gerekli görüldüğü durumlarda üye ülkeleri ilgilendiren bağlayıcı hukuksal metinlerdir.⁹² Baris antlaşmaları ile kurulmuş yapılara katılım ve insani yardımda bulunma gibi faaliyetler ortak eylemler arasında sayılmaktadır. Konsey, operasyonel eylem gerektiren bazı durumlarda, Avrupa Birliği'nin üye devletlerini bağlayan ortak eylemler kabul eder. Her eylemin amaçları, kapsamı, Birlik'e bu amaçla verilecek araçlar, eylemin uygulanma koşulları ve (gerekirse) süresi belirtilir.

Madde 14 1. Konsey, ortak eylemler benimser. Birlik tarafından faal bir eylem gerekli addedildiği durumlarda, ortak eylemler belirli durumlara yönlendirilir. Bu ortak eylemler; amaçlarını, kapsamlarını, Birlik tarafından kullanılma yollarını ve eğer gerekirse, sürelerini ve yürürlüğe girmeleri için koşulları belirler.

2.Ortak eyleme konu olan bir sorun üzerinde önemli etkisi olan durumlarda bir değişiklik olursa, Konsey, bu eylemin ilkelerini ve amaçlarını tekrar gözden geçirir ve gerekli kararları alır. Konsey harekete geçmediği sürece, ortak eylemler durur.

- 1. Ortak eylemler üye devletleri, aldıkları tutum çerçevesinde ve eylemleri sırasında bağlar.*
- 2. Konsey, Komisyon'dan, ortak bir eylemin uygulanmasını temin etmek için, ortak disisleri ve güvenlik politikasına ilişkin her uygun önerileri sunmasını talep edebilir.*
- 3. Bir ulusal tutum belirlenmesine veya ortak eylem uyarınca ulusal eyleme ilişkin bir plan olması halinde, Konsey'de eğer gerekliyse ön danismaların yapılabilmesi için zamanında bilgi verilir. Yalnızca Konsey kararlarının bir ulusal hukuka aktarılmasına ilişkin önlemler söz konusu olduğunda, ön bilgi sunma zorunluluğu uygulanmaz.*
- 4. Durumdaki değişikliklerden kaynaklanan zorunlu ihtiyaç hallerinde ve Konsey kararı uygulanmadığında, Üye Devletler, ortak eylemin genel amaçlarını göz önüne*

⁹² Özdemir, op.cit., s.10.

alarak acilen gerekli önlemleri alabilir. İlgili üye devlet, bu önlemlerden Konsey'i haberdar eder.

Ortak eylemin yürürlüğe konulmasında herhangi bir önemli zorluk varsa üye devlet, bu zorlukları, bunları tartışacak ve uygun çözümler arayacak olan Konsey'e iletir. Bu çözümler, ortak eylemin amaçlarına aykiri olamaz veya etkinliğini zedeleyemez”

ODGP'ye ilişkin maddeler ortak eylem belirleme kararını alan kurumun Bakanlar Konseyi olduğunu belirtmektedir. Bir bakıma Konsey; Avrupa Konseyi tarafından tanımlanan genel kuralların ve ortak stratejilerin sonucu olarak, hem ortak tutum hem de ortak eylemi tanımlamaktadır. Ortak stratejilerin aksine, ortak eylemin Birlik tarafından operasyonel eylemin gerekli görüleceği belli durumlara yönelik olması nedeniyle çok daha açık ve net olması gerekmektedir. Bir başka deyişle ortak eylemler, amaçlarını, kapsamalarını, Birliğin kullanımı için hazır olacak araçları, zamanı ve uygulama koşullarını ortaya koymak durumundadır.⁹³

Ortak eylemler, üye devletlerin ulusal dış politikaları için bir ortak zemin hazırlamakla sınırlı kalmayıp, uluslar arası alanda ortak bir Birlik yaklaşımı için temel oluşturmaktadır. Birlik, Eski Yugoslavya'daki iç savaşa müdahale etmek amacıyla ortak eylemlerde bulunmuştur.

Ortak eylemler, Bakanlar Konseyi tarafından saptanır. Bunlar, genellikle Avrupa Birliği'nin müdahalesini gerektirecek spesifik durumlarla ilgilidir. Amacı, kapsamı süresi ve uygulama için Avrupa Birliği emrine verilen araçların nitelik ve miktarı önceden belirlenmektedir.

Ortak eylemin konusuyla ilgili konjonktürel bir değişikliğin olması durumunda, Konsey, söz konusu eylemin temel ilke ve hedeflerini gözden geçirerek gerekli kararları alır. Konsey karar almadığı sürece ortak eylem geçerlidir.

Konsey, ortak eylemlerin etkin biçimde uygulanabilmesi amacıyla, Komisyon'dan ODGP'ye ilişkin öneriler geliştirmesini talep edebilir. Ortak eylem çerçevesinde planlanan ulusal düzeydeki yaklaşım ve önlemler Konsey'de yapılacak oylama için

⁹³ Rupp, loc.cit., s. 19.

önceden bildirilmek durumundadır. Konsey kararlarının doğrudan üye ülkelerde uygulanması şeklindeki önlemlerin bildirilme zorunluluğu yoktur.

Uluslararası gelişmelerin ivedi bir önlemi gerektirdiği durumlarda, eğer daha önce alınmış bir Konsey kararı mevcut değilse, üye devletler, ortak eylemin genel amaçlarını göz önünde tutarak, gereken ivedi önlemi alırlar.

Antlaşma, AB'nin üye devletlerden karşılıklı dayanışma ve danışma içinde olmasını, uyumlu ve birbirine yakın eylemlerle Birlik gücünün etkin şekilde kullanımının sağlanmasını beklediğini de göstermektedir. Bu bağlamda eylem, diplomatik seviyede bir hareket ve üye devletlerin diğer olası tüm faaliyetleri anlamına gelmektedir.⁹⁴

AB'nin operasyonel karaktere sahip bir eylemin gerekli olduğunun sabit görüldüğü kimi durumlarda, AB Bakanlar Konseyi tarafından alınan ortak eylem kararları benimsenebilmektedir. AB Bakanlar Konseyi tarafından alınan ortak eylem kararları ABA'nın 14. maddesinin 1. paragrafı itibarıyla ortak eylem çerçevesinde AB'nin emrine verilecek araçları, ortak eylemin kapsamını, amaçlarını ve gerekli hallerde sürelerini belirlemektedir. Bu bağlamda ortak eylemler, üye devletlerin ulusal dış politikaları için ortak bir zemin oluşturma yönünde, uluslararası düzeyde ortak bir Birlik yaklaşımı yaratma amacı da taşımaktadır. Zira, ABA'nın 20. maddesinde AB üyesi devletlerin üçüncü devletlerdeki ve uluslararası örgütler nezdindeki konsolosluk ve diplomatik temsilcileri ile Komisyon delegasyonu, AB Bakanlar Konseyi tarafından karara bağlanan ortak eylemlerin uygulanması ve bunlara uyulmasını sağlamak için işbirliği yapmakla yükümlüdürler.⁹⁵

Alınan ilk eylem kararı, BAB'dan yararlanarak gerçekleştirilen, eki Yugoslavya iç savaşı sırasında Mostar kenti'nde iç güvenliği sağlamak ve yerel polis gücünü yetistirmek olmuştur.

⁹⁴ Ibid, s. 20.

⁹⁵ Özdağ, Genç, op.cit., s.151

Ortak eylemin uygulanmasi sirasinda büyük güçlükle karsilasan bir  ye devlet, Konsey'e basvurur. Konsey konu hakkında g r sme ve danismalarda bulunarak, ortak eylemin amaçlarına ters d smeyecek ve etkisini kirmayacak uygun     mleri arastirir.

Ortak eylemin konusunu ilgilendiren olayda karari etkileyen sartlarda meydana gelen önemli degisikliklerin ortaya  ikmasi durumunda, Konsey, ortak eylemin prensip ve amaçlarını gözden geçirerek gerekli kararlari alir. Konsey bu konuda bir karar almadigi sürece ortak eylem ge erligini sürdürmeye devam edecektir. Konsey ODGP ile ilgili alanlardaki ortak eylemin uygulanmasina yönelik olarak Komisyon'dan uygun teklif sunmasini talep edebilir.

2.5.2.4. Uluslararası Antlasmalar

ODGP'nin kapsadigi alanda bir veya daha çok devlet veya uluslararası kurulus ile bir anlasma yapilmasi gerekiyor ise, Konsey, müzakerelere girmesi için Baskanliga yetki verebilir. Bu müzakereler sirasinda, Genel Sekreterlik ve gerekirse, Komisyon Baskanliga yardim ederler. Daha sonra antlasmalar, Baskanligin tavsiyesi üzerine, oybirligiyle hareket eden Konsey tarafından bagitlanir.

Ancak, Antlasma'ya göre, Konsey'deki temsilcisi kendi anayasal prosedürünün gereklerine uymak zorunda oldugunu bildiren bir  ye devlet, anlasma ile bagli olmayacaktır. Konsey'in öteki  yeleri, anlasmanın kendileri bakımından geçici olarak geçerli olacagina karar verebilirler. Ayrica, Antlasma'ya ilisik bir deklarasyonda, böyle bir anlasmanın  ye devletlerden Avrupa Birligi'ne herhangi bir yetki transferini ihtiva edemeyecegi öngörülür. Nice Antlasmasi, bu alanda karar alma kurallarini tanimlayacak ve bu türden antlasmaların Birlik kurumlari üzerinde baglayici olduklarini belirtecektir.

22 Aralik 2000 tarihinde kabul edilen, Yugoslavya Federal Cumhuriyeti'nde Birlik Izleme Misyonu'na iliskin ortak eylemde, bu misyonun operasyonlarının tabi olacagi düzenlemelerin uluslararası antlasmalarda tarif edilecegi öngörülmektedir. Bu, ODGP basligi altinda Avrupa Birligi tarafından yapilacak ilk uluslararası anlasma olabilir.

“ABIM” (Avrupa Birligi Izleme Misyonu) olarak anilan bu izleme misyonu, sinirlarin izlenmesine, inter-etnik konulara ve siginmacilarin d n s ne özel dikkat

göstererek, Batı Balkanlar’da siyasi ve güvenlik gelişmelerini izleyen gözlemcilerden oluşmaktadır. Yüksek Temsilci, misyonun görevlerinin tanımlanması, işleyişine nezaret edilmesi ve faaliyetleri konusunda Konsey’e bilgi verilmesi bakımından büyük bir rol oynamaktadır.

2.5.2.5. Deklarasyonlar

Deklarasyonlar, üçüncü bir ülke veya bir uluslararası sorun karşısında Avrupa Birliği’nin bir pozisyonu, isteği veya beklentisini ilan ederler. Bu esnek araç, dünyanın belirli bir yerindeki ani olaylara hızla tepki gösterilmesini ve Birlik’in bakış açisinin bildirilmesini mümkün kılmaktadır. Konsey uluslararası bir konu üzerinde toplanıp bir pozisyon kabul ettiğinde “Avrupa Birliği Deklarasyonu”, Konsey toplanmadığında ise “Avrupa Birliği adına Başkanlık Deklarasyonu” adını alır.

2.5.2.6. Üçüncü Ülkelerle Temaslar

Üçüncü ülkelerle temaslar, esas olarak, “siyasi diyalog” toplantıları ve diplomatik girişimler (“demarşlar”) yoluyla gerçekleşir. Avrupa Birliği, uluslararası politika konularında çok sayıda ülkeyle veya ülke grubuyla siyasi diyalog yürütür. Her yıl 200’den fazla olan bu toplantılar bütün düzeylerde yapılır: Devlet Başkanları, Bakanlar, Siyasi Direktörler, kıdemli memurlar ve uzmanlar, Avrupa Birliği, bu toplantılarda, (ODGP Yüksek Temsilcisi’nin yardımıyla) Başkanlık tarafından, veya Başkanlığın talebi üzerine yalnızca Yüksek Temsilci tarafından veya Troyka (ODGP Yüksek Temsilcisi’nin yardım ettiği Başkanlık, Komisyon ve, uygun hallerde, bir sonraki dönem Başkanlığı) tarafından veya (sınırlı sayıda hallerde) üye devletlerin delegeleri ve Komisyon temsilcisi tarafından temsil edilebilir. Diplomatik girişimler ise, gizli nitelikte olup, Avrupa Birliği adına Başkanlık veya Troyka tarafından üçüncü ülkeler nezdinde yapılır. Bunların amacı, genel olarak, söz konusu devlet ile, insan hakları, demokrasi veya insani eylemle ilgili konuları çözüme bağlamaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AB'NİN AVRUPA GÜVENLİK ve SAVUNMA POLİTİKASI YARATMA ÇABALARI

3.1. AB'nin Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası Oluşturma Çabaları

Soguk Savas dönemi boyunca Avrupa güvenliği NATO tarafından üstlendiğinden, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası oluşturma çabaları ancak, 80'lerde Soguk Savas'ın gerilimlerinin azalmaya başladığı dönemlerde filizlenmeye başlayabilmistir. 1984 yılındaki BAB'ın yeniden faaliyete geçirilmesine kadar uzanır.

3.1.1. Roma Bildirisi ile BAB'ın Yeniden Faaliyete Geçirilmesi

80'lere kadar gerek AT, gerek ASI bünyesinde savunma ve güvenlik konularında bir bütünleşme sağlanamamıştır. 1980'li yıllarda Alman-Fransız işbirliği çerçevesinde yeniden canlandırılmasına karar verilmeye kadar BAB, NATO'nun gölgesinde kalarak Batı Avrupa'nın güvenliğini söz konusu kuruma devretmiştir. Yalnızca Silahları Kontrol Ajansı ve Silahlanmayı Durdurma Komitesi çalışmalarına devam etti. ASI'nin güvenlik ve savunma alanına el atması, Avrupa Birliği'nin kurulması amacıyla Alman Disisleri Bakanı Gencher İtalya Disisleri Bakanı Colombo'nun 17 Kasım 1981'de başlattıkları teşebbüsün bir devamı olarak, 17-19 Haziran 1983 tarihlerinde Stuttgart'da toplanan Avrupa Konseyi aynı amaçla yayınladığı Stuttgart Bildirisi ile olmuş; bu bildiride bile güvenliğin askeri yönüyle değil, sadece siyasi ve ekonomik yönleriyle sınırlı kalmıştır.

BAB'ın harekete geçirilmesi konusu gündeme geldiğinde, Almanya, BAB'ın yeniden canlandırılması konusunda isteksiz davrandı. Çünkü, Degistirilmiş Brüksel Antlaşması belirli alanlarda Alman silah üretimini sınırlamıştı. Söz konusu anlaşmanın

silahlanmayi kontrol mekanizmasinin kaldırilmasi durumunda BAB'in yeniden canlandırilmasini kabul edeceğini bildirmiştir.

Ancak, 1984 yili BAB tarihinde önemli dönüm noktalarından birini oluşturmıştır. 26-27 Ekim 1984 tarihleri arasında BAB Antlaşması'nın 30. yıldönümü sebebiyle Roma'da bir araya gelen BAB Disisleri ve Savunma Bakanlari, BAB'in yeniden canlandırilmasini öngören Roma Deklarasyonu'nu yayınlayarak, BAB üyesi ülkelerin Disisleri ve Savunma Bakanlari'nin yılda iki kez bir araya gelmelerini kararlarmış ve BAB tekrar faal hale getirilmiştir.

Konsey'de savunma bakanlariinin temsil edilmesi getirilen bir yenilikti. Ayrıca, Almanya'nın belirli silahlarının üretimi ile ilgili sınırlamalar üzerine Alman-Fransız pazarlığı sonucunda Konsey, ACA'nın izleme görevleri kaldırıldı. ¹

27 Ekim 1984 tarihli Roma Deklarasyonu ile Avrupa güvenlik kimliğinin tanımı ve üyelerinin savunma politikalarının uyumlaştırılması üzerinde durulmuştur. Bunun yanı sıra, BAB ile NATO arasında güvenlik alanında daha fazla işbirliği sağlanması kararlarmıştır. Bu bağlamda, BAB'in daha işlevsel hale gelmesinin yalnızca Batı Avrupa'nın güvenliğinde değil aynı zamanda NATO'nun tüm üyelerinin ortak savunmalarında iyilesmeye neden olacağı vurgulanmış ve Avrupa'nın ve dünyanın diğer sorunlu bölgelerine müdahale olasılığına da değinilmiştir.

Roma Bildirisi'nde ayrıca Kuzey Atlantik alanında güvenliğin bölünmez olduğu vurgulanmış ve Türkiye gibi BAB'a üye olmayan diğer müttefiklerle yakın bir işbirliğinin altı çizilmiştir. Bu çerçevede, BAB'in yeniden aktif hale getirilmesi için iki temel hedef belirlenmiştir; ilk olarak barışın korunması, savunmanın güçlendirilmesi ve istikrarın sağlanması amacıyla işbirliğinin artırılarak BAB'in daha olumlu bir şekilde kullanılmasının tesviki; ikinci olarak da, Avrupa'da yeterli bir askeri gücün korunması ve siyasi dayanışmanın ve işbirliğinin artırılmasıdır. ²

¹ Askin Çakmak, "European Security and Defence Identity", METU, High Licence, (Dan: Hüseyin Bağci) December 2001, s.14.

² Burak Özdemir, Avrupa'nın Güvenlik ve Savunma Yapısı ve Türkiye İKV Yayını, No:171, İstanbul, Ekim 2002,s.7.

BAB'in, 1984 Roma Deklarasyonu ile yeniden canlandırılmasının ardındaki nedenlerden biri, Batı Avrupa ülkelerinin ekonomik, sosyal ve askeri açılardan belli bir aşamaya gelmiş olmaları ve savunmalarını, ABD merkezli bir oluşumdan kurtarıp, Avrupa merkezli bir yapıya kavuşturmak istemeleridir. Bu yaklaşımın diğer bir nedeni ise, Soğuk Savaş ortamındaki yumuşama ve Sovyetler Birliği'nde görülen köklü değişimdir. Avrupa, bu girişimle, ODGP oluşturma yönünde önemli bir adımı atmıştır.

Kurulduğundan beri NATO'nun gölgesinde kalan BAB, Roma Deklarasyonu ile uluslararası alanda rol üstlenmeye başlamıştır. Fransa'nın istediği şekilde Avrupa'nın savunmasıyla ilgili konuların NATO'nun dışında tartışılacağı ikinci forum olarak yeniden gündeme gelmiştir.³

3.1.2. Lahey Platformu

ABD'nin 1987 yılında Reykjavik'de Sovyetler Birliği ile yaptığı nükleer güçler hakkındaki anlaşmayı yaparken Avrupalı müttefiklerine danışmaması, AT üyelerinde rahatsızlığa yol açtı. Bunun üzerine BAB üyeleri Ekim 1987'de Lahey'deki Konsey toplantısında "Avrupa Güvenlik Çıkarları Platformu"nu desteklediler. Bu dokümanda ABD güçlerinin Avrupa'da bulunmasının devamı, nükleer caydırıcılık ihtiyacı, Avrupa bütünleşmesinin savunma ögesinin geliştirilmesinin kaçınılmaz olduğu vurgulanmıştır.

Batı Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi, 27 Ekim 1987 tarihinde "Avrupa Güvenlik Çıkarları Platformu"nu kabul ettikleri Lahey'de bir araya geldi. Avrupa'nın savunma alanında kendi kimliğini geliştirmesi amacı ve BAB'a bu kapsamda önemli bir rol verilmek istenmesi AGSP açısından önemli bir aşamadır.

Lahey Platformu, BAB'ın gelecekteki çalışma programı için genel prensipleri de ortaya koymuştur. *"Avrupa Tek senedi'ne uygun olarak bir Avrupa Birliği taahhüdümüzü yineliyoruz. Eminiz ki bütünleşmiş bir Avrupa'nın insani güvenlik ve savunma dahil edilmediği sürece tamamlanmamış olarak kalacaktır."* ifadesiyle Avrupa'nın bütünleşmesine bir savunma boyutu ekleme amacının altı çizilmiştir.

³ Hikmet Erdoğan, Avrupa'nın Geleceğinde Türkiye'nin Önemi ve NATO İttifakı, IQ sanat Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul, 2004, s. 73.

Avrupa’da savunma alanındaki bu çabalardan endiselenen ABD, bu olusumların NATO çatısı altında kendi kontrolünde yapılması için çalışmaya başlamıştır. Bu kapsamda, oluşturulan Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği (AGSK), NATO’nun 1994 Brüksel Antlaşması ile Avrupa’daki yeni savunma olusumuna verdiği isimdir. NATO, 1994’den itibaren gündemine aldığı AGSK konusunu, NATO içerisindeki bir faaliyet olarak tarif etmiş ve düzenlemelerini buna uygun olarak gerçekleştirmiştir. Başlangıçta, BAB ve AB çevrelerinde de bu şekilde algılanan ve ifade edilen AGSK kavramı, 1999’un sonundan itibaren, AB tarafından “Ortak Disisleri ve Güvenlik Politikası”nın bir bölümü olarak; Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası (AGSP) adı kullanılmaya, başlanmıştır.

Diğer taraftan NATO içinde ise, AGSK’nin ilk olarak 1994 Brüksel Zirvesi ile NATO gündemine girmesini takiben 1996 yılı Berlin ve Birmingham NATO Bakanlar Konseyi toplantıları sonucunda AGSK’nin NATO içerisinde geliştirilmesine karar vermiştir. Bu bağlamda, planlama desteği de dahil olmak üzere NATO imkan ve kabiliyetlerinin BAB tarafından kullanılmasına ilişkin usuller kararlaştırılmıştır; BAB tarafından NATO imkan ve kabiliyetleri kullanılarak icra edilecek hareket için komuta yapısı onaylanmış; NATO imkan ve kabiliyetlerinin BAB’a transferi, izlenmesi ve geri istenmesine ait çerçeve belgesi hazırlanmış; bu harekatta stratejik koordinatör olarak görev yapacak Avrupa Müttefik Kuvvetler Baskomutanı (SACEUR) nin Yardımcısı (DSACEUR)’nin görev tanımı yeniden belirlenmiş; BAB’ın NATO’nun savunma planlama sürecine dahil olması sağlanmış; bilgi ve istihbarat paylaşımı konusunda her iki kurum arasında güvenlik anlaşması imzalanmış ve NATO-BAB arasındaki ilişkinin tam bir açıklık politikası çerçevesinde sürdürülmesi kararlaştırılmıştır.⁴

3.1.3. Maastricht Antlaşması ile BAB’ın İşlevsel Hale Getirilmesi

1990’ların başında Atlantikçilerle entegrasyon yanlıları arasındaki mücadele sonucunda oluşan uzlaşma ile BAB’ın Avrupa savunma ve güvenlik yapısında önemli rol oynamaya başlaması Soğuk Savaş sonrası 1991 Maastricht Antlaşması ile olmuştur. BAB’ın yeniden canlandırılmasına karar veren, aynı zamanda AB üyesi de olan ülkelerin devlet ve hükümet başkanlarının 1991 yılında Maastricht’de

⁴ Michael Rupp, Avrupa Birliği’nin Ortak Disisleri Politikası ve Türkiye’nin Uyumu, Hürrem Cansevdi (editör) İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, Mayıs 2002, s. 54.

gerçekleştirdikleri zirvede, AB'nin "Ortak Disisleri ve Güvenlik Politikası" olusturmasi önerilmistir. 10 Aralik 1991 tarihli Maastricht Deklarasyonu'yla, BAB, AB'nin ayrılmaz bir parçasi olarak kabul edilmiş (ABA J4) ve kendisine AB'nin savunmasi görevine hazirlik niteliginde islevler taninmistir. BAB'in AB'nin savunma kuvveti olarak gelistirilmesi ve hareket kabiliyetinin artırilmasi kararlartirilmistir.

Yine Maastricht Antlasmasi'nin 30 Numarali Bildirisi'nde, BAB'a üyelik hususlari düzenlenerek, NATO üyesi olan ancak AB üyesi olmayan Türkiye, İzlanda ve Norveç'in BAB'a üyeliği gündeme gelmiştir. BAB üyesi AB ülkeleri, AB üyesi diğer devletlere "tam" ya da "gözlemci üye", NATO üyesi olup AB üyesi olmayan Avrupa ülkelerine de (Türkiye, Norveç ve İzlanda) "ortak üye" statüsü tanımaya karar vermiştir. AB'ye üye olmayan NATO müttefikleri, Türkiye Norveç ve İzlanda'nın ortak üye statüsüne sahip oldukları hususu toplantinin sonuç bildirgesinde yer almıştır ve söz konusu üç ülkenin ortak üyelik statüleri 20 Kasım 1992 tarihinde Roma'da kabul edilmiştir. 1995'de, Avusturya, Finlandiya ve İsveç'in AB üyesi olmasıyla, BAB'daki gözlemcilerin sayısı 5'e çıktı. 1990'ların ortalarına gelindiğinde, Orta ve Doğu Avrupa ülkelerine tanınan farklı statülerle birlikte, 28 ülkeyi kapsıyordu.

NATO üyesi olan ancak AB üyesi olmayan söz konusu üç ülkenin ortak üyelik statüleri 19 Haziran 1992 tarihinde Bonn'da yapılan BAB'in Bakanlar Konseyi Toplantisi'nde Petersberg Deklarasyonu ile belirlenmiştir. Buna göre ilgili ülkeler BAB Konseyi toplantılarına ve çalışma gruplarına ve daimi irtibat prosedürü çerçevesinde BAB'in planlama hücrelerine katılabilme hakkına sahip olmuşlardır. Ayrıca ortak üyelerin BAB'in askeri operasyonlarına da katılabilmesi öngörülmüştür. Ortak üyelerin toplantılarda görüş bildirmelerine olanak tanınmış ancak, üye ülkeler arasında görüş birliğine varılmış bir kararı veto etme hakkı verilmemiştir. Dolayısıyla, BAB'a tam üye olmak için AB'ye tam üye olma koşulu getirilmiştir.

AB, Maastricht Antlasması ile Ortak Dis Güvenlik Politikası'ni olusturmuş ve Birliğin özellikle nihai olarak ortak bir savunma politikasının sekillendirilmesini de kapsayacak olan ODGP'nin uygulanması vasıtasıyla uluslararası sahnede kimliğini ispatlamak amacıyla BAB, "AB'nin gelişiminin ayrılmaz bir parçasi" olarak tanımlanmış ve Birliğin savunma ile ilgili kararlarını uygulaması talep edilmiştir. (Maastricht Antlasması, madde J 4.2). BAB'ı AB'nin savunma kolu olarak geliştirme ve

ayni zamanda NATO'nun Avrupa kolu olarak güçlendirme amaçlari ortaya konulmustur. Bu baglamda, BAB, Avrupa Konseyi'nin alacagi kararlarin savunma ile ilgili olanlarinin gelistirilip uygulanmasindan sorumlu bir kurum olarak kabul edilmistir.

Ancak, Maastricht Antlasmasi ile getirilen Ortak Dis Güvenlik Politikasi'nin, Birliğin diger politikalarinin aksine hükümetlerarasi düzeyde isleyen bir mekanizma olması; Yugoslavya sorununda Almanya'nin Hirvatistan'i tek basina tanimasi; Fransa'nin nükleer denemelere diger üyelerden gelen uyarılara ragmen devam etmesi; İngiltere'nin ABD'ye kosulsuz destek veren Irak politikasi; ara sıra bazi küçük devletlerin ülke çıkarlarini AB'ye teslim etmekten çekinmesi; ODGP'nin kurumsal eksiklikleri; karar almada oybirliği ilkesinin ortak bir karar almayı imkansiz kılması gibi pek çok sorun yüzünden Maastricht'ten sonraki yıllarda AB, ortak bir dis politika izleyememistir.

AB Antlasmasi, bir Avrupa savunma mekanizmasının kurulması gerekliligi üzerinde durmamakla beraber, gelecekte yeni düzenlemelere gidilmesi için bir kapı açmıstır. Bu bağlamda, ortak savunma politikasi ile ilgili temel noktalar J.4.1'de tanımlanmıştır. Buna göre, en son asamada AB içinde ortak bir savunma sistemine yol açabilecek olan bir ortak savunma ve güvenlik politikasının tesis edilmesinin amaçlandığı vurgulanmıştır.⁵

AB'nin daha önce benimsemis olduğu ortak bildiriler yanında ODGP'nin yeni araçlari olarak kabul gören ortak pozisyonlar ve ortak eylemlerin almasına karar verilmiştir. Böylece AB'nin uluslararası alanda daha aktif bir rol oynaması hedeflenmiştir.

BAB'in hem AB'nin savunma boyutunu oluşturmaları, hem de Avrupa'nin savunma ayaginin daha güçlü olmasını sağlaması öngörülmekteydi. Bu durum BAB'a 1990'li yıllarda merkezi bir rol yüklemiştir. AB ve NATO nezdindeki bu çifte yükümlülük BAB'in üye sayısının artmasını ve bir evrim geçirmesini gerekli kılmıştır.⁶

⁵ Özdemir, op.cit., s.9

⁶Buharalı, Avrupa Güvenliğinde AB ve Türkiye, Ari Düşünce ve Toplumsal Gelisim Dernegi, İstanbul, Aralık 2002, s. 20.

3.1.4. Petersberg Görevleri

Maastricht kararlarının nasıl uygulanacağını görüşmek üzere 19 Haziran 1992 tarihinde Bonn’da toplanan BAB Bakanlar Konseyi Petersberg Bildirisi olarak adlandırılan bildiriyle “Petersberg Görevleri” olarak isimlendirilen insani yardım ve tahliye; barışı koruma harekati; barış yapmak da dahil olmak üzere kriz yönetimi görevlerinde silahlı kuvvetlerin kullanılması görevlerini BAB’ın görev alanı olarak tespit edilmiştir. Özellikle, Maastricht Antlaşması’nın yürürlüğe girmesinden sonra AB-BAB arasındaki ilişkiler, “Petersberg Görevleri” kapsamında işlerlik kazanmaya başlamıştır.

Bildiride üye ülkelerin BAB’ın üstleneceği görevlere tahsis edebileceği kuvvetlerin belirlenmesi ve oluşturulacak çok uluslu kuvvetlerin BAB komutasında kullanılmasına yönelik çalışmalar yapacak bir planlama biriminin Brüksel’de kurulması kabul edilmiştir.

1992 tarihli Ortak Üyelik Belgesi ve 1994 tarihli Kichberg Deklarasyonu ile getirilen bazı iyileşmeler BAB’a Ortak Üyelere bazı haklar verilmiştir: BAB’ın temeli olan Degistirilmiş Brüksel Antlaşması’na taraf olmaksızın, BAB Konseyi’nin toplantılarına tamamen katılabilirler ve bu toplantılarda görüş bildirme hakları bulunur. Ancak tam üyeler arasında oybirliği ile alınmış bir kararı engelleyemezler; kuvvet katkısında bulundukları BAB askeri operasyonlarına tam üyelerle aynı temelde katılırlar; ancak, tam üye ülkelerin çoğunluğunun yada Dönem Başkanı ülke dahil yarisinin talebi üzerine, toplantılara katılım tam üyelerle sınırlandırılabilir; üyesi oldukları teşkilatlardan BAB’a transfer edilen faaliyetlerde aynı hak ve sorumluluklara sahiptir; BAB Askeri Planlama Hücresi’nde üç subay bulundurabileceklerdir; BAB’ın şifreli haberleşme ağı olan WEUCOM’a bağlanacaklardır; BAB’a karşı sorumlu olacak kuvvet bildiriminde bulunabileceklerdir. Ayrıca, daha sonra Lizbon’da alınan bir

kararla BAB'in Torrejon Uydu Merkezi'ne ilişkin faaliyetlere katilabilmelerine olanak tanindi.⁷

Ortak Üye olan ülkelerin parlamenterleri, danisma nitelikli olan ve karar alma sürecinde bir islevi bulunmayan BAB Asamblesi'nin komite toplantilarina Bütçe Komitesi disinda katilabiliyorlar ancak, Genel Kurul toplantilarinda ve Daimi Komite'de oy kullanamiyorlardi.

3.1.5. NATO'nun Brüksel Zirvesi ile NATO İçinde AGSK'nin ve BMGG'nün Olusturulmasi

10-11 Ocak 1994 Brüksel Zirvesi'nde NATO içerisinde Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimligi'nin (AGSK) ana hatlari olusturularak, BAB'in bu çerçevede yapacagi operasyonlarda NATO imkan ve yeteneklerini kullanabilecegi konusu ilk kez gündeme gelmistir. Avrupalı müttefiklerin ortak savunma ve güvenlik politikalarinin sorumlulugunu üzerlerine almalarini isteyen NATO, diger taraftan da, böyle bir gelismenin Atlantik ötesi iliskileri olumsuz etkilememesi gerektiğini belirtmistir. Bu baglamda, Avrupa'nin kendi savunma mekanizmasini olusturabilecek yetenege kavusacagi ve bunun da Atlantigin diger kiyisindaki müttefiklerle olan bagini güçlendirecegi vurgulanmistir.⁸

NATO ile BAB arasinda saglanmasi öngörülen bu isbirligi, NATO üyesi devletler tarafından desteklenmistir. *“Maastricht Antlasmasi'nin yürürlüğe girisini ve Ittifakin Avrupa ayaginin güçlendirilmesi suretiyle bütün müttefiklerin güvenligine daha tutarlı bir katkı yapmasini saglayacak olan Avrupa Birligi'nin kurulusunu memnuniyetle karsiliyoruz. Ittifakin üyeleri arasindaki danismalarda temel forumun ve Müttefiklerin Washington Antlasmasi'ndan kaynaklanan güvenlik ve savunma taahhütlerine ilişkin politikalarda anlasmaya varilacak yerin Ittifak oldugunu teyit ederiz”*⁹ hükmüyle Avrupa güvenliginin NATO semsiyesi altında saglanmaya devam edileceginin de alti çizilmistir.

⁷Buharalı, Ibid., s. 26.

⁸ Özdemir, op.cit.,s.11.

⁹ B. Esra, Çayhan “Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasi ve Türkiye”, (çevrimiçi) (18.09.2002) http://www.akdeniz.edu.tr/iibf/yeni/genel/dergi/sayi_03/03cayhan.pdf, 5 Mayıs 2005.

NATO'dan ayrı olmamakla beraber gerekli hallerde ayrılabilir bir kuvvet oluşturma anlayışına dayanan Birleşik Müsterek Görev Gücü (BMGG) kavramının ortaya çıkması, Brüksel toplantısının diğer bir önemli gelişmesi olmuştur. Fransa ve Almanya'nın, 1991 yılında yapmış oldukları NATO'dan bağımsız bir "Avrupa Ordusu" önerisi karşısında ABD böyle bir ordunun NATO'ya bağlanması gerektiğini savunmuş; Fransa ve Almanya'nın söz konusu girişimlerine karşı çıkmıştır. Bu çerçevede BMGG, Avrupa'nın savunma ve güvenlik alanında özerk olma girişimlerinin sınırlandırıldığı ve Avrupa'nın kendi askeri imkanlarının yetersiz olduğunun doğrulandığı bir ara formül olarak ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşıma göre BMGG, NATO'nun temel kuvvetlerinden ayrılabilir nitelikte, NATO veya BAB tarafından yürütülmekte olan Avrupa odaklı görevlerdeki esnek komuta mekanizması olarak öngörülmüştür. Bu şekilde NATO çerçevesi dışına çıkılmadan Avrupa için yeni bir güvenlik rolü benimsenmiş ve tüm ittifak üyelerinin onayı alınarak, BMGG kavramı çerçevesinde BAB, NATO'nun kuvvetlerinden, ana karargah düzenlerinden ve iletişim imkanlarından doğrudan yararlanma olanaklarını elde etmiştir ve BAB'ın operasyonel rolünün daha da güçlendirilmesi amacıyla çalışmalar başlatılmıştır.¹⁰

Ayrıca, söz konusu zirve ile NATO, Rusya'ya karşı almadan eski Doğu Bloku ülkelerinin NATO'ya üye olma isteklerini bir süre için yatıştırma amacı taşıyan Barış İçin Ortaklık (BIO) projesi adıyla yeni bir askeri ve siyasi ilişkiler bütünü kurulması kararlaştırılmıştır.¹¹

Sonuç olarak, Ocak 1994'de NATO'nun Brüksel Zirvesi ile NATO, kendi içinde ve denetiminde olan AGSK'ye tam destek vererek, operasyonlar için araç ve imkanlarını BAB'a sunmaya hazır olduğunu açıklamıştır.

3.1.6. NATO'nun Berlin Zirvesi

3 Haziran 1996 tarihinde ise Berlin'de gerçekleştirilen NATO Disisleri Bakanları toplantısında AGSK somutlaştırılmıştır. NATO ile BAB arasında gerektiğinde BAB

¹⁰ Özdemir, op.cit., s.11.

¹¹ Muharrem Gürkaynak, **Avrupa'da Savunma ve Güvenlik**, Asil Yayın ve Dağıtım, Ankara, Ağustos 2004, s.49

öncülüğündeki hareketlarda NATO imkan ve yeteneklerinin kullanılmasına olanak sağlayacak düzenlemeler getirilmiştir. AGSK'nin NATO içinde geliştirilmesi ve AB'nin BAB kanaliyle güvenlik alanında daha fazla söz sahibi olması benimsenmiştir.

“Simdiye kadar çok şey basarıldı, ama artık Ittifakin tüm yeni zorluklarının üstesinden gelebilmesi amacıyla mümkün olduğunca esnek ve etkin kılınması için ileriye doğru kararlı bir adım atmanın zamanı gelmiştir. Bu amaçla Ittifak yapılarını uyumlaştırmaya kararlıyız. Bu uyumlaştırma sürecinin en temel unsurlarından biri, tüm Avrupalı müttefiklere, Ittifak misyon ve faaliyetlerine daha etkin ve tutarlı bir katkı sağlama imkanı tanıyacak şekilde, NATO içinde bir AGSK olusturmaktır.” Bu bağlamda, BMGG adı altında, NATO ve BAB arasında gerektiğinde BAB öncülüğündeki hareketlarda NATO imkan ve yeteneklerinin kullanılmasına olanak sağlayacak düzenlemeler getirilmiştir. Bu düzenlemeler çerçevesinde aktif bir rol almak isteyen Avrupalı müttefiklerin NATO destekli BAB hareketlerinin hazırlık, planlama ve yürütülmesine esit haklarla katılımları teminat altına alınmıştır.¹²

Bu konuda sağlanan ilerleme ile ortak üyelere BAB'da daha etkin bir rol oynama olanagi verilmiştir. Hukuki temel yoksunluktan kaynaklanan güvensizlik duygularının bir nebze giderilmesini sağlamıştır. Zira ortak üyelerin BAB'daki statüleri sadece siyasi deklarasyonlara dayanmaktaydı. Ortak üyeliğin temellerini kagida döken metin bile bir anlaşma değil, bir belge olarak tanımlanmıştır.¹³

Soguk Savas sonrası NATO'nun Avrupa'daki varlığının sorgulanmaya başlanmasıyla birlikte, NATO'nun transatlantik bağının etkinliğinin azaltılmaması, caydırıcılığının korunması esaslarına dayanan AGSK kavramını ortaya atması, NATO'nun yeni dünya düzenine uyum sağlama çabalarının önemli bir göstergesi olmuştur.

Söz konusu toplantıda, BMGG kavramının geliştirilmesi çerçevesinde NATO'nun imkan ve yeteneklerinin “ayrılabilir ancak ayrı olmayan kuvvetler” ilkesine uygun olarak her defasında NATO'nun onayıyla BAB operasyonlarına tahsis edilmesi kararlaştırılmış ve AGSK'nin NATO içerisinde geliştirilmesi görüşü desteklenmiştir.

¹² Özdemir, loc.cit., s.11.

¹³ Buharalı, op.cit., s. 29.

Ancak, AB söylemi incelendiğinde, bu isbirliğiyle ilgili olarak, “AGSK” deyimini asla yalnız kullanılmaz, sürekli olarak “NATO içindeki AGSK” deyimini kullanılır.

BMGG, NATO’nun varlıklarını ve lojistikini ve hareket komuta ve kontrolü daha kullanıma açık bir hale getirerek gereksiz tekrarların önüne geçilmesi amaçlanmıştır.

BAB öncülüğünde düzenlenecek ve Avrupalı tüm müttefiklerin katılacağı operasyonlarda NATO ile BAB’ın isbirliği yapması planlanmıştır. AGSK ile Avrupalı müttefikler arasında operasyonlara katılım açısından bir ayırım yapılmamıştır.

AGSK’yi NATO içinde BAB vasıtasıyla gelişen bir kavram olarak kabul ederek destekleyen Türkiye için, Brüksel ve Berlin NATO Zirvelerinde alınan kararlar, Avrupa ile savunma ve güvenlik açısından bütünleşme yolunda atılan adımlar sayılmıştır. BAB bünyesinde varılacak olan mutabakatın, Türkiye’nin tam üye olduğu NATO tarafından tekrar onaylanma zorunluluğunun getirilmesi de Türkiye için önemli bir güvence olarak kabul görmüştür.

Zirve sonucunda yayınlanan deklarasyon metninde Atlantik ötesi bağın devam ettirilmesi, AGSK’nin NATO içinde geliştirilmesi yanında yeni üyelere açılım çalışmalarının hızlandırılması, Ukrayna ve Rusya ile siki bağlar kurulması ve Ittifakin askeri etkinliğini artırma amaçları belirtilmiştir.

3.1.7. BAB İçinde Ortak Üyelere Yeni Haklar Tanınması

15 Nisan 1997 tarihinde Daimi Temsilciler düzeyinde Brüksel’de toplanan BAB Konseyi’nde, BAB’da ortak üye statüsünde bulunan Türkiye, Norveç ve İzlanda’nın ve gözlemci üye statüsüne sahip olan Danimarka, İrlanda, Avusturya, Finlandiya ve İsveç’in, NATO imkanlarının kullanıldığı BAB hareketindeki karar mekanizmasına tam üye hakları ile katılımının kabul edilmesi, Türkiye için olumlu bir gelişme olmuştur. Söz konusu karar ile Türkiye’nin, NATO destekli BAB hareketlerine hazırlık, tatbikat ve operasyon aşamalarında BAB üyeleriyle eşit haklarla katılabilmesi öngörülmüştür.

Buna ragmen, Türkiye'nin görüşlerinin yalnızca NATO destekli hareketlar için geçerli olacağı belirtilmiştir.¹⁴

Türkiye'nin BAB bünyesinde elde etmiş olduğu önemli haklar, tam üyelerin nitelikli çoğunluğunun aksi yönde karar vermediği durumlarda Konsey toplantılarına katılım; güvenlik komitesi dışındaki tüm çalışma gruplarına katılım; BAB askeri hareket ve ihtiyaçları ile ilgili tüm çalışmaların yapılacağı bir karargah niteliğinde olan Planlama Birimi'ne yetkili bir subay ataması olarak sıralanabilir.¹⁵

3.1.8. NATO'nun Madrid Zirvesi

NATO'nun 1994 Brüksel Zirvesi'nde başlattığı ve Avrupa'nın tümünde güvenlik ve istikrarın güçlendirilmesini hedefleyen “Baris için Ortaklık” girişiminin değerlendirildiği 8 Temmuz 1997 tarihli Madrid Zirvesi'nde, NATO içinde AGSK'nin oluşturulması ile ilgili olarak, BAB önderliğinde düzenlenecek NATO tarafından verilen destegin her boyutu kapsayacak düzeye getirilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılacağı vurgulanmıştır.¹⁶

Bu düzenlemeler arasında, NATO'nun imkan ve yeteneklerinin geliştirilerek BAB'a destek olunması, BAB'ın Kuzey Atlantik Konseyi'nin onayıyla kullanmak isteyebileceği NATO imkan ve yeteneklerini belirleyecek mekanizmalar oluşturulması, BAB'ın politik kontrolü ve stratejik yönetimi altındaki bir operasyonun NATO tarafından hazırlanması, desteklenmesi, komuta edilmesi ve çok uluslu Avrupa komuta düzenlemelerinin yapılması; NATO'nun desteğiyle yürütülecek bir BAB operasyonu sırasında gerekli esgüdümü sağlayabilecek danışma ve iletişim düzenlemelerinin yapılması konuları vardı.¹⁷

Zirve'de alınan kararlarda, NATO'nun müdahale etmek yerine bu kararı BAB'a bırakmayı tercih ettiği kriz durumlarında, BAB'ın kendi kontrol ve yönetiminde bir operasyon düzenlemek amacıyla NATO imkan ve yeteneklerini ve bu bağlamda BMGG karargahını kullanmak isteyebileceği göz önünde tutulmuştur. Böyle bir durum söz

¹⁴ Özdemir,op.cit., s.12.

¹⁵ Ibid., s.22.

¹⁶ Ibid. , s.14.

¹⁷ Ibid.

konusu oldugunda, Kuzey Atlantik Konseyi durumsal bazda incelemelerde bulunarak ittifakin imkan ve yeteneklerini BAB'in kullanimina birakilabilecegi belirtilmistir.¹⁸

3.1.9. BAB Ertfurt Bakanlar Konseyi

18 Kasim 1997 tarihinde gerceklesen BAB Ertfurt Bakanlar Konseyi toplantısında, ortak lojistik kavrami (Joint Logistik Concept) adi altında bir belge onaylanmıştır. Söz konusu belge ile, BAB'in Türkiye, Norveç ve İzlanda'dan olusan ortak üyeler ile Avusturya, Danimarka, Finlandiya, İrlanda ve İsveç'ten olusan gözlemci üyelerin, BAB'in AB ve NATO ile ilgili girişimlerinde tam üyelerle aynı kistaslarda değerlendirilmesi konusuna açıklık getirilmiştir. Buna göre gerek ortak üyeler gerek gözlemci üyeler, planlama operasyonları, Avrupa Uzun Vadeli Planlama Grubu (ELT), Batı Avrupa Silahlanma (WEAG) ve Lojistik (WELG) Grupları, askeri çalışmalar ve İspanya'nın Torrejon üssünde bulunan uydu verilerini değerlendirme merkezinde yer almaya başlamışlardır. Ertfurt Bakanlar Konseyi toplantısında alınan kararlar doğrultusunda, ortak üyelerin BAB'in AB adına yürüttüğü hareketlerde yer almasına imkan tanınmış ve gözlemci üyelerin BAB'in BMGG'yi kullanarak gerçekleştirdiği hareketlerde görev almasının yolu açılmıştır.

Sonuç olarak Türkiye'nin, NATO imkanlarını kullanmaksızın gerçekleştirilecek BAB hareketlerine de katılımının onaylanması ve karar alma mekanizmasına tam üyelerle aynı haklar çerçevesinde yer almasının kabul edilmesi sonucunda AGSK konusundaki tereddütleri azalmıştır. BAB Ertfurt Bakanlar Konseyi Türkiye'nin BAB'da elde etmiş olduğu hakların önemli bir güvencesi olmuştur. Türkiye, BAB'in AB ve NATO ile ilgili girişimlerinde BAB'in tam üyeleriyle birlikte aynı kistaslarla değerlendirilmeye başlanmıştır. Türkiye'nin BAB'in AB adına yürüttüğü hareketlerde yer almasına imkan tanınmış ve BAB'in askeri faaliyetlerinde esit hak ve sorumluluklarla yer alması sağlanmıştır. Ayrıca, Türkiye'nin BAB'in Parlamenterler

¹⁸ Burak Özdemir, Avrupa'nın Güvenlik ve Savunma Yapısı ve Türkiye İKV Yayını, No:171, İstanbul, Ekim 2002,s.14.

Meclisi, Güvenlik Arastirmalari Enstitüsü ve Uydu Merkezi kurumlarına katilimi da saglanmistir.¹⁹

3.1.10. Amsterdam Antlasmasi ile BAB'in AB'ye Entegre Edilmesi Niyeti

Uzun yillar süren tartismaların ardından, Amsterdam Antlasmasi, BAB'in operasyonel kapasiteye kavusmasini saglamak suretiyle, Birliğin gelismesinin ayrilmaz bir parçasini olusturduğu ve Avrupa Konseyi'nin bu dogrultuda karar vermesi halinde, BAB ile bütünlesme olasiligini göz önünde bulunduran Birliğin, BAB ile daha yakin kurumsal iliskiler gelistirecegi belirtilmistir. (Maastricht Antlasmasi'nin 17. maddesi) Yani AB üyesi ülkeler, daha gelismis bir AB-BAB isbirliginin yani sıra Avrupa Konseyi tarafından onaylanmasi halinde BAB'in AB'ye entegre edilmesine karar vermistir.

Amsterdam Antlasmasi'nin 17/2. maddesiyle de Petersberg Görevleri, AB içine alinirken, AB güvenlik ve savunmayi giderek artan ölçüde AB faaliyetlerinin merkezine yerlestirdi. AGSP'nin askeri olmayan yönleri ön plana çıkmaya basladi. Baris yapma, barisi koruma gibi sivil ve askeri insani görevler önemli ölçüde artti.²⁰

Amsterdam Antlasmasi sonrasi, ortak savunma politikasi sorunu hala çözüm bekliliyordu. AB, ODGP'nin ancak ciddi bir savunma gücüyle desteklendiginde basarili olabilecegini Balkanlarda yasanilan aci olaylardan öğrendi. Ancak, hala bu konuda tek ses olamamsti. Zira, öteden beri AB'nin güvenlik ve savunma politikalarına kuskuyla yaklasan Danimarka ile tarafsiz devlet statüsüne sahip İsveç, Finlandiya, Avusturya ve Irlanda AB'nin bir savunma kurulusu olmasina 90'li yillar boyunca karsi

¹⁹ Ibid.,s. 23.

²⁰ Özen, loc.cit.

çıkılmaktaydılar. Ve AB'nin bu alandaki rolünün BAB'ın Petersberg Görevleri ile sınırlı kalmasını istiyorlardı.

Bu konuyla ilgili karar, Aralık 1999'daki Helsinki Avrupa Konseyi'nde alınmıştır. BAB'ın varlığına son verilmiş ve BAB, AB'nin bir parçası haline gelmiştir. Bu çerçevede Helsinki Avrupa Konseyi “güvenlik ve savunma konusunda ortak Avrupa politikasını güçlendirme ve Avrupa Birliği'nde askeri olmayan kriz yönetimlerine dair” bir rapor kabul etmiştir.²¹

Üye devletler 2003 yılına kadar, 60 gün içinde konuşlanabilecek ve en az bir yıl boyunca görev yapabilecek 50.000-60.000 kişilik personele sahip ve “Petersberg Görevleri”nin tamamını yerine getirebilecek bir askeri güç oluşturmaya gayret etmeyi kararlaştırmışlardır. İlgili kararları almak ve bu operasyonları yürütmek için, Avrupa Konseyi Helsinki Başkanlık Raporlarında, Birliğin bu operasyonlar için gerekli siyasi rehberliği ve stratejik yönlendirmeyi sağlayabilmesi için yeni siyasi ve askeri yapıların, Konsey içinde oluşturulmasını kararlaştırmıştır.²²

Aynı Başkanlık Raporu, ilk kez savunma bakanlarını da Avrupa Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasına (AGSP) dahil etmeye karar vermiştir. Böylece Genel İşler Konseyi, AGSP'ye ilişkin konuları tartışırken, Savunma Bakanları da toplantıda yer alacaklardı. Her ne kadar bu durum doğal bir sonuç olarak varsayılabilirse de, bu AB alanında çok büyük bir yeniliktir.

15 Kasım 1999 tarihinde, AB Savunma Bakanlarından oluşan Genel İşler Konseyi ilk toplantısını yaparak, AB Yüksek Temsilcisi/ Genel Sekreteri Javier Solana'ya, yıl sonunda bosalacak olan BAB Genel Sekreterliği görevini de üstlenebilmesi için yetki vermiştir.

Bütün bunlara ek olarak rapor, Brüksel'de Konsey'in içinde yer alan Siyasi Güvenlik Komitesi, Avrupa Askeri Komitesi ve Avrupa Askeri Personeli adlarıyla üç yeni daimi organ oluşturmıştır.

²¹ Rupp, op.cit, s. 28

²² Ibid.

3.1.11. BAB'in Yeniden Uykuya Yatirilmesi

Amsterdam Antlasması'nın 17. maddesi BAB'in AB'ye olası entegrasyonunu öngörmis, ardından 1990'larda AB ile NATO arasında bir arabuluculuk rolü oynayan BAB'in rolü 4 Aralık 1998'de St.Malo'da yapılan toplantıda varılan uzlaşi ile sona ermiştir. BAB'in üstlendiği fonksiyonların AB'ye entegre edilmesinin önü açılmıştır.

1999 Haziran ayında AB Köln Zirvesi ile 2000 yılı sonuna kadar bir takvim dahilinde “Petersberg Görevleri”nin AB bünyesine alınması konusunda anlaşma sağlanmıştır. Aralık 2000'de yapılan AB Nice Zirvesi'ni takiben Marsilya'da düzenlenen BAB Bakanlar toplantısında da Degistirilmiş Brüksel Antlasması'nın 5. ve 9. madde yükümlülükleri hariç, görevlerini AB'ye devretmiştir. AB Askeri Karargahi oluşturulması faaliyetlerinin hızlandırılmasına paralel olarak, BAB, Askeri Karargahının ve dolayısıyla BAB'in aktiviteleri azaltılmış ve 30 Temmuz 2001'de BAB Askeri Karargahi kapatılmıştır. BAB yasal düzenlemelerin getirdiği zorunluluklardan dolayı, esasen 5. madde görevleri ile bazı silah ve lojistik gruplarının (Bati Avrupa Silahlanma Grubu – WEAG, Bati Avrupa Lojistik Grubu- WELG, vs.) idamesi maksadiyla yaklaşık 30 kişilik bir çekirdek kadronun idaresinde sembolik bir hale getirilmiştir.²³

AB ve BAB'in birleşmesiyle BAB içindeki karar alma mekanizmalarında söz sahibi olan AB üyesi olmayan NATO üyeleriyle ilişkiler ağı da ortadan kalkmıştır.

2001 yılında BAB merkezi Brüksel'e taşındı. BAB Askeri Karargahi kapatıldı. BAB Güvenlik Arastirmaları Enstitüsü ve BAB Uydu Merkezi ise Ocak 2002'de AB'ye devredildi.

3.2. AGSP Konusunda AB-NATO Iliskileri

Soguk Savas sonrası bu yeni dönemde hem NATO, hem AB hemde AGIT örgütleri yeniden yapılanma süreci içine girmişleridir. ABD ve AB arasında 27 Subat 1990'da bir toplantı gerçekleştirilmiş; toplantıda iki taraf arasındaki danışma ve işbirliği

²³ Rupp. Op.cit.s.53.

mekanizmalarinin güçlendirilmesi ve yilda iki zirve yapilmasi kararlasmisttir. Bunun sonucu olarak, Kasim 1990'da Paris'te gereklestirilen AGIK Zirvesi'nde ABD ve AT, Transatlantik Bildirisi üzerinde uzlasmaya varmislerdir.²⁴

Transatlantik Bildirisi, iki taraf arasinda dis politika alaninda yeni bir isbirligi olanagi yaratmistir. Bildiri, insan haklari, demokrasi, pazar ekonomisi, sosyal gelisme çok taraflı isbirligi alanlarini kapsayan ikili iliskilerin gelisminde önemli rol oynamistir. Dis politika ve güvenlik konularinda, AT ve ABD arasinda yeni danisma mekanizmalarinin kurulmasini ngrmstr.²⁵

Soguk Savas'in bitimiyle Avrupa Birligi, ekonomik alanda artmakta olan ağırligi ile birlikte siyasi alanda da etkili olmak ve disisleri ve güvenlik alaninda AB içinde daha siki yapıların kurulmasi öngörülerek, ASI'nin yerinin ODGP ile doldurulmasi amaçlanmistir. AB, kendi özerk karar alma mekanizmalari olusturmaya alışirken NATO'nun planlama ve askeri yeteneklerinden yararlanma amacındaydi. ABD ise NATO imkan ve yeteneklerini AB'nin kullanmasina izin vererek, Avrupa üzerinde dolaylı bir sekilde etkinligini devam ettirmek istiyordu.

AB'nin diğeri ortaklarla ihtiyaç duyacağı düzenlemelerin ierigini tarif etmektedir. Bir yandan “AB ve NATO arasinda tam anlamiyla bir danisma, isbirligi ve seffaflik için modeller gelistirilecek” ancak, “tüm AB ye devletlerinin ihtiyalari dikkate alınacaktır.” Diğeri yandan “Birliğin karar alma zerkligine zarar gelmeyecek sekilde, AB yesi olmayan NATO yeleri ve diğeri ilgili devletlerin de AB askeri kriz idaresine katkıda bulunmasini saglayacak uygun düzenlemeler tanımlanacaktır.” Bu iki cümle, AB ve NATO, NATO'ya daha yakın olan ile AB'ye daha yakın olan ye devletler ve bazı aday ülkeler arasinda yasanan gerginlikleri ortaya koymaktadır.²⁶

AB ve NATO arasinda yeteneklerin paylasimina olanak saglamak amaciyla, NATO, Nisan 1999'daki 50. Yil Zirvesi'nde “Berlin+” olarak da adlandırılan düzenlemeyi kabul etmistir. Berlin + düzenlemesi ile NATO, Avrupa Birligi içindeki gelismeleri memnuniyetle karsilamis ve AB'nin güvenlik ve savunma boyutu

²⁴ zdemir, op.cit.,s.8.

²⁵ Ibid.

²⁶ Michael Rupp, op.cit., s. 40.

gelistirmesindeki kararlılığı anladığını belirtmiştir. AB'nin bu isteğini desteklemek için de NATO liderleri, AB'nin NATO kaynaklarına girişini sağlayacak düzenlemeleri yapacaklarını bildirmişlerdir.

NATO, 1996'daki Berlin Zirvesi'nde Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği'ni (ESDI) Ittifak'ın Avrupa Kolu olarak onaylamış; desteğini 1999'daki Washington Zirvesi'nde devam ettirmiştir. Berlin Bildirisi'nde temel ilkenin mümkün olduğu sürece NATO çatısı altında birlikte hareket etmek olduğu; ancak bazı üyelerin belirli hareketlere katılmama kararı durumunda hareketi NATO ve BAB arasından hangi örgütün yürüteceği konusunda ortak bir kararın gerekli olduğu belirtilmiştir. Haziran 1999'da Bonn'da AB ve ABD tarafından benimsenen Deklarasyon'da sunlar dile getirilmekteydi: “Avrupa'nın krize karşılık verme kapasitesinin geliştirilmesini memnuniyetle kabul ediyoruz. NATO, materyal varlığı ve kapasitesinden yararlanılmasına izin vererek AGSK'nin ittifak dahilindeki gelişimine tam destek vermektedir. NATO-BAB-AB ilişkilerinde önemli bir gelişme birleşik ortak görev güçlerinin oluşturulmasıydı; bu BAB'ın, AB'nin ODGP'inde tanımlanan hedefler doğrultusunda NATO'nun güçlerinden ve araçlarından yararlanmasını sağladı.”²⁷

Bu düzenlemeler, özelde, Avrupa Birliği'ne NATO'nun planlama olanaklarına “garantili erişimi” ni ve NATO'nun ortak imkan ve yeteneklerinin “kullanılabilirliği savını” ortaya koymaktır. AB öncülüğünde yapılan ve NATO kapasite ve olanaklarının kullanıldığı bir operasyonda, operasyon planlaması NATO planlama kaynakları kullanılarak yapılacaktır. AB öncülüğünde yapılan ve NATO kapasite ve olanaklarının kullanılmadığı bir operasyonda ise operasyon planlaması üye devletlerin ulusal merkezlerinde yapılacaktır.²⁸

3.2.1. Danışma Düzenlemeleri ve AB Üyesi Olmayan Ülkelerin Katılımı

1994-1998 dönemi BAB'ın NATO ile yakınlaşma içerisinde AGSK'nin nasıl harekete geçirilerek, uygulanacağı sorusuna cevabın arandığı yoğun bir çalışma

²⁷ Meltem Müftüler Baş, Türkiye ve Avrupa: Soğuk Savaş Sonrası İlişkiler, Çev, Simten Çosar, ALFA Yayınları, 1. Baskı, Eylül 2001, İstanbul, s.186.

²⁸ Rupp, op.cit, s. 41.

periyodu olmus ve özellikle 1998 yili içerisinde AGSK konusunda önemli kararlar alınmıştır.

1998 sonlarına doğru, Fransa Cumhurbaşkanı Chirac, BAB'ın AB'ye entegre edilmesi ve AB'nin NATO'dan bağımsız savunma boyutu kazanması gerektiğini vurgulamış; daha sonra İngiltere Başbakanı Blair, Pörschach'da paralel görüşleri yinelemiştir. 3-4 Kasım 1998 tarihlerinde Viyana'da ilk kez, gayri resmi de olsa AB Savunma Bakanları toplantısı düzenlenmiş ve bu toplantıda Fransa Savunma Bakanı, "... tek para birimine geçmiş bir Avrupa, gerçek bir savunma ve güvenlik boyutu olmaksızın yoluna devam edemez..." şeklinde Fransa'nın görüşünü net olarak ortaya koymuştur.²⁹

NATO ve AB arasındaki daimi düzenlemelerin amacı her iki kuruluş arasında her düzeyde düzenli diyalogu sağlanmasıdır. Bu diyalog, bakanlık seviyesinde, Siyasi ve Güvenlik Komitesi ve Kuzey Atlantik Konseyi arasında, NATO Askeri Komiteleri ve Avrupa Birliği Askeri Komitesi arasında ve alt gruplar ve çalışma grupları arasında olacaktır. Her iki taraf da, gerekliyse, ek toplantılar talep edebilir. Uygun olduğu hallerde toplantılarda çapraz temsil sistemi uygulanır. Örneğin, NATO Genel sekreteri AB Bakanları toplantılarına gelebilir, NATO Askeri Komitesi Başkanı AB Askeri Komite toplantılarına davet edilebilir. Bu danışma düzenlemeleri, kriz zamanlarında artabilir.³⁰

Aralık 2000'deki Nice Avrupa Konseyi, AB öncülüğünde yürütülecek olası operasyonlara AB üyesi olmayan Avrupa ülkelerinin katılımını sağlamak için düzenlemeler ortaya koymuştur. Nice'de kabul edilen paket, her altı ayda bir değişen Başkanlık sırasında, AB üyesi devletler ve AB üyesi olmayan Avrupa devletleri arasında düzenli (kriz dışı) diyalog ve danışma sistemini önermiştir. Buna ek olarak, AB üyesi olmayan Avrupa ülkesi, kendi AB misyonundan bir temsilciyi, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasına ilişkin gelişmeleri takip etmek üzere, bir askeri ateseyi de AB Askeri Personeli ile ilişki kurmak üzere atayabilir. AB öncülüğünde yapılan ve NATO kaynaklarının kullanıldığı operasyonlarda, bu AB üyesi olmayan Avrupa ülkelere önceden danışılacak, aralarında NATO'ya üye olan ülkelerin

²⁹ Ibid., s. 54.

³⁰ Ibid.,s.41

otomatik katılım hakkı olacaktır. AB öncülüğünde yapılan ve NATO kaynaklarının kullanılmadığı operasyonlarda, AB üyesi olmayan Avrupa devletlerine yine önceden danışılacak ve bu ülkeler operasyona katılıma davet edilebilecektir. Bu devletler, operasyona katılmayı seçmeleri halinde, operasyonun yürütülmesi sırasında, üye devletlerle aynı haklara ve sorumluluklara sahip olacaklardır. Bu, tüm katılımcı ülkelerin temsilcilerinde oluşan ve operasyonun günlük yürütülmesine ilişkin kararlar alan, “Katılımcılar Komitesi” tarafından sağlanacaktır.³¹

3.2.2. Bosna ve Kosova Krizlerinden Çıkarılan Dersler

Balkanlarda yaşanan Bosna ve Kosova Krizleri’nde AB ülkeleri bu sorunun üstesinden gelemediği gibi Avrupa güvenliğini tehlikeye atan bu gelişmeye dolaylı olarak destek vermiş oldular. Yugoslavya sorununda Avrupa Birliği’nin büyük devletleri İngiltere, Fransa ve Almanya ulusal politikaları doğrultusunda davranmışlar ve Almanya kendisine yakınlığı dolayısıyla Slovenya’nın bağımsızlığını tanıyarak Yugoslavya’yi parçalayıcı bir tutum içine girmiş, İngiliz ve Fransızlar sirp etnik temizliğine seyirci kalmışlardır. Makedonya konusunda da Yunanistan yüzünden ortak bir politika oluşturulamamış, Makedonya’nın tanınması konusunda ortak bir karar alınamadığı için bu ülkeyi AB ülkeleri tek tek tanıma yoluna gitmişlerdir. Yunanistan bu ülkeyi tanımamış ve sınırlarını ve limanlarını bu ülkeye kapamış, bu ülkeye ekonomik ambargo koymuştur.

Bosna Savaşı da kurulmaya çalışılan ODGP için başarısız bir deneyim olmuştur. Bosna bunalımı konusunda AB bir ortak politika uygulayamamış, bu başarısızlığın en önemli nedeni AB içindeki büyük devletler arasında tarihsel rekabetin alttan alta devam ediyor olmasıdır. Fransa ve Almanya Avrupa’nın güvenliğinin Avrupalılar tarafından sağlanması gerektiği görüşünü savunurken İngiltere, Danimarka ve Yunanistan gibi AB üyeleri ise NATO içindeki konumları nedeniyle buna karşı çıkmışlardır. AB’nin güvenlik yapısının NATO içinde olmasını istemektedirler. Danimarka, Hollanda gibi küçük devletler İngiltere, Fransa ve Almanya gibi büyük devletlerin siyasi kararları tek başlarına alıp bunu Birliğe empoze ettikleri konusunda endişelere sahiptirler.

³¹ Ibid.

Ayrıca, Avrupa güvenlik konsepti içinde Avrupa devletlerinin aynı önceliklere sahip olmaması da ODGP açısından önemli bir dezavantajdır. Örneğin, AB'nin Akdeniz Politikası veya Doğu Avrupa Politikası Almanya, Fransa, İtalya ve İspanya tarafından farklı algılanmaktadır. Şimdi, AB'yi bekleyen önemli sınav üye ülkelerin ulusal çıkarları ile AB'nin total çıkarları arasındaki bir uyum sağlaması ve uluslararası arenada daha etkin bir rol oynamasıdır.

Kosova müdahalesi belki NATO'nun ilk savaşı olarak görülebilir. Fakat diğer müttefik ülkelerin bazı katkıları bulunmakla birlikte bu aslında ABD'nin yürüttüğü bir operasyon oldu. ABD, gerek ittifakin oluşturulmasında, gerek stratejinin belirlenmesinde ve gerekse operasyonun yürütülmesinde kilit bir rol oynadı. Böyle olunca AB'nin ABD'den bağımsız hareket edemeyeceği belli oldu. Bu durum, AB'yi ODGP'nin ve AGSP'nin geliştirilmesi çabalarını artırmaya yöneltti.

Uluslararası politikada farklı çıkar anlayışlarına sahip olmaları ve bu nedenle özellikle dış politika ve güvenlik sorunlarında birlikte hareket edememektedirler. İngiltere, Fransa, Yunanistan ulusal çıkarlarını düşünerek, Sırlara dolaylı bir destek verdiler ve böylece henüz oluşturulmaya çalışılan ODGP büyük yara aldı. Bosna ve Kosova Savaşlarının sonucunda AB'nin tek başına yanbasındaki krizlere bile müdahale etme yeteneğinden yoksun olduğu görüldü. Sonuçta, ABD'nin yoğun askeri ve diplomatik girişimleri sonucunda imzalanan Dayton Barışı da ABD'nin kontrolü altında gerçekleşti.³²

3.3. Saint-Malo Görüşmeleri

İngiltere'nin ABD eksenli çerçevesinde şekillenen Avrupa'nın savunma ve güvenliğine yönelik geleneksel yaklaşımı, İşçi Partisi'nin 1997 yılında iktidara gelmesiyle önemli değişimlere uğramıştır. İngiltere, AGSP konusundaki vetosunu kaldırmıştır.

1998 Ekim'inde, Avusturya Pörschach'da düzenlenen gayri resmi Avrupa Konseyi toplantısında Blair savunma üzerine konuşmasında; askeri açıdan geçerli, siyasi açıdan

³² Ramazan Gözen, "Avrupa'nın Güvenlik Sorunları", Yeni Türkiye, (Avrupa Birliği Özel Sayısı), Yıl: 6, Sayı:35, Eylül-Ekim 2000, s.775.

hükümetler arası ve NATO uygun olması durumunda Avrupa Birliği Savunma Politikası'nın geliştirilmesine itiraz etmeyeceklerini belirtmiştir.³³

Bu gayri resmi zirve, 4 Aralık 1998 İngiltere-Fransa arasında yapılan St. Malo Zirvesi'nin yolunu açmıştır.

Ayrıca, 13 Kasım 1998 tarihinde İskoçya'nın Edinburgh kentinde gerçekleştirilen Kuzey Atlantik Asamblesi'nde AB'nin artık gerçek bir askeri yapılanmaya gitmesinin zamanının geldiğini vurgulanmıştır. İngiltere Başbakanı Tony Blair AB'nin savunma kurumlarının kurulmasıyla, dış politika alanlarında ABD'ye daha az bağımlı olacağını ve olması gerektiğini savunmuş, Fransa Cumhurbaşkanı Chirac ise Avrupa'nın Amerikalı dostlarıyla hareket edeceğini, fakat dilerse kendi dış politikası doğrultusundaki askeri hareketleri de, Ortak Dış ve Güvenlik Politikası ile yapabilecek pozisyona gelmesi gerektiğini dile getirmiştir.³⁴

3-4 Aralık 1998'de Saint Malo'da İngiltere ile Avrupa'nın kendi savunma güvenliğini sağlaması gerektiğini bastan beri savunan Fransa, önemli kararlar almışlardır.

ODGP çerçevesinde gelişen ortak savunma politikasını da içerecek şekilde Amsterdam Antlaşması'nın ODGP ile ilgili hükümlerinin tam olarak ve hızla yerine getirilmesinin çok önemli olduğu vurgulanarak “AB, uluslararası krizlere yanıt verebilecek güvenilir bir askeri güçle desteklenen özerk bir eylem kapasitesine sahip olmasının önemi vurgulanmaktadır. “Güçlü ve rekabetçi bir Avrupa savunma endüstrisi ve teknolojisiyle desteklenen ve yeni risklere karşı hızla tepki verebilecek, güçlendirilmiş silahlı kuvvetlere gereksinim duyulduğu” belirtilmektedir.³⁵

İngiltere ve Fransa, hem ABD'nin genel güvenlik ve savunma semsiyesinin korunacağı, hem de Avrupa Birliği'nin daha fazla inisiyatif alabileceği bir ortam

³³ Sinem Akgül Açıkmeşe “The Underlying Dynamics of the European Security and Defence Policy”, *Perceptions*, March-May 2004, s.126.

³⁴ Cüneyt Yenigün, “**Milli egemenlik ve Supranasyonalizm İkilemi: Türkiye ve Avrupa Birliği'nin dış Politikalarının Analizi**”, Tüm Yönleriyle Türkiye-AB İlişkileri, Elif Kitabevi Yayınları, Editörler: Mustafa Aykaç, Zeki Parlak, İstanbul, Kasım 2002, s.371.

³⁵ **3-4 Aralık 1998 Saint-Malo, Fransa, İngiltere-Fransa Ortak Deklarasyonu** (ayrıntılı bilgi için bkz. ek: 9)

yaratmak amacıyla bir araya gelmişlerdir. Çünkü, AB'nin siyasi anlamda ilerleme sağlamadan büyük ekonomik gücünü istediği politikalar doğrultusunda kullanamıyordu. Doğal olarak, siyasi gelişimin çok önemli bir ögesi de savunma ve güvenlik konularında söz sahibi olabilmektir.³⁶ Fransa ve İngiltere, bu anlayışla St. Malo'da, ABD'nin katılmayı öngörmediği kriz yönetimi operasyonlarının AB'nin siyasi öncülüğünde yapılabilmesi için gerekli yeni mekanizmaların geliştirilmesi konularında anlaşmaya varmışlardır.

St. Malo'da AGSK ile ilgili kararların BAB tarafından değil, AB tarafından alınacağı belirtilmiştir. Ayrıca, 1997 Amsterdam Antlaşmasında “gelişen ortak savunma politikasını da içeren” ODGP üzerine AB zirvelerinde anlaşılan sürecin hızlandırılması çağrısı yapılmıştır.

Deklarasyon ancak, NATO'nun bütünüyle ilgilenmediği durumlarda bir askeri operasyon yapılacağı ve gereksiz tekrarlara gitmeden Avrupa yeteneklerinin geliştirilmesini belirtmiştir.

Kosova krizi ve ardından çıkan savaş, AB'nin bundan sonra, ODGP alanında atacağı adımlarda etkili oldu. Olaylar AB'nin daha güçlü bir uluslar arası varlığa sahip olması, daha kararlı davranması ve daha belirgin bir savunma politikasını benimsemesi gerektiği yönündeki görüşleri güçlendirdi. Ayrıca Kosova Savaşı, AB'nin, ABD olmaksızın, ancak sınırlı bir şekilde hareket edebileceğini de ortaya koymuştur.³⁷

Saint-Malo Zirvesi'nin hemen ertesinde 7 Aralık 1998 tarihinde yapılan AB Genel İşler Konseyi Toplantısı'nda, AB'nin askeri anlamda özerk bir yapıya gitmekte olduğu vurgulanmıştır. Bu çerçevede, NATO'nun yalnızca kolektif savunma yapacak bir kurum haline getirilmesi ve NATO'nun içinde Avrupa Kriz yönetimine ilişkin yeni bir karar mekanizması yaratılması amaçlanmıştır. Bu şekilde, kriz yönetimi ve barışı destekleme hareketinde sorumluluğun AB tarafından yüklenilmesi ile birlikte

³⁶ Can Buharalı, Avrupa Güvenliğinde AB ve Türkiye, Ari Düşünce ve Toplumsal Gelişim Derneği, İstanbul, Aralık 2002, s. 30.

³⁷ “Ortak Dis Güvenlik Politikası ODGP’den, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası AGSP’ye...” Güncel Haber, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası Özel Sayısı, Avrupa Komisyonu Türkiye Tem Subat – Mart 2003 Güncel Haber’in Eki, s.2.

NATO'nun yalnızca nükleer caydırıcılık ve 5. madde görevleri için hazır bulunan bir kurum haline getirilmesi planlanmıştır.³⁸

“Birlik, özerk eylem kapasitesine sahip olmalı” ifadesiyle özerk eylem ilk defa bir deklarasyonda ortaya çıkmıştır.

St. Malo kararlarına ABD'nin ilk tepkisi Madeleine Albright'dan geldi. Avrupa yeteneklerinin geliştirilmesi için alınan her önlemi heyecanla desteklediklerini belirterek AGSK'ye ABD'nin desteğinin süreceğinin altını çizmiştir. Ancak, bunun için üç koşul getirmiştir. “üç d” olarak akillarda kalan koşulların 1. no decoupling (Otonomi kavramı ile ilgili olarak decoupling gelişmelerin bir ayrıma doğru gitmemesi) 2. no duplication (ikilik, oluşturulan ilişkilerin bir tekrara yol açmaması) 3. no discrimination (ayrımcılık, AB üyesi olan NATO üyelerine ayırım yapılmaması) koşullarıdır.³⁹

3.4.NATO'nun Washington Zirvesi

1991 yılında Roma Zirvesi'nde belirlenen ve içinde SSCB'ye karşı dengenin korunması gibi hükümleri yer aldığı NATO stratejisinin özellikle Avrupa'daki gelişmeler yüzünden yeniden ele alınması gerekmektedir. NATO'nun 24 Nisan 1999 tarihli Washington Zirvesi, Ittifakin AGSP'ye yaklaşımı St. Malo bildirisini dikkate alarak ortaya koymuştur. AB-NATO ilişkilerinin, NATO ile BAB arasında var olan mekanizmalar üzerine inşa edilmesi kararlaştırılmıştır. AGSK'nin geliştirilmesi çerçevesinde, bu kez BAB yerine, AB'nin hangi NATO imkan ve kabiliyetlerinden ne şekilde yararlanabileceğine ait ilkeler belirlenmiştir.⁴⁰

AB üyesi olmayan müttefiklerin, AB'nin kriz yönetimi mekanizmalarına BAB'da mevcut mekanizmalara benzer ve en yaygın katılımı sağlayacak şekilde olması gerektiğine dikkat çekilmiş, AB'nin NATO imkan ve yeteneklerine erişimi ile AB üyesi

³⁸ Özdemir, op.cit.,s.15.

³⁹ Robert E Hunter, **European Security and Defence Policy, NATO's Companion or Competitor?**, Rand, 2002, s.34.

⁴⁰ Rupp, op.cit., s. 55.

olmayan müttefiklerin, AB bünyesindeki ODGP mekanizmalarına katılımının NATO-BAB arasında oluşturulmuş düzenlemeler üzerine kurulması kararlaştırılmıştır.⁴¹

AGSK, 1996'da Berlin'de belirlenen yaklaşımda ilerisine götürülerek, BAB'ın işlevlerini devralacak AB'nin NATO'nun imkan ve yeteneklerinden yararlanabileceği durumlarla ilgili ana çerçeve çizilmiştir. NATO'nun katılmadığı hareketlerde AB'nin NATO askeri kuvvetlerini kullanabilmesi amacıyla çeşitli düzenlemeler yapmaya hazır olduğu belirtilmiştir.

Stratejik Konsept'in 17. maddesinde "AB kendi savunma ve güvenlik boyutunun güçlendirilmesi konusunda önemli bir karar almış ve çalışmalarına ivme kazandırmıştır. Bu sürecin tüm Ittifak üzerinde önemli etkileri olacaktır ve tüm Avrupalı müttefikler NATO ve BAB'da geliştirilen düzenlemelere uygun olarak, bunun içinde yer almalıdır." denilmiştir.⁴² Söz konusu 17. maddede varılan mutabakata göre, AB'nin savunma ve güvenlik alanındaki kararlarının tüm NATO Ittifakına etkileri olacağını, NATO – AB ilişkileri NATO ile BAB arasındaki mevcut mekanizmalar üzerine inşa edileceğinin belirtilmesi Ittifakın devlet ve hükümet başkanları düzeyinde verdiği yönergenin en temel unsurunu oluşturmaktaydı. Bu çerçevede, NATO – AB ilişkilerinin NATO-BAB arasındaki anlayış üzerine inşa edilebileceği ilkesi, bu düzenlemelerin kelime kelime aynı olmasını değil, ancak NATO – BAB mekanizmalarının gerisine düşülmemesi gerektiğini ifade etmektedir.⁴³ NATO imkanlarının BAB öncülüğündeki operasyonlarda kullanılması durumunda, Türkiye'yi de kapsayacak şekilde tüm Avrupalı müttefiklerin söz konusu harekate basından itibaren esit olarak katılma hakkına sahip olması sağlanmıştır.

Konsept'in AGSK başlığı altında yer alan 30. maddesi "AGSK, 1996 Berlin'de alınan kararlara uygun olarak NATO içinde geliştirilmeye devam edecektir. Bu tüm Avrupalı müttefiklerin, görev faaliyetlere daha uyumlu ve etkili bir katkı yapmasını sağlayacaktır. NATO'nun askeri olarak angaje olmayacağı bir harekatta, NATO'nun imkan ve yeteneklerinin Avrupa Birliği'nin icra edeceği bir harekatta tahsis edilmesi,

⁴¹ Georges Delcoigne, "New Parameters for Turkish Security", The European Union Enlargement Process and Turkey, (Edited by Muzaffer Darta, Çigdem Nas), Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü, Pub:691, 2002, s.332.

⁴² Erdoğan, op.cit., s.200.

⁴³ Onur Öymen, "Turkey and Its Role in European Security and Defence" Insight Turkey, Cilt 3, Sayı1, Ocak-Mart 2001, s.63.

tüm Avrupalı müttefiklerin tam haklarla katılımı dikkate alınarak, her defasında ayrı (case by case) ve oybirliği ile karar alınacaktır.”⁴⁴ Ayrıca, 17. madde ile NATO’nun üyelerinin kolektif savunmasının temeli olmaya devam edeceğine; BAB’ın ve AB’nin siyasi kontrolü ve stratejik yönlendirmesi ile yapılabilecek askeri operasyonlara NATO desteğinin ancak konsensusla ve “case by case” temelinde verileceğine, katılmayı arzu ettikleri takdirde Avrupalı müttefiklerin tam üye haklarıyla katılımlarının dikkate alınacağına değinmekteydi.⁴⁵ Bu maddelerle AB’nin NATO imkan ve yeteneklerine otomatik erişim engellenmiştir. Her bir durum için Türkiye’nin onayının alınmasını gerekli kılmıştır.

AB’nin savunma ve güvenlik boyutuna AB üyesi olmayan müttefiklerin BAB’daki kazanımları temelinde katılmaları üzerinde durulması Washington Zirvesi kararlarının Türkiye için öneminin bir göstergesi olmuştur. Böylece, AB’nin NATO’nun bir bütün olarak katılmadığı bir harekatta NATO imkan ve yeteneklerini otomatik olarak kullanabilmesi engellenmiş ve alınacak her bir karar için Türkiye’nin onay vermesi öngörülmüştür.⁴⁶ Ancak, Washington Deklarasyonu’nun söz konusu 10. maddesinde yer alan ve “önceden belirlenmiş NATO imkan ve yeteneklerinin AB’ye tahsis ve AB’nin NATO planlama yeteneklerine güvenceli erişimi konusunda düzenlemelerin yapılacağı...” şeklindeki ifade, AB devletleri tarafından otomatik bir erişim olarak anlaşılmıştır.

Türkiye, bastan beri böyle bir otomatizmden söz edilemeyeceğini belirterek, NATO imkan ve kabiliyetlerine erişim için “her durum için karar (case by case) ilkesinin uygulanacağını ifade etmiştir. Türkiye, bu konuların AB üyesi olmayan NATO devletlerinin AB kriz yönetimi mekanizmalarına katılımı ile bir bütün halinde değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır. “Erisim” ve “katılım” sorunu olarak bu konu Türkiye ile AB arasında ODGP konusundaki temel sorunlardan birisidir.

Zirve’de ortaya konulan diğer önemli bir kavram, 21. yüzyılda karşılaşılması muhtemel savunma ve güvenlikle ilgili sorunlara karşı NATO’nun gerekli donanımlara sahip olmasını amaçlayan Savunma Yetenekleri Girişimi (Defense Capabilities Initiative) (SYG) olmuştur. Söz konusu stratejiye göre, NATO bir yada daha fazla

⁴⁴ Erdoğan, op.cit., s.324.

⁴⁵ Buharalı, op.cit., s.36.

⁴⁶ Özdemir, op.cit.s.16.

üyesine 5. madde çerçevesinde bir saldırı olması ihtimaline karsi imkan ve yeteneklerini buna yanit verecek sekilde hazir tutmaya devam edecektir. Fakat, söz konusu tehdidin gerçekleşme olasiligi bölgesel sorun ve etnik çatisma çıkma olasiligina göre daha az görölmektedir. Bu çerçevede 5. madde disi krizlere müdahaleyi öngören yeni bir kavram gelistirilmis ve dogrudan bir NATO üyesine saldırı gerçekleşmedigi durumlarda da krizlere müdahale edilebilmesinin mümkün kılınması gerektiği vurgulanmıştır. Bunun için de, NATO’da var olan dayanismanin ve krizleri önleme ile riskleri azaltma gücüne sahip etkin askeri kapasitenin korunması kararlaştırılmıştır.⁴⁷

SYG; ABD ve diğer müttefikler arasında artmakta olan teknoloji uçurumuna bir çözüm bulunması için ortaya atılan bir girişim olmuştur. Söz konusu girişimin derinleştirilmesi ile, yüksek hareketlilik yetenegine sahip olan ve sürdürülebilir bir nitelik taşıyan güçlerin olası askeri hareketlar için hazir hale getirilmesi hedeflenmiştir. Aynı zamanda, SYG ile, NATO’nun Avrupa ayagının güçlendirilmesi ve ittifakin askeri ve siyasi kararlılığının korunması hedeflenmiştir. Türkiye, söz konusu girişimi desteklemiş ve kuvvetlerini bu girişime göre düzenlemiştir.⁴⁸

NATO kuvvetlerinin çabuk, mobil, etkin çatisma, kuvvetlerin dayanıklılıkları ile komuta kontrol ve iletisim alanlarda yapılanmalarına üye ülkelerin öncelik vermesini öngören ve ABD ile AB arasındaki askeri yetenekler arasındaki açığı ortadan kaldırmayı amaçlayan SYG,Türkiye tarafından Türk silahlı Kuvvetleri’nin devam eden modernizasyon çalışmaları yoluyla Avrupa savunmasına daha fazla entegre olmasını sağlayacak bir gelişme olarak görülmüş ve desteklenmiştir.⁴⁹

Sonuç olarak Washington Zirvesi’nde, savunma ve güvenlik alanında gerçek anlamda ortak bir Avrupa politikasının ancak AB’ye üye olmayan müttefiklerin söz konusu politikanın şekillendirilmesine ve uygulanmasına katılımlarıyla gerçekleştirilebileceğinin altı çizilmiştir. Bu bağlamda, NATO ve AB arasındaki işbirliğinin AB’ye üye olmayan müttefiklerin katılımları olmadan gerçekleşmesinin mümkün olmadığının vurgulanmasından dolayı Türkiye’den tam destek almıştır.

⁴⁷ Burak Özdemir, op.cit., s.16.

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ Lale Sariibrahimoglu, “Avrupa Savunma Kimliğinin Türk ordusunun Modernizasyonuna Etkisi”, Güncel Haber Dergisi, Haziran-Temmuz 2000, s.1.

3.5. Köln Zirvesi: AGSP'nin Resmi Baslangici

Bosna Hersek ve Kosova'da yasanan krizlerde etkisiz kalmasi nedeniyle eleştirilen AB, Saint Malo'da İngiltere ve Fransa'nin AGSP ile ilgili varmis olduklari uzlasmanin etkisiyle, AGSP konusunda daha ileri adimlar atmaya devam etmistir.

3-4 Haziran 1999'daki Köln Zirvesi, Avrupa Birliği Antlasmasi'nda tanimlanan insani yardim ve kurtarma, barisi koruma ve baris yapma dahil, kriz yönetimi ve kriz önleme görevlerini Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasi'nin temel unsurlari arasina katmistir. Avrupa Birliği Konseyi, bu amaçla, "Birligin, NATO eylemlerine zarar vermeden, uluslararası krizlere yanit vermek amaciyla, inandırıcı askeri güçlerle desteklenen özerk eylem kapasitesine, bu güçleri kullanmayi kararlartirma olanaklarına ve onlari kullanmak için gerekli hazirliga sahip olmasi gerektiği ve bu suretle AB'nin BM Sarti ilkeleriyle uyum içinde uluslar arasi baris ve güvenlige katkisinin artacağı belirtilmistir.⁵⁰

Köln Zirvesi'nde ayrıca, Fransa ve İngiltere arasında AB'nin gerekli donanima sahip olmasi ve etkin bir güç olmasinin karara bağlandigi Saint Malo Zirvesi'nde alınan kararların desteklendiği açıklanmış ve NATO Washington Zirvesi'nin Amsterdam Antlasmasi ile AGSP'nin güçlendirilmesine bir ivme kazandırmasinin Avrupa'nin daha güçlü bir rol oynamasinin 21. yüzyilda Ittifakin vazgeçilmezligine katkı yapacağinin altini çizilerek, bunun için AB bünyesinde ileride hem askeri hem de kurumsal olarak bağımsız bir yapıya kavuşacak bir organizasyon amaçlanmistir.⁵¹

Çabaların odak noktasinin Petersberg Görevleri kapsamında AB'nin sivil ve askeri uluslar arasi çatismaların önlenmesi ve kriz yönetimi konusunda dis yetenegini tamamlamak, geliştirmek ve bu alanda etkili bir karar alma yapisi olusturmak olduğu belirtilmistir.

⁵⁰ "European Deklaration on Strengthenin the Common European Policy on Security and Defence", Presidency Conclusions Cologne European Council 3 and 4 June 1999 Annex III

⁵¹ "Presidency Report on Strengthening of the Common European Policy on Security and Defence" Presidency Conclusions Cologne European Council 3 and 4 June 1999 Annex III

Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası'nın çerçevesinin çizildiği AB Köln Zirvesi'nde, Batı Avrupa Birliği'nin tarihi misyonunu tamamladığına ve 2000 yılına kadar feshedilmesine karar verildi. Batı Avrupa Birliği'nin insani yardımların ve kurtarma operasyonlarının yapılması, barış sağlama ve koruma, kriz yönetimi gibi görevleri AB'ye devredildi. BAB'ın sadece ortak savunma ilkesi AB'ye devredilmemişti. Bunun sebebi, NATO'nun görevlerini tekrarlama kaygısıydı.⁵² Ayrıca, AB içinde, Siyasi ve Güvenlik Komitesi, Askeri Komite gibi ODGP ile ilgili birçok yapı da, Köln'de yapılan AB Zirvesi'nde belirlenmiştir.

Köln Zirvesi Sonuçlarında AB'nin uluslararası alanda üzerine düşen rolü tam anlamıyla oynamaya karar verdiğinin altı çizilerek, Amacın AGSP'nin geliştirilmesiyle ODGP'nin güçlendirilmesi olduğu belirtilmiştir. AB'nin Avrupa önderliğinde etkili bir yönetim mekanizması istediği, bunun da güvenilir askeri yetenekler ve uygun bir karar alma yapısıyla desteklenen özerk eylem kapasitesi gerektirdiği belirtilmiştir.⁵³

Daha önceden BAB'ın görevleri kapsamında ifade edilen Petersberg Görevleri'nin tamamının AB sorumluluğunda icra edilmesi, AB'nin alacağı kararı uygulamasını sağlayabilecek bir özerk kapasite ile donatılması öngörülmüştür. Etkin bir AB kriz yönetimi istegi dile getirilerek, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu, AB üyesi olmayan NATO devletleri ile, AB'ye üyelik aşamasında ilerleyen devletlerin de AB hareketine eşit haklarla katılabilmesi vurgulanmıştır. Bu katılımın mümkün olan azami şekilde yapılabilmesi amacıyla, AB'nin 15'li olarak bağımsız karar alma sürecini muhafaza etmek şartıyla, gerekli düzenlemelerin yapılacağı ifade edilmiştir.⁵⁴

AB'nin uygun stratejik planlama için ve durum analizi yapabilecek bir kadro ile istihbarat kaynaklarına ihtiyaç duyacağı dabelirtilmiştir. Bunun için de Genel İşler Konseyi'nin savunma bakanlarını da içerecek şekilde düzenli olarak toplanması; siyasi ve askeri uzmanlardan oluşan, Siyasi ve Güvenlik Komitesi'nin Brüksel'de oluşturulması; Siyasi ve Güvenlik Komitesi'ne tavsiyelerde bulunmak üzere, askeri temsilcilerden oluşan bir AB Askeri Komitesi oluşturulması; durum merkezine sahip olan bir Askeri Personel oluşturulması; Güvenlik Çalışmaları Enstitüsü ve Uydu

⁵² “Ortak Dis Güvenlik Politikası ODGP'den, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası AGSP'ye...”

⁵³ “European Deklaration on Strengthenin the Common European Policy on Security and Defence”,

⁵⁴ Rupp, op.cit., s. 61.

Merkezi gibi diğer kaynaklara ihtiyaç duyulabileceği belirtilmiştir. Aynı bildiri ile NATO, Nisan 1999 Washington Zirvesi'nde ortaya koyulan “ önceden belirlenmiş NATO imkan ve yeteneklerinin AB'ye tahsisi ve AB'nin NATO planlama yeteneklerine güvenceli erisimi” konusunda gerekli düzenlemeleri yapmaya davet edilmiştir.

Zirve Sonuçlarının 3. maddesi ile AB Avrupa önderliğinde etkili bir kriz yönetim mekanizması geliştirmek istemektedir. Buna AB'nin NATO üyesi olan veya olmayan tüm üyeleri tam ve esit haklarla katılacaklar, NATO'nun AB üyesi olmayan diğer üyeleri ve partner ülkelerin mümkün olan en üst düzeyde katılımı için gerekli düzenlemeler yapılacağı belirtilerek,⁵⁵ NATO'nun AB üyesi olmayan üyelerinin en üst düzeyde katılımının sağlanması için gerekli düzenlemelerde bulunulacağı ifade edilmiş, NATO olanaklarının kullanıldığı ve kullanılmadığı durumlar olarak AB liderliğindeki operasyonları iki kısma ayırmıştır. Washington Zirve kararlarında AB üyesi olmayan müttefiklerin katılımına ilişkin düzenlemelerden farklı bir yapının hedeflendiği belirtilmiştir. Bu sayede oluşmakta olan yeni güvenlik yapılanmasında NATO imkan ve yeteneklerine hiçbir engel olmadan AB tarafından ulaşılması ve karar mekanizmasının sadece üye ülkeleri kapsamı hedeflenmiştir. Bu kararlar AB'nin yeni savunma boyutunu NATO-BAB arasındaki mevcut düzenlemelerin üzerine kurmak istemediği ortaya çıkmıştır.

3.6. Helsinki Zirvesi

Türkiye'nin resmi aday statüsü kazandığı 1999 AB Helsinki Zirvesi Bildirgesi'nin IV numaralı Ekinde Ortak Savunma ve Güvenlik konusundaki ilerleme durumu ile AB'nin askeri olmayan kriz yönetimi konularında Dönem Başkanlığı raporları ortaya konulmuştur. “Temel Hedefler- Headline Goal” ve “Ortak Yetenek hedefleri – Collective Capabilities Goals” nin oluşturulması AB üyesi olan ülkeler tarafından kararlaştırılmıştır. Temel Hedefler çerçevesinde AB üyesi 15 ülke 2003 yılı itibarıyla, yeterli deniz ve hava vasıtaları ile desteklenen, yaklaşık 60.000 kişilik, kolordu büyüklüğünde bir kuvveti (Acil Müdahale Gücü) 60 gün içinde bir kriz ortamında konuşlandırabilme ve bu kuvveti en az bir yıl süre ile muhafaza edebilme konusunda fikir birliğine varmıştır. Söz konusu gücün görevi NATO'nun bir bütün olarak müdahil

⁵⁵ Presidency Conclusions Cologne European Council 3 and 4 June 1999 Annex III European Declaration on Strengthening the Common European Policy on Security and Defence” (bkz. Ek: 10)

olmayacağı kriz durumlarında AB öncülüğünde yapılacak Petersberg tipi görevleri yerine getirmekti. Ayrıca, daha uzun bir vade sonunda stratejik ulastırma, istihbarat ve komuta kontrol sistemleri konusundaki eksiklikleri gidermek amacıyla maddi ve manevi gayretleri artırmak üzere anlaşma sağlanmıştır. Bu plana uygun olarak 2000 yılının başından itibaren AB içerisinde gerekli kurumlar oluşturulmaya başlanmıştır. Amacın bir Avrupa Ordusu yaratmak olmadığı söylense de bu güç kamuoyunda “Avrupa Ordusu” olarak adlandırılmıştır.

Yine Helsinki Zirvesi ile AB, Köln’de kurulmasına karar verilen, güvenlik sorunları üzerine AB liderlerine tavsiyede bulunacak, Siyasi ve Güvenlik Komitesi kuruldu. AB Askeri Komitesi ve AB Askeri Personeli’nin kurumsal yapısı çalışma usulleri belirtilerek, 1 Mart 2000’den itibaren geçici statüde göreve başlamaları öngörüldü. Ardından 2001 yılı içinde daimi olarak çalışmaya başladılar.

AB, AGSP ile ilgili olarak sadece tam üye ülkelerin karar alma mekanizmasına katılabilmesi yönünde bir yaklaşımı Köln Zirvesi’nde alınan kararlar doğrultusunda geliştirmiştir. Bu bağlamda, NATO’nun tüm imkanlarından yararlanmak isteyen AB, BAB düzenlemelerinde ve Washington kararlarından farklı olarak AB üyesi olmayan Avrupalı müttefiklere katılıma yönelik bir öncelik tanımamış ve bu konuda sadece danışma niteliğinde düzenlemeler öngörmüştür.

AB, tam üyeligine aday ülkeler ve AB üyesi olmayan NATO ülkeleri aynı kategoride değerlendirilerek, AB’nin bağımsız karar alma yetkisini korumaksartıyla bu ülkeler ile gerekli diyalog, danışma ve işbirliği mekanizmalarının kurulacağı açıklanmıştır. AB liderliğinde yapılacak bir harekate kuvvet tahsis ederek katkıda bulunmaya karar veren ülkelerin katılımı ile “Katilimcılar Komitesi” oluşturulacak ve bu komite vasıtasıyla hareketin günlük idaresinin yapılacağı belirtilmiştir. Harekat ile ilgili tartışma ve görüşmelerin bu komitede yapılması öngörülmekle birlikte, karar sürecinde yine AB’nin 15’li bağımsız yapısına işaret edilmiştir.⁵⁶

Askeri olmayan, sivil kaynaklardan daha iyi yararlanılmasını sağlayacak kriz yönetimi mekanizmaları geliştirilmesine karar verildi. Kararlar Konsey düzeyinde

⁵⁶ European Council, Helsinki, 10-11 December 1999, Presidency Conclusions,

alinmaya devam edilecekti. Ayrica, Genel Isler Konseyi toplantilarina Savunma Bakanlarinin da katilmasi kararlartirildi.

AGSP konusunda Helsinki Zirvesi'nde alınan kararlar ile AB, NATO imkan ve yeteneklerini otomatik olarak kullanma hedefine daha fazla yaklasmistir. Kriz yönetimi ile ilgili olarak, AB üyesi olmayan Avrupalı müttefikler ile sadece ikili görüşmeler ve bilgi alisverisine olanak taniyan mekanizma Türkiye'nin beklentilerini karsilamaktan uzak kalmistir.

Olusturulan yeni mekanizma ile, AB üyesi olan 15 ülke disinda kalan AB adayi 13 ülke (ki bunlarin 10'u 1 Mayıs 2004'de AB üyesi oldular) ile AB üyesi olmayan Avrupalı 6 NATO ülkesi, AB faaliyetlerine katilimdan dislanmislerdir. Olusturulmakta olan yeni mekanizmada Türkiye'nin çekinceleri, bu asamadan itibaren yüksek sesle dile getirilmeye baslanmistir.

Diger bes Avrupalı NATO ülkesi yeni düzenlemelere çok fazla itiraz etmediler. AB üyeligine kendi istekleriyle uzak duran Norveç ve İzlanda duruma itiraz etmezken, Washington Zirvesi kararlari ile NATO üyeligine ve BAB'a ortak üyelige kavusan Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Polonya'ya ise gelenen noktayi bir basari olarak görmüsler ve Türkiye'yi bu konudaki mücadelesinde yalnız bırakmislerdir.

14-15 Subat 2000'de Brüksel'de toplanan AB Genel Isler Konseyi, 1 Mart 2000 itibariyle, AB Siyasi Güvenlik Komitesi ve AB Askeri Personeli'nin olusturularak personel ile donatimina baslanmasini ve 2000 yilinin sonundan itibaren bu yapinin sürekli hale getirilmesini kararlartirmistir. Nitekim, bu karardan sonra AB üyesi olan devletlerin BAB bünyesinde görev yapan personelinin önemli bir kisminin, ayni zamanda AB nezdinde de görev yapmasi saglanmistir.

Zirve'nin Türkiye için asil önemi Türkiye'ye Lüksemburg Zirvesi'nde söylenen “sorunlarini çöz, ondan sonra iliskiyeye girelim” yaklasimindan farkli olarak, “sorunlarini birlikte çözelim” görüşünü dile getirmesidir.⁵⁷ Helsinki Zirvesi Türkiye'nin Avrupa macerasinda önemli bir dönüm noktası olmustur.

⁵⁷ Atilla Eralp, “Helsinki Zirvesi Neler Getirdi?”, Yeni Türkiye, (Avrupa Birliği Özel Sayısı), Yıl:6, Sayı:35, Eylül-Ekim 2000, s.498.

3.7. Feira Zirvesi

Agirlikli olarak, Temel Haklar Sarti, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasi ve genisleme gibi önemli konularin ele alindigi 19-20 Haziran 2000 AB Feira Zirvesi'nde Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasi mekanizmalari ile ilgili kapsamli düzenlemeler yapılmistir. Yayinlanan deklarasyonda, “Temel Yetenek Hedefleri” konusunda ülkelerin katkilarini belirlemek üzere, AB üyesi ülkelerin temsilcilerinin katılımıyla 22-24 Mayıs 2000 tarihlerinde bir toplantı yapıldığı; AB'nin bagimsiz karar verme iradesi geregince bu konudaki çalışmaların 15'li olarak basladigi ve sürecegi ancak planlama konusunda NATO uzmanlarinin katkısına ihtiyaç duyulduğu ifade edilmistir. Nitekim, Türkiye'nin de aralarında bulunduğu NATO uzmanları- ülkelerini değil NATO'yu temsilen – bu konudaki çalışmalara katılmışlardır.⁵⁸

19-20 Haziran Feira Zirvesi'nde AB, AGSP çerçevesinde kriz anında ve insani yardım amaçlı operasyonlarda, birlikte barışı sağlama operasyonlarında NATO güçlerinin kullanılması halinde, karar mekanizmasının kendi kontrolünde kalmasını kararlaştırmıştır. AB üyesi olmayan NATO üyelerinin bu karar mekanizması dışında, ancak NATO ile kurulacak seffaf bir diyalog mekanizması içinde yer alması öngörülmüştür.

Ayrıca Feira'da polis, hukukun üstünlüğünün güçlendirilmesi, sivil yönetimin güçlendirilmesi ve sivil koruma alanları öncelikli olmak üzere kriz yönetiminin sivil taraflarının geliştirilmesine karar verildi.

Feira Zirvesi'nde AB üyesi devletler, AGSP çerçevesinde Helsinki Zirvesi'nde belirlenen unsurlarla ilgili uzlaşmaya yönelik önemli adımlar atmışlardır. AB üyesi devletler tarafından bu zirvede AGSP'nin güvenilirliğinin ve etkinliğinin AB'nin askeri yeteneklerini geliştirilmesiyle artacağı vurgulanırken, AGSP kapsamında “Güvenlik ve Savunma alanlarında Ortak Avrupa Politikası'nın Güçlendirilmesi”⁵⁹ başlıklı bir raporda kabul edilmiştir. Bu rapor dahilinde Zirve'de, 30 Ekim 2000 tarihine kadar

⁵⁸ Rupp, op.cit., s. 63.

⁵⁹ İktisadi Kalkınma Vakfı Bülteni, 16-30 Haziran 2000

AB üyesi devletlerin, Acil Müdahale Gücü'nün olusturulması için, bu kuvvete tahsis edecekleri asker sayılarını bildirmesi kararlaştırılırken, 2000 yılının sonunda yapılacak olan Nice Zirvesi'nde AGSP'nin kurumsal yapısına son şeklinin verilmesi kararlaştırılmıştır.

Raporda Türkiye gibi AB üyesi olmayan müttefiklerin, askeri kriz yönetimlerine katılımı ve karar verme mekanizmalarının işleyişi üzerine anlaşılmaya varılmıştır. Zirve'de AGSP'nin güvenilirliği ve etkinliğinin AB'nin askeri yeteneklerinin geliştirilmesine bağlı olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca, AB içinde gerekli diyalog, danışma ve işbirliğinin, 15 üye ülkeyi kapsayacak tek bir yapıya bağlı olarak işleminin öngörüldüğü vurgulanmıştır. Bu bağlamda, AB'nin Köln ve Helsinki Zirvelerinde alınan kararlar doğrultusunda, AB önderliğinde yürütülecek, NATO imkan ve yeteneklerinin veya müttefiklerin ulusal kuvvetlerinin kullanılacağı harekatlarda AB'ye üye olmayan NATO üyeleri ile sadece danışma niteliğinde işbirlikleri öngörülmüştür. Söz konusu alanda yapılan düzenlemeler çerçevesinde, Türkiye'nin de dahil olduğu NATO'nun altı üyesinin altı ayda bir yapılacak toplantılar aracılığıyla görüşlerini ifade edebilecekleri belirtilmiştir.

Aynı deklarasyon ile, AB ülkelerinin yanı sıra Türkiye, Norveç, Polonya ve Çek Cumhuriyeti'nin temel yetenek hedeflerine (ek) katkı teklifinin memnuniyetle karşılandığı belirtilmiştir. Her bir dönem başkanlığı süresince, en az ikiser kez AB +15 (aday ülkeler + Norveç ve İzlanda) ve AB + 6 (AB üyesi olmayan Avrupalı NATO devletleri) ile Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası konusunda görüşmeler yapılması kararlaştırılmıştır.

AB'nin hareket icra etmesi durumunda, altı ülke ile diyalog ve danışmanın sıklaştırılacağı, NATO imkan ve kabiliyetlerinin kullanılmasına karar verilmesi halinde, bu ülkelerin otomatik olarak harekate katılarak, kuvvet katkısında bulunabileceği, AB'nin NATO'dan bağımsız hareket yapması halinde ise, AB Konseyinin kararını müteakip, söz konusu ülkelerin harekate davet edilebileceği belirtilmiştir. Zirve Deklarasyonu'nun 1. ekinin 20.maddesinde, hareketin günlük takibinin "Katılımcılar Komitesi" tarafından kontrol edileceği, ancak hareketin siyasi kontrolü ve stratejik yönlendirmesinin 15 üye devletten oluşan AB Konseyi tarafından yapılacağı açıklanmıştır.

Özetle, AB, NATO'nun harekete geçmemeyi seçtiği durumlarda kendi basına hareket edebilme kapasitesine sahip olmasını sağlamak amacıyla AGSP'yi geliştirerek Avrupa güvenlik sisteminin yeniden yapılandırılmasında önemli bir aktör durumuna gelmiştir. Avrupa Konseyi'nin NATO'nun imkanlarını kullanan bir hareket baslatma kararı alması durumunda, AB'ye üye olmayan NATO ülkelerinin de (Türkiye, Norveç, İzlanda) harekate katılabilecekleri ve NATO imkanlarını kullanmayan hareketlere de katılmaya davet edilebilmeleri kararlaştırıldı. 2000 yazında Feira kararlarını uygulamak için ilk adımı atan AB, NATO ile bağlantıya geçti ve ittifakin askeri düzeydeki güç planlama uzmanlığından yararlanmak amacıyla her iki örgüte üye devletlerin temsilcilerinden oluşan dört özel çalışma grubu oluşturulmasını önerdi.⁶⁰

Feira Avrupa Konseyi'nde kriz yönetiminin askeri olmayan (sivil) yönlerini, polis, hukuk düzeninin güçlendirilmesi, sivil yönetimin güçlendirilmesi ve sivil koruma olarak dört öncelik alanıyla tanımladı.⁶¹

Ayrıca, askeri olmayan kriz yönetimi ile ilgili olarak, AB'nin halihazırda yaklaşık 3300 vatandaşının bu konuda çeşitli bölgelerde görevli olduğu ifade edilerek, AB ülkeleri, tavsiye, yardım ve eğitim maksadıyla 5000 polis sağlayabilecek yeteneğe ulaşılması konusunda çaba göstermeye davet edilmiştir. Konu, 7-9 Aralık 2000 AB Nice Zirvesi'nde daha somut hale getirilerek, AB üyesi ülkelerin, 2003 yılına kadar olan sürede, 1000 adedi 30 günden daha kısa sürede göreve başlayacak şekilde, toplam 5000 kişilik bir polis gücüne sahip olması kararlaştırılmıştır. Aynı zirvede, AB Siyasi ve Güvenlik Komitesi, AB Askeri Komitesi ve AB Askeri Personeli'nin sürekli hale getirilmesine karar verilmiş, çalışması kurumsal yapıları kapsamlı bir ekle ortaya konmuştur.

Ayrıca her üye devlet, krizin başlamasını takiben 30 gün içerisinde 1000 polis memurunu daha göreve sunabileceği bir yapı oluşturmayı taahhüt etmiştir.

20 Kasım 2000'de toplanan Yetenek Taahhüt Konferansı'na (Capability Commitment Conference-CCC) dikkat çekilerek, konu ile ilgili gelişmeler özetlenmiş

⁶⁰ Baç, op.cit., s.187.

⁶¹ The Common Foreign and Security Policy, Op. Cit., s.7.

ve AB üyesi olmayan NATO ülkelerini sagladigi tamamlayici katkıdan memnuniyetle söz edilmistir. ⁶²

AB Feira Zirvesi kararlarına göre, AB üyesi olmayan NATO ülkeleri ve AB üyeligi için aday ülkelerle ilgili düzenlemeler için ek bir (VI numarali ek) hazirlanarak, her bir dönem başkanligi süresince AB + 6 formatında bir defasi Bakanlar düzeyinde olmak üzere, ilave toplantilar yapılmasi kararlştirilmiştir. Aynı zirve metninde, 13 aday ülke ile Norveç ve İzlanda'nin isterlerse, ODGP konusunda Siyasi ve Güvenlik Komitesi (PSC) nezdinde görev yapmak üzere bir sivil diplomati ve AB askeri faaliyetlerini daha yakından izleyebilmek üzere AB Askeri Personeli (EUMS) nezdinde bir subayi görevlendirebilecegi belirtilmektedir. ⁶³

NATO imkan ve kabiliyetlerinin kullanılacağı bir harekatta planlamanin NATO tarafından, bagimsiz / özerk AB harekatında ise (stratejik düzeydeki) planlamanin AB Askeri Karargahi tarafından yapılacağı ifade edilmistir. NATO imkanlarinin kullanıldığı bir harekatta, AB üyesi olmayan NATO ülkelerinin, NATO'da mevcut kurallar çerçevesinde normal olarak planlama safhasında yer alacağı; özerk AB harekatında ise, harekata katılan ülkelerin, planlama faaliyeti ve sağlayacağı kuvvet katkisi konusundaki çalışmalarda yardımcı olmak üzere AB Askeri Personeli'ne irtibat subayi gönderebilecegi belirtilmiştir. ⁶⁴

Zirvede AB üyesi olmayan NATO üyelerinin NATO olanaklarının kullanıldığı AB harekatlarına direkt olarak katılacakları ve harekata katılan ülkeler, harekatin günlük icrası için kurulacak “Katilimcılar Komitesi”nde esit haklarla yer almalari karara bağlanmıştır. Söz konusu harekatin siyasi kontrolü ve stratejik yönlendirmesini içeren karar mekanizmasının AB Konseyi ve Siyasi Güvenlik Komitesi tarafından yürütülecegi belirtildi. ⁶⁵ AB, NATO, NATO'nun AB üyesi olmayan Avrupalı üyeleri ve AB adayı diğer ülkeler ile AB önderligindeki kriz yönetimi konusunda gerekli danışma, isbirliği ve diyalogu sağlayacak ancak, AB'nin aldığı kararlara bu ülkeler karşı çıkamayacaklardır.

⁶² Rupp, op.cit., s. 64.

⁶³ Ibid.

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ Erdogdu, op.cit., s.200.

AB'nin kendi basına icra edeceği operasyonlarda ise AB üyesi olmayan NATO üyeleri AB Konseyi tarafından davet edilmesi halinde katılabilmesi kararlaştırıldı. AB önderliğinde bir harekate, önemli çapta kuvvetlerini konuslandırarak katılmayı teyit eden tüm ülkeler, hareketin günlük icrası için kurulacak “Katilimcılar Komitesi” nde eşit haklarla yer alacakları, fakat kararların AB üyeleri tarafından alınacağı ve bir hareketin bitirilmesine AB Konseyi'nin katilimcılarla yapılan danışmalardan sonra karar vereceği belirtilmiştir.⁶⁶

Feira Zirvesi'nde alınan bir diğer önemli karar ise, 2000 yılının sonuna kadar imkan ve yeteneklerin ne oranda tahsis edileceğini öngören bir konferans düzenlenmesidir. Bu karara istinaden 20 Kasım 2000 tarihinde Brüksel'de gerçekleştirilen Genel İşler Konsey toplantısı sonrasında AB'nin Savunma ve Disisleri Bakanları askeri yeteneklere dair bir bildiri kabul etmişler ve toplantının hemen ertesinde, Türkiye ve AB üyesi olmayan ancak AB gücüne asker tahsis edebilecek diğer müttefiklerin savunma bakanları ile bir toplantı düzenlemişlerdir.⁶⁷

Genel İşler Konseyi toplantısında savunma bakanları, 100 000'den fazla asker, yaklaşık 400 savaş uçağı ve 100 savaş gemisinin kriz yönetimini ilgilendiren farklı görevlerde kullanılması için hazır hale getirilmesinin etkili bir Avrupa askeri gücünün oluşturulması için zorunlu olduğunu belirtmişlerdir. Aynı yıl, Brüksel'de üye devletlerden bazıları, 2003 yılında kurulması amaçlanan Acil Müdahale Gücü'ne, toplam 100 000 asker, 400 uçak ve 100 gemi verme taahhüdünde bulundu. Söz konusu gücün hazır hale getirilmesi, verilen rakamların yaklaşık dört katı kadar bir birliğin rezervde bekletilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda, askeri bütçelerini azaltmayı hedefleyen AB üyeleri için, AB üyesi olmayan müttefiklerin Acil Müdahale Gücü'ne katkıda bulunmaları büyük önem tasımaktadır.⁶⁸

3.8. Nice Zirvesi

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ Özdemir, op.cit., s.18.

⁶⁸ Özdemir, op.cit., s.18.

“Avrupa Kitasının bölünmüşlüğü’nün yenilmesi” tümcesine önsözünde yer veren Nice Antlaşması, barışın sağlanması, ekonomik refahın tesviki, Avrupa’nın dışarıya karşı ekonomik ve siyasi birliğinin sağlanmasına vurgu yapılmıştır.

26 Şubat 2001’de imzalanan ve üye devletlerin iç hukuklarında onaylanmasından sonra 1 Şubat 2003’te yürürlüğe giren Nice Antlaşması, ODGP ile ilgili yeni hükümler içermektedir. Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası (AGSP) konusunda Antlaşma, bir ortak savunma politikasının aşamalı olarak oluşturulması dahil, Birlik’in güvenliğine ilişkin bütün konuları kapsayan bir ortak güvenlik politikası da öngörmektedir.

Nice Avrupa Zirvesi, Konsey içinde, bir kriz durumunda siyasi kontrol ve stratejik yönlendirme sağlayacak yeni kalıcı siyasi ve askeri yapılar oluşturmaya karar vermiştir. Siyasi ve Güvenlik Komitesi, Askeri Komite ve Askeri Personel, Konsey Sekreterliği’nin bünyesine dahil edilmiştir.

Nice Antlaşması ile ODGP alanında Birliğin BAB ve NATO ile ilişkisi yeniden düzenlenmiştir. AB- BAB arasındaki ilişki gözden geçirilmiş BAB, AB’ye entegre edilmiş ve kriz yönetim işlemleri AB’ye devredilmiştir. AB Antlaşması’nın 17. maddesinde yapılan düzenlemeler ile AB-BAB arasındaki hükümler kaldırılmış, BAB’ın AB içindeki rolüyle ilgili maddeler, AB Antlaşması’ndan çıkarılmıştır.

Ayrıca, 13 Kasım 2000’de Marsilya’da düzenlenen BAB Bakanlar toplantısında da 5. ve 9. madde yükümlülükleri hariç, görevlerini AB’ye devreden örgütün yeniden uykuya yatırılması ve BAB çalışma gruplarının bir geçiş dönemi sonunda kapatılması kararlaştırılmıştır.

Nice Antlaşması 25. maddesi ile eski Siyasi Komite’nin yerini kriz yönetimi operasyonlarının stratejik yönlendirmesini ve siyasi kontrolünü Konsey’in sorumluluğu altında çalışarak sağlayacak Siyasi ve Güvenlik Komitesi aldı.

Siyasi ve Güvenlik Komitesi’nin Avrupa Konseyi’nin doğrudan yönetimi altına alınması ve yapılan değişikliklerle bu Komiteye Avrupa Konseyi’nin yönetimi altında kriz yönetimi operasyonlarında siyasi kontrol ve stratejik yönlendirmeleri gerçekleştirmek

için uygun kararları alma görevi verilmesi, söz konusu Komiteye ODGP konusunda daha etkin bir rol kazandırmıştır.⁶⁹

Nice Antlaşması ile yapılan değişikliklerin basında güçlendirilmiş işbirliğinin uygulama alanının ODGP'yi de içine alacak şekilde genişletilmesi gelmektedir. İkinci bölümde incelediğimiz güçlendirilmiş işbirliği ilkesi, askeri ve savunma alanlarına girmeyen diğer konularla sınırlandırılmıştır. Diğer bir deyişle, Amsterdam Antlaşması'nda olduğu gibi Nice Antlaşması'nda da savunma konuları güçlendirilmiş işbirliği prensibinin dışında bırakılmıştır. Güçlendirilmiş işbirliği ilkesi ile her şeyden önce kararların bloke edilmesi önlenmek istenmektedir. Güçlendirilmiş işbirliği üye ülkelerin hiçbirisi itiraz etmemesi ya da oybirliği istememesi şartıyla ortak eylem ve ortak pozisyonların uygulanması ile sınırlı olarak Konsey'de nitelikli oyçokluğu ile kabul edilir. Ancak karar için üye ülkelerin yarısından bir fazlasının oyu gereklidir.

ABA 27. madde (a) bendi ODGP çerçevesinde normatif koşullar öngörmektedir. Güçlendirilmiş işbirliği ilkesi, Nice Antlaşması ile getirilen değişikliklerden sonra, en son araç olarak hedeflenen amaçlara ortak olarak makul bir zaman dilimi içinde erisilemeyeceğinin Konsey'in oybirliğiyle aldığı kabulü koşuluyla uygulanabilecektir. (ABA 43. madde (a) bendi) Güçlendirilmiş işbirliği bütün devletlere açıktır (ABA 43. mad.(b) bendi) ve mümkün olduğunca fazla devletin bu işbirliğine katılması arzu edilir. Ancak, en az sekiz üye devletin bir araya gelmesi yeterlidir.⁷⁰

ODGP konusunda güçlendirilmiş işbirliği prosedüründe sorumluluk ve yetki Konsey'dedir. İşbirliği yapmak isteyen üye devletler güçlendirilmiş işbirliğinin tesisi için başvuru yaparlar. (ABA 27. mad. C bendi) Komisyon sadece görüş bildirir. Bu çerçevede hedeflerden güçlendirilmiş işbirliğinin Birlik politikası ile uyumu gözetilir. Parlamento'ya sadece bilgi verilir. Sekli olarak dinlenmesine gerek duyulmaz. Konsey, nitelikli çoğunlukla yetkilendirme kararı verir. Bununla birlikte, ABA 27. mad. c bendi ve 23. mad. 2. fıkrası ile bağlantılı olarak veto hakkı vardır. Özetle, "güçlendirilmiş işbirliği ilkesi koşulları ağır, etkileri belirsiz bir araç olarak" kaldığı söylenebilir.⁷¹

⁶⁹ Mehmet Özcan, "AB Ortak Dis ve Güvenlik Politikası" (29 Ekim 2004), <http://www.turkishweekly.net/> (çevrimiçi), Türkçe /makale.php?id=18, 5 Mayıs 2005.

⁷⁰ Füsün ARSAVA, "Nice Antlaşmasının Getirdikleri", Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, Cilt:1, Sayı:2, Bahar 2002, s.16.

⁷¹ Ibid., s.17,

Ayrıca, Nice Antlaşması ile (ODGP Yüksek Temsilcisi'nin atanması), (ODGP Antlaşmaları) nitelikli çoğunlukla karar alınacak konular arasına dahil edilmiştir.

ODGP ile ilgili özel temsilcilerin seçiminde (ABA 23. mad. 2. fıkra) ve anlaşmaların onaylanmasında, (ABA 24. mad. 2. fıkra) nitelikli çoğunlukla karar alma sistemi getirildi ancak, veto hakkı tanınmaya devam edildi. Dolayısıyla, ODGP alanında daha çok işbirliğinin baslatılmasını herhangi bir üye devletin durdurma hakkı saklı tutuldu.

Nice Antlaşması ile AGSP'nin, ODGP'nin bir uzantısı olduğu resmen ifade edilerek, savunma ve güvenlik alanlarının siyasal bütünleşmenin ayrılmaz bir parçası olduğu ve geliştirilmesine verilen önem teyit edilmiştir.⁷²

Nice Antlaşması uyarınca, görevleri, insani yardım ve kurtarma operasyonları yapmak, barışı korumak ve barış sağlamak dahil kriz yönetmek olacak olan Acil Müdahale Gücü'nün 60 gün içinde gereken yerlere konuşlandırılabilmesi ve bir yıl süreyle görev yapabilmesi hedefleniyordu.

Acil Müdahale Gücü, NATO'ya rakip olmaktan çok, bunu tamamlayıcı nitelikte ve sadece NATO'nun müdahale etmeme kararı aldığı durumlarda hareket yapacak ve sürekli hazır olan bir ordu olmayacak, üye ülkelerin katkıları gerektiğinde toplanacak bu gücün merkezinin ise, Brüksel'de olması kararlaştırılmıştır.⁷³

Ayrıca, AB-NATO danışma ve işbirliğine yönelik kalıcı düzenlemeler kararlaştırılmıştır. Gerekli olduğunda, Birlik'in NATO varlıklarını ve yeteneklerini kullanarak operasyonlar başlatabilmesi amacıyla, bazı spesifik alanlarda Birlik ve NATO arasında düzenli toplantılar yapılmaktadır.

⁷² Özlem Dündükcü, "AB'nin Güçlü Ordu Rüyası", Cumhuriyet Strateji Dergisi, Yıl: 1, Sayı: 7, 16 Ağustos 2004, s.8.

⁷³ "Avrupa Birliği'nde 2003'ün en gözde konusu Acil Müdahale Gücü: Makedonya İlk Tecrübe!", Güncel Haber, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası Özel Sayısı, Avrupa Komisyonu Türkiye Tem. Subat – Mart 2003 Güncel Haber'in Eki, s.1.

Nice Zirvesi, deklarasyonun VII numaralı Eki'nde, Washington kararlarının 10. paragrafında belirtilen “önceden belirlenmiş NATO imkan ve yeteneklerinin AB’ye tahsisi ve AB’nin NATO planlama yeteneklerine güvenceli erisimi” konusunda kapsamlı düzenlemeler getirmesi ve bir NATO komutani olan Avrupa Müttefik Kuvvetleri Baskomutani’nin (SACUER) yardımcısına (DSACUER) görevler vermesidir.

Ayrice Zirve’de 2000 yılının Kasım ayında hazırlanan ve AB üyelerinin Avrupa Acil Müdahale Gücü’ne katılımlarını ve öngörülen askeri yardım miktarlarını içeren bir paket onaylanmıştır. Bunun yanı sıra, karar mekanizmasına katılım bağlamındaki istisari düzenlemelerin ayrıntıları karara bağlanmıştır. AB’nin olası askeri hareketlerinde karar mekanizmasının işleyişine dair görüşlerinde bir değişiklik olmaması ve Zirve bildirisinde AB üyesi olmayan Avrupalı müttefiklerin AGSP sürecine gerçek anlamda katılımlarına olanak verecek düzenlemelere gidilmemiştir. Bunun yerine söz konusu altı ülke ile yalnızca yüksek düzeyde yoğun bir danışma süreci öngörülmüştür.⁷⁴

Öngörülen bu danışma sürecini oluşturmak için, AB’ye üye olan ve diğer katılımcıları içeren “Katılımcılar Komitesi” adı altında bir mekanizma kurulmuş ve karar alma mekanizmasında belli düzenlemelerde bulunmuştur. Bu düzenlemelerden bazıları şunlardır: AB’nin NATO imkanlarını kullanması durumunda, AB’ye üye olmayan altı NATO ülkesinin katılımı Konsey tarafından alınan karara bağlıdır; Eylem amacıyla harekate yönelik planlama durumunda NATO’nun araçları ve yeteneklerine ulaşım, ittifakin planlama mekanizmaları çerçevesinde gerçekleştirilecektir; AB’nin kendi başına düzenleyeceği hareketlerde, operasyona yönelik planlamanın Avrupalı birimler tarafından gerçekleştirildiği durumlarda, AB üyesi olmayan altı müttefik ülke söz konusu birimlerle temas halinde bulunmak amacıyla memurlar atayabilecektir; Harekate dahil olan ülkeler, kuvvetlerin oluşturulması ile ilgili konferansta ulusal katılımın düzey ve niteliğini belirleyecektir. Konferans sonrasında, hareket resmi olarak başlatılacak ve Katılımcılar Komitesi oluşturulacaktır; AB’nin Siyasi ve Güvenlik Komitesi, hareketin siyasi kontrolü ve stratejik yönünden sorumlu olacaktır; AB öncülüğünde yürütülecek bir harekate büyük ölçüde katılımında bulunarak söz konusu eylemde yer alacaklarını teyit eden ülkeler, hareketin günlük yönetimine katılma

⁷⁴ Özdemir, op.cit., s.19.

hakikina sahip olacaklardır. Konsey, Katilimcılar Komitesi çerçevesinde katılan ülkelerle yapılacak görüş alis verisinden sonra, hareketin sonuçlandırilmasına karar verebilecektir.⁷⁵

Her ne kadar NATO'nun imkan ve yeteneklerinin kullanildiği durumlarda danisma mekanizmalarinin iyilestirilmesi yönünde belirli ilerlemeler kaydedilmiş olsa da bu kararlara bakildiginda, karar alma sürecinde AB'ye üye olmayan müttefiklerin etkili bir rol üstlenmelerinin istenmediği görülmektedir.

Nice Zirvesi ile AGSP'nin kurumsal yapisinin güçlendirilmesinin bir parçası olarak kabul edilen askeri ve sivil kriz yönetimi yeteneklerinin gelistirilmesine ilişkin öneriler içeren iki adet “Baskanlik Ilerleme Raporu” sunulmustur. Sunulan bu raporlar üzerinde yapılan müzakereler sonucunda “Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasi'na Iliskin Bildiri”, Nice Zirvesi'nde kabul edilen Sonuç Bildirgesi'yle benimsenmistir. Söz konusu bildiri ile “Avrupa Güvenlik Savunma Politikasi ile ilgili olarak Nice'de AB Konseyi tarafından benimsenen belgelere uygun olarak, AB'nin amaci bu politikaların hizli bir şekilde operasyonel olmasidir. Bu amaçla, ABA'nin mevcut düzenlemelerinin temelinde bir karar, AB Konseyi tarafından mümkün oldugunca en erken 2001 yılında ve en geç Laeken/ Brüksel toplantısında tesis edilecektir. Sonuç olarak, Nice Antlasması'nin yürürlüğe girmesi bir ön sart olusturmayacaktır.”⁷⁶ denilerek AGSP'nin bir an önce uygulamaya geçirilmesi için görüşlerini tekrarlamislardir.

3.9. Göteborg Zirvesi

15-16 Haziran 2001 tarihlerinde gerçekleştirilen Göteborg Zirvesi'nde çatisma önlemenin Birligin dis iliskilerinin amaçlarından biri olduğu belirtilmistir. AB'nin çatismaların önlenmesi ve kriz yönetimine ilişkin yeteneklerini daha verimli hale getirmek amaciyla kapasitesini ve operasyonel olusumunu gelistirme çalışmaları devam etmistir. Bu çerçevede, Avrupa Konseyi'nin AB'nin erken uyarı, analiz ve harekete

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Baris Özdal, Mehmet Genç, **Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasi'nin Türkiye- AB Iliskilerine Etkileri** Aktüel Yayinlari,1. baski, Subat 2005, s.190

geçme faaliyetlerini gerçekleştirme kapasitesinin geliştirilmesini amaçlayan Zirve’de Sıddetli Çatısmaları Önleme Programı onaylanmıştır.⁷⁷

AGSP konusunda ayrıca, NATO imkan ve yeteneklerinin AB tarafından kullanılabilmesine izin veren düzenlemelere yönelik anlaşmanın mümkün olan en kısa zamanda sonuçlandırılmasının önemi vurgulanmıştır. Bu doğrultuda, AB’ye üye olmayan NATO üyelerinin danışma ve katılımlarına iliskin düzenlemelerin yürürlüğe konulduğu ve AGSP ile ilgili kararların 2001 yılı sonunda gerçekleştirilecek Laeken Zirvesi’ne kadar alınması için çalışmaların hızlandırılması gerekliliği üzerinde durulmuştur.⁷⁸

3.10. “11 Eylöl”Saldırısı ve Terörle Mücadelenin Ortak Dis Güvenlik Politikası Kapsamına Alınması

11 Eylöl 2001 saldırıları, AB’de bir sok etkisi yaratmış, 11 Eylöl’e kadar terörizmle savasta oldukça marjinal bir rol oynayan AB’nin güvenlik algılamalarını büyük ölçüde değistirmiştir. Düşman yalnız sınırların disından değil içinden de vurabileceğinin ortaya çıkmasıyla AB’nin terörizme karsi korumasız olduğu görölldü.

11 Eylöl saldırıları, küresel bir güç olma yolunda ilerleyen AB’nin terörizme bakis açısında radikal değisiklikler yapmıştır. 11 Eylöl öncesi terörizmi ve terörizmle mücadeleği diğer ciddi suçlarla beraber EUROPOL’ün çalışmaları içinde değerlendiren AB, bu olaydan sonra terörizme karsi vizyon ve strateji arayışlarına girmis ve küresel terörizmle mücadele açısından yeni politikalar geliştirmeye yönelik adımlar atmıştır.⁷⁹

Bu olay üzerine AB, terörizm konusunda ciddi tedbirler almaya baslamıştır. Bir gün içinde, Genel İşler Konseyi olağanüstü toplanmış ve AB’nin ABD’ye tam destek verdiğini ve onunla tam bir dayanışma içinde olduğunu gösteren bir de bildiri yayınlanmıştır.

⁷⁷ Presidency Conclusions- Göteborg 15-16 June 2001, <http://ue.eu.int/council>, (çevrimiçi) 08.08.2005

⁷⁸ Özdemir, op.cit., s.20.

⁷⁹ Mehmet Özcan, Serkan Yardımcı, “Avrupa Birliği ve Küresel Terörizmle Mücadele”, E-akademi Aylık İnternet Dergisi, Mayıs 2005, Sayı: 39, <http://www.e-Akademi.org/inceleme.asp?konu=AVRUPABIRLIGIKÜRESELTERÖRİZMLEMÜCADELE=&KIMLIK=2088427001&URL=MAKALE/MOZCAN-1.HTM>

AB Devlet ve Hükümet Başkanları, AP Baskanı, Avrupa Komisyonu Başkanı, ODGP Yüksek Temsilcisi 14 Eylül 2001’de birlikte kaleme aldıkları ortak deklarasyonda bütün ülkeleri terörizmle savasta çabalarını iki katına çıkarmaya çağırırken, Birliğin tek bir sesle konuşmasını sağlayacak bir ODGP’nin geliştirilmeye devam edileceği ve AGSP’nin mümkün olduğunca hızlı bir şekilde operasyonel bir hale getirileceği belirtildi.⁸⁰

21 Eylül 2001 tarihli olağanüstü zirvede terörizmle mücadelede, Ortak Dis Güvenlik Politikası’ni geliştirmek ve AGSP’yi işlevsel hale getirmek suretiyle, tüm Birlik politikalarını kapsayan, esgüdümlü ve disiplinler arası bir yaklaşım geliştirmeye karar vermiştir. Terörizmle mücadelenin Birliğin sınırları dışında da devam edeceği ve ikinci sütun araçlarının da kullanılacağı belli olmaya başladı.

Hükümet ve Devlet Başkanları ve ODGP Yüksek Temsilcisi tarafından yayınlanan Ortak Bildiri ile AB, 24 Eylül 2001 tarihinde yine olağanüstü olarak yaptığı Konsey toplantısında yayınladığı bildiri ile *“Avrupa Birliği, bu tür barbarca eylemleri gerçekleştirenlerin, destekleyenlerin ve azmettirenlerin cezalandırılmasında ve adaletin tesisinde ABD ile işbirliği yapacaktır. 1369 sayılı Güvenlik Konseyi kararına dayalı olarak, ABD’nin vereceği karşılık mesrudur. Birliğin üye devletleri de bu tür eylemlere girmeye hazırlıdır. Eylemlerin hedefe ve teröristleri besleyen, destekleyen ve yetistiren ülkelere yönelik olması gerekir. Bütün bunlar, Avrupa Birliği üye devletleri arasında yakın işbirliği gerektirir.”*⁸¹ açıklamasıyla Birlik, açıkça bir adım ileri gitmiş ve terörizmle savasta askeri yolların kullanılması dahil tüm eylemleri destekleyeceğini belirtmiştir.

Avrupa Komisyonu’nun 2004 yılında yayımladığı bir ankette Avrupalıların %82’si terörizmi “en yakın korkulan tehdit” olarak görmüştür. Konsey de, konu üzerine ciddiyetle eğildiğini “Terörizm, Dünya ve Avrupa’ya karşı gerçek bir tehdittir ve terörizmle mücadele AB’nin öncelikli hedeflerinden birisi olacaktır.” ifadesi ile göstermiştir.

⁸⁰ Hunter, op.cit., s.173.

⁸¹ Rupp, op.cit., s. 46

Bu bağlamda AB, terörizmle mücadelede bir eylem planı kabul etmiştir. AB'nin terörizmle mücadeledeki genel çerçevesini belirleyen söz konusu eylem planı, Bes başlıktan oluşmaktadır: Birincisi; üye devletler arasında polis ve adli birimler arasındaki işbirliğini geliştirmek; ikincisi, terörizmle mücadeleye ilişkin uluslararası sözleşmelerin üye devletlerde en kısa sürede yürürlüğe sokularak isletilmesi; üçüncüsü, terörizmin mali kaynaklarının kesilmesi; sonuncusu, AB'nin global politikasının koordine edilmesidir. Terörizmle mücadelede birliğin politikalarının koordine edilmesi ise Genel İşler Konseyi'ne verilmiştir.⁸²

Üçüncü ülkelerle olan ilişkilerde terörizmle mücadele ele alınmaya başlandı. Birliğin üçüncü ülkelerle olan siyasi, ticari ve ekonomik ilişkilerinde o ülkelerin terörizme karşı duruşları, anti terörist düzenlemelere sahip olmaları gibi konular göz önünde tutulmaya başlandı. Çünkü Birlik artık, uluslararası güvenliğin sağlanması açısından kendisini sorumlu küresel aktör olarak görmeye başlamıştır.

3.11. Laeken Zirvesi

AB'nin 14-15 Aralık 2001 tarihlerinde gerçekleştirdiği Laeken Zirvesi'nde, AGSP'nin daha fazla geliştirilmesi, sivil ve askeri yeteneklerin güçlendirilmesi ve buna uygun AB yapılarının oluşturulmasının sağlanmasıyla AB'nin kriz yönetim operasyonlarında daha fazla söz sahibi olması gerektiği bir kez daha vurgulanmıştır. Bu bağlamda, AB'nin imkan ve yeteneklerinin geliştirilerek, daha zorlu görevlerde yer almasının gerekliliği belirtilmiştir. Laeken Zirvesi'nde, AB'nin oluşturduğu kriz yönetim yapı ve usullerinin, planlama, karar alma ve NATO'nun dahil olmadığı zamanlarda askeri kriz yönetim operasyonlarının yerine getirilmesini sağladığı belirtilmiştir. Ayrıca, AB'ye üye olmayan müttefiklerin asker ve diğer güvenlik birimleri açısından Avrupa imkan ve yeteneklerinin artırılması niyetiyle önemli katkıda bulundukları belirtilmekle yetinilmiş ve onlara yeni imkanlar tanınmamıştır.⁸³

Laeken Avrupa Konseyi'nde AGSK'nin operasyonel kapasitesi üzerine bir deklarasyon yayımlandı. Birliğin resmi olarak bazı kriz yönetimi operasyonlarını

⁸² Özcan, Yardımcı, "Avrupa Birliği ve Küresel Terörizmle Mücadele", op.cit.

⁸³ Özdemir, op.cit., s.20.

yapabilecek konumda olduğu belirtildi. Ayrıca, Amsterdam Antlaşması'yla geçici olarak kurulan kurumlar kalıcı hale getirildi.

Laeken Zirvesi'nin eki olan “ Ortak Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'nın Operasyonel Yeteneği ile İlgili Bildiri” de daha önce alınan zirve kararları doğrultusunda AGSP'nin geliştirilmesine yönelik çalışmaların sürdürülmesiyle sivil ve askeri yeteneklerin güçlendirilmesi ve buna uygun AB yapılarının oluşturulması çerçevesinde AB'nin kriz yönetim operasyonlarında daha fazla söz sahibi olmasının sağlandığı, bu çerçevede imkan ve yeteneklerin geliştirilmesiyle, AB'nin daha zorlu görevlerde yer almasının mümkün olacağı belirtilmiştir.⁸⁴

Bu zirve ile AB, kendisinin askeri operasyonları gerçekleştirecek kapasitede olduğunu açıklamıştır. Ayrıca *“kullanımdaki kapasite ve olanaklar geliştikçe, Birlik kademeli olarak daha talepkar operasyonlara da katılacaktır. Bu kapasitenin kullanımına ilişkin kararlar her özel durumun kendine has koşulları ışığında alınacaktır, bu arada belirleyici faktör kullanılabilir kapasite ve olanaklardır.”* açıklamasıyla, askeri kapasitenin iyileştirilmesine özel önem verildiğini ortaya koymaktadır.⁸⁵

ODGP'nin, Avrupa Birliği'nin kriz yönetimi için geliştirdiği askeri ve sivil olusumlarla, terörizmle mücadeleye daha güçlü bir katkı yapacağı belirtildi.

AGSP ile ilgili olarak NATO imkan yeteneklerinin AB'nin operasyonel hale gelmesi amacıyla kullanılması yaklaşımı, Laeken Zirvesi'nin iki hafta öncesinde söz konusu alanda ABD'nin arabuluculuğuyla İngiltere ile Türkiye arasında yapılan görüşmelerde ele alınmış ve Türkiye bu konudaki çekincelerini şartlı olarak ortadan kaldırmıştır. Türkiye'nin göstermiş olduğu bu olumlu yaklaşımın hemen ertesinde 6 Aralık 2001 tarihinde gerçekleştirilen AB/NATO Bakanlar toplantısında, AB'nin NATO imkanlarına ulaşımı ile ilgili olarak kesin bir anlaşmaya varılması hususunda

⁸⁴ Deniz Senemoğlu, “Avrupa Birliği Laeken Zirvesi”, ATAUM Bülteni, Kis 2002, Yıl: 2 Sayı:1, s.17.

⁸⁵ **Helsinki Avrupa Konseyi Başkanlık Raporu** (çevrimiçi), (<http://www.eu2001.be/Main/Frameset.asp?reference=01-01&lang=en&sess=423570156&>)

Yunanistan'ın AB içinde ortak bir yaklaşım belirlenmesini engellemesi nedeniyle bir ilerleme kaydedilememiştir.⁸⁶

3.12. Sevilla Zirvesi

21-22 Haziran 2002 tarihlerinde gerçekleştirilen Avrupa Konseyi Sevilla Zirvesi'nde, yasadisi göçle mücadele, Birliğin yapısal reformları, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası gibi önemli konular tartışılmıştır.

AB'nin kriz yönetimi operasyonları üstlenecek durumda olduğu teyit edilerek, Bosna-Hersek'de BM yerine 1 Ocak 2003'den itibaren AB'nin polis misyonunu üstlenmeye hazır olduğu belirtildi.

21- 22 Haziran 2002 Sevilla Zirvesi'nin "Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası dahil olmak üzere Ortak Dis Güvenlik Politikası'nın terörizmle mücadeleye Katkıları Hakkındaki Avrupa Konseyi Taslak Bildirisi" ile Avrupa Konseyi, terörizmin Avrupa ve dünya güvenliği ile istikrarı için ciddi bir tehlike oluşturduğu yinelenmiş, ODGP, Avrupa Birliği'nin kriz yönetimi için geliştirdiği askeri ve sivil oluşumlarla, terörizmle mücadeleye daha güçlü ve iyi bir katkı sağlayacağı belirtilmiştir. Terörizmle mücadeleye dair eylem planının uygulanmasındaki önemli ilerlemelere dikkat çeken Avrupa Konseyi, konunun Avrupa Birliği'nin amaçları arasındaki önceliğini ve Birliğin dış politikasındaki önemli yerini koruyacağını ve ABD ile yakın işbirliğinin devam edeceğini yinelemiştir.⁸⁷

Avrupa Birliği'nin, ODGP, AGSP ve terörle mücadele konularında öncelikli eylemleri; sorunların önlenmesi için çaba sarfetmek; terörle mücadele için, özellikle insan hakları ve demokrasinin korunması, silahsızlanma ve gerekli uluslararası yardımların sağlanması yolunda, üçüncü ülkelerle mümkün olduğu ölçüde farklı kaynaklara dayanarak istihbarat paylaşımını güçlendirmek; durum değerlendirmesi ve erken uyarı raporlarını geliştirmek; üye ülkeleri tehdit eden terörizm ve terör kaynaklı kimyasal silah kullanımı tehlikesinin yada AGSP altında Birlik dışında faaliyet

⁸⁶ Özdemir, loc.cit., s.20.

⁸⁷ 21-22 Haziran 2002 Avrupa Birliği Seville Zirvesi Sonuç Bildirisi, <http://www.ikv.org.tr> (çevrimiçi) (01.09.2005)

gösteren kriz yönetimi operasyonlarının ortak değerlendirmesini olusturmak; terör saldırılarına karsi Avrupa Birliği liderliginde olusturulan kriz yönetimi operasyonlarında kullanılan güçlerin korunmasına yönelik askeri kapasiteyi belirlemek; sivil halkın terör saldırılarından korunmasında askeri ve sivil kapasitelerden nasıl daha fazla yararlanılabileceğini arastırmak olarak belirlenmiştir.⁸⁸

11 Eylül sonrası süreçte Birliğin iç güvenlik politikası yanında ODGP da terörizmle mücadelede önem kazanmıştır. AB terörizmle mücadelenin ODGP alanına yani ikinci sütuna entegre edilmesi ve AB'nin terörizmle mücadelede askeri yöntemleri benimsemesi politikalarından siyasi alanda küresel aktör olma hedefini ve bunu sağlamak için küresel terörizmle mücadeleyi bir araç olarak gördüğünü söyleyebiliriz.⁸⁹

Laeken Zirvesi'nden 21-22 Haziran 2002 tarihlerinde gerçekleşen Sevilla Zirvesi'ne kadar olan süreçte, Ankara Mutabakatı'nın Yunanistan tarafından kabul edilmesine yönelik gerek AB, gerek NATO bünyesinde yapılan girişimler devam etmiştir. Sevilla Zirvesi'nde Yunanistan, Türkiye'ye taviz verildiğini ve söz konusu yaklaşımın kabul edilemeyeceğini belirtmiştir.

Yunanistan, AB'nin Köln ve Helsinki Zirvelerinde vurgulanmış olan, Birliğin özerk bir savunma politikası olması ilkesinin Ankara Mutabakatı'ndan Türkiye'ye verilmiş olan tavizlerle büyük oranda geçerliliğini kaybettiği görüşünü savunmuştur. Türkiye ise Yunanistan'ın görüşüne karsi çıkarak, AB'yi temsilen İngiltere ve ABD ile Ankara Mutabakatı'nda varılmış olan noktadan geri adım atmamıştır.

AB Dönem Başkanlığı'ni Temmuz 2002'de İspanya'dan devralan Danimarka'nın AB'nin savunma ve güvenlik politikası dışında kalmayı tercih etmesi nedeniyle, 1992 yılında bu konuyla ilgili olarak imzalanan Edinburg Antlaşması koşulları uyarınca AGSP başkanlığı bir sonraki dönem başkanı olan Yunanistan'a geçmiştir.

3.13. Kopenhag Zirvesi

⁸⁸ Ibid.

⁸⁹ Özcan, Yardımcı, "Avrupa Birliği ve Küresel Terörizmle Mücadele", op.cit.

Kopenhag Zirvesi ile Avrupa'nın bölünmüşlüğüne son verilerek, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Letonya, Litvanya, Macaristan Slovenya, Kıbrıs Rum Yönetimi, Slovakya, Malta, Polonya'nın 1 Mayıs 2004 tarihinde AB'ye katılımı kararı alındı. Ayrıca, Bulgaristan ve Romanya ile de müzakerelerin 2007 yılında tamamlanması kararlaştırıldı.

12-13 Aralık 2002 Kopenhag Zirvesi'yle Avrupa Konseyi, Birliğin NATO ile anlaşma çerçevesinde Makedonya'daki askeri operasyonu mümkün olan en kısa sürede üstlenmeye hazır olduğu teyit edilmiştir. Ayrıca, Bosna'daki askeri operasyonun komutasını da üstlenme amacını yinelemiştir. Kopenhag Zirvesi ile AMG'nün önündeki engel kalktı. AB, NATO'nun imkanlarından yararlanmaya başladı.

Türkiye'nin AGSP konusundaki çekinceleri, NATO imkanlarından yararlanacak ülkelerin Barış için Ortaklık programlarına dahil olmaları şartıyla giderildi. Buna göre BIO programına katılmayan Güney Kıbrıs'ın ve Malta'nın bu imkanlardan yararlanmaması kararlaştırıldı.

Türkiye'yi ise genişlemeye dahil etmeden "Avrupa Komisyonu'nun raporları ve tavsiyeleri temelinde 2004 yılındaki Avrupa Zirvesi'nin Türkiye'nin siyasi kriterleri yerine getirdiği kararını alması halinde, Türkiye ile müzakerelerin gecikmeden başlatılacağı" belirtiliyordu.⁹⁰

Kopenhag Zirvesi Sonuçları'nın "Avrupa Güvenlik Savunma Politikası" başlıklı bölümde tüm üye devletlerin geliştirmekte olan savunma politikasını da içeren ve Birliğin güvenliği ile ilgili tüm sorunları içeren Ortak Dis Güvenlik Politikası'nı tanımlamasına ve uygulanmasına bütünüyle katılacakları belirtilmiştir.⁹¹

Ayrıca, Avrupa Konseyi, Başkanlık ve ODGP Yüksek Temsilcisi Javier Solana'yi Nice Zirvesinde alınan kararlar ve Avrupa Konseyi'nin önceki toplantılarında kararlaştırılan ilkelere uygun olarak AB ile NATO arasında kapsamlı bir anlaşmaya varılması için gösterdikleri çabayı takdirle karşıladığını belirtmiştir.

⁹⁰ Presidency Conclusion Copenhagen European Council 12 and 13 December 2002, (çevrimiçi), 26 Mayıs 2005, <http://www.avsam.org/dosyalar/2002Copenhagensummit.pdf>

⁹¹ Ibid.

Avrupa Konseyi'nin Bosna'da SFOR'u izleyerek bir askeri operasyonu yönetmeye istekli olduğu belirtilerek, Birliğin ODGP Yüksek Temsilcisi'nden ve gelecek Başkanlıktan Bosna Hersekli yetkililerle, NATO ve diğer uluslararası oyuncularla danışmalarda bulunmasını ve Subat 2003'te Konsey'e rapor vermesini talep etmiştir.

3.14. AB ile NATO Arasında Tarihi Anlaşma

Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Polonya'nın 1999'da NATO'ya katılmalarının ardından NATO'nun 21-22 Kasım 2002 tarihinde yapılan zirve toplantısıyla Romanya, Bulgaristan, Litvanya, Letonya, Estonya, Slovakya, Slovenya'nın da ittifaka katılmaları onaylandı. Böylece NATO'nun üye sayısı 26'ya ulaştı.

İttifak'ın Avrupa önderliğindeki operasyonlara varlık tahsis etmesi, ilk kez olarak NATO Disisleri Bakanları'nın 1996 yılında Berlin'de yaptıkları toplantıda kabul edildiği için Berlin Artı adıyla anılan işbirliği belgeleri doğrultusunda birlikte çalışan Avrupa Birliği ve NATO, bu düzenlemeler uyarınca, Avrupa Birliği NATO'nun planlama yeteneklerinden yararlanmaktadır.⁹²

Kopenhag Zirvesinde alınan kararlar doğrultusunda, 16 Aralık 2002 tarihinde, AB ve NATO arasında son derece önemli bir anlaşmaya varıldı. Türkiye'nin de destek verdiği anlaşma çerçevesinde, AB'nin düzenleyeceği operasyonlarda NATO'nun planlama ve lojistik imkanlarına ulaşımına onay verildi. Böylece: AGSP çerçevesinde AB, bağımsız karar alma yapısına zarar vermeden NATO'nun AB üyesi olmayan tüm üyelerine mümkün olan en geniş katılım imkanını tanıdı. NATO da, AB'nin planlama imkanlarına ulaşımına onay verdi.

Ayrıca, Mart 2003'te NATO ve AB, Yunanistan'ın baskenti Atina'da, NATO'nun istihbaratını ve diğer gizli bilgilerini, AB'yle paylaşmasını öngören bir anlaşma imzaladı.⁹³

⁹² “EU-NATO: The Framework For Permanent Relations and Berlin Plus”, (çevrimiçi) 03.06.2005, <http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload03-11-11Berlin%20plus%20%20not.pdf>

⁹³ “Avrupa Birliği'nde 2003'ün en gözde konusu Acil Müdahale Gücü: Makedonya İlk Tecrübe!”

3.15. Brüksel Zirvesi ve Sonrasında AGSP ile İlgili Son Gelişmeler

AB Konseyi'nin 13 Aralık 2003 Brüksel zirvesinde üzerinde uzlaşılan konular arasında dış temsil önerileri yer aldı. Sonuçta devlet ve hükümet başkanlarının zirve toplantıları olarak işleyen AB Konseyi için Avrupa'yi dünya sahnesinde en üst düzeyde temsil edecek, AB ülkeleri ortak politikalar üzerinde uzlaşabildiklerinde, bunu tek sese dönüştürecek bir başkan önerilmekte ve bu öneriye göre altı aylık dönem başkanlığı uygulaması son bulacak. Başkan, iki buçuk yıllık ve bir kere yenilenebilen bir dönem için seçilebilecekti.⁹⁴ Bu öneriler AB Anayasa taslağında yer bulmuştur.

Diğer bir öneri, AB Bakanlar Konseyi'ne bağlı Dış Politika Yüksek Temsilcisi ile AB Komisyonu'nda görevli Dış İlişkiler Komiseri görevlerinin aynı kişi de toplanması. Böylece siyasi kararların takibi ile dış ilişkilerde ekonomik araçlar ve işbirliği girişimlerine yönelik yetkiler birleştirilmesi ve aynı zamanda Konsey ile Komisyon arasında bir bağ oluşturacak tam bir Dışişleri Bakanı olması önerilmiştir.

AB ülkeleri Irak'la ilgili ortak bir tutum belirlemede başarılı olamadılar. Ancak, Mart 2003'te Brüksel'de bir araya gelen AB Dışişleri Bakanları'nın, 320 kişilik AB gücünün, Makedonya'daki barışı koruma görevini NATO'dan devralmasına onay vermesi ardından, AB barış gücü EUFOR 1 Nisan 2003 tarihinde, Makedonya'da göreve başladı.⁹⁵ Bu operasyonun AB'nin 60 000 kişilik Acil Müdahale Gücü oluşturma hedefine yardımcı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca, Haziran 2004 tarihinde yapılan İstanbul'daki NATO zirvesinde, Hersek'deki NATO Barış Gücü SFOR'un görevini AB'ye devretmesi kararı alınmıştır.

Nisan 2003 tarihinde AB önderliğindeki ilk askeri misyon (*Concordia* Operasyonu) NATO önderliğindeki bir kuvveti takiben Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti'nde konuşlandırıldı. Bu misyon Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teskilatı (AGIT) ve Avrupa Birliği'nden gelen uluslararası gözlemcilere güvenlik desteği sağladı; ve AB-NATO koordinasyon mekanizmalarının geliştirilmesine yardımcı oldu. Ayrıca Avrupa Birliği, BM'nin talebi üzerine 12 Haziran 2003'ten 1 Eylül 2003'e kadar süren Artemis

⁹⁴ Bahadır Kaleagasi “Avrupa'nın Telefon Numarasını Biliyor musunuz?” Güncel Haber, Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği Yayını, No:2, Subat-Mart 2004.s.5.

⁹⁵ “Avrupa Birliği'nde 2003'ün en gözde konusu Acil Müdahale Gücü: Makedonya İlk Tecrübe!”

Operasyonu ile Kongo Cumhuriyeti'nde, Fransız general Jean- Paul Thornier tarafından komuta edilen, 1800 asker konuşlandırıldı. Bu misyon boyutu ve faaliyet alanı kısıtlı olsa da Avrupa Birliği'nin Avrupa dışındaki ilk konuşlandırılması olması dolayısıyla büyük önem taşıyordu ve haber verilmesinden çok kısa bir süre sonra tehlikeli bir bölgede NATO varlıklarına başvurmadan yapılan ilk bağımsız misiyondu.⁹⁶

1992-1995 yılları arasında yaşanan ve 260 000 kişinin yaşamına mal olan savaştan sonra Bosna'ya giren 60 000 askerden oluşan NATO gücü, Geçen 9 yıl boyunca istikrarın sağlandığını gören NATO, önce Bosna'da uluslararası barış gücü SFOR bünyesinde asker sayısını önce 12 000'e 2004 yılı sonunda ise kadar 7.000'e indirildi. Ve ardından NATO misyonu, 2 Aralık 2004 tarihinde Avrupa Birliği gücüne devredildi.

AB Askeri Barış Gücü EUFOR'un NATO Barış Gücü SFOR'dan görevi devraldığı Baskent Saraybosna'daki Butmir Karargahı'nda düzenlenen devir teslim törenine, AB Dış Politika Yüksek Temsilcisi Javier Solana, NATO Genel Sekreteri Jaap de Hoop Scheffer ve Bosna Devlet Başkanlığı yetkilileri katıldı. Tören sırasında, EUFOR olarak anılan Avrupa gücüne mensup askerlerin taşıdığı AB bayrağı göndere çekildi. Törende konuşan Scheffer, devir teslimin NATO ve AB arasındaki işbirliğinin önemli bir göstergesi olduğunu söyledi.

AB tarihinin Makedonya, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nden sonra üçüncü ve en büyük barış gücü operasyonu sayılan, 33 ülkeden, 7000 askerden oluşan Bosna görevini yürütecek olan "EUFOR" Birliği'nde AB ülkelerinin yanı sıra, Türkiye, Cezayir, Fas, Arjantin, Kanada, Yeni Zelanda, İsviçre, Bulgaristan, Romanya, ve Sili'den de askerler bulunması kararlaştırıldı.⁹⁷

Bosna'da güvenlikten sorumlu olan "EUFOR" Birliği, ayrıca aralarında Ratko Mladić ve Radovan Karadžić gibi isimlerin de bulunduğu uluslararası adaletin aradığı savaş suçlularının izini sürmekte, NATO ise, Saraybosna'da karargah bulundurmaya

⁹⁶ Lionel, Ponsard, "Güvenlikte **Yeni Bir Dönem**" (çevrimiçi) (23.05.2005) <http://www.nato.int/docu/review/2004/issue3/Turkish/art1.html>

⁹⁷ "AB, Bosna'da Bayrağı NATO'dan Devraldı", Milliyet Gazetesi, 3 Aralık 2004, s.24

devam ederken, ABD’de Tuzla’da 150 kişilik küçük bir birlik bulundurmaya devam etmektedir.⁹⁸

Bugüne kadar ki en büyük askeri operasyonunda AB, 23 Mart 2003 tarihinde AB ile NATO arasında imzalanan Berlin Anti Atlasması temelinde NATO’dan özellikle lojistik, planlama ve istihbarat alanlarında destek almaktadır. Yine AB için Bosna görevi, kuvvetlerin esnekliği ve kısa sürede yer değiştirme kabiliyetini ölçmek anlamında tecrübe ve daha ciddi çatışma durumları için tatbikat niteliğinde olacaktır.⁹⁹

3.16. AB’nin Kendi Ortak Savunma Sanayii’ni Oluşturma Çabaları

St. Malo Zirvesi ile Amsterdam Antlaşması’nda yer alan AGSP’nin süratle uygulamaya konulması; AB’nin uluslar arası krizlere müdahale edebilecek özerk hareket yapabilecek kapasiteye sahip olması ve bunun için yeterli askeri güçle desteklenmesi; NATO’nun bir bütün olarak müdahale etmediği durumlarda AB’nin karar alması için AB’nin uygun bir yapıya ve askeri kapasiteye kavuşturulması; Avrupa’nın güçlendirilmiş silahlı kuvvetlere gereksinimi olduğu ve bunun da rekabetçi bir Avrupa savunma sanayi ile desteklenmesi gerektiği konularında görüş birliği sağladılar.

Kosova Savası da ABD ile Avrupa arasında sürekli artan askeri – teknolojik mesafeyi açıkça ortaya koymuştur. Bu savastaki tüm hava saldırılarının % 80’i Amerikan uçakları tarafından gerçekleştirildi, askeri istihbarat faaliyetlerinin % 90’i Amerikan uyduları aracılığıyla sağlandı. Avrupalılar birliklerinin ancak % 2’sini acilen sevk etmekte bile zorlanması, AB’ye imkanların ne kadar yetersiz olduğunu göstermiştir.¹⁰⁰

Uluslar arası ilişkilerde ağırlık sahibi, küresel bir aktör olmak için ekonomik bir dev niteliği tasamak yeterli olmadığının bilinciyle, özellikle transatlantik ilişkileri ABD ile eşit düzeyde yürütme, ABD’ye rakip olma istegindeki AB için askeri yatırımın ve

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ “Bosna’da Misyon Devri”, Cumhuriyet Strateji Dergisi, Yıl: 1, Sayı:23, 6 Aralık 2004, s.12

¹⁰⁰ Franz-Joseph Meiers, “Avrupa’nın Güvenlik ve Savunma Politikası’nda Karşılaşılan Zorluklar”, Avrasya Dosyası Üç Aylık Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Araştırmalar Dergisi, Avrupa Birliği Özel sayısı, Cilt: 5, Sayı:4, Kis 1999, s.236.

kapasitenin geliştirilmesi ve Avrupa devletlerinin ileri teknoloji ile çalışan ve pahalı teknolojileri gerektiren savunma sanayii alanında ABD ile rekabet edebilmeleri, kendi savunma teçhizatı gereksinimlerini ABD’den ithal etmeden daha ucuza üretebilmeleri için bir dayanışma ve işbirliğine girmeleri zorunludur.

Bu zorunluluktan dolayı, kurucuları arasında Türkiye’nin de bulunduğu 13 Batı Avrupa devleti bir savunma sanayi birliği ve savunma gereçleri pazarını kurmak, savunma işbirliğini geliştirerek teçhizat ve silahlarda standardizasyonu sağlamak, aralarındaki işbirliğini geliştirmek, ABD ile olan ilişkilerde Avrupa faktörünü güçlendirmek gibi amaçlarla 1976 yılında AT ile BAB’dan bağımsız olarak “Avrupa Bağımsız Program Grubu”nu (IEPG) kurmuşlardır. BAB’ın tekrar canlandırılmasını müteakip 1993 yılı içerisinde IEPG teşkilatı BAB çatısı altına alınarak, ismi “Batı Avrupa Silahlanma Grubu” (WEAG) olarak değiştirildi. WEAG ile aynı sisteme ihtiyaç duyan ülkeler, ortak araştırma, teknoloji ve üretim projelerine girme olanaklarına kavuştular. Araştırılması ve geliştirilmesi kararlaştırılan teknolojiler için yapılacak çalışmalarda maliyetin bu ülkeler arasında paylaşılması mümkün olmuştur. Bu sistemle WEAG üyesi Avrupa devletleri savunma sanayii alanında ABD’ye bağımlılıktan kurtularak kendi sistemlerini en uygun şartlarda üretebilme olanaklarına kavuşmuşlardır.¹⁰¹

WEAG, faaliyetlerini gerçekleştirebilmek için teşkilat yapısı içerisinde üç panel kurarak çalışma alanlarını belirlemiş, panellerin altında oluşturulan çalışma grupları vasıtasıyla da projelerin işlenmesini sağlamaktadır. WEAG içerisinde pek çok savunma sanayii projesi yürütülmüştür. Bu kuruluşa tam üye olan ve karar mekanizmasında yer alan Türkiye, bu projelerin bazılarında katılarak, üretiminde fiilen rol oynamaktadır.

1996 ve 1997’de, Avrupa Komisyonu, yeniden yapılanmayı ve etkin bir Avrupa savunma donanımı pazarının kurulmasını teşvik etmek için, savunma ile ilgili endüstriler üzerine iki öneri hazırladı. Söz konusu önerilerin ardından, bu konulardan bazıları somut teklifler ve eylemler geldi. Ancak, en önemli reformlarıyla ilgili olarak, üye devletler, Avrupa düzeyinde eylem için zamanın erken olduğunu düşünmüştü. AGSP alanındaki gelişmeler dahil, hem AB’de hem de endüstriyel silah sektöründe, önemli değişimlerin yaşandığı bir dönemin ardından, Avrupa Parlamentosu, 10 Nisan

¹⁰¹ Ahmet Erdiç, Çavuşoğlu, “**Batı Avrupa Silahlanma Grubu ve Türkiye İlişkileri**”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2002, s. 1.

2002 tarihli bir kararda, Komisyon’u silah endüstrileri konusunu yeni bir öneri içinde ele almaya davet etmiştir. Avrupa Konvansiyonu da aynı şekilde, çalışma gruplarında ve genel oturumlarda bir AB silah politikasını biçimlendirmek için AB düzeyinde yapılabilecek eylemleri tartışmaya başladı.¹⁰²

Avrupa Komisyonu, Birlik içinde gelişmekte olan Ortak Dis Güvenlik ve Savunma Politikası’nı desteklemek amacıyla, 11 Mart 2003 tarihinde, savunma donanımı politikasıyla ilgili bir öneride bulunmuş ve rekabetçi Avrupa savunma endüstrisinin uzun vadede gereksinimlerini ana hatlar halinde belirlemiştir. Komisyon’un söz konusu önerisi esas olarak rekabete dayanmaktadır. Avrupa Komisyonu’nun üç üyesi tarafından hazırlanan öneride, savunma harcamalarının maliyet etkinliği ile rekabetçi bir savunma ve teknoloji endüstrisinin sürdürülmesi ve AB’de üretilen malların üçüncü ülke pazarlarına daha iyi erismesinin önemine dikkat çekilmekte, ayrıca, silah ticaretinde etik ve adalet, arz güvenliği ve ayrıca üye devletlerin bu hassas alandaki yetkilerine saygılı olma ihtiyacının, bir AB savunma teçhizatı politikasını tanımlarken dikkate alınması gerektiğine işaret edilmektedir.¹⁰³

Komisyon, AGSP’yi desteklemek için, Mart 2003’te Savunma harcamalarının maliyeti rekabetçi savunma ve teknolojik endüstri temelini bakımı, üçüncü ülke piyasalarına AB mallarının daha iyi ulaştırılması, silah ticaretinde etik ve adalet, arz güvenliği ve üye ülkelerin ayrıcalıklarına saygı önemli konulardır.

Öneride, bir Avrupa savunma teçhizatı pazarının kurulmasına katkıda bulunmaları için Birlik kurumlarına çağrı da yapılıyor. Yapılması gereken en önemli işlerden biri, Avrupa’da silahlar konusundaki düzenlemeleri iyileştirmeye çalışmak. Komisyon, küresel güvenlik ile bağlantılı araştırmalar alanında, üye devletleri, sektörü ve bilimsel camiyi, uzun dönemde Avrupa’nın güvenliği için kritik olabilecek teknolojileri ortaklaşa geliştirmek üzere ortak ihtiyaçların belirlenmesine yardım etmeye ve teknolojik bilgi birikimi ve yatırımları birleştirmeye davet ediyor.

¹⁰² “Avrupa Komisyonu’ndan, Savunma Teçhizatıyla İlgili Ortak Politika Önerisi” Güncel Haber, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası Özel Sayısı, Avrupa Komisyonu Türkiye Tem Subat – Mart 2003 Güncel Haber’in Eki, s.1.

¹⁰³ Ibid.

Vergi mükelleflerinin, güvenlige yaptıkları yatırımlardan olabildigince yararlanmaları gerektiği belirtilen öneride imzası bulunan ve Dis iliskilerden sorumlu Komisyon eski üyesi Chris Patten da, “Güçlü ve rekabet edebilecek düzeyde bir savunma sanayi olmaksizin, güvenilir bir Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası’ndan söz etmek zor olur.” sözleriyle ¹⁰⁴ABD karsısında bir küresel güç olmak için savunma alanında ABD’ye bagimli olmaktan kurtulmak gerektiğinin altını çizmektedir. Bu da ancak güçlü ve rekabetçi bir savunma sanayii ile gerçekleştirilebilir.

Komisyon tarafından hazırlanan somut öneriler arasında; üye devletler arasında savunma teçhizatının transferine imkan verecek hukuki temelin oluşturulması, üye devletlerden küresel güvenlik araştırmalarına ilişkin ortak ihtiyaçlarını belirlemelerinin istenmesi ve bunların sonucunda da ortak kurumlar tarafından işletilecek olan Avrupa savunma teçhizatı çerçevesinin oluşturulması bulunmaktadır.

Askeri bütçesi yaklaşık 400 milyar dolar olan ABD’nin, toplam 140 milyar dolarlık askeri bütçeleri olan AB ülkelerine nazaran bölgedeki üstünlüğünü koruyacaktır. Ve AB, NATO olanaklarını kullandığı sürece daha uzun bir süre ABD’den bağımsız bir şekilde hareket edemeyecektir. Petersberg hedeflerini gerçekleştirmek için, Avrupa’nın uzay endüstrisini de geliştirmesi gerekmektedir. Bunun için, tamamen uydu bazlı bir savunma ve güvenlik kapasitesinin geliştirilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Bu çerçevede, Avrupa Komisyonu tarafından 21 Ocak 2003 tarihinde tartışmaya açılan Avrupa Birliği’nin Uzay politikasına ilişkin Yeşil Kitap’ta öncelikli olarak uzayda bir Avrupa Gözlem Sistemi’nin yaratılması gerekliliği vurgulanmaktadır. Söz konusu Yeşil Kitap, AGSP kapsamında önemli tartışmaların yapılacağı bir ortam yaratacaktır.¹⁰⁵ Ve AGSP’nin geleceği, AB üye devletlerinin bundan sonra güvenlik ve savunma konularında ortak hareket etmede gösterecekleri iradeye bağlı olacaktır.

Savunma sanayii geliştirme alanında çabalar devam ederken, WEAG’in varlığına son verilip görevleri Avrupa Savunma Ajansı’na devredilmiştir. Bastan beri WEAG’a tam üye olan Türkiye’nin yeni ajansa katılımı belirsizdir.

¹⁰⁴ Ibid.

¹⁰⁵ “Güvenliği Teknoloji Pekistirir.” Güncel Haber, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası Özel Sayısı, Avrupa Komisyonu Türkiye Tem Subat – Mart 2003 Güncel Haber’in Eki, s.2.

Avrupa Birliği AB silahlı kuvvetlerini daha hareketli ve daha esnek kuvvetler haline getirilebilmesi için savunma harcamalarında reformu sürdürmelidir. Ayrıca, bu konudaki edinim çalışmalarında uyum ve esgüdümü arttıracak ve Avrupa'nın yetenek eksiklerine çözüm bulunmasına yardımcı olacak bir Avrupa Savunma Ajansı kurulmasıyla ilerleme kaydedilmiştir.¹⁰⁶

3.17. Avrupa Güvenlik Stratejisi

11 Eylül olaylarından sonra ABD'nin Irak'a müdahalesi üzerine Avrupa ülkelerinin bölünmesi, AB üyesi devletlerde Birliğin dış politikası için bir stratejik çerçeve oluşturma ihtiyacı doğurdu. Yüksek Temsilci Javier Solana, bir Avrupa Güvenlik Stratejisi hazırlamakla görevlendirildi.

AB'nin güvenlikle ilgili düşüncelerinde önemli bir ilerleme sağlayan AB Güvenlik Stratejisi, AB'nin Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası (CFSP) Yüksek Temsilcisi Javier Solana'nın himayesinde hazırlanmış olan ve Aralık 2003'te kabul edilen bu belge, AB'nin dış politikasının genel hatlarını ortaya koymuş, Birliğin uluslararası sahnede daha etkin bir rol oynaması ve küresel güvenlik ve istikrara daha fazla katkıda bulunmasını sağlayacak bir dizi teklif önermiştir.

Avrupa Güvenlik Stratejisi'nde "hiçbir AB üyesinin artık Soğuk Savaş döneminde olduğu gibi direkt bir askeri tehditle karşı karşıya olmadığı, günümüz tehditlerinin çok yönlü, daha az görülebilir ve daha az tahmin edilebilir"¹⁰⁷ olduğu vurgulanarak, Soğuk Savaş ile birlikte ABD'nin küresel aktör olduğu, ancak hiçbir ülkenin bugünün karmaşık sorunlarıyla tek başına başa çıkamayacağı belirtilmiştir.

AB güvenlik politikalarına yön veren 12 Aralık 2003'te kabul edilen Avrupa Güvenlik Stratejisi'nin ana fikri 25 ükeli, 450 milyon nüfuslu, dünya üretiminin ¼'ünü

¹⁰⁶ Lionel, Ponsard, "Güvenlikte Yeni Bir Dönem" (çevrimiçi), (23.05.2005), <http://www.nato.int/docu/review/2004/issue3/Turkish/art1.html>

¹⁰⁷ "European Security Strategy", (Ayrıntılı bilgi için bkz. EK: 11)

gerçekleştiren AB'nin bu potansiyeline uygun bir ağırlıkta, güvenlik alanında küresel bir oyuncu olmak istemesidir.

Avrupa Güvenlik Stratejisi'nde AB'nin küresel aktör olduğu ifadesi bir çok yerde geçmekle birlikte, metnin ilk halinde “Avrupa Birliği, bir global aktör olsun, olmasın küresel güvenlik için sorumluluk paylaşmaya hazır olmalı” ifadesinden AB içinde halen AB'nin bir global aktör olmasını istemeyenler olduğu anlaşıyor. Avrupa Güvenlik Stratejisi'nin 12 Aralık 2003'de Brüksel Avrupa Konseyi tarafından benimsenen son versiyonunda ilk halindeki ifadeler değiştirilmiş, “AB'nin kaçınılmaz bir küresel oyuncu olduğu” ve daha iyi bir dünyanın insasında ve küresel güvenlik için sorumluluk paylaşmaya hazır olması gerektiği” belirtilmiştir.¹⁰⁸

AB, AGS'de iyi yönetilen demokratik devletlerle barış ve güvenliğin geliştirilmesi arasında bir bağ kurulmuştur.

AGS'nin stratejik hedefi, etkili çok taraflılık üzerine dayanan bir uluslararası düzenin kurulmasıdır. AB'nin etkili çok taraflılığa bu vurgusu, ABD'nin tek kutupluluğuna bir yanıt olarak algılanabilir. Bu kapsamda Solana, uluslararası ilişkilerde temel olarak BM Şartı üzerinde odaklanmış, uluslararası barış ve güvenliğin devamından sorumlu temel kurum olarak BM Güvenlik Konseyi görülmüştür.¹⁰⁹

Strateji belgesinin birinci bölümünde, AB'ye yönelik başlıca tehditleri; terörizm, kitle imha silahlarının yayılması, bölgesel çatışmalar, başarısız devletler ve uyusturucu ticareti, yasadışı göç, insan ticareti gibi organize suçlar ve örgütlü suçlar olarak sıralamaktadır ve bu tehditler, AB'ye dışardan ithal edilen tehditler olarak değerlendirilmiştir.

İkinci bölümde ise global düşünüp yerel hareket etmenin altı çizilerek, tehditlerle başa çıkmak, AB çevresindeki bölgede güvenliğini sağlamak ve etkin çok taraflılığa

¹⁰⁸ Münevver Cebeci, “The European Security Strategy: A Reflection of EU's Security Identity”, Marmara Journal of European Studies, Volume:12, No: 1-2, 2004, s.302

¹⁰⁹ Ibid.s.313

dayali uluslar arasi düzenin kurulmasına yardımcı olmak üzere Birlik, için üç stratejik hedef belirlenmiştir:

Tehditlere basa çıkmak ile savunma hattının Avrupa dışında olması ve krizler çıkmadan, yada çıktıkları yerlerde tedbir alınması öngörülmektedir. Çevresel güvenlik için Akdeniz, Güney Kafkasya ve Orta Dogu gibi sorun olan bölgelerde iyi yönetilen ülkeler zinciri kurulması istenmektedir. Belgede, uluslar arasi toplumla, BM basta olmak üzere uluslar arasi kuruluşlarla siki isbirliği benimsenmiş, transatlantik ilişkiler ve NATO uluslararası güvenlik sisteminin ana unsurları olarak kabul edilmiştir.

“Amacımız, ABD ile etkili ve dengeli ortaklık olmalıdır.” ifadesi ile söz konusu belge Transatlantik ilişkinin vazgeçilmez olduğu ve birlikte hareket eden ABD ve AB’nin dünyanın iyiliği için müthiş bir güç olabileceği belirtilmektedir. Diğer basat aktörler olan Rusya, Çin, Kanada, Japonya ve Hindistan ile ortaklık geliştirilmesi de öngörülmüştür.

AB Konseyi 16- 17 Aralık Brüksel Zirvesi’nde Avrupa Konseyi’nin bir yıl önce kabul ettiği Avrupa Güvenlik Stratejisi’ne ilişkin taahhüdünü yineleyerek Birliğin global ölçekte bir etki yaratma yeteneğinin arttığını belirten Avrupa Konseyi, yeni Başkanlığı, Yüksek Temsilci ve Komisyon’la birlikte isbirliği halinde stratejiyi sürdürmeye ve yönlendirmelerini bütün AB politikalarına genelleştirmeye davet edilmiştir.”¹¹⁰

3.18. AB Anayasası’nda ODGP Konusu

ODGP Yüksek Temsilcisi Solana, Avrupa Birliği Stratejik Arastirmalar Enstitüsü’nün 10 Eylül 2004 tarihli yıllık toplantısında global aktör olarak AB’nin Rusya, Çin, Kanada, Hindistan ve Japonya ile stratejik isbirliğinin devam ettirilmesinin gerektiğini belirterek, AB’nin yeni, aktif dış politikasının tüm dış politika ve güvenlik kurumlarının iyi bir koordinasyonu ile mümkün olacağını vurguladı. Bu amacı gerçekleştirebilmek için yapılan en önemli girişim AB Anayasası oluşturma çabalarıdır. AB söz konusu Anayasa ile, sayet tüm üye devletler tarafından kabul edilirse, AB’nin

¹¹⁰ “16-17 Aralık Brüksel Zirvesi Sonuç Bildirgesi”, (çevrimiçi) (31.05.2005) http://www.iky.gov.tr/turkiye_ab/güncel/html.

artık bir Birlik Baskani ve Disisleri Bakani olacak ve bu bakan, AB'nin bir bütün olarak hareket etmesini saglayacak, üye ülkelerin dis politika uygulamalari arasinda esgüdümü gözetecek yani AB'yi tek sesle konusturacak ve küresel güç olmasına katkıda bulunacak bir bakan olacaktır. Bu kapsamda Anayasa, AB'nin küresel bir oyuncu olmaya ve “Avrupa Birlesik Devletleri”ne doğru gidisinde önemli bir kilometre tasi olarak görülmelidir.

3.18.1.Anayasa’yi Hazirlama Çabaları

Maastricht’ten sonra siyasi birlik çabaları ivme kaybetti. Amsterdam (1997) ve Nice (2001) Antlasmalarinin imzalanmasina yol açan iki Hükümetlerarası Konferans (IGC) zayıf bir siyasi çözümle sonuçlandı ve pek çok kurumsal sorun yanitsiz kaldı. Aralık 2000 Nice Zirvesi’nde 15 üye devlet ve hükümet baskani antlasmaların revizyonu üzerinde anlastı ve 15 Aralık 2001’de Laeken Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği’nin gelecegi üzerine, Avrupa halklarının beklentilerine yanıt verecek, bir Anayasa hazırlanması ve Birliği daha demokratik, seffaf ve etkili yapacağı yönünde fikirler içeren bir deklarasyon benimsedi.

Bu amaçla, kapalı kapılar ardında Devlet ve Hükümet Başkanlarını karar verdiği IGC’ların aksine daha demokratik daha seffaf mümkün olduğunca geniş katılımı hazırlanması için 15 üye devlet ve 13 aday ülke hükümet temsilcilerinden birer, ulusal parlamento temsilcilerinden ikiser temsilci, Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Komisyonu temsilcileri, Ekonomik ve Sosyal Komite’ (ESK) Avrupa Ombudsmanı ve Bölgeler Komitesi’nin Konvansiyon’da bir araya gelmesi sağlandı. Konvansiyon’a Sivil Toplum Örgütleri (STK) ve üniversiteler de katıldı.¹¹¹ Laken Avrupa Konseyi’nde belirlenen sorunlar olan, AB’de güçlerin dağılımı, AB’nin üzerine aldığı araçları nasıl basitleştirecegi, AB’nin seffaflik, etkililik, daha ileri bir demokrasinin garanti edilmesinin nasıl sağlanacağı konuları üzerinde çalışmaya başladı.¹¹²

¹¹¹ Aziz Çelik, “AB Anayasası için bir okuma önerisi” Birikim Aylık Sosyalist Kültür Dergisi, Avrupa Birliği: Sol ve Sağ, Sayı: 190, Subat 2005, İstanbul s.23.

¹¹² A Constitution For Europe-Constitution Adopted by the Heads of State and Government, European Communities,Luxemburg, 2004, s.4.

Konvansiyon'un ilk oturumu 28 Subat 2002'de basladi ve 15 ay sürdü. Konvansiyon Baskani d'Estaing Konvansiyon'un çalismalarini 20 Haziran 2003'te Selanik AB Konseyi'ne sundu. 29 Ekim 2004 tarihinde üye ülkelerce imzalandi. 12 Ocak 2005'te ise Avrupa Parlamentosu tarafından büyük çoğunlukla onaylandi.

Konvansiyona pek çok konunun yani sıra AB'nin dünyadaki konumu ve etkileri güvenlik ve savunma politikasinin nasıl olusturulacagi konularinda da kapsamlı öneriler sunuldu.

3.18.2. Anayasa'nin İçerigi ve ODGP ile Ilgili Hükümleri

Üye ülkelerin tamaminin onay vermesi halinde daha önceki Kurucu Antlasmaların geçerliliğini sona erdirecek iki yıllık bir süreçte üye ülkelerin parlamentolari veya referandumlarla onaylanarak yürürlüğe girecek “ Avrupa için Bir Anayasa Olusturan Taslak Antlasma”nin¹¹³, önce Fransa, ardından Hollanda'da yapılan referandumlarla reddedilmesinin ardından Anayasayı onaylamak için konulan Kasim 2006 zaman siniri 2007 ortasına kadar uzatildi.

Anayasa'nin, Birliği bir ortak savunma politikasinin da içinde bulunduğu bir dis politika ve güvenlik politikasi olusturmaya ve geliştirmeye yetkili görmektedir. ODGP konularinda Birliğin sahip olduğu yetkilerin, ortak savunmaya yönelik olarak, ortak bir savunma politikasinin asamali olarak çerçevesinin olusturulmasi da dahil olmak üzere, tüm dis politika alanlarini ve Birliğin güvenligi ile ilgili tüm sorunlari kapsayacagi belirtilmistir.(mad I.16) Bu kapsamda, AB'nin bir ortak bir dis politika ve güvenlik politikasi uygulayacagi, Avrupa Birliği Konseyi'nin AB'nin stratejik çıkarlarini tanımlayacagi ve Ortak Dis Güvenlik Politikasi'nin hedeflerini belirleyecegi belirtilmistir. (Mad.I.40)

Ortak Dis ve Güvenlik Politikasi, Ortak Savunma ve Güvenlik Politikasi (OGSP) ve AB kurumlarinin bu politikalar çerçevesindeki görev ve sorumluluklari, genel hatlariyla AB Anayasa Taslaginin I. Bölüm IV. ve V. Baslik altında yer alan "Özel

¹¹³ Anayasa 4 bölüme ayrılmıştır: 1. Bölüm: Birliği tanımlayan hükümler, amaçları, karar alma prosedürler, ve Birliğin kurumlarini kapsar. 2. Bölüm: Aralık 2000'de Nice Avrupa Konseyi'nde ilan edilen AB Temel haklar Sarti, 3. Bölüm: Birliğin politikaları ve eylemleri, 4. Bölüm: Son hükümler.

Hükümler-Ortak Dis ve Güvenlik Politikasının Uygulanması" ile Antlaşma'nın III. Bölümündeki V. Başlık - Birliğin Dis İlişkileri kısımlarında ele alınmıştır.

Avrupa Anayasası ile bir Birlik Başkanı ve AB Disisleri Bakanı makamları oluşturulması amaçlanmaktadır. Ortak Dis Politika ve Güvenlik Politikası alanında Birliğin dis temsilini sağlayacak söz konusu Disisleri Bakanı, Birliğin dis politikasını oluşturmada tek başına söz sahibi olmayacak, Birliğin ODGP'si yine Konsey tarafından belirlenecektir. Disisleri Bakanı, Birliğin daha etkin ve uluslar arası sahnede güçlü bir sese sahip olmasını sağlayacaktır. Örneğin, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde Birlik adına konuşacaktır. Aynı zamanda, Komisyon'un başkan yardımcısı olacak ve dis politika sorunları konusunda üye devletler ile birlikte çalışacaktır.¹¹⁴

Bu Bakan, bugünkü yapıda iki kişinin üstlendiği görevi birden üstlenecektir: Konsey Genel Sekreteri- ODGP Yüksek Temsilcisi ve Komisyon'un dis ilişkilerden sorumlu üyesi tarafından üstlenilen görevleri üstlenecektir. Yani hem Komisyon'un dis ilişkilerden sorumlu üyesi olacak - Komisyon'un Başkan yardımcılarında biri de olacaktır- hem de Konsey'in ODGP konusundaki yetkilisi olacaktır. Disisleri Bakanları Konseyi'ne başkanlık edecektir. Yani "iki sapka takacak"tır.¹¹⁵ Söz konusu Bakan Avrupa Konseyi tarafından nitelikli çoğunlukla atanacaktır.

Disisleri Bakanı'nin hem Dis Politika Yüksek temsilcisi hem de Komisyon'un Dis İlişkilerden sorumlu Komiseri görevlerinin tek kısıde toplanması siyasi kararları takibi ile dis ilişkilerde ekonomik araçlar ve işbirliği girişimlerine yönelik yetkiler birleşecek, Hükümetlerin temsilcisi Konsey ile özerk icra organı Komisyon arasında bir bağ kurulmuş olacak AB'nin diplomatik bürokrasisini yönetecek ve tam anlamıyla bir disisleri bakanı olacaktır.¹¹⁶

AB Anayasası, Bakanlar Konseyi yanında Avrupa Konseyi'ni de Topluluk organları arasında sayarak organ tartışmasını sonlandırmıştır. Anayasa'da AB Konseyi'nin itici

¹¹⁴ Ibid., s.24.

¹¹⁵ Ibid., s.18.

¹¹⁶ Bahadır Kaleagasi, "Avrupa'nın Telefon Numarasını Biliyor musunuz?", Güncel Haber, Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği Yayını, No:2, Subat-Mart 2004.s.5

gücü olan genel siyasal yönelimleri ve öncelikleri belirleme islevi yinelenmektedir. Ancak, “yasama islevi” ne sahip olmadığı da vurgulanmıştır.¹¹⁷

Yine Anayasa, Birliğin uluslararası antlaşmaları nasıl ve ne zaman müzakere edebileceği konusunda Komisyon yada Disisleri Bakanı müzakere eder ve Konsey ve Avrupa Parlamentosu da sonuçları kabul edilip edilmeyeceğine ortaklaşa karar verir.

Birliğin ağır ağır şekil alan savunma politikası konusunda ise NATO’nun Avrupa savunmasında temel kurum olduğu belirtilmektedir. Anayasa, gerekli askeri olanaklar ile üye devletleri, Birlik içinde kendi kendilerine kalıcı bir işbirliği yapısı kurmak için daha bağlayıcı kararlar almaya zorluyor. Örneğin bir üye devlete yönelik bir terörist saldırı yada doğal afet durumlarında Birliğin harekete geçmesini ve diğer üyelerin yardım etmesini öngörmektedir.¹¹⁸

Anayasa dış politika konusunda kuskusuz önemli bir ilerlemedir ancak, federal bir yapı isteyenlerin beklediği kadar ileri bir adım olmamıştır. Getirilen yeniliklere rağmen, Konsey çoğu durumda oybirliğiyle karar almaya devam edecektir. Yani, her devletin veto hakkı devam edecek ve bu durum karar alma sürecini zorlastırmaya devam edecektir. ODP’nin geliştirilmesini engellemeye devam edecektir. Ayrıca, isteyen devletler bu politikaya katılmayabileceklerdir.

Halen yürürlükte olan Antlaşmalarda farklı yerlerde olan Birliğin dış faaliyetleri ile ilgili hükümler, Anayasa’da tek bir başlıkta toplanmıştır. Bununla, Birliğin üçüncü ülkelerle ilgili eylemlerine tutarlılık sağlanması amaçlanmaktadır.

Anayasa’ya göre oybirliği ile karar alan Avrupa Konseyi, Birliğin gelişmesi için ihtiyaç duyulan siyasi ivmeyi sağlamakla sorumlu kurumdur. Konsey’in çalışmalarına devlet ve hükümet başkanlarının yanında, Birlik Başkanı, Komisyon Başkanı ve Birliğin Disisleri Bakanı’nin katılması da öngörülmüştür.

Halen geçerli olan altı aylık dönem başkanlığı sistemi değiştirilerek, Konsey tarafından iki buçuk yıllığına seçilecek bir Avrupa Birliği Başkanı makamı

¹¹⁷ ODER, Bertil Emrah: **Avrupa Birliği’nde Anayasa ve Anayasacılık**, Anahtar Kitaplar, İstanbul 2004, s.404

¹¹⁸ A Constitution For Europe-Constitution Adopted by the Heads of State and Government, s.24.

olusturulmak istenmektedir. Görevi Konsey'in islerini yönetmek olacak olan Baskan, Ortak Dis Politika ve Güvenlik Politikasi alanında Birliğı bir yüksek seviyeli temsilci olarak temsil edeceği belirtilmektedir.¹¹⁹

Bakanlar Konseyi ise Ortak Dis Politika ve Güvenlik Politikasi alanında karar alma mekanizmasında öncü kurum olarak yer almaktadır. "Genel Isler" Konseyi Disisleri Bakani tarafından yönetilecektir.

AB Anayasasi'nda, AGSP'ye iliskin yenilikler Petersberg Görevleri'nin kapsamının genişletilmesi; savunma alanındaki isbirliğı baglarının sıkılastirilmesi; savunma konusunda uzman bir kurulusun olusturulması; dayanisma ve karsilikli savunma ilkelerinin kabul edilmesi üzerinde yoğunlasmaktadır. Maastricht Antlasmasi ile birlikte islevsellesemeye baslayan silahsızlanma, insani yardım, çatismayi önleme, askeri yardım, çatisma sonrasi istikrar saglama, kriz yönetimi ve barisi korumayi hedefleyen sivil ve askeri araçların kullanilmasından olusan Petersberg Görevleri'ne AB Anayasasi aracılığıyla terörle ve kitle imha silahlariyle mücadele eklenmektedir. Terörle mücadele ifadesi, bölgelerindeki olasi terör saldırılarına karsi üçüncü ülkelerin desteklenmesini de içermektedir. Bu da terörle mücadelede ODGP araçlarının kullanilmasıyla mümkündür.

"Ortak Dis Güvenlik Politikasi'nin uygulanması için özel hükümler" bölümündeki hükümleri yakından incelemek gerekir. Çünkü, bu anayasa Birliğin ve ODGP'ningelecekte nasıl bir yapıya kavusturulmak istendiginin ipuçlarını vermektedir. Mad. I-40' da Avrupa Konseyi'nin, Birliğin stratejik çıkarlarını saptayacağı, Birliğin dis politika ve güvenlik politikasi hedeflerini belirleyeceği belirtilmiştir. (I-40 Mad.2)

ODGP'nin Birlik Disisleri Bakani ile üye devletler tarafından, ulusal ve Birlik kaynaklarını kullanarak uygulanacağı belirtilmiştir. (I-40 mad.4)

Üye devletlerin ortak bir yaklaşım belirlemek amacıyla, genel çıkarları ilgilendiren ODGP sorunlarıyla ilgili olarak, Avrupa Konseyi ve Konsey içinde birbirleriyle görüş alisverisinde bulunmaları; uluslar arası sahnede Birliğin çıkarlarını etkileyebilecek olan

¹¹⁹ Ibid, s.16.

herhangi bir hareketi yapmadan önce, her üye ülkenin Konsey ve Avrupa Konseyi içerisinde diğer ülkelerle görüş alışverişinde bulunmaları ve Birliğin uluslar arası çıkarlarını ve değerlerini uluslararası sahnede ileri sürbilmesini sağlamaları kararlaştırılmıştır. (I-40 mad. 5) Ayrıca, Üye Devletlerin, Birliğin ODGP'ni etkin bir biçimde ve sartsız olarak, sadakat ve karşılıklı dayanışma ruhu içinde destekleyecekleri ve Birlik tarafından bu alanda kabul edilen yasalara uyacakları, Birlik'in çıkarlarıyla çelişen veya etkisini zayıflatma olasılığı bulunan faaliyetlerden kaçınacakları belirtilmiştir. (I-16)

Üye devletlerin, Bakanlar Konseyi tarafından tanımlanan hedeflere katkıda bulunmak amacıyla OGSP'nin uygulanması için sivil ve askeri yeteneklerini Birliğin hizmetine sunması karar altına alınmıştır. Avrupa güçleri ve silahlanma politikasının tanımlanmasına katılmak ve askeri yeteneklerin gelişiminin değerlendirilmesi konusunda Bakanlar Konseyi'ne yardımcı olmak için bir Avrupa savunma Dairesi'nin kurulacağını belirtildiği bu maddeyle üye devletler kendi askeri güçlerini geliştirmeyi de üstlenmişlerdir. (I-41 mad.3)

Üye devletler uluslar arası alanda bir eyleme girişmeden veya AB'nin çıkarlarını ilgilendiren bir taahhüde girmeden önce diğer üye devletlere ve Konsey'e danışma yükümlülüğü altına girmişlerdir. (Mad.I.45)

Avrupa Konseyi'nin, savunma konuları da dahil olmak üzere ortak dış politikanın ve güvenlik politikasının genel ana hatlarını tanımlayacağı, Konsey'in ise Avrupa Konseyi tarafından tanımlanan genel ana hatlar ve stratejik hatlar temelinde, ortak dış politikanın ve güvenlik politikasının tanımlanması ve uygulanması için gerekli Avrupa kararlarını kabul edeceği karar altına alınmıştır. (mad III 295)

Disisleri Konseyi'nin Avrupa Konseyi tarafından belirlenen stratejik çizgiyi esas alarak Birliğin dış politikalarına açıklık getireceği ve Birliğin faaliyetlerinin tutarlı olmasını sağlayacağı belirtilmektedir.

Madde I-28'de Birlik Disisleri Bakanı'nin görevleri belirtilmektedir. Avrupa Konseyi'nin nitelikli çoğunlukla karara vararak, Komisyon Başkanı ile anlaşma içinde, Birlik Disisleri Bakanı'ni atayacağı ve görevini aynı prosedürle sona ereceği

açıklanmıştır. Birlik Disisleri Bakanı'nin, Birliğin ODGP'ni yürüteceği; ortak dış politikanın geliştirilmesine katkıda bulunacağı; Disisleri Bakanları Konseyi'ne başkanlık edeceği; Birliğin dış ilişkilerindeki uyumu sağlayacağı; dış ilişkilerin yürütülmesinden ve Birliğin dış faaliyetlerinin diğer yönlerinin koordinasyon içinde yürütülmesinden sorumlu olduğu belirtilmiştir.”¹²⁰

Ayrıca, Birliğin, ODGP'ni ilgilendiren konularda Birlik Disisleri Bakanı tarafından temsil edileceği, Birlik adına siyasi diyalogu yürüteceği, Birliğin tutumunu uluslararası örgütlerde ve konferanslarda savunması kararlaştırılmıştır.

Genel kural olarak ODGP ile ilgili Avrupa kararlarının Avrupa Konseyi ve Konsey tarafından oy birliğiyle alınacağı belirtilmiştir. Avrupa Konseyi ya da Konsey'in, bir üye devletin, Birlik Disisleri Bakanı'nin ya da Komisyon'un desteğiyle Bakan'ın önerisi üzerine tasarrufta bulunacağı belirtilmiştir. (I-40 mad.6)

Avrupa Parlamentosu'na verilen rol ise değiştirilmemiştir. ODGP'nin başlıca özellikleri ve temel tercihleri hakkında düzenli olarak danışılacağı ve gelişmelerden haberdar edileceği belirtilmiştir.(I-40 mad.8)

Birliğin Dış İlişkileri kısmında ise Parlamento'ya daha geniş yer verilmiştir. Birlik Disisleri Bakanı, Parlamento'yla AGSP dahil olmak üzere ODGP'nin ana veçheleri ve temel yönelimleri hakkında istisarelerde bulunacak ve Parlamento'nun görüşlerinin gereği gibi dikkate alınmasını sağlayacaktır (III-304). Parlamento, Birlik Disisleri Bakanı tarafından OGSP dahil, ODGP'nin gelişimi hakkında düzenli olarak bilgilendirilecektir. Bilgilendirme faaliyetleri özel temsilciler tarafından da yapılabilecektir.¹²¹

Öte yandan Parlamento, Bakanlar Konseyi'ne ve Birlik Disisleri Bakanı'na soru yöneltebilecek veya tavsiyede bulunabilecektir. Ayrıca Parlamento'da, yılda iki kez AGSP dahil, ODGP'nin uygulanmasına ilişkin gelişmeler hakkında genel görüşme yapılacaktır. Halen yürürlükte olan Antlaşmalar uyarınca, AB kurumları arasındaki mevcut yetki paylaşımında Konsey Parlamento'ya nazaran daha üstün durumdadır.

¹²⁰ Avrupa İçin Bir Anayasa Oluşturan Antlaşma, Ankara Barosu, Ankara 2004, s. 253

¹²¹ Ibid.

Taslak Anayasal Antlasma'da da bu yaklasimin degismedigini görülmektedir. ODGP konusunda karar alici devletler, uygulayici ise Birlik Disisleri Bakanı'dir. Parlamento'nun bu süreçteki rolü, daha ziyade belgeler üzerinde fikir üretme, istisare ve ODGP'nin uygulanmasi hakkında görüşmeler yapmakla sinirli kalmistir.¹²²

“Mad I-41 Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasi'nin Uygulanmasi İçin Özel Hükümler” bölümünde OGSP'nin, ODGP'nin bölünmez bir parçası olduğu belirtilerek, OGSP'nin Birlik'e sivil ve askeri varliklar sevk etmek için operasyonel güç sağlayacağı ve Birliğin BM Antlasması ilkelerine uygun olarak barisi saglamak, çatismaları önlemek ve uluslararası güvenligi güçlendirmek amacıyla, bunları birlik disindeki görevlerde kullanabilecegi belirtilmistir. (I-41mad1) Ayrıca, OGSP'nin Birliğin ortak savunma politikasinin asamali olarak tasarlanmasini içerdigi de belirtilmistir. (I-41mad. 2)

(Mad.I.41) e göre AB, sivil ve askeri yeteneklerini AB bölgesi disinda da; barisi koruma, çatismaları önleme ve uluslar arasi güvenligi saglama görevlerinde kullanabilecektir. Üye devletler, bu politikanin uygulanmasi için gerekli yetenekleri AB'ye vereceklerdir. Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasi, zamanla AB'nin ortak savunmasina dönüşecektir. Ayrıca üye devletler askeri yeteneklerini güçlendirmekle yükümlü kılınmışlar, bu konudaki gayretleri koordine etmek amacıyla Avrupa Savunma Ajansı kurulmustur.¹²³

Askeri gücün kullanılmasına Konsey'de oybirliğı ile karar verilecegi ve kendi ülkesinde saldiriya ugrayan bir üye devlete, diğer devletler bütün güçleri ile yardım edecekleri de belirtmistir.

III-300. maddesi ise bu bölümde (ODGP) anılan Avrupa Kararlarının Konsey tarafından oybirliğı ile kabul edileceğini hükme bağlamistir. “1. Bu kisimda anılan Avrupa kararları, oybirliğıyle hareket eden Bakanlar Konseyi tarafından kabul edilir. Bakanlar Konseyi'nin herhangi bir üyesi, bir oylamada çekimser kalırken, resmi bir beyanda bulunarak, çekimserliginin belirtebilir. Bu durumda, Avrupa kararini

¹²² Mehmet Özcan, “AB Ortak Dis ve Güvenlik Politikasi”

¹²³ Avrupa İçin Bir Anayasa Olusturan Antlasma, s. 255

uygulamakla yükümlü değildir, ancak bunun Birlik'i bağladığını kabul eder. Karsilikli dayanisma ruhu içinde ilgili Üye Ülke, söz konusu karara dayanan Birlik faaliyetiyle çelisen veya bu faaliyeti engelleyen herhangi bir faaliyetten kaçınır ve diğer Üye Devletler bu ülkenin tutumuna saygı gösterir. Çekimserliklerini bu şekilde bildiren Konsey üyelerinin, Birlik nüfusunun en az üçünü temsil edecek şekilde, Üye Devletlerin en az üçte birini temsil etmesi durumunda, karar benimsenmez.

2. 1. paragrafa istisna olarak, Bakanlar Konseyi aşağıdaki durumlarda nitelikli çoğunlukla hareket eder;

(a) Madde III-293(1)'de anıldığı şekilde, Birlik'in stratejik çıkarlarına ve hedeflerine iliskin Konsey'in bir kararına dayanan Birlik faaliyetleri ve tutumları hakkındaki Avrupa kararlarını kabul ederken; b) Konsey'in kendi inisiyatifiyle Disisleri Bakanı'ndan yaptığı belli bir talep veya Disisleri Bakanı'nin kendi inisiyatifiyle verdiği bir öneriye göre Birlik faaliyetleri ve tutumları hakkında bir karar kabul edilirken; (c) bir Birlik faaliyeti veya tutumunun uygulanması hakkındaki herhangi bir Avrupa kararı kabul edilirken; (d) Madde III-302'de göre özel bir temsilci tayin edilmesi ile ilgili bir Avrupa kararı kabul edilirken.¹²⁴

Bir Konsey üyesinin, hayati ve beyan edilmiş ulusal politika gerekçeleriyle, nitelikli çoğunluk tarafından alınacak bir Avrupa kararının kabul edilmesine karşı olma niyetinde olduğunu bildirmesi halinde, oylama yapılmaz. Birlik Disisleri Bakanı, ilgili üye ülke ile yakın istisare halinde bu ülke için kabul edilebilir bir çözüm bulmaya çalışacaktır. Disisleri Bakanı başarılı olmazsa, nitelikli çoğunlukla hareket eden Konsey, konunun oybirliğiyle karara bağlanması için Avrupa Konseyi'ne götürülmesini talep edebilir.(III-300)

Yukarıdaki hükümler hep birlikte ele alındığında Anayasa Taslağı'nda ODGP konusunda hükümetlerarası işbirliğinden vazgeçilemediği ve yapılan işlemlerin Adalet Divanı'nın yargı yetkisine tabi olmayacağı ortaya çıkmaktadır. Bu nokta taslaktan bu konuda büyük bir ilerleme bekleyenleri düş kırıklığına uğratmıştır.

¹²⁴ Avrupa İçin Bir Anayasa Olusturan Antlasma, s. 252

Nitelikli çoğunlukla alınan kararlara bakıldığında yukarıda açıklanan AB Antlaşması uyarınca nitelikli çoğunluk ile alınacak kararlardan ciddi bir genişleme olmadığı göz önündedir. Bu da Anayasa Taslağı ile, arzulanan düzeyde oybirliğinden nitelikli çoğunluğa geçilememesinin de bir göstergesidir.

Sonuç olarak, Anayasa Taslağı'nın ODGP konusunda etkin bir işbirliği süreci başlatmada ileri bir adım olduğu kesindir ancak, bu anlamda Avrupa'da dış politika ve savunma konusunda bir "Birlik"ten söz etmek simdilik mümkün değildir. Üye ülkelerdeki ortak dış ve savunma politikaları oluşturma konusundaki isteksizlik sonuçta bu anlamda gerçek bir entegrasyondan söz edilmesine engel olmaktadır. 2003 yılında ABD öncülüğünde Irak'ta başlatılan saldırılarda da görüldüğü gibi AB uluslararası çatışmalarda "Birlik" olarak hareket edememekte tam aksine geleneksel anlamda devam eden ulusal dış politikalar tümüyle varlığını hissettirmektedir. Bu da AB'nin hem dış politika hem de savunma politikalarında ciddi yaralar almasına neden olmaktadır.

3.19. Soğuk Savaş Sonrasında NATO'nun Değişen Uluslar arası Ortama Uyum Sağlama, Yenilenme ve Kendini ve Görevlerini Yeniden Tanımlama Çabaları

Belçika Dışişleri Bakanı Pierre Harmel'in hazırladığı 1967 NATO Konseyi tarafından kabul edilen Varsova Pakti Devletleriyle karşılıklı anlayış, güven ve diyalogu geliştirme amacıyla olan "Harmel Raporu" olarak bilinen rapor ve 70'li yıllarda AGİK sürecinde barışı sağlama çabaları, iki blok arasında yumuşamanın işaretlerini vermiştir.

Öte yandan uluslar arası arenada yaşanan yumuşama dönemi tüm stratejisini ve varoluş amacını tek bir ortak düşmana bağlayan NATO örgütünün, bütün stratejilerini

ve düşünce yapılarını gözden geçirerek kendini yeni dünyanın güvenlik gereklerine uydurma çabası içine girmesini gerektirmiştir. NATO’da da yeniden yapılanma sürecini beraberinde getirmiştir. Mayıs 1989’da Brüksel’de yapılan NATO toplantısında ABD, Batı Avrupa’dan asker çekeceğini ve konvansiyonel silah indirimine hız verilmesini istedi. Aynı yıl, NATO savunma ve planlama toplantısında savunma harcamalarında % 3’lük artış hedefinden vazgeçildi. Doğu Avrupa’dan kaynaklanan tehdit yerine risk ifadesi kullanıldı.¹²⁵

Aralık 1989 tarihinde ABD-AT arasında gerçekleştirilen bakanlar toplantısında, Avrupa’da değişim devam ettiği sürece, Batıda işbirliği ile ilgili mekanizmaların uyumlaştırılacağı ve dünya istikrarının güçlü ikili ilişkilerle sağlanabileceği vurgulanmıştır. ABD ve AB arasında 27 Subat 1990’da bir toplantı gerçekleştirilmiş; toplantıda iki taraf arasındaki danışma ve işbirliği mekanizmalarının güçlendirilmesi ve yılda iki zirve yapılması kararlaştırılmıştır. Bunun sonucu olarak, Kasım 1990’da Paris’te gerçekleştirilen AGIK Zirvesi’nde ABD ve AT, Transatlantik Bildirisi üzerinde anlaşmaya varmışlardır.¹²⁶

Transatlantik Bildirisi, iki taraf arasında dış politika alanında yeni bir işbirliği olanı yaratmıştır. Bildiri, insan hakları demokrasi, pazar ekonomisi sosyal gelişme ve çok taraflı işbirliği alanlarını kapsayan ikili ilişkilerin gelişiminde önemli rol oynamıştır. Bilim, teknoloji, eğitim ve kültür alanlarında ortak projelere imkan tanınmasını da hedefleyen Transatlantik Bildirisi, dış politika ve güvenlik konularında, AT ve ABD arasında yeni danışma mekanizmalarının kurulmasını öngörmüştür. Bununla beraber, Avrupa’nın savunma ve güvenlik boyutu iki taraf arasındaki işbirliğinin artması ve Doğu Bloku tehlikesinin ortadan kalkmasıyla ortaya çıkan yeni bölgesel sorunların etkisiyle 1990’lı yıllarda yeni bir boyut kazanmaya başlamıştır. Bu dönemde, hem AB hem de NATO, BAB, AGIT örgütleri yeniden yapılmışlardır.¹²⁷

19-20 Kasım 1990 tarihlerinde 16 NATO ve 7 Varsova Pakti ülkesi Paris’te imzalanan Avrupa Konvansiyonel Kuvvetler Antlaşması (AKKA) ile Atlantikten

¹²⁵ Baskın Oran (Editör), **Türk Dış Politikası**, Cilt II:1980-2001, 2. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2002, s.305

¹²⁶ Özdemir, op.cit., s.8.

¹²⁷ Ibid.

Urallar’a kadar Avrupa topraklarında, karsilikli bloklar bazinda silahlarda sayisal esitlik saglama amaciyla anlasilmistir.

3.19.1. Londra Zirvesi

5-6 Temmuz 1990’da gerçekteştirilen Londra Zirvesi ile ittifakin yapısında yeni düzenlemelere gidilecegi belirtilmiş ve söz konusu zirvede Varsova Pakti ülkelerinin artık düşman olarak görülmedikleri vurgulanmış ve bir saldırmazlık pakti önerilmiştir. Yine Londra Konferansı ile NATO, yürürlükte olan stratejisini gözden geçirme ve yeni stratejisini oluşturma kararı almıştır. Bu kapsamda NATO silahların sınırlandırılmasını desteklerken, “ileri savunma” ve “esnek karşılık”¹²⁸ stratejileri terk edilerek, nükleer silahların son çare olarak kullanılacağı yeni bir strateji benimsenmiştir.

Güvenlik tanımının genişletildiği Londra Deklarasyonu ile NATO ve Varsova Pakti üyeleri artık birbirlerine karşı düşmanlıklarının sona erdiğini ve hiçbir ülkenin bağımsızlık veya toprak bütünlüğüne karşı saldırıda bulunmayacaklarını açıklamışlardır. Doğu- Batı arasındaki Soğuk Savaş’ın bittiği, nükleer silahlarda önemli ölçüde indirim yapılması, kısa menzilli nükleer füzelerin karşılıklı olarak ortadan kaldırılması; mevcut stratejinin gözden geçirilmesi; komuta ve kuvvet yapısının yeniden yapılandırılması çalışmalarına başlama; kriz yönetimi ve buna ilişkin tatbikatlara önem verileceği; çok uluslu ve mobil kuvvet konseptine geçilmesi; Doğu-Batı arasında yüksek düzeyde askeri ve sivil temas ve ziyaretler yapılacağı konularında prensipler belirlenmiştir.¹²⁹ Bu prensipler ışığında yeni savunma konseptinin daha küçük ancak daha fazla hareket kabiliyetine sahip çok uluslu askeri güçler üzerine inşa edilmiştir.

Yeni stratejiye yön verecek prensiplerin belirlendiği Londra Zirvesi sonrasında yayınlanan deklarasyonun başlığının, “Londra Deklarasyonu: Değişen Kuzey Atlantik İttifakı” şeklinde ifade edilmiş olması, bu değişimi belirgin olarak ortaya koymaktadır.¹³⁰

¹²⁸ Esnek Karşılık Stratejisi: Öncelikle, düşman tecavüze kalkışmaktan caydırılacak, bunda başarılı olunamadığı takdirde konvansiyonel silahlardan genel nükleer silahlarla karşılığa giden bir tırmanma içinde düşmana gerekli yanıtı vermeye dayalı stratejidir. (Avrıntılı Bilgi için bkz. Hikmet Erdoğan, Avrupa’nın Geleceğinde Türkiye’nin Önemi ve NATO İttifakı, IQ sanat Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul, 2004, s. 90.

¹²⁹ Erdoğan, op.cit., s. 94.

¹³⁰ Ibid s. 92.

3.19.2. Roma Zirvesi

8 Kasım 1991’de Roma’da gerçekleştirilen NATO Zirvesi’nde ittifakin Soğuk Savaş sonrası izleyeceği temel strateji, yeni yapısı ve işlevleri belirlenmiş ve uluslararası alanda bir tehdit unsuru oluşturmaya başlayan yeni gelişmelere dikkat çekilmiştir. NATO üyelerinin artık kapsamlı bir saldırı tehdidi altında olmadığı ve fakat terörizm, kütle imha silahları kaçakçılığı gibi farklı tehditlerin ortaya çıktığı vurgulanmıştır.¹³¹

NATO’nun yeni dönem stratejisinin belirlendiği söz konusu Roma Zirvesi’nde ayrıca, dağılan Sovyetler Birliği’nden sonra ortaya çıkan Cumhuriyetlerle ilişkiler düzenlenmiştir. Zirvede alınan diğer kararlardan bazıları şunlardır: NATO üyelerinin artık kapsamlı bir saldırı tehdidi altında olmadığı fakat, bunun yerini çok yönlü ve farklı yönlerden gelebilecek tahmin edilmesi ve değerlendirilmesi güç risklerin olduğu kabul edildi. Yeni riskler arasında kütle imha silahlarının yayılması, yasadışı kaynakların (petrol vb) akışının engellenmesi, terörizm ve sabotaj sayıl原因yordu. NATO’nun AB, BAB ve AGIT’le işbirliği yapabileceği, BM misyonlarına katılabileceği yani bu örgütlerin birbirini tamamlayacağı belirtildi.

1991 yılında NATO’nun Roma toplantısında yeni dünya düzenine uygun “Stratejik Kavram” kabul edilmiştir. Bu kararda NATO’nun kuruluşundan beri varolan, üye ülkelerin güvenliğini garanti altına alma ilkesi yerini korurken, buna ek olarak, güvenlik kavramını geliştirmek ve bütün Avrupa’ya içine alacak şekilde genişletmek ilkesi de benimsenmiştir. Özetle, eski düşmanlıkların bir yana bırakılarak çatışma yerine işbirliğine gitme konusu vurgulanmıştır.¹³²

Diyalog, işbirliği ve kolektif savunma amaçlanan bu yeni stratejik kavram Avrupa’da yeni politik yaklaşımın ve yeni güvenlik anlayışının altını çizmiştir. Birlik, bu strateji ile anlaşmazlıkları erken bir safhada çözme yoluna gitmiştir. Yeni güvenlik ortamında önleyici diplomasi, kriz yönetimi ve barışı koruma NATO’nun görevleri arasında sayılmıştır. Ayrıca, Zirvede “Barış ve İşbirliği” konulu ikinci bir deklarasyon yayınlayarak, Rusya, Polonya, Macaristan, Çekoslovakya, Romanya, Bulgaristan,

¹³¹ Burak Özdemir, op.cit., s.8.

¹³² Hikmet Erdoğan, op.cit., s. 91.

Estonya, Letonya ve Estonya disisleri bakanlari siyasi ve güvenlikle ilgili konularda istisarede bulunmak ve isbirliginin daha kurumsal hale getirilmesini görüsmek üzere; Aralık 1991’de yapılan, NATO Disisleri Bakanlari toplantısına davet edilmişler. Brüksel’de icra edilen bu toplantıda, 16 NATO ülkesi ile yukarıda belirtilen 9 Orta ve Dogu Avrupa ülkesinin ve üç Baltik Devleti disisleri bakanlariinin katılımıyla “Kuzey Atlantik Isbirliği Konseyi” (KAİK) resmen kurulmustur. ¹³³10 Mart 1992’de eski Sovyetler Birliği’nden ayrılan 10 devlet (Ukrayna, Belarus, Moldova, Türkmenistan, Özbekistan, Tacikistan, Kazakistan, Kirgizistan, Ermenistan, Azerbaycan) ile 5 Haziran 1992’de Gürcistan ve Arnavutluk da KAİK’e katılmışlardır.

Bu arada COMECON 26 Haziran 1991’de, Varsova Pakti ise 1 Temmuz 1991’de kendini feshetmiştir. Bu gelişmeler üzerine ABD’nin artık askeri üstünlüğünü siyasal alanda kullanma yeteneği azalmıştır.

Haziran 1992’de Oslo’daki NATO Disisleri Bakanlari toplantısında Avrupa’da ortaya çıkabilecek bunalımlarda NATO, barisi koruma islevini üstlenmeyi kabul etti. AGİK’in NATO’dan barisi korumak amacıyla yardım isteyebilmesi kabul edildi. Ayrıca NATO, Aralık 1992’de BM Güvenlik Konseyi’ne barisi koruma operasyonlarına katılabileceğini bildirdi. NATO, barisi koruma faaliyetlerine katılabilmesini kolaylaştıracak kurumsal bir yapılanmaya da gitti. Bu amaçla Ocak 1994’te ise Birlesik Müsterek Görev Gücü BMGG (Joint Combined Task Force JCTF) kurulması kararı alındı. Söz konusu karar 1996’da Disisleri Bakanlari toplantısında teyit edildi. ¹³⁴

Söz konusu görev gücü, NATO’nun krizlere daha çabuk ve etkin biçimde müdahale etmesini sağladı. Ayrıca, BAB’ a sağladığı yeteneklerle AGSK’yi önemli ölçüde güçlendirdi. ¹³⁵ Avrupalı müttefiklerin NATO’dan bağımsız hareket etmelerini önledi.

Bu yeni görev gücü BMGG ile BAB, NATO’nun komuta-kontrol ve haberleşme olanaklarını kullanırken, NATO’da ODGP’nin kendi denetiminde kalmasını garanti altına alıyordu.

¹³³ Hikmet Erdoğan, op.cit, s. 139.

¹³⁴ Oran (Ed), op.cit., s.307

¹³⁵ Klaus Nauman, “NATO’s New Command Structure”, Perceptions Magazine, March-May 1999, s.61

10-11 Ocak 1994 tarihinde Brüksel NATO Zirvesi'nde ABD tarafından önerilen Baris İçin Ortaklık (BIO) ve buna paralel olarak kurulan Birlesik Müsterek Görev Gücü (BMGG) konsepti bütün üyelerce kabul edildi. Ve 11 Ocak 1994 tarihinde her iki konuyla ilgili esaslar bir bildiri ile açıklanmış ve BIO ortaklarına imzaya açılmıştır.¹³⁶

NATO'nun BIO ülkeleriyle ilişkileri bakımından 1994 yılında kabul edilen "BIO Çerçeve Dökümanı" özel bir öneme sahiptir. Söz konusu belgenin 8. maddesi ortaklardan herhangi biri kendi toprak bütünlüğü, siyasi bagimsizligi veya güvenligine yönelik dogrudan bir tehdidin varligina kanaat getirdiginde NATO ile istisarelerde bulunacagi hükmünü getirmiştir. Ayrıca, BIO Ittifak üyeligine hazirlik sürecinde önemli rol oynadi. Rusya'da 22 Haziran 1994'de Brüksel, NATO Karargahinda yapılan Kuzey Atlantik Konseyi toplantisinda BIO Çerçeve Dökümanı'ni imzalayarak BIO programina katildi.¹³⁷

NATO içinde Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimligi (AGSK)olusturulmasi da NATO'nun adaptasyon sürecinin bir parçasidir. 1994 Brüksel Zirvesi'nde NATO, Ittifakin Avrupa ayaginin güçlendirilmesinin önemini vurgulamistir. Bu toplantida kollektif savunmadan kriz yönetimi ve barisi koruma görevlerini gelistirecekBMGG kavrami tanitildi.

1996 BAB ve NATO Bakanlar toplantisinda AGSK'nin gelistirilmesi kararlasterildi.

ABD'nin Avrupa'nin güvenligine yönelik stratejisini Holbroke'un agzindan Mart-Nisan 1995 Foreign Affairs dergisindeki "Birlesik Devletler bir Avrupa Gücü" adli makalede belirlemistir. Bu makale ile ABD'nin Avrupa'nin güvenligi üzerindeki etkisini artiracagini belirtmistir. Dünyanın diger hayati bölgelerinde oldugu gibi Avrupa'da da askeri, siyasi ve ekonomik varligıyla etkinligini artirmak amacindaydi.¹³⁸

¹³⁶ Erdogdu, op.cit., s. 214.

¹³⁷ Hikmet Erdogdu,op.cit., s. 218.

¹³⁸ Bertel Heurlin, "The United States and European Security: US impact on European security towards 2000",The European Union in a Changing World. Third ECSA-World Conference Bruxelles 19-20 September 1996, s.205.

1995’de Pentagon’un geliştirdiği bölgesel güvenlik raporunda Avrupa’da yeni sınırlar yaratılmasının önlenmesi için güçlü bir NATO’nun devami ve özgür ve bölünmemiş bir Avrupa amacı dile getirilmiştir. Bu raporla ABD, Avrupa için kapsamlı bir yaklaşım geliştirmiştir. Barış için Ortaklık, NATO’nun genişlemesi, Rusya ile işbirliğinin geliştirilmesi, Avrupa entegrasyonunun desteklenmesi ve AGIT’in geliştirilmesi bu yaklaşımın temel unsurlarıydı. İstikrarlı, müreffeh, güvenli bir Avrupa ABD’nin ulusal çıkarlarının bir parçası olarak görüldü ve güvenli bir Avrupa’nın en iyi Avrupa entegrasyonu ile sağlanacağı belirtildi.¹³⁹

1999 Washington Zirvesi, NATO’daki 10 yıllık reform sürecinin en önemli adımıdır. Washington toplantısında kabul edilen “Yeni Stratejik Kavram”ın ana noktaları belli oldu. Transatlantik bağlantının korunması (Avrupa ve Kuzey Amerika’nın güvenliğinin ayrılmaz olduğu konusunu vurgulaması); özellikle kriz yönetimi konularında etkili bir askeri gücün devami; AGSK sürecinin NATO dahilinde sürmesi; kriz yönetimi ve çatışmaların önlenmesi, ortaklık, işbirliği ve diyalog; genişleme ve son olarak varolan silahların kontrolü, silahsızlanma ve silahların yayılmasının önlenmesi. Bu ilkelerle benimsenen Yeni Stratejik Kavram NATO’nun ana görevini kolektif savunmadan kolektif güvenliğe dönüştürmesi ve NATO’nun Bosna ve Kosova’da barışı koruma göreviyle yaptığı insani müdahalelerle kendini göstermiştir.¹⁴⁰

3.19.3. NATO’nun ve ABD’nin AGSP Hakkındaki Endiseleri

AB, Maastricht Antlaşması’nın koyduğu hedefleri gerçekleştirmek ve Bosna ve Kosova krizlerinde gösterdiği güçsüzlük sonucunda dünyada bozulan imajını düzeltmek ve dış politika konularında kargasa halini ortadan kaldırmak için ODGP oluşturmaya çabalarırken, aktif bir uluslararası bir oyuncu olmak istemektedir. Bu amaçla Amsterdam Antlaşmasıyla “Avrupa Birliği’nin dünya çapındaki sorunlarda daha güçlü bir şekilde tepki vermesi” amaçlanmıştır.

AB ile birlikte bu hızlı değişimden etkilenen diğer bir güç de NATO ve dolayısıyla ABD’nin Avrupa’daki konumudur. ABD öteden beri Avrupalı ortaklarının güvenlikle

¹³⁹ Ibid.s.206.

¹⁴⁰ Erdogdu, op.cit., s. 92.

ilgili olarak daha fazla sorumluluk almasını istemektedir. Ancak, ODGP'nin NATO içinde oluşturulan AGSK'nin yerini alması ve dolayısıyla AB'nin kendi basına oluşturacağı güvenlik yapılanmasıyla NATO'nun Avrupa'dan dışlanacağı endişesini tasimaktadır.

AB ve NATO birbirini mükemmel bir şekilde tamamladığı, uluslar arası güvenliğinin daha çok kolektif güvenliğe (BM) ve ittifaklara dayandığı Soguk Savas boyunca NATO, üyeleri için güvenlik sağlayarak Avrupa'nın kalkınması için bir semsiye sağlamış ve böylece Avrupa Birliği güvenliğinden “daha parlak alanlara” odaklanabilmistir.¹⁴¹ Soguk Savas sonrasında uluslar arası güvenlik kuruluşlarının etkinliği azalmış ve Irak savaşında olduğu gibi güvenliğinin koalisyonlarla sağlanması yöntemi ağırlık kazanmıştır.

ABD, Bosna Savaşı'ni sınırlı güç ve diplomasi ile, Kosova'daki çatışmayı ise kuvvet kullanımıyla çözerek yalnız hegemonik üstünlüğünü bütün dünyaya göstermekle kalmadı, AB'nin güvenlik boyutunun eksikliğini de ortaya koydu. ABD kavgaya karışmayınca boşluğu dolduracak bir AB güvenlik politikası var olamadı. AB üyelerinin gece operasyonu düzenleme ve Kosova'ya asker nakli yapacak kapasiteye bile sahip olmadıkları anlaşıldı.¹⁴² Bosna ve Kosova krizleri, askeri ve kurumsal alandaki eksiklikleri acilen düzeltme zamanının geldiğini ve Avrupa Birliği'nin güvenlik alanında daha güçlü bir güvenlik rolüne soyunması gerektiğini gösterdi.

ABD bu çabaların NATO'yu marjinal bir örgüt durumuna düşürmemesi, NATO içindeki AGSK bünyesinde yapılması ve Ittifakin mali yükünün AB tarafından bölüşülmesini istemektedir. AB ülkeleri Soguk Savas sonrası dönemde askeri harcamalarını giderek azalttılar; öyleki, 2001 yılında ABD'nin askeri araştırma ve geliştirme için harcadığı miktar Almanya'nın tüm savunma bütçesinden fazlaydı.¹⁴³

Avrupa güvenlik savunma oluşumundaki en ciddi sorunlardan biri, NATO ve AB'nin farklı üyelik yapılarından kaynaklanmaktadır.

¹⁴¹ Lord George Robertson, “**Turkey And A European Security and Defence Identity**”, Elegans Dergisi no: 52, Kis 2001.

¹⁴² İlhan Uzel “**ABD Hegemonyasını Yeniden Oluştururken Balkanlar**”, Cumhuriyet Strateji Dergisi, Yıl:1, Sayı:20, 15Kasım 2004, s.13.

¹⁴³ Yves, Boyer, Burkard, Schmitt, “**Avrupa Yetenekler arasındaki Farkı Kapatılabilir mi? Kapatılabilir mi?**” www.nato.int/docu/review/2002/issue3/Turkish/debate.html (23 Mayıs 2005)

ABD, Soguk Savas döneminde Avrupa kitasi için tasidigi önemin yeni olusan dünya düzeninde de aynen korunmasi yönünde bir politika izlemektedir. Bu politika çerçevesinde ABD, AB'nin bütünlesme hareketine karsi cikmasinın Avrupa kitasındaki cikarlariyla bagdasmayacagini dikkate alarak, izlenebilecek en iyi yolun AB ile ortak çalisilmasi oldugu kararına vararak NATO içinde bir AGSK olusturulmasında ısrar etmistir. Ayrıca getirilen yeni düzenlemelerin Türkiye gibi AB disında bulunan NATO üyelerini marjinalize etmemesi gerektiği vurgulanmıştır.

ABD'nin AGSP'ye bakisini analiz etmeden ABD'nin Soguk Savas sonrası 21. yüzyılda yeni sekillendirmeye çalıştığı küresel savunma stratejisine değinmekte yarar vardır. ABD Baskanı Jeorge Bush 2001 yılında göreve gelir gelmez Pentagon'a yeni bir küresel savunma stratejisi hazırlanması talimatı verdi. Pentagon tarafından hazırlanan ve "Global Defense Posture" yani "Küresel Savunma Konumlanması" olarak adlandırılan strateji, temel olarak Soguk Savas döneminde dünya genelinde konuslandırılan Amerikan güçlerinin, ABD çıkarlarını 21. yüzyıla daha etkili koruyacak şekilde yeni bastan konumlandırılmasını öngörüyor. Küresel Savunma Konumlanması, adında yer alan "savunma" sözcüğüne karsın, gerçekte Bush yönetiminin "önleyici saldırı" tezine dayanıyor. Yeni askeri yapılanmayla, ABD'nin gelecekte daha etkili askeri operasyonları gerçekleştirebilmesi tasarlanıyor. Strateji bu nedenle, güçlü askeri yeteneklerin, dünya genelinde "gereksinim duyulan yer ve zamanda", çok çabuk konuslanabilme yeteneğine kavuşturulabilmesini hedeflemektedir.¹⁴⁴

Pentagon, yeni Küresel Savunma Stratejisi çerçevesinde, 21. yüzyılın temel tehdit kaynaklarını "11 Eylül" saldırılarının da etkisiyle üç kategoriye ayırıyor: Birincisi, Terör örgütlerinin isbirliği, bunları destekleyen devletler, kitle imha silahlarının yayılması. İkincisi, teröristlerin kullandığı, devlet içinde yönetim dışı alanlar; üçüncüsü, ABD'nin geleneksel askeri üstünlüğüne karsi asimetrik savas yöntemlerini kullanacak düşmanlar. Bu tehditlerin mevcut güç konumlanmasıyla göğüslenemeyeceği belirtilerek, mevcut güç konumlanmasını degistirecek yeni stratejiye yön verecek 5 ilke belirlemiş bulunuyor. 1. Yeni ittifak ilişkileri, 2. Belirsizliklere karsi koyabilecek esneklik; tehdidin nereden geleceğinin belirsiz olması nedeniyle, güçlerin dünya

¹⁴⁴ Ayhan Simsek, "ABD'nin Yeni Küresel Savunma Stratejisi", Cumhuriyet Strateji, Yıl:1, Sayı:2, 12 Temmuz 2004, s.10.

genelinde konuslanmasi ve genis esnekliğe sahip olması, kriz bölgelerine çok çabuk ulaşabilecek şekilde konuslanabilmesi; 3. Bölgeler arasında odaklanma ile küresel nitelikli tehditler için küresel planlama ve eylem öngörülüyor. Bu, bir bölgeden başka bir bölgeye güç projeksiyonlarının yapılmasını gerektiriyor. ABD'nin Avrupa bölgesinde konumlanma planları, daha hafif ve kolay konuslanabilir kara yetenekleri, öncü hava ve deniz güçleri, gelişmiş eğitim yetenekleri ve güçlendirilmiş özel operasyon güçlerinden oluşuyor. Bunların tümünün, Orta Doğu ve diğer sıcak noktalara hızlıca konuslanabilecek şekilde konumlandırılması planlanıyor. 4. Çabuk konuslanabilen yetenekler geliştirme; ABD'nin yeni stratejisinin en önemli konseptini “çabuk konuslanabilen yeteneklerin geliştirilmesi” oluşturmaktadır. ABD “dost ülkelerdeki” mevcut üsler ve yeni açılacak üslere kaydırılacak askeri güçlerin, buralara yerleşmesi, hareketleri ve çıkışlarının rahat olabilmesi için “esnek yasal düzenlemeler” istemektedir. 5. ve son olarak, sayılarla değil, yeteneklerle odaklanma: Yeni stratejide askeri güçlerin etkinliği sayısal düzeyde değil, güçlerin yeteneklerinde görülüyor. Ülke dışında az sayıda kalıcı askeri güç yerleştirilerek, çok daha büyük askeri yetenekleri gerektiği yer ve zamanda konuslandırabilmeyi planlıyor.¹⁴⁵

ABD'nin AGSP'ye bakışına gelince, 1970'li yıllardan itibaren Avrupa kitasi savunma ve güvenliğinin Avrupalı devletler tarafından sağlanması gerektiğini ifade etmiş ve Avrupalıların buna uygun bir mekanizma oluşturmalarını teşvik etmiştir. Nitekim 1994 ve 1996 zirvelerinde NATO içerisinde AGSK'nin geliştirilmesi ABD onayı ve desteği neticesinde olmuştur. ABD'ye göre AGSK, Avrupalıların kendi güvenliklerini sağlamaları ve buna paralel olarak savunma harcamalarını artırmaları için bir vesile olarak görülmüş ve desteklenmiştir. ABD sahip olduğu ileri teknoloji ve ekonomik gücü Avrupa kitasında kalıcı olmanın garantisi olarak görmektedir.¹⁴⁶ ABD, özellikle yük paylaşımı konusunda, Avrupalı ülkelerin savunma harcamalarını kendilerinin karşılamalarını istemektedir.

3 Aralık 1995 tarihinde Madrid'te yapılan AB-ABD Zirvesi'nde iki taraf uluslar arası suçlar, uyusturucu kaçakçılığıyla mücadele gibi pek çok sorun üzerinde daha yakın işbirliği üzerinde anlaştılar. Söz konusu zirvede “Yeni Transatlantik Gündemi” adlı metin imzalanmıştır. Yeni Transatlantik Gündemi, Transatlantik ilişkileri, “karşılıklı

¹⁴⁵ Ibid.s.11.

¹⁴⁶ Rupp, op.cit., s. 57.

danisma” boyutunda “bazi alanlarda ortak eylem” boyutuna tasimistir. Dünyada baris, istikrar ve demokrasinin gelistirilmesi, küresel sorunlarla mücadele edilmesi, daha yakin ekonomik iliskiler kurulmasi baslica amaçlardir.¹⁴⁷

Nisan 1999 Washington Deklarasyonu’nun 42. paragrafında yer alan: “Kuzey Amerika güvenliği ile çok yakin irtibat içinde bulunan Avrupa güvenliğinin idamesi için ABD klasik ve nükleer güçlerinin Avrupa kitasında bulunmasi hayati önem tasimaktadır.” ifadesi, ABD’nin Avrupa kitasında sahip oldugu hak ve ayrıcalıklardan vazgeçmeyi hiçbir zaman düşünmediği ve düşünmeyeceği, kitada kalmaya devam ederek özellikle Rusya ve Almanya’yi yakından izlemeye devam edeceği yönünde degerlendirmelere yol açmistir.¹⁴⁸

Özellikle 3-4 Aralık 1998, Saint-Malo Zirvesi’nden sonra ivme kazanan “Avrupa’yi Avrupalıların savunması” düşüncesi, ABD’yi gelişmelerin kontrolünü elinden kaçırdığı endisesi ile karşı karşıya bırakmıştır. Avrupa’daki gelişmeleri eleştiren ABD’nin rahatsızlığının temel nedeni; Avrupa’da gelecekte özerk savunma hareketinin her geçen gün NATO’yu marjinalleştireceği ve buna paralel olarak ABD’nin kiti savunmasından uzaklaştırılacağı endisesidir. Eylül 2000’de San Diego, California’da Stratejik Arastirmalar Konferansı’nda bir konuşma yapan zamanın ABD Disisleri Bakanı Cohen, ABD’nin AGSK’ye bakışını : “...Bağımsız bir Avrupa savunma kimliği konusunda Avrupalılarla fikir birliği içinde olan ABD için önemli konu bu kimliğin NATO semsiyesi altında olusturulmasıdır. Washington, Avrupalıların Balkanlardaki gelişmelerde olduğu gibi ABD’nin menfaatlerine direkt etkiye bulunmayan karışıklıklarda NATO vasıtasıyla sorunu çözmesini arzu eder. Ancak, NATO’nun desteğiyle operasyon yapabilecek bağımsız bir Avrupa kuvveti mutlaka (ABD’li bir orgeneral olan) Avrupa Müttefik Kuvvetleri Baskomutanı (SACUER) komutası altında görevini icra etmelidir. Aksi takdirde, NATO’nun dublike edildiği ve NATO’nun varlığının gereksiz hale geldiği bir tablo ile karşı karşıya kalırız...” şeklinde özetlemiştir.¹⁴⁹ Başkan Bush’un seçim sırasındaki disisleri danışmanı John Bolton , “Gerçek bir AGSK’nin NATO’nun sonu olacağını hepimiz biliyoruz.” sözleri ile aynı

¹⁴⁷ Özlem Dündükcü, “ABD ile AB’nin Ortaklığı Geliştirme Arayışları”, Cumhuriyet Strateji, Yıl:1, Sayı:6, 9 Ağustos 2004, s.4.

¹⁴⁸ Rupp, op.cit., s. 57

¹⁴⁹ Ibid.s. 58.

dönemde Başkan Bush'un diğer danışmanı Richard Perle, “ Bu NATO için bir yıkımdır.” sözleri ABD'nin endiselerinin değişik ağızlarından ifadeleridir.

NATO'dan sınırsız bir biçimde yararlanmak isteyen AB Feira Zirvesi'nde BAB'daki düzenlemelerin aksine, AB üyesi olmayan Avrupalı müttefiklere katılım bağlamında bir öncelik tanımadığı ve katılım konusunda sadece danışma niteliğinde düzenlemeler yapılmıştır.

Keza Nice Zirvesi'nde de güvenlik ve savunma alanlarında da öngördüğü yapılanmanın gerçekleşmesi kararlaştırılmış, BAB lagvedilmiş ve AB'nin sevk ve idaresinde yürütülecek hareketler için NATO'nun unsurlarına ve askeri planlama yeteneklerine “güvenceli ulaşım” gündeme alınmış ve katılım bağlamındaki istisari düzenlemelerin ayrıntıları karara bağlanmıştır.¹⁵⁰

2001 yılında İsveç'in dönem başkanlığının başında NATO ile AB arasındaki ilişkiler konusunda mektup değişimi yapılmış, İki taraf AB Siyasi Komitesi (PSC) ile Kuzey Atlantik Konseyi (NAC) nin her AB başkanlığı döneminde üç kez bir araya gelmesi kararlaştırılmıştır.¹⁵¹ NATO-AB arasındaki işbirliği özellikle operasyonel planlama, gelecekteki beklenmedik olaylara karşı planlama, savunma ve yetenekler planlaması, ortak kriz yönetimi konularında yoğunlaşmaktadır.¹⁵²

12-13 Aralık 2002 tarihlerinde yapılan Kopenhag Zirvesi'nde AB ile NATO arasında “Acil Müdahale Gücü” kapsamında yapılacak operasyonlarda NATO imkan ve yeteneklerinin kullanılması konusunda mutabakata varıldığı açıklanmıştır.

AB ile NATO arasında yapılan bu mutabakat, Kopenhag Zirvesi sonrasında 16 Aralık 2002 tarihinde açıklanan “Avrupa Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası'na İlişkin AB-NATO Deklarasyonu” ile teyit edilmiştir. Ayrıca, bu deklarasyon çerçevesinde yayımlanan bir bildiri ile de AB'nin NATO'nun angaje olmadığı kriz yönetimi operasyonlarında, AGSP çerçevesinde sahip olduğu tüm araçları kullanarak, çatışmaları önlemeye çalışacağı – çatışmaları önleme taahhüdü altına girdiği-

¹⁵⁰ Hikmet Erdoğan, op.cit., s.174.

¹⁵¹ Anders Oljelund, “**European Security and Cooperation in the 21.st Century**”, International Conference, Ari Movement, June 28-29 2001, The Marmara Hotel, Istanbul, s. 6.

¹⁵² Robert E Hunter, op.cit., s.XXII

vurgulanmıştır. NATO ise bu beyana yanıt niteliğinde aynı deklarasyon içinde, Washington Zirvesi kararları ile uyum içinde, AGSP oluşumunu desteklediğini ve Kuzey Atlantik Konseyi'nin 13 Aralık 2002 tarihli kararında belirtildiği gibi, kendi imkan ve yeteneklerini AB'ne verdiğini açıklamıştır. Bu deklarasyon'da ayrıca, NATO üyesi devletlerin, AGSP'nin karar alma mekanizmalarına katılımı sağlama yetkisinin, AB'nin yükümlülüğünde olduğu da vurgulanmıştır.¹⁵³

ABD, özellikle 11 Eylül 2001 tarihinde yaşadığı terör saldırılarının kendi küresel güvenlik politikalarında yaptığı değişiklik sonucunda, AGSP'nin bir an önce hayata geçirilmesini kendi güvenlik stratejisi açısından uygun görme eğilimi içine girmiştir.

ABD ile AB arasında görüşmeler 2004 yılında hızlanmıştır. İkinci Dünya Savaşı'ni sona erdiren Normandiya çıkarmasının altmışinci yıldönümü kutlamaları nedeniyle 6 Haziran 2004'de Fransa'daki görüşmelerin ardından; 8-10 Haziran 2004 tarihlerinde, G-8 Zirvesi nedeniyle, ABD'de; AB-ABD Zirvesi bağlamında, 25-26 Haziran İrlanda'da ve 28-29 Haziran tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirilen NATO Zirvesi'nde bir araya gelmişlerdir. ABD, Avrupalı ortaklarını Irak'a asker göndermeleri konusunda ikna edememiştir.

Irak sorunu konusunda, AB ülkeleri Disisleri Bakanları, Ağustos 2002'de bir araya gelmiş, askeri çözüme karşı olmaları ötesinde bir ortak tutum benimseyememişler ve ortak bir politika üretememişlerdir.

Irak konusunda ABD ile AB arasındaki görüş ve tutum farklılıkları, Atlantik ötesi ilişkileri kritik bir noktaya getirmiştir. Atlantik ilişkilerdeki bu bölünmüşlüğü gidermek için AB ile ABD arasında sağlam bir işbirliğinin kurulması için de AB'nin küresel aktör olarak etkin bir rol oynaması ve sivil kapasite yanında askeri kapasitesini de geliştirmesi gerekir.¹⁵⁴

¹⁵³ Özdal, Genç, op.cit., s.200

¹⁵⁴ Sevilay Kahraman, “**Irak Krizi'nin Ortak Dis Güvenlik Politikası Üzerine Etkileri**” ,ATAUM Bülten, Kis-Bahar 2003, Yıl:3 Sayı: 1-2

ABD Avrupalıların savunma ve güvenlik alanındaki faaliyetlerini NATO vasıtasıyla kontrol altına alabileceğini düşünerek, planlama konusu da dahil olmak üzere AB'nin, NATO imkan ve kabiliyetlerine güvenceli erişimi yoluyla bağımsız hareket yeteneği kazanmasını engellemeyi daha uygun bir seçenek olarak benimsediği söylenebilir.

Bush'un yeniden seçilmesinin ardından AB, içindeki bölünmüşlüğe son vererek AB Savunma Bakanları Brüksel'de Avrupa Ordusu'na giden yolda önemli bir adım atmış, savaş birliklerinin oluşturulması yönünde karar almışlardır. AB, Aralık 2002'de kurulması kararlaştırılan 60.000 askerlik Acil Müdahale Gücü'nün ardından toplam 18.000 askerlik acil savaş birliği kurulmasına karar vermişlerdir. Böylece kriz bölgelerine daha etkin müdahale edebilmeyi amaçlamaktadırlar. ABD ise bu girişimi NATO'yu gölgelemeye yönelik bir girişim olarak görmüştür.¹⁵⁵

Özetle, ABD Avrupa bütünleşmesini hem desteklemekte hem de kendi denetiminde tutmak ve yönlendirmek istemektedir. Bu kapsamda, Türkiye'nin AB'ye üyeliği ABD için bu bakımdan çok önemlidir. Avrupa'ya demir atmış demokratik, istikrarlı bir Türkiye, Avrupa'nın gücünü artıracak ve Avrupa'yı dünyanın diğer bölgelerinde de sorumluluklar almaya teşvik edecektir. Aynı zamanda Türkiye, AB ile NATO ve dolayısıyla ABD arasındaki bağlantıların devamına katkıda bulunan önemli bir unsur olarak görülmektedir.¹⁵⁶

Etkili bir ODGP ve AGSP yalnız AB'nin dünya üzerindeki rolünü güçlendirmekle kalmayacak, Atlantik ötesi ortaklığı da güçlendirecektir. Avrupa Birliği'nin kriz yönetimi yetenekleri geliştikçe AB ve NATO aralarında güvenlik politikaları ve önceliklerini daha iyi koordine edecek sistematik bir işbirliği yapmaya yöneleceklerdir.

Nitekim, Aralık 2002'de yayınlanan AGSP üzerine AB-NATO Bildirisi iki örgüt arasında geniş kapsamlı etkileşim gereğinin altını çizmektedir.

¹⁵⁵ Hüseyin Kalaycı, “**Bush’un Seçilmesinin Avrupa’daki Yansımaları**”, Stratejik Analiz, Cilt:5, Sayı: 57, Ocak 2005, s.6.

¹⁵⁶ Ali Karaosmanoglu, “**AB ve NATO Üyesi Ülkelerin Ulusal Güvenlik Stratejileri**”, Avrupa Güvenlik Savunma Kimliği, AB- NATO İlişkilerinin Geleceği ve Türkiye’ye Etkileri, Harp Akademileri Komutanlığı Sempozyum, Bildiriler, Konuşma metinleri, soru cevaplar, katkılar, Harp Akademileri Basım Evi, 11-12 Ocak 2001.s.67.

AGSP üzerine AB-NATO Deklarasyonu'nda yeni yüzyıldaki güçlüklerle başa çıkmak için kriz yönetiminde AB ve NATO arasında stratejik ortaklık kuruldu. Ancak NATO'nun üyelerinin kolektif savunma örgütü olarak kalacağı, NATO'nun çatısma önleme ve kriz yönetiminde önemli rolünün devam edeceği belirtilmektedir.¹⁵⁷

AB'nin NATO varlık ve yeteneklerinden yararlanmasının NATO'nun bütünüyle ilgilenmediği kriz yönetimi operasyonlarında mümkün olacağı ve NATO'nun Washington Zirvesi kararlarına uygun olarak AGSP'yi desteklediği; 13 Aralık 2002 Kuzey Atlantik Konseyi'nde kararlaştırılan NATO'nun planlama yeteneklerine güvenceli erişimini sağladığı belirtilmektedir.

AB'nin daha güçlü rol üstlenmesinin özellikle kriz yönetimi alanında NATO'nun vazgeçilmezliğine katkı yapacağı belirtilerek, iki örgüt arasında karşılıklı olarak etkili diyalog, seffaflik ve işbirliği sağlanacağı; AB ve NATO üyelerinin çıkarlarına saygı gösterileceği ve son olarak AB'nin, Avrupa Birliği üyesi olmayan Avrupalı NATO üyelerinin AGSK'ye mümkün olan en kapsamlı katılımını sağlayacağı belirtilmektedir.

3.19.4. AB ve NATO Arasındaki “Berlin Artı” Düzenlemeleri ve Kalici Transatlantik İlişkiler

Yeni Transatlantik Gündem, (New Transatlantic Agenda) Aralık 1995'de Madrid AB-ABD zirvesinde benimsenmiştir. 3 Aralık 1995 tarihinde Konsey, Komisyon Başkanları ve Dönem Başkanları ile ABD Başkanı Clinton birlikte, küresel ortaklık için yeni bir çerçeve çizen, Yeni Atlantik Gündemi'ni imzaladılar.¹⁵⁸

50 yılı aşkın bir süre boyunca transatlantik işbirliğinin dünyaya barış ve refahi getirmede öncü rol oynadığının belirtildiği söz konusu belgede, iki örgütün Avrupa'nın gelecekteki güvenliği konusunda ortak bir vizyona sahip oldukları ve iki örgüt arasında yeni işbirliği şekilleri kurulacağı belirtilmektedir. Ayrıca, NATO, AB, BAB, AGİK ve

¹⁵⁷ “EU-NATO Declaration on ESDP”,(24.5.2005)
http://foreignpolicy.org.tr/documents/eu_nato_161202_p.htm

¹⁵⁸ “New Transatlantik Agenda” (12.07.2005) (çevrimiçi)
http://europa.eu.int/comm/external_relations/us/new_transatlantic_agenda/index.htm

Avrupa Konseyi'nin birbirini tamamladigi ve destekledigi ve önemli roller üstlendiği yeni bir Avrupa güvenlik mimarisini inşa etmeyi amaçlamışlardır.¹⁵⁹

Transatlantik güvenliğin bölünemez olduğunun vurgulandığı belgede,1990 Transatlantik Bildirisi'yle kurulan danışma mekanizmasıyla siyasi ve ekonomik ortaklığın güçlendirildiği ve Transatlantik ilişkilerde NATO'nun temel örgüt olarak kalacağı ve AGSK'nin gelişiminin İttfakin Avrupa ayaklarını güçlendireceği belirtilmiştir.

Yeni Transatlantik Gündemin dört temel hedefe sahip bir eylem çerçevesine dayalı olduğu ve hedefler şöyle sıralanmıştır: Birincisi, dünyanın her tarafında barış, istikrar, demokrasi ve kalkınmayı geliştirme; ikincisi, küresel sorunlara cevap verme (terörizm, uyusturucu kaçakçılığı, mülteciler çevre vb konularda birlikte hareket etme ve bu sorunlarla ortak mücadele kapsamında EUROPOL ile ABD arasında işbirliği kurulması); üçüncüsü, Atlantığın iki yakası arasında köprüler kurma (iki yaka halkları arasında ticari, sosyal, kültürel ve bilimsel bağlar kurulması); sonuncusu dünya ticaretinin geliştirilmesine ve daha yakın ekonomik ilişkilere katkı.¹⁶⁰ Bu kapsamda bir AB-ABD Ortak Eylem Planı da gerçekleştirildi.

Türkiye ile ilişkilere de değinilmiş, Türkiye hükümetinin Avrupa ile entegrasyon ve demokrasiyi geliştirme çabalarının desteklendiği belirtilmiştir.

Transatlantik işbirliğinin geliştirilmesi için AB ve ABD arasında başkan düzeyinde zirveler yapılmaya devam edilirken, Gerhard Schröder'in "NATO Avrupa güvenlik

¹⁵⁹ Ibid.

¹⁶⁰ Ibid

konularinin tartisilacagi öncelikli platform degildir.”¹⁶¹ sözü, aslinda bütün bu isbirligi süreci devam ederken AB ile ABD arasindaki rekabetin alttan alta devam ettigini göstermektedir. İki ortak arasindaki yukarida saydigimiz isbirligi belgeleri bu rekabeti yansitmamaktadır. AB, artık kendini global bir oyuncu olarak görmektedir. Komisyon Baskani Barroso “Biz esit bir ortak olmak istiyoruz”¹⁶² ifadesiyle NATO’nun gölgesinde kalmak istemediklerini açıkça belirtmektedir.

Ayrica, Dogu Avrupa, Balkan Devletleri ve Türkiye’nin üyelik perspektifi, bu ülkelerin siyasi ve sosyal dönüşümlerini saglamada itici güç olmaktadır.¹⁶³ Bu ülkelerin dönüşümünde temel çıkarları olan ABD’nin, AB’nin sagladigi bu katkıya ihtiyaci oldugunu da belirtmek gerekir.

AB ile ABD’nin İran uyusmazligi, Irak Sorunu gibi Orta Dogu’ya yönelik politikalarda farkli yaklasimleri mevcuttur. ABD’nin su günlerde, Orta Dogu’nun yeniden biçimlendirilmesini amaçlayan uzun vadeli ve tehlikeli girişimleri AB’nin siyasi gelecegi açısından muazzam bir meydan okuma niteligindedir. Bu durum siyasi bir Avrupa’nin olusumunu daha da acil bir gereksinim konumuna getirmektedir.¹⁶⁴

Irak sorunu konusunda, AB ülkeleri Disisleri Bakanlari, Agustos 2002’de bir araya gelmis, askeri çözüme karsi olmalari ötesinde bir ortak tutum benimseyememisler ve ortak bir politika üretememislerdir.

Irak konusunda ABD ile AB arasindaki görüş farklıliklari, Atlantik ötesi ilişkileri kritik bir noktaya getirmiştir. Atlantik ilişkilerdeki bu bölünmüşlüğü gidermek için AB ile ABD arasında saglam bir isbirliginin kurulmasi için de AB’nin küresel aktör olarak etkin bir rol oynamasi ve sivil kapasite yaninda askeri kapasitesini de gelistirmesi gerekir.¹⁶⁵

¹⁶¹ Çağrı Erhan, “NATO Miadini Dolduruyor mu?”, (19.07.2005)Ulusal Güvenlik ve Stratejik Arastirmalar Derneği, http://www.ugsad.org/makaleler/NATOMiadini_dolduruyormu_cerhan.htm

¹⁶² James Graff, “What kind of Europe”, Time, February 28 2005 ,s.29

¹⁶³ Mark Leonard, “Why the US Need the EU”, Time, February 28 2005, s.31.

¹⁶⁴ Cengiz Aktar, “Siyasi Avrupa İçin Arayislar”, Güncel Haber Dergisi, Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciligi Yayini, Subat-Mart 2003, Sayi:30,s.1.

¹⁶⁵ Sevilay Kahraman, “Irak Krizi’nin Ortak Dis Güvenlik Politikasi Üzerine Etkileri”, ATAUM Bülten, Kis-Bahar 2003, Yil:3 Sayi: 1-2

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA GÜVENLİK SAVUNMA POLİTİKASI OLUSTURMA ÇABALARININ TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Soguk Savas sonrası uluslararası konjonktürdeki gelişmelerin sonucunda AB'nin küresel bir güç olmaya çalışması ve yeniden oluşturulan Avrupa güvenlik mimarisinde aktif bir rol almak istemesi, Türkiye –AB ilişkilerine güvenlik ve savunma boyutunun eklenmesini kaçınılmaz kılmıştır. Bu bölümde ODGP ve AGSP'nin gelişimi ve bu politikaların Türkiye'ye etkileri incelenecek, Türkiye'nin ODGP'na muhtemel katkıları değerlendirilecektir.

Yeni bir Avrupa güvenlik mimarisi oluşturma girişimlerinin temelinde, Soguk Savas'ın sona ermesinden sonra, tüm dünyada olduğu gibi Avrupa'da da meydana gelen çok sayıda siyasi gelişme ile birlikte, güvenlik ve savunma kavramlarının yeniden tanımlanmaya başlaması yatmaktadır. Soguk Savas sonrasında hem Türkiye'nin hemde AB'nin küresel dengeler içindeki konumu değişmiştir. Soguk Savas döneminde, Batı blokunun bir parçasını oluşturan AB, Batı bloku içinde artan bir hızla özerk bir yapı oluşturmaya ve siyasal, stratejik alanda da bütünleşmeye çalışmaktadır.¹ Bu durum birçok AB üyesi olmayan Türkiye'yi etkilemektedir

4.1. Türkiye'nin BAB içindeki Konumu

Avrupa ile entegrasyonu ulusal bir hedef olarak gören ve 1952'de NATO'ya katılarak, Avrupa güvenlik mimarisine dahil olmak isteyen Türkiye, 20 Kasım 1992 tarihli Roma Bakanlar Konseyi toplantısında BAB'ın genişlemesinin kabul edilmesi neticesinde “ortak üye” statüsünde BAB'a katılmıştır. Türkiye, BAB içindeki faaliyetlerinde NATO üyeliğini en önemli kozu olarak kullanmış, her türlü BAB faaliyetlerine mümkün olan en üst düzeyde ve aktif olarak katılmıştır. Ortak üye olarak Türkiye, hemen tüm faaliyetlere katılarak söz hakkına sahip olmuş, onay vermediği konularda veto hakkını kullanmıştır.

¹ Ahmet Davutoğlu, “Türkiye-AB İlişkisinin Stratejik Boyutları”, Yeni Türkiye, (Avrupa Birliği Özel Sayısı), Yıl:6, Sayı:35, Eylül-Ekim 2000, s.492.

BAB, tam üye olmayan devletler için karar alma sürecine katilimde farklı ve geniş etkili katılım mekanizması geliştirmiştir. Maastricht Antlaşması'nın 30 nolu deklarasyonu, AB üyesi olmayan NATO üyelerinin BAB'a ortak üye olarak katılımı ve BAB faaliyetlerine katılımı için hukuki bir temel oluşturmıştır. Ayrıca, Avrupalı devletlerin savunma harcamalarını koordine etmek amacıyla 1993'de oluşturulan Batı Avrupa Silahlanma Grubu (WEAG) ve 1996'da oluşturulan Batı Avrupa Silahlanma Organizasyonu (WEAO)'nun kuruluşundan beri üyesi olmuştur.

1992 tarihli BAB Petersberg Bakanlar Bildirisi'nin "BAB'ın, diğer AB ya da NATO üyesi devletlerle ilişkileri" başlıklı 3. maddesinin a bendinde "Bakanlar, BAB'da ve NATO'da üye devletleri bağlayıcı olan Antlaşmalarda yer alan güvenlik garantilerinin ve savunma taahhütlerinin karşılıklı olarak birbirini güçlendirdiğini ve iki teşkilattan herhangi birine üye olan devletler arasındaki sorunlarda, Petersberg Bildirisi'nin 3. bölümüne taraf olan devletlerce ortaya konulamayacağını vurguladılar." Bu madde ile BAB'a tam üye olma hakkı tanınan Yunanistan'ın, Degistirilmiş Brüksel Antlaşması'nın 5. maddesini Türkiye'ye karşı işletemeyeceğine isaret ediyordu ve savunma ve güvenlik alanında iki devlet arasında NATO üyeliği ile tesis edilmiş olan dengenin korunmasını amaçlıyordu. Çünkü ortak üyeler BAB'ın kurucu Antlaşması olan ve yasal dayanağını teşkil eden 1954 tarihli Degistirilmiş Brüksel Antlaşması'na taraf olmamışlardı. Dolayısıyla söz konusu antlaşmanın 5. maddesinde kayıtlı kolektif güvenlik garantisinin dışında bırakılmışlardı.²

Türkiye, 1995 yılından itibaren BAB Askeri Karargahı'na subay göndermiş ve Askeri Karargahın tüm faaliyetlerine tamamen eşit olarak katılmıştır.

Türkiye'nin BAB içinde elde ettiği en önemli kazanım, üç yılı geçen bir müzakere süreci sonunda, 15 Nisan 1997 tarihinde NATO destekli BAB operasyonlarına tam üye hakları ile katılma imkanı kazanması olmuştur. Bu statü, 18 Kasım 1997'de yapılan Ertfurt BAB Bakanlar toplantısında daha ileri götürülmüş ve Türkiye, BAB'ın görev

²Can Buharalı, **Avrupa Güvenliğinde AB ve Türkiye**, Ari Düşünce ve Toplumsal Gelişim Derneği, İstanbul, Aralık 2002, s. 27

alani dahilindeki tüm kriz yönetimi faaliyetlerine tam üyelere benzer haklarla katılım olanagina ulasmistir.³

NATO üyeliğinin gölgesinde kalarak uzun süre önemsenmeyen BAB'ın Türkiye için değeri, AB'nin güvenlik ve savunma sorumlulugunu kendi üzerine alma kararından sonra daha iyi anlasilmis ve AB-NATO perspektifinde yapılan müzakerelerde ve benimsenen tutumda "BAB Kazanımları" kullanılan temel argümanlardan biri olmuştur.

4.2. Türkiye'nin AGSP'nin Karar Mekanizmalarından Dislanmasi

AB'nin ODGP konusunda sagladigi ilerlemenin Türkiye ile iliskilendirilmesinde, 1992 yilinda ortaya konulan Petersberg görevleri sonrasında savunma ve güvenlik konularında önemli bir aktöre dönüşen, Avrupa'nın en eski güvenlik örgütü olan "Bati Avrupa Birliği (BAB)" uygun bir referans olarak görülmesinin iki önemli gerekçesi bulunmaktadır: Birincisi, Türkiye 1992 yilinda BAB'a "ortak üye" statüsünde katilmis, BAB'ın kriz yönetimi fonksiyonlarının sona erdirildigi 30 Temmuz 2001'e kadar düzenli bir sekilde BAB içerisindeki pozisyonunu güçlendirerek, tam üyeliğe yakın haklara sahip olmayi basarmistir. Bu nedenle Türkiye'nin BAB'daki kazanimlari, AB ile ODGP mekanizmalarina katılım müzakerelerinde kullanılan önemli bir referanstir. Ikincisi, "BAB müktesebati (BAB acquis)" AB'nin ODGP kapsamındaki düzenlemelerinde çok faydalanilan, 50 yildan uzun süreli bir tecrübedir. BAB müktesebati konusunda konusunda önemli tecrübe ve birikime sahip Türkiye'nin, konunun gelismine BAB perspektifinden bakmasi, AB bünyesindeki ODGP ile ilgili mevcut ve gelecekteki düzenlemeleri yorumlamasini kolaylastiracaktır.⁴

Türkiye, Nisan 1999'da düzenlenen Washington Zirvesi'nin öncesinde ve Zirve sırasında NATO üyelerine AB'nin olasi hareketlerinin hepsinde nihai oy hakkini taniyacak sekilde NATO'nun imkanlarini kullanarak uygulanacak olan herhangi bir güvenlik kararının Kuzey Atlantik Konseyi'nin onayina tabi kilinmasinda ısrar etmistir. Buna ek olarak, Türkiye AB'nin NATO'dan yaptigi her bir talebin incelenmesinde ısrar

³ Michael Rupp, **Avrupa Birliği'nin Ortak Disisleri Politikasi ve Türkiye'nin Uyumı**, Hürrem Cansevdi (editör) İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, Mayıs 2002, s. 59.

⁴ Ibid., s. 50.

ederek, NATO Konseyi'nin AB'ye, NATO'nun varliklarından otomatik olarak yararlanma hakkini vermemesi gerektiği görüsünü dile getirmiştir.

Türkiye ile AB arasında ODGP konusunda yasanan problemlerin tanimi her iki taraf için farklıdır. AB açısından temel problem, Washington Deklarasyonu'nun 10. maddesinde belirtilen ve "... önceden belirlenmiş NATO imkan ve kabiliyetlerinin AB'ye tahsisi ve AB'nin NATO planlama yeteneklerine güvenceli erisimi (assured acces) konusunda düzenlemelerin yapılacağı..." şeklindeki ifadenin, otomatik bir düzenleme olarak algılanmasıdır. Türkiye, NATO imkan ve kabiliyetlerine erisim konusunda "her durum için karar (case by case)" ilkesinin uygulanacağı ve konunun AB üyesi olmayan Avrupalı NATO devletlerinin AB kriz yönetimi mekanizmalarına katılımı ile bir bütün halinde değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Dolayısıyla problem AB açısından "erisim", Türkiye açısından " katılım" sorunudur.⁵

16 sıcak bölgenin 13'ünün çevresinde olduğu, AB'den daha farklı ve daha ciddi güvenlik riskleriyle karşı karşıya olan Türkiye, kendi çevresinde oluşan tehlike ve risklerin önlenmesinde BAB'da olduğu gibi eşit katılım ve söz hakkı istemektedir. AGSP'nin oluşturulmasına karşı olmadığını ve hatta bu oluşumu NATO'ya karşı bir alternatif oluşturmaması kaydıyla destekleyeceği ve Avrupa güvenliğinde Transatlantik bağının korunmasının gerekliliğini savunmaktadır. Washington Zirvesi'nde alınan kararları desteklemektedir. 21 Kasım 2000'de Yetenek Taahhüt Konferansı'nda AMG'ne bir tugay seviyesinde birlikte katılmak istemistir. 5000 askerden oluşan mekanize bir tugay, 36 adet F-16 savaş uçağı, 2 nakliye uçağı, küçük bir filotilla⁶ verilmesi önerilmiş, fakat bu güç AB tarafından ana kuvvet olarak değil, yardımcı kuvvet olarak kabul edilmistir.

ABD, Türkiye'yi desteklemekte ve AGSK'nin AB'ye üye olmayan devletlere karşı ayrımcılık yapmaması ve NATO savunma yapılarını kopyalamaması gerektiğini yinelemektedir. ABD'nin NATO elçisi Alexander Versbow'a göre "Bir Avrupa hareketi, basta Türkiye olmak üzere, AB'ye üye olmayan müttefiklerin siyasal uygulamada desteğini aldığı takdirde büyük ölçüde başarılı olma şansına sahiptir." ABD

⁵ Ibid., s. 68

⁶ Dört ila sekiz savaş gemisinden oluşan deniz birliği

yönetimi, AB'nin Türkiye'yi dislamasının maliyetinin yüksek olacağı konusunda uyarmaktadır.

AB'nin oluşturmaya çalıştığı AB Gücü'nün operasyon alanının, yalnızca Avrupa değil, aynı zamanda Kafkaslar, Orta Doğu, Balkanlar olacağı açıktır. Bu durum Anayasa taslağında da belirtilmiştir. Önümüzdeki yıllarda Avrupa'nın karşılasacağı muhtemel krizlerin Türkiye'nin yanındaki bölgelerde ortaya çıkacağı uzmanlar tarafından kabul edilmektedir. Bu gerçek göz önüne alındığında, AB önderliğindeki kriz önleme operasyonlarının su veya bu şekilde Türkiye'nin siyasi, ekonomik ve askeri çıkarlarını kesinlikle etkileyeceği ve Türkiye'nin bu konudaki endiselerinde ne kadar haklı olduğu ortaya çıkar.

Türkiye'ye adaylık statüsü verildiği Helsinki Zirvesi öncesinde 10 Aralık 1999 tarihinde ODGP Yüksek Temsilcisi Solana ve zamanın AB Komisyonu'nun genişlemeden sorumlu üyesi Gunther Verhaugen'in Fransa Cumhurbaşkanı Chirac'ın uçakıyla hükümete yapılan adaylık statüsünü kabul ettirmek için Türkiye'ye gelmeleri Türkiye'nin AB'nin ODGP'si açısından tasıdığı önemi gösterir.⁷ Bu ziyaret sonrasında Başbakan Ecevit başkanlığında Bakanlar Kurulu'nun uzun bir toplantısından sonra Ecevit Helsinki'deki "aile fotoğrafına" girmiştir.

AB'nin Helsinki kararları Türkiye'nin ODGP karşısında ayrımcılığa uğrama ihtimaline dair kaygılarını gidermedi. 13 Aralık 1999'da Türk Disisleri Bakanlığı bu tavrı şöyle özetledi: " Helsinki Zirvesi'nde onaylanan AGSK ile ilgili rapor, AB'deki hakim görüşün Türkiye'yi tatmin etmekten uzak olduğunu gösterdi" Türkiye'nin Helsinki önerisini reddedecekmis gibi görüldüğü sırada, ODGP Yüksek Temsilcisi ve BAB Genel sekreteri Javier Solana'nın Türk liderlerini AB'nin davetini kabul etmeleri için ikna etme amacıyla Ankara'ya geldi. Aday ülke statüsü kabul edilen Türkiye Avrupa güvenliği hakkındaki günlük görüşmelere düzenli olarak katılmak istediğini, NATO imkanlarını kullanan bütün AB hareketlarına tam ve esit şartlarda katılmak istediğini; öte yandan NATO imkanlarının kullanılmadığı AB hareketlarına katılma

⁷ Baskın Oran (Editör), **Türk Dis Politikası**, Cilt II-1980-2001, 2. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2002, s.354

kararı aldigi takdirde bu hareketlerin karar alma ve uygulamasina katilma kararligini ifade etmistir.⁸

Helsinki Avrupa Konseyi AB ile NATO arasinda danisma, isbirligi, seffaflik NATO ve NATO'nun AB üyesi olmayan üyeleriyle gerekli diyalog, isbirligi, danisma saglama ve AB üyesi devletler AB askeri kriz yönetimine AB üyesi olmayan NATO üyelerinin ve diger ilgili devletlerin katilimi için gerekli düzenlemenin yapılmasını kararlattirdilar.⁹

AB üyesi 15 ülke, Aralık 1999 Helsinki Zirvesi sirasinda kararlattirdiklari, “Temel Hedefler- Headline Goal” kapsamında, 2003 yili itibariyle yeterli deniz ve hava vasitalari ile desteklenen, yaklasik 60.000 kisilik kolordu büyüklüğündeki bir kuvveti 60 gün içinde bir kriz ortaminda konuslandirabilme ve bu kuvveti en az bir yıl süre ile muhafaza edebilme hedeflerine hizla ulasma gayreti içindedir. Yapılan çalışmada taktik seviyedeki imkanların yeterli olduğunu degerlendiren AB ülkeleri, stratejik seviyede istihbarat; komuta-kontrol imkanlari; stratejik ulastirma konusunda eksikleri olduğunu belirlemislerdir. Bunların karsilanabilmesi amaciyla, (AB ülkelerinin) savunma harcamalarını GSMH'ye endeksleme formülü üzerinde durulmasına ragmen (GSMH'nin %2-2.5'i), teklife kamuoyu destegi saglanamamistir. Washington Zirvesi Deklarasyonu'nun, “... önceden belirlenmiş NATO imkan ve kabiliyetlerinin AB'ye tahsisi...” ifadesi esasen AB ülkelerinin bu eksikligini tamamlamak amacina yöneliktir.¹⁰ Ayrica AB, Mayıs 2003'te 60 gün içinde konuslandirilabilecek ve bir yıl kadar idame ettirilme niteligine sahip 60.000 kisilik bir AB Acil Mudahale Gücü'nün operasyona hazır hale geldigini duyurmudur.¹¹

AB, Ortak Disisleri ve Güvenlik Politikasi ile ilgili düzenlemelerinde AB bünyesinde olusturulan ODGP mekanizmalarina katilim konusunda, AB üyesi olmayan Avrupalı NATO ülkeleri ile AB adayi ülkeler ile ayni kategoride degerlendirilmistir.

⁸ Meltem Müftüler, **Baş, Türkiye ve Avrupa: Soguk Savas Sonrasi Iliskiler**, Çev, Simten Çosar, ALFA Yayinlari, 1. Baski, Eylül 2001, Istanbul, s.190.

⁹ Helsinki **AB Konseyi Sonuçlari 10-11 Aralık 1999**, Güncel Haber, Sayı: 5, Ocak 2000, s 1.

¹⁰ Rupp, op.cit., s. 69.

¹¹ Lionel, Ponsard, **“Güvenlikte Yeni Bir Dönem”**, (çevrimiçi) (23.05.2005) <http://www.nato.int/docu/review /2004/ issue3/Turkish/art1.html>

ODGP'yi ilgilendiren her konudaki kararların, sadece AB üyesi ülkeler tarafından alınabileceği konularında ödün vermemistir.

Ancak AB, kendi askeri mekanizmalarını oluştururken, AGSP, Türkiye'nin jeopolitik anlamda tasfiye edildiği bir sürece dönüşmüştür. Türkiye'nin haklı karsi çıkışları göz ardı edilmistir. ABD ve AB'nin baskısı altında kalan Ankara'yi geri adım atmaya zorlamistir. Türkiye, NATO-Varsova Pakti ülkeleri sınırlarının üçte birini savunan ülke olarak büyük fedakarlıklar yaptığı Soguk Savas döneminden sonra, yeni şekillenen AGSK çerçevesinde dislandığını hissetmistir. Türkiye, NATO'nun yeniden şekillenebileceği ve geleceğinin, misyonunun belirsiz olduğu bir ortamda, AB ile güvenlik ilişkisini sağlayan ve tam üyesi olduğu BAB'ın tasfiye edilmesiyle kendini AB güvenlik süreci dışında hissetmiş ve bundan rahatsız olmuştur. Ankara, AB'nin NATO'nun 1999'da yapılan Washington Zirvesi'nde alınan kararları ihlal ettiği¹² ve AB'nin Türkiye'ye önerdiği danışma mekanizmasını ve NATO'nun AGSK çerçevesindeki rolünü yeterli görmeyerek, duruma itiraz etmiştir. Zira, Türkiye, potansiyel 16 çatışma bölgesinden 13'ünün kendi çerçevesinde yer almaktadır. Türkiye'den başka hiçbir AB ülkesi böylesine istikrarsız bölgede ve böylesine çeşitli güvenlik tehditleriyle bir arada değildir. AGSP'den dislanması bölgede Türkiye'nin güvenliğini olumsuz etkileyecektir.

Haziran 2000 tarihinde yapılan Feira Zirvesi'nde AB üyesi devletler, AGSP çerçevesinde Helsinki Zirvesi'nde belirlenen unsurlarla ilgili uzlaşmaya yönelik önemli adımlar atmışlardır. AB üyesi devletler tarafından bu zirvede AGSP'nin güvenilirliğinin ve etkinliğinin AB'nin askeri yeteneklerini geliştirilmesiyle artacağı vurgulanırken, AGSP kapsamında “Güvenlik ve Savunma alanlarında Ortak Avrupa Politikası'nın Güçlendirilmesi” başlıklı bir raporda kabul edilmiştir. Bu rapor dahilinde Zirve'de, 30 Ekim 2000 tarihine kadar AB üyesi devletlerin, Acil Müdahale Gücü'nün oluşturulması için, bu kuvvete tahsis edecekleri asker sayılarını bildirmesi kararlaştırılırken, 2000 yılının sonunda yapılacak olan Nice Zirvesi'nde AGSP'nin kurumsal yapısına son şeklinin verilmesi kararlaştırılmıştır.¹³

¹² Onur Öymen, “Turkey and its role in European Security and Defence”, Insight Turkey, Cilt 3, Sayı1, Ocak-Mart 2001, s.53.

¹³ Baris Özdağ, Mehmet Genç, **Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'nın Türkiye- AB İlişkilerine Etkileri**, Aktüel Yayınları, 1. baskı, Subat 2005, s.190

Feira Zirvesi'nden iki hafta önce Solana, Ankara'ya bir kez daha geldi ve Türkiye'nin sürecin disinda bırakılmayacağına dair güvenceler verdi. Türkiye, Feira Zirvesi'nin ardından tüm NATO üyelerine ODGP hakkındaki görüşlerini özetleyen bir diplomatik nota gönderdi: “ Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikaları ve bu politikaların NATO'daki yansımaları yakından takip edilecektir; Türkiye'nin sürece katkısı katılımına göre belirlenecektir. Türkiye, AB'ye aday ülke olarak sorumluluklarını unutmadan ODGP'yi ulusal çıkarları ışığında değerlendirecektir. Türkiye'nin asıl itirazı AB'nin Türkiye ile ilişkilerini, BAB mütesebbatının korunması hakkındaki kararları gözardı ederek sadece kriz yönetimi temelinde ODGP çerçevesinde irdelemesidir.”¹⁴

Feira kararları, AB liderliğindeki operasyonlar ile NATO varlıklarının kullanıldığı operasyonlar arasında bir ayırım yapılmamıştır.

Feira Zirvesi'nden çıkan kararlar, Türkiye'nin beklentilerini karşılamamıştır. Çünkü, siyasal ve stratejik planda bir katılım yada işbirliği getirilmiyor, bunun yerine alt düzeyde bir günlük danışma mekanizması getirilmeye çalışılıyordu.

Washington kararları bütün Avrupalı müttefiklerin AGSK sürecine dahil edilmesini kararlaştırırken, Feira'da getirilen düzenlemeler bu kararları dikkate almıyordu. AB üyesi olmayan NATO üyelerinin katılımı, yalnızca Katılımcılar Komitesi adıyla operasyonun günlük işleyişine katılmaları ile sınırlandırılmıştır. Ayrıca Feira kararları NATO varlıklarının kullanıldığı operasyonlarla özerk (otonom) AB öncülüğündeki operasyonlar arasında gerekli ayrımı yapmamıştır. En önemlisi, işbirliği, diyalog ve danışma için öngörülen AB düzenlemesi Avrupa güvenlik sorunları üzerine diyalog, işbirliği ve danışma için temel bir yapı kuramamıştır. Ayrıca, AB üyesi olmayan NATO üyelerine kriz yönetiminin askeri olmayan yönleri konusunda rol öngörülmemiştir.¹⁵

Nice Zirvesinde, BAB'ın 5. madde kapsamında kolektif savunmaya ilişkin düzenlemeleri ile 9. madde ile oluşturulan BAB Asamblesi'nin görevlerine devam etmesi haricindeki operasyonel faaliyetlerinin büyük bölümü AB tarafından

¹⁴ Baş, op.cit., s.190.

¹⁵ Ömür Orhun, “European Security and Defence Identity- Common European Security and Defence Policy: A Turkish Perspective”, Perceptions, September-November 2000, s.121.

üstlenmiştir. Türkiye'nin BAB'da elde ettiği “ BAB kazanımları” nin çok gerisine düşülmüş oluyordu.

Nice kararları, Washington kararlarından tamamen farklı bir yapı getirmiştir. Washington'da NATO-AB ilişkileri, NATO-BAB ilişkilerine dayandırıldı. Söz konusu BAB mekanizmalarında, BAB bir operasyon başlattığında Avrupalı NATO müttefikleri bu operasyona katılmaya hak kazanırlarken, Nice Belgesi'nde ise AB üyesi olmayan NATO üyeleri, AB sayet NATO olanaklarını kullanırsa bu operasyonlara katılabilirler. AB otonom bir operasyon başlatırsa Türkiye gibi AB üyesi olmayan NATO üyeleri, ancak Konsey'in davetiyle katılabilirler. BAB öncülüğündeki operasyonlarda Türkiye, operasyonel planlamadan başlayarak, hareketin stratejik kontrol ve yönlendirmesine de katılıyordu. Nice Antlaşması'nda ise yalnızca, hareketin günlük kullanımına katılma hakkı vardır.¹⁶

Nice Zirvesi Sonuçları ile operasyonel safhada AB'nin kurumsal çerçevesine öncelik vermiştir. Konsey, üçüncü ülkelere danışarak stratejik askeri seçeneklere karar verir. Ancak AB, NATO'nun varlık ve yeteneklerini kullanıyorsa, AB üyesi olmayan NATO üyelerinin her biri, isterlerse buna katılabilirler. NATO olanakları kullanılmıyorsa bu ülkelerin katılımı Konsey'in onayına bağlı olacağı karara bağlanmıştır.

Ancak, Bildiri'de AB üyesi olmayan Avrupalı müttefiklerin AGSP sürecine katılımlarının nasıl olması gerektiği üzerinde anlaşılamadı. Yalnızca, yüksek düzeyde yoğun bir danışma süreci öngörülmüştür. Bu amaçla “Katilimcılar Komitesi” adı altında bir yapı kurulmuş ve karar alma mekanizmasında belirli düzenlemelerde bulunulmuştur. Söz konusu düzenlemeler şöyledir:“ *AB'nin NATO imkanlarını kullanması durumunda, AB'ye üye olmayan altı NATO üyesi devletin katılımı AB Konseyi tarafından alınacak karara bağlıdır.*

Eylem amacıyla harekate yönelik planlama durumunda NATO'nun araçları ve yeteneklerine ulaşım, Ittifakin planlama mekanizmaları çerçevesinde gerçekleştirilecektir.

¹⁶ Onur Öymen, “What is Turkey's Role in NATO-EU Cooperation?”, Insight Turkey, July-September 2001, Volume: 3, Number:3, s.18.

AB'nin kendi basına düzenleyeceği hareketlarda, operasyona yönelik planlamanın Avrupalı birimler tarafından gerçekleştirildiği durumlarda AB üyesi olmayan altı müttefik devlet söz konusu birimlerle temas halinde bulunmak amacıyla memurlar atayabilecektir.

Harekata dahil olan devletler, kuvvetlerin olusturulması ile ilgili konferansta ulusal katılımın düzey ve niteliğini belirleyecektir. Konferans sonrasında, hareket resmi olarak başlayacak ve Katilimcılar Komitesi olusturulacaktır.

AB'nin Siyasi Güvenlik Komitesi, hareketin siyasi kontrolü ve stratejik yönlendirmesinden sorumlu olacaktır.

AB öncülüğünde yürütülecek olan bir harekata büyük ölçüde katilimde bulunarak söz konusu eylemlerde yer alacaklarını teyit eden devletler, hareketin günlük yönetimine katılma hakkına sahip olacaklardır.

AB Konseyi, Katilimcılar Komitesi çerçevesinde, katılan devletlerle yapılacak görüş alımlarından sonra, hareketin sonuçlandırılmasına karar verebilecektir.”¹⁷

Nice Zirvesi'nde danışma düzenlemeleri konusunda ayrıca, her bir başkanlık döneminde AB+15 formatında AGSK ile ilgili sorunların tartışılacağı en az iki toplantı yapılması, her bir başkanlık döneminde AB+6 formatında AB üyesi olmayan NATO ülkelerinin katıldığı en az iki toplantı; bakanların katıldığı en az bir toplantı; Askeri Komite temsilcileri düzeyinde ise iki toplantı yapılması karara bağlanmıştır.¹⁸

Nice Zirvesi Sonuçları'nın AGSP üzerine Başkanlık Raporu'nda AB projesinin AB üyesi olmayan Avrupalı NATO üyelerine de açık olduğu belirtilmiştir. Ancak bu “açıklık” şartlıdır. “Açıklık, Avrupa Birliği'nin karar alma özerkliği prensibine saygılı olmalıdır.” denilmektedir. Düzenlemelerin ayrıntılarının belirlendiği Başkanlık Raporu'nun VI. ekinde sık sık “karar alma özerkliği” ve “Birliğin tek kurumsal çerçevesi” ifadeleri tekrarlanmıştır.¹⁹

Yukarıdaki kararlardan anlaşılabileceği üzere, Nice Zirvesi kararları sadece genişleme konusunda değil, askeri konularda da Türkiye'nin istediği yönde gelişmemiştir. Zirve

¹⁷ Özdağ, Genç,op.cit., s.197

¹⁸ Çınar,Özen, “Consequences of the European Security and Defence Policy for the European Non-EU NATO Members”, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 1, Güz 2001, s.148.

¹⁹ Esra Dogan, “Turkey in the new European Security and Defence Architecture”, Perceptions, Volume:8, Number: 1, March-May 2003,s.170

kararlarına göre, AB üyesi olmayan 6 ülke, Acil Müdahale Gücü'ne sadece danışma mekanizması boyutunda katılacak ve karar alma sürecinin dışında bırakılacaktır. Avrupa güvenlik sistemi içerisinde, AB'nin askeri yapısı içinde karar alma mekanizmasında yer almayan bir Türkiye'nin, bu oluştum içinde kuvvetli bir yere sahip olamayacağı açıktır. Üstelik, Avusturya, Finlandiya gibi NATO'ya hiç katkı yapmamış ülkeler NATO'dan yararlanmış olacak ancak yarım yüzyıldan fazla Avrupa güvenliğine katkı yapan Türkiye'nin dışlanması kabul edilemez bir karardır. Haklı sebeplerden dolayı, Türkiye, kendi coğrafyasına yakın NATO kuvvetlerinin dahil olduğu askeri harekatlarda, hem danışma, hem planlama, hem de karar alma mekanizmalarında yer almayı istemektedir.²⁰

Ayrıca, Nice Zirvesi öncesinde Brüksel'de, üye ülkelerin AB'nin Acil Müdahale Gücü'ne taahhütlerini belirleyen Yetenek Taahhüt Konferansı yapılmıştır. Bu toplantı sırasında AB üyesi olmayan Türkiye gibi müttefikler de katılmaları halinde AB öncülüğünde yapılacak operasyonlara sağlayabilecekleri kuvvetleri belirlemek suretiyle, aslında AGSP'ye karşı olunmadığını ve olanak tanındığı ve katılım modeliteleri üzerinde anlaşma sağlandığı taktirde AB'nin askeri operasyonel yeteneğine ciddi katkılar sağlayabileceklerini gösteriyordu. Türkiye bu oluştuma tugay büyüklüğünde bir kuvvetle katkıda bulunmayı taahhüt ediyordu. Dahası katılım konusunda isteklerinin sağlanması durumunda AB'nin gereksinim duyacağı bazı stratejik destekler verebileceğini de belirtiyordu. Türkiye'nin bu taahhüdü bir çok AB üyesinin taahhüdünden fazlaydı. Buna rağmen, AB bu gücü sadece “ek kuvvet” olarak kabul etme yoluna gitmiş, 60 000 kişilik ana kuvvete dahil etmekten kaçınmıştır.²¹

Nice kararları sonrası Türkiye, AB'ye, NATO'nun planlama imkan ve yeteneklerine otomatik bir erişime izin vermeyeceğini ancak, “case by case” temelinde erişim olanakları verilebileceğini belirterek, AB'ye NATO imkan ve yeteneklerine otomatik erişim garantisi verilmesine karşı çıkmıştır.

AB'nin aktör olarak yer alabileceği senaryolar şunlardır: Birincisi, AB, NATO'nun hareketine katkıda bulunabilir; NATO önderliğinde düzenlenecek ve NATO imkan ve

²⁰ Özdam, Ümit, **Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri (Jeopolitik İnceleme)**, ASAM- Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, no:41, Ankara, 2002, s.63.

²¹ Buharalı, op.cit., s.38.

yeteneklerinin kullanılacağı hareketlarda, AB üyesi olmayan altı müttefik ülkenin diledikleri takdirde karar mekanizmasına otomatik olarak katılımları sağlanmaktadır. İkincisi, AB, NATO imkan ve yeteneklerinden yararlanarak bir hareket icra edebilir; üçüncüsü ise, AB, NATO'dan bağımsız, tamamen kendi imkan ve kabiliyetlerini kullanarak özerk bir hareket icra edebilir. Birinci ve ikinci durumlarda Türkiye karar mekanizmalarında yer alır. Türkiye'nin kuvvet katkısında bulunması veya bulunmaması, NATO karar mekanizmalarında yer almasını engellemeyecektir. Türkiye'nin karar mekanizmalarında bulunmayacağı tek senaryo üçüncü senaryodur. Bu durumda Türkiye harekate kuvvet sağlamayı teklif eder ve AB Konseyi tarafından bu katkı gerekli görülür ve kabul edilirse, hareketin günlük olarak idaresinin yapılacağı ve harekate katkıda bulunan tüm ülkelerin esit haklarla yer alacağı “Katilimcılar Komitesi” içerisinde hareketi yönlendirebilecektir. Bu kapsamda, Türkiye AB öncülüğündeki operasyonların yalnız günlük yönetiminde yer alarak karar alma mekanizmalarına tam anlamıyla katılamayacaktır. Kuvvet katkısında bulunsada, esas kararları alacak olan AB Konseyi'ne katılımı söz konusu olmayacaktır. Böylece, AB'nin kendi başına karar verme hakkına ve kurumsal yapısına dokunulmaması olacaktır. Bu karar aslında her alanda bütünleşen Avrupa'nın savunma ve güvenlik alanında da bütünleşmeye kararlı olduğunu göstermektedir.

Aslında, AB ile problem ikinci senaryodan itibaren başlamaktadır: NATO, herhangi bir olaya müdahil olmayı arzu etmez ve AB böyle bir tercihte bulunursa, NATO Konseyi'nin alacağı bir kararla, NATO sahip olduğu imkan ve kabiliyetlerin bir kısmını AB'ye tahsis edecektir. AB'nin de ifade ettiği gibi, NATO Konseyi'nin bu kararı alması aşamasında Türkiye karar mekanizmasındadır. Ancak bu tahsis yapıldıktan sonra, NATO imkan ve kabiliyetleri AB Konseyi emrine girecek ve AB Konseyi tarafından yönlendirilecektir. NATO'nun tahsis edilecek kuvvetleri belirlemesi aşamasında Türkiye karar mekanizmasındadır. Ancak bu tahsis yapıldıktan sonra NATO'nun imkan ve kabiliyetleri AB Konseyi emrine girecek ve yönlendirilecektir. NATO'nun tahsis edilecek kuvvetleri belirlemesi aşamasında Türkiye, isterse bu kuvvete katkıda bulunacak ve harekate katılacaktır. Ancak bu NATO kuvvetinin, hareket sırasında kullanımı ile ilgili karar mekanizmalarında Türkiye sadece

“Katilimcılar Komitesi’nde” söz sahibi olabilecek, AB Konseyi’nin karar toplantılarına katılamayacaktır. İste Türkiye’nin dile getirdiği katılımı ilgili sorun budur.²²

Söz konusu Katilimcılar Komitesi, AB üyeleri ve diğer katilimcilerden oluşur. AB üyesi olmayan NATO üyeleri operasyona önemli bir güçle katılıyorsa, Katilimcılar Komitesi’ne katılma hakları vardır. AB temsilcileri tarafından yönetilen Katilimcılar Komitesi’nin görevi; katilimci ülkeler için operasyon hakkında detaylı bilgi vermek, katilimci ülkelerin tavsiye ve görüşlerini AB Siyasi ve Güvenlik Komitesi ve AB Askeri komitesi’ne iletmektir. AB askeri operasyonu bitereceği zaman Katilimcılar Komitesi’ne danışarak son kararı verir.²³

Taraflar, Katilimcılar Komitesi’nde eşit haklara sahip olacaklardır. Söz konusu Komite ayrıca, varılan uzlaşya göre, operasyonun stratejik kontrolü, ve siyasi yönlendirmesi konusunda AB Siyasi Güvenlik Komitesi’ne tavsiyelerde bulunabilecektir. Operasyonun komutani operasyonun günlük işleyişine ilişkin raporlarını Katilimcılar Komitesi’ne sunacaktır. Bu komitede kararların oydaşmayla alınacağı belirtilmiştir. Bu önemlidir zira, AB üyesi olmayan herhangi bir Avrupalı NATO müttefikinin istemediği kararların alındığı bir operasyon nedeniyle marjinalleşmesi ve güvenlik endisesi duyması önlenmeye çalışılıyordu.²⁴

Türkiye, NATO imkan ve kabiliyetlerinin AB tarafından kullanılması durumunda, NATO’nun karar verme iradesinin AB’ye devredildiğini, bu harekate katkıda bulunan NATO devletlerinin, bu iradenin temsilcisi olarak AB karar mekanizmasında söz sahibi olması gerektiğini ifade etmektedir. Ayrıca, NATO’nun imkan ve yeteneklerini kullanmasına rağmen, AB’nin NATO üyesi olmayan Avusturya, Finlandiya gibi AB ülkelere hareketin yönetiminde tam söz/karar hakkı vermesine karşılık, aralarında Türkiye’nin de olabileceği NATO ülkelere, harekate katkı sağlamalarına rağmen bu hakkı tanımamasının Washington Zirvesi kararlarıyla uyum halinde olmadığını savunmaktadır.²⁵

²² Rupp, op.cit., s. 71.

²³ Çınar Özen, “Consequences of the European Security and Defence Policy for the European Non-EU NATO Members”, s.150.

²⁴ Can Buharalı, op.cit., s. 47.

²⁵ Rupp, op.cit., s. 71.

Üçüncü senaryoda ise problem biraz daha çatallasmaktadır. AB'nin özerk/bagimsiz bir hareket icra etmesi durumunda, Türkiye harekate katilmayi arzu ederse bu niyetini AB'ye bildirecek, AB Konseyi'nin onaylamasi halinde harekate katilabilecektir. Bu senaryo çerçevesinde birinci güçlük, Türkiye'nin harekate katilmasinin kabulüdür. Bu asamanin geçilebilmesi halinde bir sonraki problem: ikinci senaryo çerçevesinde ifade edilen, harekate kuvvet katkisinde bulunan Türkiye'nin hareket ile ilgili konularda AB karar mekanizmasina katilabilmesidir.²⁶

Türkiye'nin bu konudaki endisesinin kaynagi, AB'nin özerk hareketinde, AB kuvvetinin kendisine karsi kullanilmasidir. Yunanistan veya GKRY'in Türkiye'nin harekate kuvvet katkisini engellemesi ve AB Konseyi'nde alinacak bir kararla, AB kuvvetinin Ege veya Kibris'da kullanilmasi, AB ile Türkiye'yi karsi karsiya getirebilecektir.

4.3. Ankara Mutabakati

11 Eylül sonrasinda AB'nin Acil Müdahale Gücü'nü harekete geçirme konusundaki çabalarini ve sorunun çözülmesi için Türkiye üzerindeki baskiyi artirdi. Bu durum Türkiye, İngiltere ve ABD arasinda Mayıs 2001'de Istanbul'da baslayan üçlü görüşmelerin de önemini artirmisti. Üçlü toplantilar artarak devam etti ve 14-15 Aralik 2001'de yapacagi ve AGSP'ye iliskin önemli kararlarin alinmasinin beklendigi Laeken Zirvesi'den iki hafta kadar önce üçlü toplantilarda bir uzlasiya varildigi açıklandi.²⁷

Türkiye, İngiltere ve ABD arasinda yapilan toplantilarda varilan asama, 2 Aralik 2001'de Basbakanlikta Basbakan ve bütün askeri ve bürokratik üst düzey yetkililerin katildiklari zirvede degerlendirildi ve uzlasma saglandigi bildirildi: "1999 NATO Washington Zirvesi'nden bu yana Avrupa Birligi tarafından gelistirilmekte olan AGSP'ye Ittifakin verecegi destege iliskin modelitelerin ve Türkiye gibi AB üyesi olmayan müttefiklerin AGSP ile iliskilerinin düzenlenmesi ve belirlenmesi için çalışmalar sürdürülmüştü. Bu süreç çerçevesinde ABD ile ve AB adina İngiltere ile yapilan yogun üçlü görüşmeler sonucunda Türkiye ve diger AB üyesi olmayan Avrupalı NATO müttefiklerinin AGSP ile iliskilerini düzenleyen bir yaklasimlar paketi birlikte

²⁶ Ibid.

²⁷ Buharali, op.cit., s. 44.

gelistirilmistir. Bu durum, gerek Washington Zirvesi'nde belirlenen hususlar, gerek Türkiye'nin savunma ve güvenlik alanındaki ilke, beklenti ve menfaatleri isiginda ilgili makamlarimizca isbirligi ve uyum içinde bütün yönleriyle ve ayrıntili biçimde irdelenmis, üçlü görüşmelerde varılan sonucun NATO ve AB arasında isbirliginin her alanda ileriye götürülmesine imkan taniyacak somut bir temel olusturdugu kanaatine varilmistir. Türkiye, hem bir NATO müttefik, hem de Avrupa Birliği'ne katılım adayı olarak AGSP sürecini desteklemektedir.²⁸

Söz konusu mutabakatta Devletler ya da kurumlar arası koordinasyonun sağlanmasında vazgeçilmez bir yere sahip olan tatbikatlar konusunda şöyle bir formül bulunmustur: Türkiye, NATO aracılığıyla sağlanacak imkan ve yeteneklerin kullanılmasının öngörüldüğü tatbikatlara katılabilecektir. NATO olanaklarının kullanılmayacağı, ancak, AB tarafından yönetilecek kriz yönetimi operasyonlarının olası bir katılımcısı olarak ulusal temelde katkı sağlamayı taahhüt ettiği AB tatbikatlarına katılımı ise davet üzerine gerçekleştirebilecektir. AB üyesi olmayan müttefikler katılmayı arzu etmedikleri tatbikatları da gözlemci olarak izleyebileceklerdi.²⁹

Baris zamanında AB ile AB üyesi olmayan Avrupalı NATO müttefikleri arasında daimi ve düzenli danışma toplantıları yapılacağı karar altına alınmıştır. Krizin baş göstermesiyle birlikte, izleme mekanizmalarının çalışmaya başlayacağı ve olası siyasi, askeri ve ekonomik yansımalarının değerlendirmeye alınması belirtilmiştir. NATO bir krize müdahale ederse AB'ye görev düşmeyecek ancak, NATO müdahil olmak istemediği bir durumda AB'nin operasyonu yürütmesi seçeneği ortaya çıkar. Bu durum AB tarafından değerlendirilir. AB, operasyonu kendi olanaklarıyla gerçekleştirip gerçekleştiremeyeceğine bakar. Her hal ve karda NATO ile yakın isbirliğinin devam edeceği 15+6 (AB üyeleri ve AB üyesi olmayan Avrupalı müttefikler) formatında toplantıların devam edeceği belirtilmiştir.³⁰

Yine varılan uzlaşıya göre, otonom AB operasyonlarının bir NATO müttefikinin coğrafi bölgesi yakınında yapılması ya da ulusal güvenlik çıkarlarını etkilemesi söz

²⁸ Ibid., s. 45.

²⁹ Ibid.

³⁰ Ibid., s. 47.

konusu olursa, AB Konseyi'nin bu müttefikle görüşmelerde bulunmasını ve bu görüşmelerin sonucunu kararlarında göz önüne almasını gerekli kılmaktadır.

Türkiye, Ankara Mutabakatı ile bu konudaki tikanıklığın çözümüne yardımcı olmak üzere, bir paket olarak yapılan katılım- erişim tartışmalarında, karar mekanizmasının tüm sürecinde değil, sadece harekate ilişkin planlama ve uygulama boyutunda söz sahibi olmasının yeterli olduğu belirtilerek, tutumuna esneklik getirmiştir.³¹

Türkiye'nin çevresinde yapılan operasyonlarda Türkiye'nin oy hakkı olmayacak ama onayı alınacak" tümcesi ile kendi güvenliğini yakından ilgilendiren bölgelerde karar alma mekanizmasının dışında kalmıştır. Müdahalenin niteliğini ve siyasi stratejik amaçlarını belirleyecek olan süreçte Türkiye dışlanmıştır. Türkiye operasyonlara katılsa bile, önceden çizilmiş siyasi ve stratejik çerçeve içinde kalarak operasyona katılacaktır ve ancak operasyonun günlük yönlendirmesine katılabilecektir. Fakat, Türkiye'nin yer aldığı operasyonlarda, katılım oranında oy hakkı tanınması ve operasyonun askeri büyüklüğünün % 15'ine kadar olan bölümüne Türkiye katılım taahhüdünde bulunursa, bu operasyonlarda "kararın nitelikli oy çokluğuyla alınması ve Türkiye'nin oylamada yer alması"³² kararlaştırılmıştır.

Sonuç olarak Türkiye, ABD ve İngiltere arasında 26 Kasım 2001'de üzerinde ilerleme sağlanan en önemli konu "NATO müttefikleri arasında olabilecek anlaşmazlıklarda AB gücünün kullanılmayacağı" konusunda Türkiye'ye verilen güvencedir.³³ Diğer önemli bir konu da Güvenlik garantisine ilişkin olarak AB'nin, NATO müttefikleri arasındaki sorunlara (Ege sorunu gibi) ve BM gözetimindeki konulara (Kıbrıs gibi) müdahil olmamasının kabul edilmesidir.

Ankara Mutabakatı adı verilen uzlaşma zemini çerçevesinde, kurulacak Avrupa ordusunun Türkiye'ye yakın bir yerde operasyon düzenlemesi halinde, Türkiye'nin karar mekanizmasında yer alacağı ve Türkiye'nin Yunanistan ile sorunlarının Avrupa ordusunun görev sahası dışında bırakılacağı konularında Türkiye'ye verilen garantilere karşılık olarak Türkiye, Avrupa ordusunun tüm karar mekanizmalarında yer alma ve

³¹ Washington'dan AGSK Destegi, Cumhuriyet, 26,05,2000, s.6

³² Milliyet Gazetesi, 3 Aralık 2001.

³³ "AGSP'de geri adım yok.", Cumhuriyet Gazetesi, 30.Kasım.2001,

veto hakkini kullanma talebi ve NATO imkan ve yeteneklerinin her biri için NATO’da oylama yapılması isteginden vazgeçmiştir.³⁴

Türkiye’nin beklentilerini büyük ölçüde karşıladığı ifade edilen taslak anlaşma metninin, 14-15 Aralık 2001 AB Laeken Zirvesi’nde onaylanarak, AB’nin başlangıç hareket yeteneği kazandığının ilan edilmesi niyeti, Yunanistan’ın hazırlanmış metni bloke etmesi neticesinde gerçekleşmedi. Yunanistan üzerinde oluşan yoğun baskıya rağmen bu metnikabul etmemiştir. Yunanistan’i uzlaşiyi reddetmeye iten sebep mutabakatta yer alan taraf ülkelerin aralarındaki anlaşmazlıkların çözümünde NATO Antlaşması’ndan kaynaklanan yükümlülüklerine sadık kalacakları ve AGSP’nin müttefiklere karşı kullanılmayacağı hükümleridir. Çünkü Yunanistan’ın AGSP’de beklentileri vardır. Bu ifade ile Yunanistan’ın AGSP’yi Türkiye ile olan anlaşmazlıklarında kullanamayacaktır. Nitekim, AB bünyesinde girişimlerini sürdüren Yunanistan’ın çabaları sonucunda Avrupa Parlamentosu, 10 Nisan 2002’de aldığı bir kararla, “...Türkiye ile AGSP konusunda varılan anlaşmanın AB’nin karar sürecine aykırı olduğu...”ifade edilmiş ve Türkiye ile yapılan müzakerenin hangi koşullarda ve yetkiyle yapıldığı konusunda İngiltere tarafından AB Konseyi’ne bilgi verilmesi istenmiştir.³⁵

Ankara Mutabakatı’nın hemen sonrasında gerçekleşen Laeken Zirvesi’nde, Yunanistan’ın itirazı üzerine Ankara Mutabakatı’na yer verilmemiş ve söz konusu uzlaşmanın AB tarafından onaylanması daha ileri bir tarihe bırakılmıştır.

Avrupa Parlamentosu ODGP’ye ilişkin tavsiye kararında “AB-NATO arasında varılacak anlaşmada, NATO’nun imkan ve yeteneklerini kullanmaya ilişkin konu üzerinde uzlaşmaya varılırken, bu durumun AB’nin karar alma bağımsızlığını etkilemeyeceğini beklediğini ”³⁶ belirterek karar alma mekanizmasına üye olmayan ülkelerin katılımına karşı olduğunu vurgulamıştır.

³⁴ “Ortak Dis Güvenlik Politikası ODGP’den, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası AGSP’ye...”
Güncel Haber, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası Özel Sayısı, Avrupa Komisyonu Türkiye Tem. Subat – Mart 2003 Güncel Haber’in Eki, s.3.

³⁵ “AP: AGSP Anlaşması AB’ye Aykırı.” , Hürriyet Gazetesi, 11Nisan 2002,

³⁶ Rupp,op.cit., s. 42

21-22 Haziran 2002 tarihlerinde gerçekleştirilmiş olan Sevilla Zirvesi'nde Yunanistan Hükümeti, Türkiye ile anlaşmaya varılabilmesi için, Ankara Mutabakatı'nda Türkiye'ye verilmiş olan güvencelerin aynisinin kendisine de verilmesi talebinde bulunmuştur.

4.4. Brüksel Belgesi ve Kopenhag Zirvesi

24-25 Ekim 2002 tarihlerinde Brüksel'de yapılan Avrupa Konseyi toplantısında, AGSP konusunda AB üyesi olmayan Avrupalı müttefiklerin katılımı konusunda ilerleme sağlandı. Söz konusu toplantıda üye ülkeler arasında önemli konularda anlaşmaya varıldı. Brüksel Belgesi³⁷ ile AGSP'nin müttefiklerin aleyhine kullanılmaması; buna karşılık NATO'nun da AB üyelerine karşı kullanılmaması; operasyonel planlamanın NATO'da yürütülmesi durumunda ise AB üyesi olmayan müttefiklerin tamamen bu operasyonların içinde yer alması; planlamanın AB'nin içinde yapılması durumunda, Avrupalı müttefiklerin katılımcı olarak subay göndermeleri ve AB'nin planlayacağı özerk operasyonlarda, daha sıkı bir danışma mekanizması kurulması konularında anlaşmaya varıldı.³⁸

Brüksel Belgesi'nin Ankara Mutabakatı'ndan temel farkı “karşılıklılık”tır. Yunanistan'ın talebiyle metne “AGSP’bir müttefike karşı kullanılamayacağı” ibaresinin yanına “NATO’nun da AB’ye ya da AB üyelerine karşı kullanılamayacağı” ibaresi eklenmiştir. Ayrıca metne Birleşmiş Milletler Şarti’na aykırı tutumlarda bulunulmayacağına dair bir ifade de eklenmiştir. Böylece Yunanistan AGSP’nin gelişimini engelleyen ülke konumundan çıkmıştır.

12-13 Aralık 2002 tarihlerinde gerçekleşen Kopenhag Zirvesi'nde, Brüksel Avrupa Konseyi toplantısında alınan kararlar onaylandı. Buna bağlı olarak, Türkiye'nin AGSP konusundaki endiselerini göz önüne alan kararlar alındı: AGSP'ye katılım konusunda Türkiye'ye güvence verildi. NATO ile Barış için Ortaklık Antlaşması imzalamamış olan Kıbrıs'ın NATO imkanları kullanılarak yürütülecek operasyonlara katılamayacağı teyit edildi.

³⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. Ek:12

³⁸ “Yıllar Süren AGSP Pazarlıkları Kopenhag’da Nasıl sonuçlandı?”, Güncel Haber, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası Özel Sayısı, Avrupa Komisyonu Türkiye Tem. Subat – Mart 2003 Güncel Haber’in Eki, s.3.

Türkiye'nin önemli bir kazanımı da, Kıbrıs'ın ve Malta'nın NATO ve BIO üyesi olmaması nedeniyle olası AGSP hareketlerine dahil edilmemeleridir.

4.5. Düzenli Raporlar, Ulusal Program ve Katım Ortaklığı ve Diğer Belgelerde Türkiye'nin ODGP İle İlgili Konular

ODGP'nin ve AGSP'nin bir müktesebatı vardır. AB'ye tam üye olabilmek için diğer tüm aday ülkeler gibi Türkiye'nin de toplam 35 başlık altında toplanan ve yaklaşık 100 000 sayfalık AB müktesebatına uyum göstermesi gerekmektedir. AB müktesebatında konu başlıklarından biri de Avrupa Ortak Disisleri ve Güvenlik Politikası'na uyumdur.

Ulusal mevzuatta herhangi bir değişim gerektirmediği için ODGP aday ülkelerin en kolay uyum sağladıkları alanların başında gelmektedir. Adayların AB'nin ortak politikalarına bağlılıklarını belirtmeleri yeterli görülmektedir.³⁹

1997 tarihindeki Lüksemburg Zirvesi'nde Türkiye'ye somut bir katılım öncesi ortaklık öneren Komisyon, söz konusu Katım Öncesi Ortaklığın unsurların birini (katılım öncesi yardım ve kaynakların tek çerçevede toplanması, bütün Topluluk program ve ajanslarına katılım yanında) siyasi diyalogun derinleştirilmesi ve Ortak Dis Güvenlik Politikası çerçevesinde AB'nin ortak tutum ve faaliyetlerine ortak olunabilmesi olanak sağlanması olarak belirlemiştir.

Kıbrıs sorunu ve Yunanistan ile yaşanan sınır sorunların KOB içerisinde Ortak Disisleri ve Güvenlik Politikası kapsamında "ilkeler" ve kısa vadeli öncelikler altında "güçlendirilmiş siyasi diyalog ve siyasi kriterler" kapsamında yer almaktadır. Ulusal Program'da ise bu konuya "giriş" bölümünde yer verilmektedir. KOB'da Kıbrıs sorununun çözümü için "Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin çabalarının desteklenmesi" ifadesi yer alırken, UP'de "... Türkiye, barışçı dış politikası çerçevesinde, komşularıyla ilişkilerinin geliştirilmesine özen gösterecek, bu bağlamda Yunanistan'la sorunlarına diyalog yoluyla çözümler getirilmesi için girişim ve

³⁹ Avrupa Birliği Katılım Müzakere Rehberi, İKV Yayını No: 184, İstanbul, Şubat 2005. s.403

abalarini sürdürecektir. Türkiye Kıbrıs'ta tarafların esit egemenliğine ve ada gerçeklerine dayalı, karşılıklı olarak kabul edilebilir bir çözüm kapsamında, yeni bir ortaklık kurulması için Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin iyi niyet misyonu çerçevesindeki çabalarına destek vermeye devam edecektir.⁴⁰” ifadesi bulunmaktadır. Konunun “giris” bölümünde yer almasının sebebi Türkiye'nin Kıbrıs sorununu AB'ye giriş için gerekli bir siyasi kriter olarak görmemesidir. Bu yüzden konuyu “ giriş” bölümünde ele almıştır.

Yine Ulusal Program'da “Ortak Disisleri ve Güvenlik Politikası” başlığı altında “AB'nin Ortak Dis ve Güvenlik Politikası'na uyum süreci bakımından dikkate alınmasında yarar olan husus, bu alanda ortak tutumların olusturulmasına katkıda bulunma imkanının aday ülkelerden esirgendiğı, buna karşın diğeri adaylara kıyasla Türkiye'nin global ve bölgesel politikalar içinde özel yerinin AB için de yol gösterici olabileceğı; dolayısıyla önem verdiğimiz hususları dikkate almayan ortak tutumlara katılmaktan, tam yeliliğimizin gerçekleşmesi aşamasına değiri doğal olarak imtina edilebileceğidir. Bununla birlikte, ortak tutumlara uyumun ilke olarak benimsenmesi ve istisnaların ancak ülkemizin çıkarlarını yakından ilgilendiren durumlara indirgenmesi yönündeki gayretlerimizin srdrleceğı de tabiidir. Nitekim Türkiye, Aralık 1999 Helsinki Zirvesi'nden Aralık 2000 tarihine kadar geçen bir yıllık süre zarfında adaylara katılım çağrısında bulunan yaklaşık 530 AB ortak girişimine taraf olmuştur.”⁴¹ denilerek, Avrupa güvenliği konusundaki kazanımlarından vazgeilmeyeceğinin altı çizilmiştir.

Ulusal Program'da ayrıca “AB'nin güvenlik ve savunma yeteneklerinin geliştirilmesini basından beri destekleyen Türkiye, AB yesi olmayan Avrupalı NATO lkelerinin Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasına (AGSP) tam ve esit katılımı ile NATO- AB ilişkilerinin bu kapsamda sağlıklı bir zemine oturtulması yönündeki aktif çaba ve katkılarını sürdürmeye kararlıdır.”⁴² denilmektedir. Bununla birlikte, AB Konsey Sekreteryası ile aday ülkeler arasında ODGP yazışmalarının güvenli ve hızlı bir biçimde yapılmasını sağlayan Ortaklar İletişim Ağı'nın (Associates Communication

⁴⁰ **Avrupa Birliği Müktesebatının stlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı**, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, 1. Basım, Ankara 2001, s. 15.

⁴¹ Ibid., s. 424.

⁴² Ibid.

Network) Disisleri Bakanligi ve AB nezdinde TC Daimi temsilciligindeki terminallerinin, Ekim 2000’de kurularak faaliyete geçirildigi belirtilmektedir.

13 Kasim 2001’de açıklanan AB’nin “Türkiye İlerleme Raporu” nun “Üyelik Kriterleri” bölümü, paragraf 1.3’de, “Kıbrıs konusuna bir çözüm bulunması amacıyla görüşmelerin BM çerçevesinde devam ettiği, Türkiye’nin bu görüşmeleri Haziran 2001’de desteklediğini belirten beyanlarına karşılık, Cumhurbaşkanı Denktas’ın Eylül 2001’de görüşmelerden çekilmesini engellemek üzere fazla gayret sarfetmediği” ifade edilmektedir. Paragrafin sonunda Türkiye, Kıbrıs’ın AB’ye üyelik müzakereleri tamamlanmadan önce soruna bir çözüm bulunabilmesi ve Kıbrıs Türklerinin de bu müzakerelere katılabilmesi maksadıyla katkıda bulunmaya davet edilmektedir. Aynı raporda karşılıklı problemlerin, AB Helsinki Zirvesi kararıyla uyum halinde olacak şekilde çözümü teşvik edilmektedir.

AGSP konusunda, Türkiye’nin AB bünyesinde oluşturulan AB+15 ve AB+6 formatında çalışmalarda faal olarak yer aldığına değinilmekte, AB’nin NATO imkanlarına erişimindeki güçlük ise, “...Mamafih, Avrupa Savunma ve Güvenlik Politikası, özellikle Petersberg görevlerini icra etmek üzere Acil Müdahale Gücü’nün NATO imkanlarına erişimi konusunda Türkiye ile bir anlaşma sağlanması mümkün olmamıştır...”⁴³ şeklinde ifade edilmektedir.

Yine AB’nin Türkiye’ye yönelik 2001 yılı İlerleme Raporu’nun 27. bölümünde, yapılan değerlendirmede, “...Avrupa Ortak Disisleri ve Savunma Politikası’nın uygulanması ile ilgili idari kapasiteye bakıldığında Türkiye, iyi personel ile donatılmış ve iyi işleyen bir Disisleri Bakanligı’na sahiptir...” ifadesi yer almaktadır. Aynı raporda yapılan nihai değerlendirmede, Türkiye’nin bölgesinde (Balkanlar, Kafkaslar, Orta Doğu) denge ve güvenliğin sağlanmasında önemli bir aktör olduğu, kriz yönetimi hareketinde etkili bir rol oynamaya devam ettiği belirtilmektedir.⁴⁴

⁴³ Rupp,op.cit., s. 67.

⁴⁴ Ibid., s. 91.

“Yapisi itibariyle 2000 ve 2001 yılları İlerleme Raporlarıyla büyük ölçüde aynı”⁴⁵ olan 2002 Yılı İlerleme Raporu Avrupa Güvenlik Savunma Politikası’nın bir parçası olarak, AB önderliğindeki operasyonlarda NATO kaynaklarının kullanılmasına dair kararlara Türkiye’nin katılımı sorununun, çözümsüzlüğünü korudugunu belirtmekteydi.⁴⁶

2002 Yılı İlerleme Raporu’nun “Ortak Dis Güvenlik Politikası” baslıklı bölümünde Türkiye’nin dis güvenlik politikasını Avrupa Birliği’nin Ortak Dis Güvenlik Politikası ile uyumlu tuttuğu ve politikalarını, AB’nin kararlari ve bildirimleri ile uyumlastirdığı, AB, Birliğin Yugoslavya Federal Cumhuriyeti konusundaki tutumu gibi ortak bir dizi ortak tutum ve örneğin, küçük ve hafif silahların istikrarsız bir şekilde yayılması ile mücadele konusundaki AB ortak eylemi gibi ortak eylemleri ile bagdastirdığı ve ODP çerçevesinde yapıcı bir rol oynadığı⁴⁷ belirtmekle birlikte, Türkiye’nin kendi dis politikasının AB’nin gelişen dis ve güvenlik politikasıyla uyumlu kalmasını sağlamak ve gerekli idari yapıyı geliştirmek için daha fazla çaba göstermesi gerektiği belirtilmiştir. “Türkiye’nin, özellikle kendi ulusal politikalarının ve uygulamalarının AB’nin ortak tutumları ile uyumlu olmasını sağlaması, bu tutumları uluslar arası ortamlarda savunması ve tüm yaptırımların ve kısıtlayıcı tedbirlerin tamamen uygulanmasını temin etmesi gerekmektedir.”⁴⁸

“Türkiye, ODP’nin bir parçası olan Avrupa Güvenlik Savunma Politikası’nın gelişimini yakından izlemekte ve bu alanda, hem AB+15 formatı (AB üyesi olmayan NATO üyesi Avrupa ülkeleri ve AB’ye aday ülkeler), hem de AB+6 formatı (AB üyesi olmayan NATO üyesi Avrupa ülkeleri+ İzlanda ve Norveç) çerçevesinde AB ile yapılan görüş alisverisine aktif olarak katılmaktadır. AGSP çerçevesinde, AB liderliğinde ve NATO imkanlarını kullanarak yapılacak operasyonlara ilişkin kararlara Türkiye’nin katılım modeliteleri sorunu konusundaki çözümsüzlük devam ettiği belirtilmiştir.”⁴⁹

Aynı raporda, 1998 Yılı İlerleme Raporu’ndan bu yana, Türkiye’nin ODP müktesebatına uyum konusunda önemli adımlar attığı ve AB ile siyasi diyalogu

⁴⁵ **Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne Katılım Sürecine İlişkin 2002 Yılı İlerleme Raporu**, Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciligi, Ankara, 2002,s.1

⁴⁶ Ibid., s.11

⁴⁷ Ibid., s.114.

⁴⁸ Ibid., s.116.

⁴⁹ Ibid., s.114.

yogunlastirdiginin alti çizilerek, Türk – Yunan iliskilerinde iyilesme oldugu, Kasim 2001’de, kültür, çevre ve akademik isbirligi alanlarında bes isbirligi anlasmasi imzalandiginin alti çizilerek, Ege denizindeki askeri tatbikatların iptali gibi güven artırıcı önlemler kabul edilmesini olumlu gelismeler olarak saymistir.

ODGP ile ilgili hükümlerin uygulanmasındaki idari kapasite konusunda, Türkiye personel açısından donanimli ve düzgün isleyen bir Disisleri Bakanligi’na sahip oldugu ve Disisleri Bakanligi’nin, AB’nin ODGP içerisindeki ortak partnerleri ile temas kurdugu Ortak Temas Noktaları Agi bilgi sistemine dahil oldugu belirtilmektedir.⁵⁰

2003 Yili Ilerleme Raporu’nun 27. bölümünde Türkiye’nin Avrupa Birliginin ortak dis ve güvenlik politikasi ile ayni çizgide oldugu ve ODGP konusunda yapici bir rol oynadigi vurgulanmistir.

ODGP’nin temel bileşeni olan AGSP konusunda ise Ilerleme Raporu “Berlin Arti gündeminin uygulanmasının önündeki engellerin kaldırılması, askeri kriz yönetiminde isbirligine izin veren AB-NATO iliskileri hususunda Türkiye ile Aralık 2002’de kapsamlı bir anasmaya varildigini” belirten rapor ayrıca, Türkiye’nin komsuluk ve isbirligini geliştirmek, Orta dogu, Karadeniz, Akdeniz, Kafkasya, Balkanlarda istikrar ve güveni sağlamada önemli bir role sahip oldugunu belirtmektedir.

2004 Yili Ilerleme Raporu, ortak dis politika ve güvenlik politikasi alanında Türkiye’nin AB yaklaşımlarına paralel bir tavir içinde olduguna vurgu yaparken, özellikle kendi bölgesinde istikrar ve güven unsuru olmasına dikkat çekiyor. Bu çerçevede Türkiye’nin Balkanlar’dan Orta Dogu’ya kadar bir çok inisiyatif üstlendiği kaydediliyor. Türkiye ile Yunanistan arasındaki iliskilerin seyrinden de olumlu bir şekilde bahseden rapor, Ermenistan sinirinin halen kapalı oldugunu hatırlatıyor ancak verilen olumlu sinyaller bulunduguna da isaret ediyor. AB, Türkiye’nin komsularıyla iliskilerini geliştirmesi ve derinleştirilmesi konusunun da memnuniyetle karşılandığı belirtiliyor. Ayrıca Raporda, Türkiye’nin Irak’ın istikrara kavuşturulması çabalarında önemli bir role sahip oldugunun alti çizilmektedir.⁵¹

⁵⁰ Ibid., s.116,

⁵¹ “Güvenlige Pekiye”, Milliyet Gazetesi, 3 Ekim 2004, s.15.

4.6. Yunanistan ile Yasanan Sorunların Türkiye'nin AB Sürecine Etkileri

Türkiye ve Yunanistan arasında yasanan sorunları iki başlık altında inceledik. Birincisi, Kıbrıs sorunudur. Sınır sorunları, başlıklı ikinci bölümde ise karasularının genişliği, kıta sahanlığının genişliği, hava sahası ve FIR hattı sorunu ve Doğu Ege Adaları'nın silahlandırılması sorunlarıdır.

4.6.1. Türkiye ile Yunanistan Arasındaki Sınır Anlaşmazlıkları

Sınır anlaşmazlığı olan sorunların ilki, Yunanistan'ın karasularını 12 mil'e genişletme arzusudur. Karasuları, denize kıyısı olan devletlerin kara ülkelerini çevreleyen ve duruma göre bitişik bölgeye, münhasır ekonomik bölgeye yada doğrudan açık denize kadar uzayan deniz kuşağıdır.⁵²

Ege Denizi'nde karasularının genişliği probleminin özü, 1976'dan itibaren Yunanistan'ın Ege'de karasularını 6 milin ötesine (12 mile) çıkarma niyetini dile getirmesi ve buna karşılık, Türkiye'nin bunu savaş sebebi sayacağını ilan etmiş olmasıdır.

Karasularının genişliği konusu Türk ve Yunan taraflarınca hayati derecede önemli görülmekle birlikte, özellikle Türkiye'nin ekonomik çıkarlarıyla çok yakından ilgilidir. Bölge, Türkiye'nin Ege, Marmara ve Karadeniz limanlarına yönelik deniz ticaretinin yaklaşık % 75'inin geçtiği bir denizdir ve Türkiye'nin en önemli enerji kaynağı olan petrol ithalatının % 75'i Ege Denizi yoluyla yapılmaktadır. Halihazırda, Ege'nin % 43.5'unu Yunan karasuları, %7.5'ini Türk Karasuları geri kalanı açık deniz alanları oluşturmaktadır. Türkiye Ege'de taraflara ait karasularının 12 mile yükseltilmesi halinde, Yunan Karasularının %71.5'a çıkarken, Türk Karasularının sadece %8.8 olacağını ve açık deniz alanlarının %19.7'ye düşerek, Türk deniz ulaştırması kontrolünün ağırlıklı olarak Yunanistan'ın iradesine tabi olacağını, bunun ise kabul edilemez olduğunu savunmaktadır.

⁵² Edip F. Çelik, **Milletlerarası Hukuk**, İkinci Kitap, Filiz Kitabevi, Mart 1987, İstanbul, s. 70.

Yunanistan, 1982 Birlesmis Milletler Deniz Hukuku Sözlesmesi paralelinde, 12 mil genislik esasinin⁵³ genel bir kurala dönüştüğünü ve karasularinin genisligini 12 mil olarak belirlemenin kiye devletinin takdir yetkisine girdigi; kiye devletinin bu yöndeki yetkisini diledigi gibi kullanabilecegini; bu çerçevede kendisinin de karasularini 12 mile çıkarma hakki oldugunu, ancak bu hakki sakli tutacagini ve ne zaman uygulayacagina kendisinin karar verecegini ilan etmistir. Yunanistan Ege Denizinde karasularinin genisligi diye bir problemin söz konusu olmadigini savunarak, konuyu Türkiye ile tartismayi reddetmektedir.

Ege’de karasulari genisliginin 6 mil oldugunu ve böyle kalmasinin hukuki ve tarihi sartlar ile cografi özelliklerden kaynaklandigini savunan Türkiye, Ege Denizi karasularinin genisligi hususunda, konu ile ilgili yerlesmis genel bir uluslar arasi kuralin henüz olusmadigini; 16 Kasim 1994’te yürürlüğe giren (1982) Birlesmis Milletler Deniz Hukuku Sözlesmesi (BMDHS)’nin 3. maddesinde öngörülen “karasulari genisliginin 12 mile kadar olabilecegi” ifadesinin bu anlasmayi imzalamayan Türkiye için bir yükümlülük getirmeyecegini; karasulari genisliginin, denizlerin cografi özellikleri göz önünde bulundurularak tespit edilmesi gerektiğini; genel kapsamli BMDHS kurallarının özel yapisi nedeniyle Ege gibi bir denizde uygulanamayacagini; bir devletin kendi karasularinin genisligini belirlerken, diger bir devletin açık denize çıkisini engellemeye hakki olmayacagini savunmaktadır.

Ayrica, 1982 BMDHS’nin 123. maddesi taraflari yari kapali denizlerde tek taraflı eylemlerden kaçınmaya çağırmaktadır.Yine Türkiye, “denize sahil dar devletlerden birinin karasularini digerinin açık denizle bağlantisini engelleyecek bir biçimde kullanilmasinin dogru olmadigi hakkın kötüye kullanilmasi oldugunu belirtmektedir.”⁵⁴

Yunanistan’in karasularini 12 mile çıkarmasi durumunda Ege Denizi’ndeki deniz trafigindeki Yunanistan kontrol sahasi iki katina çıkacak, Ege denizindeki ulusal hava sahasi da buna bagli olarak genisleyeceginden Türkiye’nin Ege Denizi’nde askeri

⁵³ Üçüncü Deniz Hukuku Konferansi sonunda kabul edilen 1982 Deniz Hukuku Sözlesmesi’nin “Karasularinin Genisligi” basligini tasıyan 3. maddesi “Her devlet(in) kendi karasularinin genisligini saptamak hakki bulundugu”nu belirttikten sonra “bu genisligin sözleşmeye uygun olarak belirlenecek esas hatlardan itibaren 12 deniz milini asamayacagi” hükmünü koymaktadır. (Bkz.Edip F. Çelik, Milletlerarasi Hukuk, İkinci Kitap, Filiz Kitabevi, Mart 1987, s.90)

⁵⁴ Faruk Sönmezoglu, **Türkiye- Yunanistan Iliskileri & Büyük Güçler , Kıbrıs, Ege ve Diger Sorunlar**, Der Yayinlari, Istanbul 2000, s.303

uçuşları ve tatbikatları gerçekleştiremeyecektir. Ayrıca, Türkiye Ege Denizi balıkçılığında kayıplara uğrayacaktır. Açık deniz, 140 000 km²'den 37 000 km²'ye düşecektir.⁵⁵

İki ülke arasındaki bir diğer sorunda Hava sahası ve FIR Hattı sorunudur. Uluslararası kurallara göre, “hava sahası : bir ülkenin, karasuları üzerinde kalan hava bölgesi” şeklinde tanımlanmaktadır. 1944 Sıkago Sözleşmesi’nin birinci maddesi: “Yüksek Akit Taraflar(in) her devletin ülkesi üzerindeki hava sahasında tam ve münhasır bir hakimiyete sahip olduğunu”⁵⁶ açıklıkla belirtilmesine rağmen, Yunanistan kara ülkesi ve karasularının ötesine geçerek hava sahasının 10 mil olduğunu belirtmekte bunu Eylül 1931’de çıkardığı Kraliyet Kararnamesi ile yaptığı düzenlemeye dayandırmaktadır. Ve sık sık 6-10 mil sınırı içine giren Türk uçaklarının hava sahasını ihlal ettiğini belirtmektedir.

Yunanistan hava sahasını 1931 yılında bir kararname ile ilan edildiğini ve Türkiye’nin 1974 yılına kadar buna itiraz etmediğini belirtmektedir. Ancak Sıkago Sözleşmesi ile bir uluslararası hukuk kuralı olan “bir ülkenin hava sahasının o ülkenin kara ülkesi ve karasuları ile sınırlı olduğu” kuralını ihlal etmek bir bahane oluşturmamalıdır.

FIR Hattı ise, uluslar arası hava tasimacılığını kolaylaştırmak için dünya üzerindeki hava sahası çeşitli “hava seyir bölgeleri”ne ayrılmış olup bunların herbirisi de çeşitli “Uçuş Bildirim Bölgeleri” şeklinde ayrılmıştır. Ege Denizi 1952’den beri Atina FIR Hattı içindedir. Uluslar arası Sivil Havacılık Örgütü ICAO tarafından onaylanan bu yetki ile Türk uçakları Ege’de uçarken durumu Atina’ya bildirmek zorundadır.⁵⁷

Türkiye, 1974 yılında yayımladığı NOTAM 714 ile Ege’deki FIR Hattı için adaları dista birakan bir orta hat uygulaması görüşünü ortaya koymuştur. Yunanistan ise ICAO’nun 1952’de kendisine verdiği bu düzenleme yetkisini Türk uçaklarına karşı bir egemenlik hakkı olarak kullanmak istemektedir.⁵⁸

⁵⁵ Nejat Tarakçı, “Müzakere Sürecinde Türkiye’yi Bekleyen Açmaz: Ege Sorunu”, Cumhuriyet Strateji Dergisi, Yıl:1, Sayı: 20, 15 Kasım 2004, s. 16-17.

⁵⁶ Çelik,op.cit., s. 244.

⁵⁷ Sönmezoglu,op.cit., s.327.

⁵⁸ Ibid.

15 Subat 1996'da AP, konu ile ilgili olarak aldığı kararda Türkiye'nin Avrupa Birliği'nin bir üyesi olan Yunanistan'ın egemenlik haklarını tehlikeli bir biçimde ihlal etmesinden ve Ege'deki gerginliğin artmasından AP'nin ciddi biçimde kaygı duyduğunu Avrupa Parlamentosu, Yunanistan'ın sınırlarının aynı zamanda Avrupa Birliği'nin sınırları olduğunu vurguladı.

Yine Yunanistan'ın baskisiyle AB Bakanlar Konseyi, 24 Temmuz 1996 ortaya çıkan Kardak Krizi'nin sorumlusunun Türkiye olduğu ve sorunun çözümü için La Haye Uluslar arası Adalet Divanı'na gidilmesi gerektiğine dair bir karar aldı.⁵⁹

12-13 Aralık 1997 tarihli Lüksemburg Zirvesi kararlarında da sınır anlaşmazlıklarının barışçı yollardan, özellikle La Haye UAD tarafından çözülmesi taahhüdü verilmesi kararlaştırıldı. İlk İlerleme Raporu'ndan itibaren komşu ülkelerle tüm anlaşmazlıkların uluslar arası hukuka uygun barışçı yollarla çözülmesine yapıcı bir katkı sağlamaya çağrılıyordu.⁶⁰

1999 Helsinki AB Başkanlık Konseyi sonuçlarının 4. paragrafında “ *Avrupa Birliği Konseyi, anlaşmazlıkların BM Anayasası'na uygun olarak barışçı yoldan çözülmesi ilkesini vurgular ve aday devletleri, devam eden sınır anlaşmazlıkları ve ilgili diğer konuları çözmek için her gayreti göstermeye davet eder. Bunda başarılı olunamadığı takdirde, anlaşmazlığı makul bir süre içinde Uluslararası Adalet Divanı'na (UAD) götürmelidirler.*”⁶¹ diyerek “sınır sorunlarını komşuları ile barışçı yollardan veya Lahey Uluslararası Adalet Divanı nezdinde çözmek” ilkesi ile AB, ilk kez Ege ile ilgili konuların müzakeresi sürecinde aktif bir rol almıştır. Çünkü artık Yunan karasuları AB karasuları olmuştur.

4 Aralık 2000 tarihinde Feira'da gerçekleşen AB Bakanlar Konseyi toplantısında dönem başkanı Fransa'nın geliştirdiği bir formülle “öncelikler ve orta vadeli hedefler” başlığı altında “güçlendirilmiş siyasi diyalog ve siyasi kriterler” adında bir ekleme yapılarak Kıbrıs sorunu ile sınır uyumsuzluklarının iki farklı vadeli öncelik altında, ama siyasi diyalog kapsamında değerlendirildi. 8 Mart 2001'de resmen kabul edilen Katılım

⁵⁹ Oran,op.cit., s.342.

⁶⁰ Ibid., s.349.

⁶¹ Helsinki AB Konseyi Sonuçları 10-11 Aralık 1999, s 1.

Ortakligi Belgesi'nde Yunanistan adi telaffuz edilmeyerek, Helsinki Zirvesi sonuçlarına atıfta bulunmakta, sorunların 2004 yılına kadar çözümlenememesi halinde Uluslararası Adalet Divanı'na gidilmesinin tesvik edileceği belirtilmiştir. "... Helsinki Sonuç Bildirisi'ne uygun olarak siyasal diyalog kapsamında, Helsinki Sonuç Bildirisi'nin 9 (a) maddesinde atıf yapıldığı gibi BM Genel Sekreteri'nin Kıbrıs sorununa kapsamlı bir çözüm bulunması sürecini başarılı bir sonuca bağlamaya yönelik çabalarını güçlü bir biçimde destekler..." Orta vadeli öncelikler arasına eklenen Ege sorununa ilişkin paragrafta ise "... Helsinki Sonuç Bildirgesi'ne uygun olarak, siyasal diyalog bağlamında anlaşmazlıkların BM Sarti'na uygun olarak barışçı yollarla çözülmesi ilkesi kapsamında, Helsinki Sonuç Bildirisi'nin 4. maddesinde atıf yapıldığı gibi, devam eden sınır anlaşmazlıklarını ve diğer konuları çözmek için her çabayı sarfetmek..." şeklinde bir ifadeye yer verilmiştir.⁶²

Bir diğer önemli sorun, kıta sahanlığı sorunudur. 1958 Cenevre Sözleşmesi, kıta sahanlığı kavramını " kıyılara bitişik ancak karasularının dışında kalan deniz yatağı ve onun toprak altında oluşan deniz "olarak tanımlanmıştır. Kıta sahanlığı, uluslar arası hukuka göre, kara ülkelerinin doğal uzantılarından ve sınırları; uygulanabilir sözleşme hükümlerinin bulunmaması durumunda, ülkeler arası eşitlik ilkesine dayanılarak belirlenir. Kıta sahanlığı, 200 metre derinliğe ya da su derinliğinin doğal kaynakların işletilmesine olanak verdiği noktaya dek uzanır.

Kısaca, kıta sahanlığı konusu Ege Denizi'nin denizaltı ve deniz üstü varlıklarıyla Türkiye ve Yunanistan arasında, sınırların belirlenmesi yani paylaşılması sorunudur. Kıta sahanlıkları, denize kıyısı olan ülkelerin anakara uzantılarından oluşur. Bu gerçek, Uluslararası Adalet Divanı'nın 1969 yılında, Kuzey Denizi Davaları'nda aldığı : "Her devletin kıta sahanlığı o devletin ülkesinin doğal uzantısı olmalı ve başka bir devletin ülkesinin doğal uzantısına girmemelidir."⁶³ kararına istinaden Türkiye'nin Yunan adalarından bazılarının Yunan anakarasından kopuk ve Türk ana kıtasının doğal uzantısı içinde olması nedeniyle bu adaların kıta sahanlığının söz konusu olamayacağı tezini savunurken, Yunanistan'ın, bu adaların bağımsız bir Yunan toprağı olduğunu, adalara ait karasuyu ve hava sahasının yani sıra, kıta sahanlığının da olduğunu öne

⁶² Oran, op.cit., s.359.

⁶³ Metin Aydoğan, **Avrupa Birliği'nin Neresindeyiz?**, Kum Saati Yayınları, Birinci Basım, İstanbul, Mayıs 2002, s.276.

sürmesinden ve buradaki deniz yataklarında tam egemenlik iddia etmesinden kaynaklanmaktadır.⁶⁴

Yunanistan’a göre, iki devlet arasındaki kıta sahanlığı anlamındaki deniz sınırı, Türkiye sahillerine yakın Yunan adaları ile Anadolu yarımadası arasındaki orta hattı geçmektedir. Türkiye ile Yunanistan arasındaki uyumsuzluk, Ege Denizi kıta sahanlığının sınırlandırılması sorunu olmayıp, Yunanistan’a ait doğu Ege Adaları ile Türkiye arasındaki kıta sahanlığının sınırlandırılması sorunudur. Bu da esit uzaklık ilkesine göre yapılmalı ve adalar hattı ile Anadolu arasındaki orta hat (yaklaşık – ortalama 1.5 deniz mili) kıta sahanlığı sınırı olarak benimsenmelidir. Bu adalar üzerinde Yunanistan’a ait olan ülkesel egemenlik hakkı, adaların kıta sahanlığının araştırılması ve işletilmesi hakkını da kapsar. Yunanistan, konuya çözüm bulmak üzere Türkiye’ye yaptığı, müstereken Uluslararası Adalet Divanı’na başvuru çağrısına olumlu yanıt alamamasını, Türkiye’nin haksız olduğunun en belirgin isareti olarak göstermektedir.

Ege Denizi kıta sahanlığı konusunun bir bütün olarak ele alınması gerektiğini savunan Türkiye, Ege Denizi’nin kendine özgü koşulları nedeniyle Türkiye’nin batı sahillerini kuzeyden güneye bir dizi halinde kapatan adaların Anadolu’nun doğal uzantısının deniz üstünde kalan çıkıntıları olduğunu öne sürerek Yunanistan’ın önerdiği esit uzaklık ilkesini uygulamak yükümlülüğü olmadığını ifade etmektedir.⁶⁵

Egemenliği tartışmalı adalar ise yeni bir problemdir. Sonuç ve yansımalarını değerlendirmedigi için batı dünyasının hayretle karşıladığı bu olay sırasında, üzerinde sadece birkaç yaban hayvanının yaşadığı çok küçük bir adacık olan Kardak (Ikizce)’in kime ait olduğu konusu iki devleti savaşın esigine getirmiştir.

Avrupa Parlamentosu, 15 Şubat 1996 tarihindeki “Avrupa Parlamentosu, Doğu Ege’de Kardak Adası ile ilgili olarak Türkiye’nin provakatif askeri operasyonlarında kaygı duymaktadır... Kardak Adası, 1923 yılındaki Lozan Antlaşması, 1932 yılında İtalya ve Türkiye arasındaki Protokol ve 1947 Paris Antlaşması’na On İki Adalar

⁶⁴ Fahir, Armaoğlu, **20.yı Siyasi Tarihi**, Cilt I, Ankara 1984, s.836-838.

⁶⁵ Rupp, op.cit., s. 78.

grubuna dahildir ve 1960’li yıllardaki Türk haritaları bile bu adaları Yunan toprağı olarak göstermektedir.”⁶⁶ kararıyla soruna müdahil olmaya başlamıştır.

Egemenliği antlasmalarla Yunanistan’a devredilmemiş ada, adacık ve kayalıkların da karasuyu, kıta sahanlığı ve hava sahasına sahip olması nedeniyle, Ege denizinde taraflar arasında mevcut paylaşımı önemli ölçüde etkilemesi, bu konuyu ortaya çıkıttığı andan itibaren öncelikli problem haline getirmiştir. Ege Denizi’nde bulunan çok sayıdaki coğrafi formasyon (ada, adacık ve kayalık) üzerindeki hakimiyet haklarının açıklığı kavuşturulması, bölgedeki tüm konulardaki gelişmeleri değiştirebilecek karakterdedir.⁶⁷

Yunanistan ise kendileri açısından böyle bir problemin mevcut olmadığını ve paylaşımın uluslararası antlasmalar ile net olarak ortaya konulduğunu, ancak Türkiye’nin ihtiyaç duyması halinde konunun Uluslararası Adalet Divanı tarafından görülebileceğini ifade etmektedir. Türkiye ise, Ege’de aidiyeti tartışmalı ada, adacık ve kayalıklar bulunduğunu belirterek, Ege’de öncelikle bu kara parçalarının ülkesel statülerinin, yani kıme ait olduğunun tayin edilmesinin zorunlu olduğunu, zira karasuyu, kıta sahanlığı ve hava sahasına ilişkin sorunların, ancak bu ülkesel statü doğru biçimde ortaya konulduktan sonra çözümlenebileceğini savunmaktadır.

Gayri askeri statüdeki Ege Adalarının⁶⁸ silahlandırılması da bir diğeri önemli sorundur. 1923 Lozan Antlaşması’nın 13. maddesi: “*Barisin korunmasını sağlamak amacıyla Yunan hükümeti, Midilli, Sakiz, Sisam ve Nikarya Adalarında aşağıdaki önlemlere saygı göstermeyi yükümlenirler:*

Birincisi: Bu adalarda hiçbir deniz üssü ve hiçbir istihkam kurulmayacaktır.

İkincisi: Yunan savaş uçakları ve öteki hava uçaklarının Anadolu kıyısındaki topraklar üzerinde uçuşu yasaklanacaktır.

Buna karşılık Türkiye hükümeti de savaş uçaklarının ve öteki hava araçlarının sözü geçen adalar üzerinde uçuşunu yasaklayacaktır.

⁶⁶ Aydoğan, op.cit., s.277.

⁶⁷ Rupp, op.cit., s. 79.

⁶⁸ 1923 Lozan Antlaşması ile Midilli, Sakiz Sisam, Nikarya Adaları Yunanistan’a Astampalya, Rodos, Kaiki, Skarpanto, Kazoz, Piskopis, Misiros, Kalimnos, Leros, Patmos, Lipsos, Sombeki, İstanköy ve Meis adaları İtalya’ya verildi. 1947 yılında yapılan Paris Antlaşması ile İtalya’nın Türkiye’den aldığı adaların tümü Yunanistan’a verildi. Böylece, Gökçeada, Bozcaada ve Tavşan Adaları dışındaki bütün Ege Adaları Yunanistan’ın oldu.

*Üçüncüsü: Söz konusu adalarda Yunan silahlı kuvvetleri, silah altına alınıp yerinde eğitilebilecek olan normal askersel birlikle ve tüm Yunanistan topraklarındaki jandarma ve polis sayısı ile orantılı olarak, bir jandarma ve polis örgütü ile sınırlı kalacaktır.”*⁶⁹ Ayrıca 1947 Paris Antlaşmaları gereğince Yunanistan’ın Ege Adalarında sadece kolluk kuvvetleri bulunduracağı, silahlı kuvvet bulunduramayacağı ve tahkimat yapamayacağı esasa bağlanmıştır. Ege adalarının askerileştirilmesi ve tahkimi Türkiye ve Yunanistan’ın Kıbrıs konusunda aralarının iyice açıldığı dönem olan 1960’li yılların ortalarına rastlamaktadır. Bu amaçla, Yunan adalarında öncelikle sivil havaalanı olarak tanımlansa da askeri amaçlarla da kullanılabilen tesisler kurulmuş, savaş uçaklarına yakıt ve cephane ikmali yapacak gizli depolar hazırlanmış, hafif bakım için gerekli yedek parçalar buralarda depo edilmiştir. Takiben, Ege adalarında deniz üsleri ile çok sayıda ikmal istasyonları kurulmuş ve Yunan savaş gemileri adaları daha sık ziyaret eder hale gelmiş, bu durum Türk tarafınca savaş dönemi ile ilgili hazırlıkların tecrübe edilmesi olarak yorumlanmıştır.

Yunan adalarının, anlaşmaya aykırı olarak silahlandırılması sebebiyle iki ülke arasında ortaya çıkan anlaşmazlık ilk defa Türkiye’nin 29 Haziran 1964 tarihli notasında belirlemektedir. Türkiye, özellikle Rodos ve İstanköy Adalarında tahkimat yapıldığını belirterek Yunanistan’a verdiği bu protesto notasında mevcut antlaşmalara riayet edilmesini istemistir. Adaların askerileştirilmesi ile ilgili nota değişimleri 1976 yılına kadar sürmüştür, Yunanistan bir taraftan (asla kabul etmeksizin) adaları silahlandırmayı sürdürmüştür, 1974 Kıbrıs hareketinden itibaren ise “ Türkiye’nin Kıbrıs’a yaptığı şekilde Yunan adalarına da saldırıda bulunması muhtemeldir.” şeklinde resmi açıklamalar yaparak adaları silahlandırmayı sürdürmüştür.⁷⁰

Yunanistan, adaları askerileştirmenin bir mesru müdafaa olduğunu, hiçbir anlaşmanın Yunanistan’ı savunmasız bırakmaya mecbur edemeyeceğini; Türkiye’nin de Montreux Konvansiyonu’ndan sonra Bozcaada ve Gökçeada’yi askerileştirdiğini, bu durumun Montreux Konvansiyonu’nun Lozan Boğazlar Sözleşmesi’nin adaların askerden arındırılmasına ilişkin hükümlerine son verdiğinin kanıtı olduğunu savunmaktadır. Türkiye’nin 1975 yılında kurduğu Ege Ordusu’nun ve bölgede

⁶⁹ İsmail Soysal, **Türkiye’nin Siyasal Bağlıları (1945-1990)**, Kesim A (Çok Taraflı Bağlılar) Cilt I, Türk Tarih Kurumu Yayınları, İkinci Baskı, Ankara, 1989, s.90.

⁷⁰ Rupp, op.cit., s. 80.

konuslandirdigi çıkarma kuvvetlerinin Ege Adalari için tehdit olusturdugunu iddia eden Yunanistan, “1974’ten beri açıkça tehditkar davranan Türkiye’ye karsi”, BM Antlasmasi’nin 51.maddesindeki mesru müdafaa hakkina dayanarak adalarini silahlandirdigini öne sürmektedir.

AB Türkiye ile Yunanistan arasindaki uyusmazlik konularina Yunanistan Birlige tam üye olduğu 1981’den 1995 yilina kadar uyusmazliklari taraflarindan biri olmamayi, en azindan açık destek vermemeyi tercih ederken 1995 sonrasında uyusmazliga açıkça “taraf” olmus ve Türkiye’ye tam üyelik için uyusmazligin çözümünü sart kosmustur. AB’nin Türkiye’nin üyeligine sıcak bakmaması nedeniyle Yunanistan ile olan uyusmazliklari ön sart olarak getirdigini söylemek yanlis olmaz.

1995 yilindan sonra AB giderek uyusmazliga taraf olmus, uyusmazligin bir parçası olmus ve iki ülke arasindaki iliskilerde tarafsizligini yitirmiştir. Kardak kayaliklari bunalimi sirasinda, Avrupa Parlamentosu’nun 15 Subat 1996 tarihinde aldigi karar ve AB Genel Isler Konseyi’nin 15 Temmuz 1996’da yayimlamis olduğu bildiri ile AB’nin Yunanistan’in yaninda yer alması bu bakis açisini yansitmaktadır.

3 Aralik 1995’de AB ile ABD arasında imzalanan Yeni Transatlantik Gündem’de Kibris Sorunu, Kibris’in AB’ye üyeligini hesaba katarak, Kibris toplumlari arasindaki diyalogun ve BM Genel Sekreteri’nin iyi niyet misyonu çerçevesindeki çabalarinin desteklendigi belirtilmistir.⁷¹

Türkiye’nin üyelige ehil olduğunun açıklandigi 12-13 Aralik 1997 tarihli AB Konseyi Lüksemburg Zirvesi Sonuç Bildirgesi’nin 35. maddesinde, Türkiye’nin üyelik kosullari siralanirken, sinir sorunlarina ve Kibris sorununa vurgu yapilmistir. Türkiye ise kendisine ayrimcilik yapıldigi gerekçesiyle iliskileri askiya aldigini açıklayarak, üyelik süreciyle Kibris sorunu arasında bir bag kurulmasına itiraz etmistir.⁷²

Yunanistan’in AB’nin genislemeye iliskin siyasetiyle Türkiye’nin üyeligini arasında bir paralellik kurarak, Türkiye’yle olan uyusmazliklariinin çözümünü AB yapisi içinde

⁷¹ “New Transatlantik Agenda”, (12.07.2005) (çevrimiçi), http://europa.eu.int/comm/external_relations/us/new_transatlantic_agenda/index.htm

⁷² Fuat Aksu “Ege ve Kibris Sorunlari’nin Çözümünde Avrupa Birligi’nin Tutumu”, Stratejik Arastirmalar Dergisi Yil: 2, Sayi: 3, Subat 2004, s.109.

dengelemek istemesi ve bu görüşünü AB'ye de kabul ettirmesi, 1999 Helsinki Zirvesi öncesinde Yunanistan'ın Türkiye'nin adayligina iliskin yaptigi açıklama dikkat çekicidir. 29 Aralık 1999 tarihinde Finlandiya'nin elinde bulundurduğu AB Dönem Baskanligi'na gönderilen notada Yunanistan su görüşleri dile getirmiştir: “ Kibris sorununa çözüm bulunmayisi, Kibris Cumhuriyeti'nin tam üyeligini engellememelidir; Üyelige aday herhangi bir devlet, belirli bir zaman dilimi içinde UAD'nin yargi yetkisini tanimis olmalıdır. Bu istem halihazirda Gündem 2000'de yer almakla birlikte, su an için yasal baglayici degildir. Yunanistan, Avrupa Konseyi'nin belirledigi sartlara daha fazla açıklık getirmesini istenmektedir.

Yunanistan hükümeti, Türkiye'nin adayligini gerçeklesebilir bir ihtimal olarak degil, gerçek olarak görmek istemektedir. Bir baska deyişle, Türkiye için adayin haklari ve sorumluluklarini karara baglayan gerçekçi bir yol haritasi olmalıdır.⁷³

AB tarafından hazirlanip 15 Temmuz 1997'de kabul edilen “Gündem 2000” adli belgede, üyelige aday devletlerin var olan sinir uyusmazliklarini üyeliklerinden önce çözmeleri gerektiği belirtilmektedir. Söz konusu metne göre, “*Genisleme, sinir çatismalarinin (AB'ye) ithal edilmesi degildir. Genisleme anasmalarından beklenen, devletler için güçlü bir etken olarak her türlü sinir çatismalarini çözmekle ilgilenmektir. ... Komisyon uyumdan önce, basvuran ülkelerin kendi aralarında veya üçüncü ülkelerle olan önemli sinir sorunlarini çözmek için her türlü çabayi göstermesi gerektiğini düşünmektedir. Aksi takdirde, taraflar anasmazligin UAD'ye götürülmesinde anasmalidir. ... Tüm aday ülkeler, bu nedenle görüşme süreci tamamlanmadan önce, ... mevcut veya gelecekteki bu nitelikteki herhangi bir sorunda UAD'nin zorunlu yargi yetkisini ön kosulsuz olarak pesinen kabul ettiklerini karara baglamalidir.*”⁷⁴

Avrupa Parlamentosu, 1996 yilindaki Kardak Kayaliklari krizi sirasinda almış olduğu kararlarda Türkiye'nin Yunanistan'in ardından ikinci kayaliga asker çıkarmış olmasını, kiskirtici bir operasyon olarak nitelendirmiş, Kardak kayaliklarinin Yunanistan'a ait oldugunu iddia etmiş ve Türkiye'nin resmi açıklamalarını, bir AB üyesi ülkenin egemenlik haklarini sorgulayan toprak iddialari olarak gördüğünü

⁷³ Ibid., s.110.

⁷⁴ Ibid., s.115

belirtmiştir. Avrupa Parlamentosu, Yunanistan'ın sınırlarının aynı zamanda AB'nin dış sınırlarını oluşturduğunu vurgulayarak, Türkiye'nin AB üyesi olan Yunanistan'ın egemenlik haklarını tehdit etmesinden ciddi endişe duyduğunu açıklamıştır.⁷⁵

15 Temmuz 1996 tarihli Genel İşler Konseyi Bildirisi'nde de Kardak kayalıklarına ilişkin gerginlikten Türkiye sorumlu tutularak AB'nin bir üye devletle doğal dayanışma içinde bulunduğu, komşu bir ülkeyle de gümrük birliğinden doğan diyalog ve işbirliğinin geliştirilmesinin arzulandığı belirtilmiştir. Konsey'in çağrısında AB ile Türkiye arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi için üye devletlerin egemenliklerine ve toprak bütünlüklerine ilgili uluslararası uygulamalara, uluslar arası hukuk ve anlaşmalara saygı gösterilmesine açıkça uyulması gerektiği dile getirilmiştir. Bu çerçevede Konsey, uyumsuzluk konularının uluslararası hukuka uygun olarak çözümlenmesi gerektiğini belirterek, Kardak kayalıklarına ilişkin uyumsuzluğunda UAD'ye götürülerek çözülmesi çağrısında bulunmuştur.⁷⁶

Türkiye ile müzakerelerin başlatılması kararının alındığı 17 Aralık 2004 Brüksel Zirvesi Sonuçlarının 20. paragrafı Türkiye ile Yunanistan arasındaki sınır anlaşmazlıklarına yöneliktir. *“20. AB Konseyi, İyi Komsuluk İlişkilerine kosulsuz bağlılık ihtiyacını vurgulayarak Türkiye'nin komşularıyla ilişkilerinde kaydedilen iyileşmeyi ve BM Sözleşmesi'nde yer alan anlaşmazlıkların barışçı yollardan çözümlenmesi ilkesine uygun olarak, henüz çözümlenememiş sınır anlaşmazlıklarının çözümlenmesine yönelik olarak ilgili üye devletlerle çalışmaya devam etmeye hazır olmasını memnuniyetle karşıladı. AB Konseyi, önceki sonuçlara, özellikle bu konudaki Helsinki sonuçlarına uygun olarak henüz çözümlenmemiş sorunlara ilişkin durumu gözden geçirdi ve bu amaca yönelik istiksafi görüşmeleri⁷⁷ memnuniyetle karşıladı. Konsey bununla irtibatlı olarak katılım süreci üzerinde yansımaları olan çözülmemiş anlaşmazlıkların gerektiği takdirde, çözüm bulması amacıyla Uluslar arası Adalet Divanı'na (UAD) götürülmesi gerektiğine dair görüşü teyit etti. AB Konseyi, uygun*

⁷⁵ Ibid., s.122

⁷⁶ Ibid.,

⁷⁷ Istiksafi Görüşmeler deyimıyla Türk ve Yunan Disisleri Bakanlıkları, Ege sorunlarını ele aldıkları gizli görüşmeleri ifade etmek için kullanılmaktadır.

gördüğü şekilde gözden geçirmek üzere kaydedilen gelişmelerden haberdar edilecektir.”⁷⁸

4.6.2. Kıbrıs Sorunu

Stratejik olarak çok önemli olan ve “yüzmeyen bir uçak gemisi”ne benzetilen Kıbrıs Ortadoğu’daki petrol kaynaklarına ulaşmak ve korumak için Avrupa için vazgeçilmezdir.

Hatta AB için Kıbrıs konusu, sınırları Kıbrıs’i çok asan ve küresel politikaların merkezinde yer alan bir uluslar arası çıkar sorunudur. Kıbrıs’ta siyasi istikrar sağlanır ve Kıbrıs’ın ekonomisi düzeltilirse AB için önemli bir ticari üs olacaktır.

Adanın ekonomik açıdan bu denli önemli olması, stratejik olarak bir çok bölgeye yakın olmasından kaynaklanmaktadır. Yani Kıbrıs’ın stratejik önemi ekonomi ile siki sikiya bağlantılıdır. Kıbrıs’ta kurulacak olan ticaret kolları Ortadoğu’ya ve özellikle petrol açısından zengin olan Avrasya bölgesine kadar uzanacaktır.⁷⁹ Ayrıca, Orta Doğu, Kafkasya, Orta Asya’nın petrol ve doğalgazının denetim ve kullanımı AB için önemlidir. Bunun içinde Kıbrıs Adası vazgeçilmez önemdedir. Söz konusu ada askeri açıdan da çok önemlidir. Kıbrıs’a hakim olan güç hem Akdeniz hem de bölge güvenliğinde söz sahibi olacaktır.

1950’li yılların başına kadar Türkiye’nin Kıbrıs sorunu diye bir sorunu yoktu. 1960’ta Kıbrıs Cumhuriyeti’nin kurulmasından sonra ve özellikle 1963 yılında yaşanan toplumlararası çatışmalardan sonra Türkiye Cumhuriyeti’nin dış politika gündeminin üst sıralarına tırmandı.

Adada Makarios’u deviren Nikos Sampson’un darbesine ilk tepkiyi gösteren AT, derhal bir açıklama yaparak bağımsız ve bölünmemiş bir Kıbrıs’a destek verdi ve herhangi bir müdahaleye karşı olduğunu belirterek yalnız darbeyi kinamakla kalmadı,

⁷⁸ Sema Sezer, “Rum-Yunan Veto Santajları Gölgesinde AB’ye Üyelik Müzakereleri”, Stratejik Analiz, Cilt:5 Sayı:57, Ocak 2005, s.55.

⁷⁹ A.Seda Serdar, “Vazgeçilmeyen Ada: Kıbrıs”, Yeni Türkiye, (Avrupa Birliği Özel Sayısı), Yıl:6, Sayı:35, Eylül-Ekim 2000, s.533.

ayni zamanda Türkiye ve Yunanistan’i adadaki duruma karismamasi konusunda uyardi.⁸⁰

Ancak bu konudaki dönüm noktası 1974 yiliydi. Türkiye’nin “*Ortak veya anlasarak olasi olmadigi taktirde garanti veren her üç devletten herbiri, bu anlasma ile kurulan düzeni tekrar kurmak amaciyla harekete geçmek hakkini sakli tutar.*” hükmüyle Garanti Antlasmasi’nin 4. maddesinin son paragrafina dayanarak 1974 Baris Harekati’ni gerçeklestirdi. Harekatin hemen ardinda ASI diplomasisi aktif olarak çalisti. Türkiye, bu harekati dünyaya dogru anlatilamadigindan AT ülkeleri de dahil olmak üzere uluslararası camiada tepki çekti. Baris Harekati’nin ardindan, Kibris sorunu artık Türkiye’nin uluslar arasi ılsikilerinde en ciddi sorun durumuna geldi.

Kasim 1974’te BM Genel Kurulu’nun Türkiye’nin de katilimiyla, oybirliğiyle aldigi 3212 sayili kararla, bütün devletler, Kibris Cumhuriyeti’nin egemenligine, bagimsizligina ve toprak bütünlüğüne saygi göstermeye ve bu devlete yönelik her türlü eylem ve müdahaleden kaçınmaya çağrildi. Kararda ayrica, Kibris Cumhuriyeti’ndeki bütün askeri kuvvetlerin geri çekilmesinde ısrar edildigi vurgulandi. BM güvenlik Konseyi de, 13 aralık 1974’de aldigi 365 sayili kararla, Genel Kurul’un kararini teyit etti ve bu kararın gereklerinin en kısa sürede yerine getirilmesi için çağrida bulundu.⁸¹

Subat 1975’te Kibris’in kuzeyinde, tek yanli olarak, Kibris Türk Federe Devleti ilan edildi. KTFD Anayasasi’nin “başlangıç” kısmında, KTFD’nin “Bagimsiz Kibris Federal Cumhuriyeti’nin kurulmasına temel olmak” amaciyla ilan edildiği yaziliydi. Yani KTFD tek yanli olarak ilan edilmiş olsa da Kibris Cumhuriyeti’nin bagimsiz bir federal devlet olarak örgütlenmesi amacina yönelmiş görünüyordu ve bu haliyle BM’nin kabul edebilecegi bir çözümü öngörüyordu. Ancak karar tek basına alindigi için 12 Mart 1975 tarihinde 367 sayili BM Güvenlik Konseyi kararıyla KTFD’nin ilanı üzüntüyle karsilanmistir.⁸²

⁸⁰ Simon Nuttall, “**Two Decades of EPC Performance**”, Elfriede Regelsberger,Philippe de Schoutheete de Tervarent, Wolfgang Wessels, Foreign policy of The European Union – From EPC to CFSP and Beyond, London, 1997,s.28

⁸¹ Tufan Erhürman, “**Türkiye’nin Kibris Sorunu ve Kuzey Kibris’ta İnsan Hakları**”, Birikim Aylık Sosyalist Kültür Dergisi, Avrupa Birliği: Sol ve Sağ, Sayı: 190, Subat 2005, İstanbul s.38.

⁸² Ibid., s.39.

KKTC'nin kurulduğu 1983 yılına kadar BM'nin aldığı kararların ortak özelliği Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığının, toprak bütünlüğünün ve egemenliğinin korunması ve askeri birliklerin adadan çekilmesi konularıydı. KKTC'nin kurulması uluslar arası toplum tarafından Türk toplumunun artık Rumlarla ortak bir devlet kurmak fikrinden uzaklaşmış oldukları dolayısıyla endişeyle karşılandı. BM Güvenlik Konseyi'nin 541 sayılı kararıyla yeni kurulan devletin tanınmasının mümkün olmadığı açıklandı. Yine 1984 tarihli, 550 sayılı kararda da BM Güvenlik Konseyi aynı sert ifadeleri kullandı.⁸³

GKRY, 3 Temmuz 1990 tarihinde yaptığı başvuru, AB Bakanlar Konseyi tarafından 19-20 Temmuz 1993 tarihinde yapılan toplantıda ele alınarak “Kıbrıs sorununa kalıcı, barışçı, dengeli bir çözüm” bulunmasını beklemeden olumlu olarak yanıtlanmıştır.⁸⁴

Ancak, AB'nin konuya ilgisi ve Türkiye'ye baskısı Gümrük Birliği Protokolü'nün imzalanmasından sonra arttı.

Avrupa Parlamentosu, 13 Aralık 1995 tarihinde, Türkiye ile gerçekleştirilen Gümrük Birliği Protokolü'nü onayladı. Ancak Kıbrıs konusunda “Türk hükümeti ve TBMM Kıbrıs'ın bölünmüşlüğüne son vermek için somut adımlar atmalı ve işgal altında tuttuğu Kıbrıs topraklarından çekilmelidir.” kararını oybirliğiyle aldı. AP, onayladığı Gümrük Birliği Protokolü'nü dayandığı, AB Komisyonu'nun 9 Kasım 1995 günü hazırlamış olduğu raporda ise Gümrük Birliği'ne sokulmuş bir Türkiye ile Kıbrıs Sorunu daha kolay çözüleceği belirtiliyordu.⁸⁵

Avrupa Parlamentosu, 19 Eylül 1996 tarihinde Kıbrıs'la ilgili şu kararı aldı: “*Avrupa Parlamentosu Türk hükümetinden özellikle işgalci askeri güçlerini geri çekmesini ve Kıbrıs sorununa adil ve uygulanabilir bir çözüm çağrısında bulunan Birleşmiş Milletler Kararlarını kabul etmesini ve uygulamasını ister.*” Ardından 17 Eylül 1998 günü aldığı “AP, Türkiye'ye adanın askersizleştirilmesini sağlamak

⁸³ Karar için bkz. [Http://www.un.int/cyprus/scr541.htm](http://www.un.int/cyprus/scr541.htm).

⁸⁴ Faruk Sönmezoglu, op.cit.,s.303

⁸⁵ Aydoğan, op.cit., s.241.

amacıyla, Kıbrıs'tan askeri güçlerini çekmesi için somut adımlar atma çağrısında bulunur.” şeklindeki kararıyla Türk Ordusunun Kıbrıs'tan çekilmesini istiyordu.⁸⁶

Türkiye ve Yunanistan arasında mevcut problemler ve dolayısıyla Kıbrıs sorunu da Türkiye'nin AB tam üyeliğine adaylığının teyit edildiği Aralık 1999 Helsinki Zirvesi'nden itibaren AB platformuna daha sık taşınmıştır. Zirve Sonuç Bildirisi'nin 4. maddesinde konu ile ilgili olarak; “...Aday ülkeler, Topluluğa alınma sürecinde esit bir zeminde yer alırlar ve AB'nin anlaşmalarla belirlenmiş hedeflerini ve değerlerini paylaşırlar. Bu doğrultuda, Avrupa Konseyi, anlaşmazlıkların barışçı yollardan çözümünü vurgular ve aday ülkeleri, sınır problemleri ile diğer ilgili problemlerini BM Sartına uygun olarak çözmeleri konusunda uyarır. Başarısız olmaları durumunda, anlaşmazlığı makul bir zaman içinde Uluslararası Adalet Divanı'na getirmelidirler. Avrupa Konseyi, bu anlaşmazlıklarla ilgili durumu, özellikle giriş sürecindeki yansımalarıyla 2004 sonuna kadar gözden geçirecektir...”⁸⁷ paragrafı yer almıştır. “Aday devletler, üyelik sürecine esit temelde katılmaktadırlar.” AB üyeliğine aday ülkelerin tamamen esit şart ve koşullarda tam üyelik sürecine katılmalarını ifade eden bu tümce ile birlikte, 9(a) paragrafında Kıbrıs sorununun kapsamlı bir çözüme kavuşması için başlatılan görüşmelerin memnuniyetle karşılandığı ve BM Genel Sekreteri'nin bu yöndeki çabalarının desteklendiği ifade edilmiş, 9(b) paragrafında ise “Avrupa Birliği Konseyi, siyasi bir çözümün Kıbrıs'ın Avrupa Birliği'ne katılımını kolaylaştıracağına altını çizer. Üyelik müzakerelerinin tamamlanmasına kadar kapsamlı bir çözüme ulaşamamış olunursa, Konsey'in üyelik konusundaki kararı, yukarıdaki husus bir ön şart olmaksızın verilecektir.”⁸⁸ paragrafıyla Kıbrıs'ta siyasi çözümsüzlüğün, (Güney) Kıbrıs'ın AB'ye üyeliği için bir engel teşkil etmeyeceği belirtilmiştir. Türkiye ise böyle bir gelişmenin mevcut anlaşmaların ihlali olacağı ve sadece mevcut sorunları daha da derinleştireceğini ifade etmiştir.

Avrupa Konseyi'nin, komşuları ile sınır anlaşmazlıklarını ve diğer sorunları çözme konusundaki uyarısı ile Ege ve Kıbrıs konuları dahil olmak üzere Yunanistan ile yaşanan sorunlarla ilgili olarak Avrupa Konseyi'nin 2004 yılı sonuna kadar sorunların gelişme düzeyini gözden geçirerek, anlaşma sağlanamaması halinde konunun Lahey

⁸⁶ Ibid., s.244.

⁸⁷ Helsinki AB Konseyi Sonuçları 10-11 Aralık 1999, s.1.

⁸⁸ Ibid., s.2.

Adalet Divani'na götürülmesini istemesi bunun giriş sürecini etkilemesinin olası olması nedeniyle Helsinki kararları Türkiye'de sükinti yaratmıştır.

Yine AP, 10 Subat 2000 tarihinde Kıbrıs'la ilgili kabul ettiği kararda: “ Türkiye Kıbrıs Cumhuriyeti topraklarının %37'sini yasadışı bir biçimde işgal etmektedir. AB'nin genişleme süreci 31 Mart 1998 tarihinde başlatılmış ve 10 Kasım 1998'de aralarında Kıbrıs'ın da bulunduğu ilk ülke grubu ile katılma görüşmeleri başlatılmıştır. Üyelik adanın tümünü kapsamlı ve adayı bölen anlaşmazlığa barışçıl bir çözümün bulunması için süreç hızlandırılmalıdır.” denilerek adanın bir bütün olarak AB'ye alma niyetleri bulunduğu dile getirilmiştir.

AP, 5 Ekim 2000 tarihinde öncekilerden farklı olmayan bir karar daha aldı. Söz konusu kararda: “*Kıbrıs Cumhuriyeti'nin adayı bir bütün olarak temsil etme hakkına sahip tek devlet olduğu kabul edilmiştir. Kıbrıs'ın en önemli toprakları 26 yıldır Türkiye tarafından işgal edilmiştir. Kıbrıs kopenhag kriterlerini tam olarak yerine getirdiği için AB üyeliğine alınacaktır. Bu konuda Türkiye'nin yapacağı her türlü itiraz, politik ve manevi açıdan geçersizdir. Kıbrıs'ın AB'ye kabul görüşmelerinin mümkün olduğunca çabuk sonuçlandırılması için ısrar edilecektir. Kıbrıs'ın üyeliği AB'nin Doğu Akdeniz'deki etkisini güçlendirecektir. Kıbrıs Türk kesiminin ve Türkiye'nin bu konudaki iyiniyet eksikliği üzüntü vericidir.*”⁸⁹ ifadeleriyle çözüm olmasa bile (Güney) Kıbrıs Cumhuriyeti'nin AB'ye alınacağı duyuruluyordu.

8 Mart 2001'de onaylanan Katılım Ortaklığı Belgesi (KOB) ile Türk-Yunan ilişkilerinin Kıbrıs boyutu Uluslararası Adalet Divanı platformu ile ilgili bir mütalaa yapılmaksızın, BM'ye havale edilmiş ve Kıbrıs sorununun çözümü için “Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin çabalarının desteklenmesi” talep edilmiştir.

Aynı belge içerisinde, mevcut sınır sorunları ve buna bağlı konuların çözümü “ilkeler” ve “orta vadeli öncelikler altında” “ güçlendirilmiş siyasi diyalog ve siyasi kriterler” kapsamında yer almış, ancak yine Yunanistan adı telaffuz edilmemiştir. Helsinki Zirvesi sonuçlarında atıfta bulunarak özellikle katılım sürecine yansımalar ile

⁸⁹ Aydoğan, op.cit., s.248.

ilgili olarak, sorunların 2004 yılına kadar çözümlenmemesi halinde Uluslararası Adalet Divanı'na gidilmesinin tesviki ifade edilmiştir.

Türkiye'nin Mart 2001'de açıklanan Ulusal Programı'nın "Giris" bölümünde ise Yunanistan'a doğrudan atıfta bulunularak, sorunların diyalog yoluyla çözümlenmesi için çabaların sürdürüleceği ifade edilmiştir. Kıbrıs konusunda ise " Türkiye Kıbrıs'ta tarafların egemen esitliğine ve ada gerçeklerine dayalı karşılıklı olarak kabul edilebilir bir çözüm kapsamında, yeni bir ortaklık kurulması için BM Genel Sekreteri'nin iyi niyet misyonu çerçevesindeki çabalarına destek vermeye devam edecektir." denilmiştir.⁹⁰ Bu iki konunun "giris" bölümünde ele alınmasının nedeni, KOB ve İlerleme Raporları'nın aksine, Yunanistan ile yaşanan sorunların ve dolayısıyla Kıbrıs Sorununun AB'ye girmek için yerine getirilmesi gereken bir siyasi kriter olarak görülmemesidir.

Jacques Poos raportörlüğünde hazırlanan Kıbrıs'ın üyelik müzakerelerinin durumu hakkındaki raporu, Avrupa Parlamentosu'nda, 5 Eylül 2001'de kabul etti. Raporda Güney Kıbrıs Rum Yönetimi GKRY'nin uluslararası düzeyde adayı temsil eden tek devlet olarak tanındığını, Kopenhag siyasi ve ekonomik kriterlerine tamamen uyduğu, Türkiye'nin adanın bir bölümünü işgal ettiği, katılım sürecinin adada siyasi bir çözüm için katalizör olduğu, ancak siyasi çözümün Güney Kıbrıs'ın AB'ye katılımı için ön koşul olmadığı ve müzakerelerin tamamlanmasının ardından tüm adanın ve halkının hukuki olarak AB'nin parçası olacağı belirtildi.⁹¹

Kıbrıs konusunda ABD'den yardım isteyen Türkiye, 22 Aralık 2001'de ABD'den "ABD'nin Kıbrıs'ın AB'ye dahil edilmesi sorununa taraf olmayacağını" yanıtını almıştır.⁹²

21-22 Haziran 2002 Seville Zirvesi'nde GKRY'nin katılımına ilişkin olarak Avrupa Birliği'nin, Helsinki Zirvesi sonuçlarını temel aldığı belirtilerek, AB'nin, adanın Birliğe birleşik olarak katılmasını istediği ve BM Genel Sekreteri'nin çabalarını

⁹⁰ Avrupa Birliği Müktesebatinin Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı, s.15.

⁹¹ Baskın Oran, op.cit., s.360.

⁹² Cüneyt Yenigün, "Milli egemenlik ve Supranasyonalizm İkilemi: Türkiye ve Avrupa Birliği'nin Dis Politikalarının Analizi", Tüm Yönleriyle Türkiye-AB İlişkileri, Elif Kitabevi Yayınları, Editörler: Mustafa Aykaç, Zeki Parlak, İstanbul, Kasım 2002, s.410.

desteklediği belirtilmiştir. Kıbrıs Rum ve Türk liderlerinin görüşmeleri yoğunlastırmalarını katılım müzakerelerini tamamlamadan BM Güvenlik Konseyi kararları ile uyumlu bir çözüme varmaları çağrısında bulunmuştur. AB varılacak uzlaşmanın koşullarının Katılım Anlaşması'na Birlik ilkelerine uygun bir şekilde dahil edilebileceği ifade edilmiştir. Ayrıca AB, barış sonrası dönemde Kıbrıs'ın kuzeyi'nin kalkındırılması amacıyla önemli bir yardımda bulunulacağını altını çizmiştir.⁹³

12-13 Aralık 2002 tarihlerinde gerçekleştiren Kopenhag Zirvesi'nde yayımlanan Bildiri'nin 10, 11 ve 12. paragrafları Kıbrıs'a ayrılmıştır: *“Kıbrıs ile katılım müzakereleri tamamlandığında Kıbrıs Avrupa Birliği'ne yeni bir üye devlet olarak kabul edilecektir. Buna rağmen Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği'ne birleşmiş bir Kıbrıs'ın katılımı yönündeki güçlü tercihini yinelemiştir. Avrupa Konseyi, BM Genel Sekreteri'nin önerileri temelinde Kıbrıslı Rumların ve Kıbrıslı Türklerin 28 Şubat 2003 tarihine kadar Kıbrıs Sorununa kapsamlı bir çözüm bulmak amacıyla müzakerelere devam etme kararlılığını memnuniyetle karşılamış Avrupa Konseyi, önerilerin, ilerideki haftalarda çözüm salanabilmesi için benzersiz bir fırsat sunduğuna inanmakta ve Kıbrıs Rum ve Kıbrıs Türk toplumlarının liderlerini bu fırsatı kullanmaya çağırmaktadır. Birlik, çözümün AB'nin kurulduğu temel ilkelere uygun olarak, Katılım Anlaşması'nda yer alması konusundaki arzularını yinelemiştir. Çözüm durumunda Konsey, Komisyon önerileri temelinde oybirliği ile aksi kararlaştırılmadıkça, AB müktesebatinin adanın Kuzey kısmında uygulanmasının askıya alınmasına karar vermiştir. Ayrıca Konsey, Komisyon'u Kıbrıs Hükümeti (GKRY) ile danışma içinde, Kıbrıs'ın kuzey kısmının ekonomik kalkınmasının desteklenmesi ve Birliğe yaklaştırılmasının yollarının incelemeye çağırmaktadır.”*⁹⁴

AB Kopenhag Zirvesi'nde 1 Mayıs 2004 tarihinde AB'ye üye olması kararlaştırılan 10 ülkeden biri GKRY oldu. GKRY'nin AB'ye alınması kararı ile birlikte *“ Kıbrıs Rumlarının ve Kıbrıs Türkleri'nin 28 Şubat 2003 tarihine kadar BM Güvenlik Konseyi'nin önerileri temelinde kapsamlı bir çözüm bulmak için müzakerelere devam edilmesi kararlılığı memnuniyetle karşılandığı”* ifade edilerek, çözüme ulaşılması

⁹³ 21-22 Haziran 2002 Avrupa Birliği Seville Zirvesi Sonuç Bildirisi

⁹⁴ Ridvan Karluk, *“Bölünmüş Kıbrıs'ın AB Üyeliği AB'yi Böler mi?”*, Avrupa Birliği Üzerine Notlar, (Editör: Oguz Kaymakçı) Nobel Yayın Dağıtım, 1. Baskı, Ankara, Şubat 2005, s.266

halinde Kibris'in AB'ye katılımında Kibris Türk Toplumunu açısından gereken düzenlemelerin ele alınacağı, ancak çözümün olmaması durumunda, müktesebatin adanın kuzey kısmına yönelik uygulamasının Konsey'in aksi bir kararına kadar askiya alınacağı" belirtilmiş, bu arada Konsey, Komisyon'dan Kibris'in kuzey kesiminin ekonomik gelişmesine destek olarak, Birliğe yakınlaştırılmasına yönelik yolları düşünmesini istemistir.⁹⁵

2003 yılında yayımlanan Katılım Ortaklığı Belgesi'nde Kibris Sorunu ve Yunanistan ile yaşanan sınır sorunlarının çözümü istenmektedir. "Güçlendirilmiş Siyasi Diyalog ve Siyasi Kriterler" bölümünde "öncelikler" başlığı ile "Helsinki Avrupa Konseyi tarafından tesis edilen siyasi diyalog kapsamında, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin geçerliliğini hala koruyan girişimleri doğrultusunda Kibris Sorunu yönelik çabaların global bir çözüme ulaşabilmek için güçlü bir biçimde desteklenmesi... Helsinki Avrupa Konseyi sonuçlarına uygun olarak siyasi diyalog çerçevesinde anlaşmazlıkların barışçı yollardan çözümü ilkesini dikkate alarak BM Sarti'nda belirtildiği biçimde, mevcut sınır sorunları ve buna bağlı sorunların çözümü için tüm çabaların uygulamaya koyulması" istenmektedir.⁹⁶

2003 Avrupa Birliği Selanik Zirvesi'nin sonuçlarında, AB'nin BM Genel Sekreteri'nin çabalarını desteklediği ve sorunun BM Güvenlik Konseyi kararlarına uygun bir biçimde adil bir çözüme kavuşturulmasını istediği belirtilmiştir. Ayrıca, Avrupa Konseyi'nin Komisyon'un, Kibris'in Kuzey tarafının ekonomik kalkınmasına destek olacağı açıklamasını desteklediği belirtilmiştir. Böylece, AB Kibris'i tam üyelige kabul ederken, AB müktesebatinin Kibris'in her tarafında uygulanamayacağını ortaya çıkarmıştır.⁹⁷

Oysa, 1959'da yapılan ve altında Türkiye'yle birlikte Yunanistan ve İngiltere'nin imzasının bulunduğu Londra ve Zürih Anlaşmaları'nın 1. maddesinde: "Kibris Cumhuriyeti, tümünün yada bir parçasının, herhangi bir devletle herhangi bir siyasal veya ekonomik birliğe katılmayacağı yükümlülüğünü üstlenmiştir. Bu çerçevede, baska

⁹⁵ "Avrupa Bütünleşmesi Yolunda Siki Bir Düğüm Daha: 2002 Kopenhag Kararları", Güncel Haber Dergisi, Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği Yayını, Ekim-Kasım 2002, Ankara, s.1.

⁹⁶ Türkiye: Katılım Ortaklığı Belgesi 2003, Güncel Haber, AB-Türkiye Katılım Ortaklığı Özel Sayı, Nisan-Mayıs 2003

⁹⁷ Presidency Conclusions Thessaloniki European Council 19-20 June 2003, <http://ue.eu.int/council>, (çevrimiçi), 06.06.2005,

herhangi bir devletle, dolayli yada dolaysiz bir birlige katilmanin yolunu açabilecek olan her etkinligi de yasakladigini açıklar.”⁹⁸ denilerek garantör durumuna gelen ve anlasmayi imzalayan üç ülkeden herhangi birinin onayi olmadan Kibris’in uluslararası bir örgüte katilmasi mümkün degildir. AB “ahde vefa”adli uluslararası hukuk kuralini hiçe sayarak Kibris Cumhuriyeti’ni AB’ye almistir.

Ayrica, AB’nin 2003 yili Ilerleme Raporu’nda, “Selanik Zirvesi, Türkiye ve Kibris Türk lideri basta olmak üzere ilgili tüm taraflara, BM Genel Sekreteri’nin önerileri temelinde görüşmelerin en kısa zamanda yeniden baslatilmasi çağrisinda bulunmustur.” ifadesine yer vermistir.

24 Nisan 2004 tarihinde referandum yapilmasini, KKTC gönüllü, Rumlar ise gönülsüz olarak kabul etti. Kibrisli Türkler hayir, Kibrisli Rumlar evet derse, uluslar arasi toplum, Kibris sorunuyla ilgili olarak, 1974’den beri istikrar kazanmis olan tutumunu daha da netlestirecek, o tarihten sonra, Kibris’ta “Kibris Cumhuriyeti” adi altindaki Kibris Rum Yönetimi disinda herhangi bir yapinin muhatap kabul edilmesi söz konusu olmayacakti. Ancak, beklentilerin aksine, kuzeyden evet, güneyden hayir çıkmasi sonucunda hayal kirikligina ugrayan Verhaugen, “ Kendimi Rumlar tarafından aldatilmis hissediyorum”diyerek, Rumların aslında birlesik bir Kibris istemedigini de dolayli olarak ifade etmistir.⁹⁹

2004 yilina gelindiginde, Türkiye Kibris konusunun müzakerelere baslamasinin önündeki hukuki degil, fakat bir fiili engel oldugunun bilinci içerisinde Annan Planı’nin adada oylanmasini kabul ederek, Kibris konusunda çok önemli bir adım atmıs, 24 Nisan 2004 tarihindeki referandum sonucunda KKTC halkinin % 65 gibi büyük bir çoğunlugu Annan Planı’na ve dolayisiyla birlesik bir Kibris’a evet demistir. AB’ye alınmasi kesinlesen ve AB’den yeterince baski görmeyen GKRY’nde ise halk, AB’nin getirecegi nimetlerin Türklerle beraber paylasilmasini istemeyerek % 75 gibi büyük bir çoğunlukla plana hayir demistir. Referandumdan bir hafta sonra ise GKRY, 1 Mayıs 2004 tarihinde AB’ye tam üye olmustur.

⁹⁸ Aydoğan, op.cit., s.241.

⁹⁹ Erhürman, “Türkiye’nin Kibris Sorunu ve Kuzey Kibris’ta İnsan Hakları”, s.46.

2004 yılı ilerleme raporunda: Güçlendirilmiş siyasi diyalog kapsamında Yunanistan ile ilişkiler olumlu gelistigi, bir dizi ikili anlasma imzalandigi ve birçok güven artırıcı önlemin kabul edildiği belirtilerek, Kıbrıs sorunu konusunda 2003 yılında Türkiye'nin, BM Genel Sekreteri'nin Kıbrıs sorununa kapsamlı bir çözüm bulunması yönündeki çabalarını desteklediği ve desteklemeye devam ettiği belirtilmiştir. *“AB Konseyi Haziran 2004’de Türkiye’yi Ankara Anlaşması’nın yeni üye ülkelerin katılımını da kapsayacak hale getirmek üzere Komisyon’un Topluluk ve 25 üyesi adına yürüttüğü görüşmeleri sonuçlandırmaya davet etti. Komisyon bu amaçla Temmuz 2004’de sunduğu gerekli değişiklikleri içeren taslak protokol konusunda Türkiye’den olumlu bir yanıt beklediği.”*¹⁰⁰ belirtilerek, Ankara Antlaşması’nı Kıbrıs (Rum) Cumhuriyeti’ne de genişletecek protokolün imzalanmasını istemistir.

Özetle, GKRY’nin AB’ üye olması nedeniyle Kıbrıs sorunu sorunu da Birliğin sorumluluk alanına dahil oldu. Geleneksel Türk-Yunan gerilimleri AB’nin iç sorunu haline geldi. AB Kıbrıs sorununun güçlüklerini bildiği halde Güney Kıbrıs’i üyeliğe kabul etmesi büyük hata olmuş ve sorunu içinden çıkılmaz bir hale getirmiştir. Hatta referandumun Güney’de reddedilmesinin önemi bir sebebi de Rumların üyeliğin getirmiş olduğu rahatlıkla oy kullanmalarıdır. Red kararında AB’nin nimetlerini Türklerle paylaşma niyetinde olmamaları da önemli rol oynar.

Kıbrıs’ta 24 Nisan 2004 tarihindeki referandumda Annan Planı’nın Rumlar tarafından reddedilmesi üzerine AB, mevcut duruma ilişkin tutumunu belirlemek amacıyla, Kıbrıslı Türkleri izolasyondan kurtarmak için atılan ilk adım olarak atılan Kıbrıs Tüzüğü’nü yayımladı. 28 Nisan 2004’te COREPER’de görüşülerek kabul edilen ve 29 Nisan 2004’te AB Adalet ve İçişleri Bakanları Konseyi’nin onayına sunulan tüzük, GKRY’nin AB’ye üye olduğu gün, 1 Mayıs 2004’ten itibaren yürürlüğe girdi.

Söz konusu tüzük, Yeşil Hatt’tan geçişlerde AB vatandaşlarının serbest dolasımına izin vererek KKTC turizm sektörüne katkı sağlayan, Kuzey’in bazı ürünlerinin Güney üzerinden AB’ye aktarılması konularında kolaylıklar öngörmüştür.

¹⁰⁰ **2004 Yılı Türkiye İlerleme Raporu**, Güncel Haber Özel sayı, No:3, Kasım 2004, s.5

Tüzüğün birinci maddesinde “Avrupa Konseyi, yeniden birlesmis bir Kibris’in katilimindan yana olan güçlü tercihini bir çok kez vurgulamistir. Kapsamli bir çözüme maalesef halen ulasilmis degildir. Kopenhag Avrupa Konseyi’nin 12. paragrafina uygun olarak Konsey, 26 Nisan 2004 tarihinde, adadaki mevcut duruma iliskin tutumun çerçevesini çizmistir.”¹⁰¹

Mallari, hizmetlerin ve kisilerin geçisine iliskin olarak öncelikli sorumluluk “Kibris Cumhuriyeti’nde” bulunmak kaydiyla, özel kuralların belirlenmesi gerektiği belirtilerek, Kuzey tarafının geçici olarak Toplulugun gümrük ve mali sinirlari ile özgürlük, adalet ve güvenlik alaninin disinda olmasi sebebiyle, söz konusu kuralların, AB’nin yasadisi göç, kamu düzeni ve malların serbest dolasimina iliskin güvenliğini esit standartlarda saglayacak sekilde uygulanmasinin gerektiği, söz konusu bölgelerde, hayvan sagligina iliskin yeterli bilgi elde edilene kadar, hayvan ve hayvan ürünlerinin dolasima yasak olduğu belirtilmistir.

Bitkisel ürünler ve digerleri, Kibris Cumhuriyeti’nin etkili kontrolü altindaki bölgelere geçisi saglayan hatti geçmeden önce, tam yetkili uzmanlarca AB bitki sagligi mevzuatina uygunlugunun onaylanmasi amaciyla bitki sagligi kontrolüne tabi olacaktır. Güneyden Kuzeye geçisine izin verilen mallar ihracat formalitelerine tabi tutulmayacak, ancak talep üzerine Kibris Cumhuriyeti makamlari esdegerdeki gerekli belgeleri Kibris Cumhuriyeti iç hukukuna uygun olarak saglayacaktır. Hatti geçerken tarım ve islenmis tarım ürünleri için ihracat iadesi yapılmayacak, Topluluk mevzuati uyarınca, Topluluk gümrük alanından çıkarilmasi veya ihraci yasak olan veya izne, kisitlemeye, vergiye veya diger ihraç harçlarına tabi olan mallari dolasimi yasaklanacaktır.¹⁰²

Kisilere iliskin olarak; “Kibris Cumhuriyeti Hükümeti’nin” mevcut politikasi, Cumhuriyetin tüm vatandaşlarının, AB vatandaşlarını ve adanın Hükümet kontrolü altindaki bölgelerinden giriş yapan AB ve üçüncü ülke vatandaşlarını siniri geçmesine izin verdigi belirtilmistir. Tüzüğün 6. maddesinde “ hatti geçen kisilerin sahsi bagajlarında bulunan mallar-maksimum 20 adet sigara ve ¼ litre alkollü içecek dahil-

¹⁰¹ “AB Kibris Tüzüğü”, 29 Nisan 2004, (01.06.2005) <http://www.belgenet.com/arsiv/ab/kibristuzuk.html>

¹⁰² Karluk “Bölünmüş Kibris’in AB Üyeliği AB’yi Böler mi?”, s.276

ticari nitelige sahip olmamaları ve kisi basına 30 euroyu geçmemeleri halinde muamele vergisi ve özel tüketim vergilerinden muaf tutulacakları.” belirtilmiştir.¹⁰³

“Politika Degisikligi” baslikli 10. maddede ise Kibris Cumhuriyeti Hükümeti’nin kisilerin veya mallarin hatti geçisine iliskin politikalarında yapılacak herhangi bir degisiklik ancak ilgili degisiklilerin Komisyon’a bildirilmesi ve Komisyon’un söz konusu degisikliklere bir ay içinde itiraz etmemesi durumunda yürürlüğe girecegi belirtilmistir.¹⁰⁴

Ardindan, AB Konseyi, AB Komisyonu’nun önerisi dogrultusunda Yesil Hat Tüzüğü’nün iyileştirilmesi için yapılan degisiklikleri onayladi. Yesil Hat boyunca Kibris’in iki tarafındaki kisilerin ve mallarin dolasimini kolaylastiracak olan tüzüğün getirdigi iyilestirmeler Tarım ürünleri turuncgillerde ilgili ticari sinirlamalar kaldırilacak; hayvansal ürünlere iliskin daha basit prosedür yürürlüğe konacak; Yesil hatti geçen kisilerin mal tasima siniri kisisel ürünler için 135 euroluk degeri, içkiler için bir litreyi, sigaralar için 40 paketi asmayacak sekilde yükseltilmesi konularında oldu.¹⁰⁵

17 Aralık 2004 tarihinde Brüksel Zirvesi ile AB, Türkiye ile 3 Ekim 2005 tarihinde tam üyelik müzakerelerini baslatma kararı alirken Zirve sonuç metninde, Kibris sorunu 19. paragrafta karar altına almıştır. “19. AB Konseyi, Birliğe on yeni devletin katılmış olduğunu göz önünde bulundurarak Türkiye’nin Ankara Antlaşması’nin uyarlanmasına yönelik protokolü imzalamaya kararini memnuniyetle karsiladi. AB Konseyi, bu baglamda, “Türk hükümeti, müzakerelerin fiilen baslamadan önce ve Avrupa Birliği’nin mevcut üyeligine dair uygulamalar üzerinde anlaşılmaya varılarak sonuçlandırildikten sonra, Ankara Antlaşması’nin uyarlanmasına iliskin protokolü imzalamaya hazirdir.” şeklinde Türkiye tarafından yapılan beyandan da memnuniyet¹⁰⁶ duyulduğı belirtilerek, GKRY ile uyum protokolü imzalamamız istenmiştir.

¹⁰³ “AB Kibris Tüzüğü” 29 Nisan 2004, (çevrimiçi) (01.06.2005)

<http://www.belgenet.com/arsiv/ab/kibristuzuk.html>

¹⁰⁴ Ibid.,

¹⁰⁵ “AB Konseyi KKTC’nin İzolasyonunun Kaldirilmasına Yönelik Önemli Adım”, 16-28 Subat 2005 IKV Bülteni, s.2

¹⁰⁶ **Brüksel Zirvesi Sonuçları**, http://www.mfa.gov.tr/MFA/Anasayfa,ÜSTKISIM/2004_Brüksel_Zirvesi_SonucTürkiye.htm.

Zirve Bildirisi'nin 19. paragrafına eklenen onay yazisini Devlet Bakanı Besir Atalay imzalamıştır. Söz konusu metin şöyledir: *Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, AB'nin mevcut üyelik perspektifi açısından zaruri olan değişikliklerin tamamlanması ve bu konuda uzlaşmaya varılmasının ardından, katılım müzakerelerinin başlamasından önce Ankara Anlaşması'nın gerektirdiği ek protokolü imzalamaya hazır olduğunu teyit eder.*¹⁰⁷ taahhüdüyle bu protokolün 3 Ekim 2005'den önce imzalanacağını taahhüt etmiştir.

Türkiye'nin 3 Ekim 2005'de AB ile üyelik müzakerelerine başlamasının önkosulu olan protokol, Gümrük Birliği ve Türkiye-AB ilişkilerinin temelini oluşturan Ankara Anlaşması'na Rum Yönetimi'nin de taraf olmasını öngörmektedir. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, bakanının paraf etmesini kabul ederken, Konsey toplantısında yaptığı görüşmede su sözleri tutanaga geçirtmiştir *“19 Nolu paragraf, Türkiye'nin Kıbrıs konusunda siyasi ve hukusal pozisyonlarında bir değişiklik anlamına gelmemektedir. Türkiye bunun bir tanıma anlamına gelmediğini kaydeder, Kıbrıs Rumlarının Kıbrıs Türklerini temsil etmediğini de”* belirtmiştir.¹⁰⁸

Türkiye'nin GKRY ile imzaladığı uyum protokolü ile GKRY'yi resmen tanımasa bile bunun bir “fiili (de facto) tanıma”¹⁰⁹ anlamına geleceği pek çok uzman tarafından belirtilmektedir.¹¹⁰ Disisleri Bakanı Abdullah Gül Rum Yönetimi'ni Ankara Anlaşması'na taraf yapacak ek protokolün “tamamen teknik” bir konu olduğunu söyleyerek, Türkiye'nin GKRY ile ilgili pozisyonunun değişmediği ve sadece malların serbest dolasimini amaçladığı, limanların açılmasının söz konusu olmadığını belirtti.¹¹¹

Türkiye, önüne engel olarak konan Kıbrıs Sorunu konusundaki üzerindeki baskıları hafifletmiştir. Bu sonuçları görmezden gelerek Kıbrıs Rum Yönetimi'nin Kıbrıslı Türkleri de temsil ettiğini varsaymak artık eskisi kadar kolay olmayacaktır. Esas çözüm istemeyen tarafın GKRY olduğu uluslar arası arenada kabul edilmiş ve KKTC'nin üzerindeki ekonomik ambargoların kaldırılması tartışılmaya başlanmıştır. Bu

¹⁰⁷ Ridvan Karluk, “Bölünmüş Kıbrıs'ın AB Üyeliği AB'yi Böler mi?”, s. 261

¹⁰⁸ Ibid.

¹⁰⁹ Fiili(De Facto) Tanıma: Taniyan devletin, yeni devleti geçici ve belirli hukuki ilişkilerle sınırlı olmak üzere, fiili bir kuruluş olarak tanıma yoluna gitmesidir. (Ayrıntılı bilgi için bkz. Sema Sezer, “Rum-Yunan Veto Santajları Gölgesinde AB'ye Üyelik Müzakereleri”, Stratejik Analiz,Cilt:5 Sayı:57, Ocak 2005, s.56.)

¹¹⁰ “De Facto Tanıma” Cumhuriyet Gazetesi, 30 Mart 2005,s. 10.

¹¹¹ “Limanlar Kapalı”, Cumhuriyet Gazetesi, 30 Mart 2005,s. 10.

kapsamda Kuzey Kıbrıs'ın ekonomik izolasyonunun kırılması amacıyla resmi nitelikteki bir Amerikan ticaret heyeti 17 Şubat 2005 tarihinde KKTC'yi ziyaret etti. Fakat, AB tarafı Rumları çözüme zorlayacak bir formül bulamamış ve yapıcı bir tutum takinamamıştır.¹¹²

28 Temmuz 2005 tarihinde Türkiye, AB ile ilişkilerinin hukuki temelini oluşturan 1963 tarihli Ankara Anlaşması'nı, 1 Mayıs 2004 tarihinde AB üyesi olan 10 ülkeyi kapsayacak şekilde genişleten “Ek Protokol”ü imzaladı. Bu işlemi yaparken, onunla eş zamanlı olarak, Ek Protokol’ün ayrılmaz bir parçası olduğunu ilan ettiği bir de deklarasyon yayınladı. Bu deklarasyonda Türkiye özetle, Gümrük Protokolü’nü, aralarında Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY)’nin de bulunduğu 10 yeni AB üyesi ülkeye teslim etmesinin, GKRY’yi resmen tanıdığı anlamına gelmediğini beyan etti.

“Türkiye’nin Kıbrıs’la ilgili Deklarasyonu:

1. Türkiye, Kıbrıs sorununa siyasi bir çözüm bulunması yönündeki kararlılığını muhafaza etmektedir ve bu yöndeki tutumunu da açıkça ortaya koymuştur. Bu doğrultuda Türkiye, BM Genel Sekreteri’nin iki kesimli yeni bir ortaklık devleti kurulmasını hedefleyen kapsamlı çözüme ulaşma yönündeki çabalarını desteklemeyi sürdürecektir. Adil ve kalıcı bir çözüm, bölgede barışa, istikrara ve uyumlu ilişkilerin tesisine önemli bir katkıda bulunacaktır.

2. İş bu protokolde atıfta bulunulan “Kıbrıs Cumhuriyeti”, 1960’da kurulan asıl ortaklık devleti değildir.

3. Türkiye bu nedenle, Kıbrıs Rum makamlarının, hali hazırda olduğu gibi, Kıbrıs’ta sadece ara bölgenin güneyinde otorite, denetim ve yetki icra ettiği ve Kıbrıs Türk halkını temsil etmediği şeklindeki tutumunu sürdürecektir ve anılan makamların tasarruflarını buna göre muameleye tabi tutacaktır.

4. Türkiye bu protokolün imzalanması, onaylanması ve uygulanmasının, protokolde atıfta bulunulan “Kıbrıs Cumhuriyeti”nin herhangi bir biçimde tanınması anlamına gelmediğini ve Türkiye’nin 1960 Garanti, İttifak ve Kuruluş Anlaşmalarından kaynaklanan hak ve mükellefiyetlerini haleldar etmediğini beyan eder.

5. Türkiye, iş bu protokole taraf olmasının Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile mevcut ilişkilerini değiştirmeyeceğini teyit eder.

¹¹² “Rumlari Çıldirtan Gezi”, Milliyet Gazetesi, 18 Şubat 2005 Cuma s.22,

5. *Kapsamli bir çözüm bulununcaya degin, Türkiye'nin Kibris'a iliskin tutumu degismeyecektir. Türkiye, Kibris'ta kapsamli bir çözüm sonucunda olusacak yeni ortaklik devleti ile iliskiler tesis etmeye hazir oldugunu beyan eder.*" ¹¹³ Ek Protokolün imzalanmasi ile birlikte AB tarafından 17 Aralik Zirvesi'nde Türkiye' talep edilen tüm yükümlülükler tamamlanmis oldu

AB Dönem Baskani Ingiltere ve AB Komisyonu da Ek Protokol'ün imzalanmasinin hukuken Türkiye'nin G.Kibris'i tanidigi anlamina gelmedigini açıkladi. Lüksemburg'da toplanan AB Disisleri Bakanlari, Ankara Anlasmasi'nin G. Kibris'i da kapsayacak sekilde genisleten protokolü onayladi. ¹¹⁴

Bu arada, AB'nin Kibris sorununa yarari olmayan eylemlerinden biri de Avrupa Komisyonu'nun, G. Kibris'a G.Kibris Haber Ajansi'nin müdürü Themis Themistocleous'u temsilci olarak atamasidir. ¹¹⁵

Anayasa referandumunun reddedilmesinin ardindan Fransa, Türkiye ile müzakerelerin baslamasi konusunda sert bir üslup takinarak, Kibris Cumhuriyetinin taninmasini sart olarak öne sürmeye basladi. Türkiye ile sorunlarinin AB müzakere sürecinde daha kolay çözüleceğini düşünen Kibris (Rum) Cumhuriyeti ise, Yunanistan ve Rum Basbakanlarinin ortak toplantisindan sonra, söz konusu duruma iliskin olarak veto kozunu kullanmayacagini açıklamistir.

Yunanistan Basbakani Kostas Karamanlis ve Kibris Cumhurbaskani Tassos Papadopoulos, 3 Ekim tarihinde baslayacak Türkiye'nin AB'ye katilim müzakereleri konusunda alacaklari ortak tutumu görüstüler. Görüşmenin sonunda iki lider beklenmedik bir karar aldi ve Türkiye'nin AB üyeligini ek bir sart ileri sürmeksizin destekleyeceklerini açıkladilar." ¹¹⁶

Kibris sorununun bahane edilerek 3 Ekim'de baslamamasi ve müzakerelerin daha baslamadan basarisizliga ugramasinin, Türkiye'nin üyelik umutlarinin kaybolmasini, iki

¹¹³ **"Türkiye'nin, Ankara Anlasmasi'ni Yeni AB Üyelerine Genisleten Ek Protokolü"** (22.08.2005)

http://www.ikv.gov.tr/pdfs/a7_fec03c.pdf IKV Bülteni 1-15 Agustos 2005,

¹¹⁴ **"AB Disisleri Bakanlari Konseyi Uyum Protokolünü Onayladi."** 01-15- Haziran 2005 IKV Bülteni, s.3

¹¹⁵ IKV Bülteni 1-15 Agustos 2005, http://www.ikv.gov.tr/pdfs/a7_fec03c.pdf (22.08.2005)

¹¹⁶ <http://www.byegm.gov.tr/yayinlarimiz/avrupabirligi/2005/08/22x08x05.htm>

“ezeli dsmanın” barismasini tehlikeye dsecegini, Türk-Yunan yakınlasma sürecine darbe vuracağı, Kıbrıs’ta yeni gerginliklere neden olabilecegi Rum ve Yunanlar tarafından çok iyi bilinmektedir. Atina Disisleri Bakanlıgi’nda “Türkiye’nin AB yelik perspektifinin, Türk-Yunan ilişkilerinin normallestirilmesinin önemli bir kse tası”¹¹⁷oldugu konusulmaktadır.

Son olarak, Türkiye’nin Kıbrıs Deklarasyonu’na karsi AB, bir karsi deklarasyon yayimladi. Bu tek taraflı deklarasyon, Türkiye’nin Ek Protokol’den kaynaklanan yükümlülükleri üzerinde hukuki bir etkisi yoktur. Söz konusu deklarasyonda AB’nin Türkiye’nin, Ek Protokol’ imzalarken bir deklarasyon yayinlamak ihtiyacini hissetmis olmasından üzüntü duyulduğu belirtilmistir.

AB’nin, Türkiye’nin, tasit araçları da dahil olmak üzere malların serbest dolasımı konusunda, protokolü AB’ye ye tüm ülkelere ayırım gözetmeden uygulamasını beklediği ve bu hususu izleyecegi, 2006 yılında bir degerlendirme yapacağı belirtilmistir. Ayrıca, ilgili baslıkların müzakeresinin, Türkiye’nin tüm üyelere karsi ahdi yükümlülüklerini yerine getirmesine bağılı oldugunun, bunun yapılmamasının müzakerelerin ilerlemesini etkileyecegi belirtilmistir.

*“Tüm ye ülkeleri tanıma, katılım sürecinin gerekli bir unsurudur. Bu nedenle AB, Türkiye’nin tüm ye ülkelerle ilişkilerini, mümkün olan en kısa sürede normallestirmesinin öneminin altını çizer.”*ifadeleriyle en kısa sürede (Güney) Kıbrıs’ın tanınmasını istemektedir.

AB’nin karsi-deklarasyonu, Kıbrıs Rum Kesimi’ni tanıma konusunu, AB’nin müzakere sürecinde tekrar karsımıza çıkaracağını göstermistir.

4.7. Türkiye’nin AB’ye ODGP Bağılamında Muhtemel Katkıları

Türkiye’nin Soguk Savas sonrasında oynadığı rol, Avrupa güvenliğine uzun yıllardır yaptığı katkı Avrupa Birliği’nin Ortak Dis Politika ve Güvenlik Politikası

¹¹⁷ Ibid.

mekanizmasının olusturulması sürecinde, Türkiye'nin önemini gündeme getirmiştir. Avrupa güvenliğinin, Balkanlardaki ve Avrasyadaki istikrara bağlı olduğunun ortaya çıkmasıyla, Türkiye'nin Avrupa Birliği'nin dışında kalmasının sakıncaları da daha iyi anlaşılmaya başlanmıştır.¹¹⁸

AB Güvenlik Stratejisi'nde de belirtildiği üzere Türkiye'nin çevresi, AB'nin ana güvenlik endiselerinin kaynağıdır. Türkiye, AB'nin Güvenlik ve Savunma Politikaları'nın coğrafi olarak uç noktasındaki üs görevi görebilecektir. Türkiye ile AB arasında gerçekleşecek bir bütünleşme, Avrupa Komsuluk Politikası yoluyla komşu ülkelerle Avrupa normları, standartları ve politikaları zemininde kademeli ve kısmi entegrasyon sağlama amacındaki AB'nin gelişmekte olan Avrupa Komsuluk Politikaları'nın kapsamını genişletmeye yarayacaktır.¹¹⁹ Dis politika alanında yakın ve yapısal bir işbirliği, AB ve Türkiye'nin tek başlarına elde edemeyeceği dis politika hedeflerine ulaşmasına destek olabilir.

AB'ye son genişleme dalgasıyla üye olan Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri yeni İyi Komsuluk Politikası'nın oluşmasına neden olmuşlardır. Türkiye'nin üyeliğiyle birlikte AB'nin yeni sınırları Suriye, Irak, İran ve Güney Kafkasya ülkelerine ulaşmış olacaktır. Türkiye'nin üyeliği, Ortadoğu, Orta Asya, Kafkaslar, Balkanlar ve Akdeniz bölgeleriyle ilgili olarak AB'nin İyi Komsuluk Politikaları'nın daha geniş bir alana yayılmasına katkıda bulunacak ve inanırlığını artıracaktır. Birlik'in güney ve güneydogudaki komşularına daha çok odaklanmasına katkıda bulunacaktır ki bu da AB'nin gelişmekte olan güvenlik stratejisiyle uyumludur; çünkü bugün AB açısından görünür tehditlerin kaynağı olarak bu bölge gösterilmektedir.¹²⁰

Türkiye'nin Avrasya Ana kitasında sahip olduğu merkezi jeopolitik konum, Türkiye'yi küresel dengeler içinde özel bir konuma sahip kılmaktadır. Türkiye ve Batı Balkan ülkelerinin ötesine geçildiğinde, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra ortaya çıkmış olan diğer ülkelerde (Ukrayna, Beyaz Rusya, Moldavya, Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan ve Rusya'nın kendisi) ve aynı zamanda Akdeniz Havzasının

¹¹⁸ Atila Eralp, **“Helsinki Zirvesi Neler Getirdi?”**, Yeni Türkiye,(Avrupa Birliği Özel Sayısı), Yıl:6, Sayı:35, Eylül-Ekim 2000, s.499.

¹¹⁹ Michael Emerson, Nathalie Tocque, **“Dis Politika ve Güvenlik Politikası”**, Çağdas Türkiye'nin Avrupa Dönüşümü” Dogan Kitap, 1.Baskı, Aralık 2004, s. 63.

¹²⁰ Ibid., s. 64.

güneyi ve Orta Dogu'yla iliskisini etkin bir sekle sokmak konusunda ciddi zorluklarla karsi karsiya olan Birlik, bu zorluklarla basa çikmada Türkiye gibi bir yardimciya ihtiyaç duymaktadır.Türkiye, Avrupa'daki bütün NATO üyeleri arasında NATO ve AGIK üyesi olmayan ülkelerle siniri olan tek ülkedir.

AB'nin 2003 ve 2004 yillarinda Avrupa İyi Komsuluk Politikasi'ni gelistirmek için attigi ilk adimlar, gelecekte AB üyesi olmasi öngörölmeyen yeni komsularina yönelikti. AB kurumlarinin düşüncesi, AB'nin ekonomik ve siyasi kriterlerinin yerine getirilmesini öngören sartlilik politikasina inandiricilik kazandirmak amaciyla tesviklerin sunulmasi ve bu suretle ortaklik kurulan ülkelerde Avrupa'nin siyasi normlarına uygunluk saglamaya yönelik iç reform sürecini desteklemek olmustur. Orta ve Dogu Avrupa'ya dogru genisleme sürecinin sonrasinda, genislemenin basarisina ragmen, Birligin sinirlari ötesinde gerçek anlamda bir dönüşüm saglamak amaciyla bu aracın ilelebet kullanimina güvenilemeyecegi açık bir sekilde görölmüştür.¹²¹

AB uzun vadede enerji tedariginin sürdürülebilirliğı ve güvenliğı için Türkiye'ye ihtiyaç duymaktadır. Hem Karadeniz isbirliğı kapsamında kurumsal anlamda, hem de Hazar ve Orta Dogu'daki tedarikçiler ile Bati Avrupa'daki tüketiciler arasında enerji arzi hatti olarak bölgesel isbirliğinin merkezi durumunda olan Türkiye, askeri yetenekleri ve lojistik açıdan konumuyla AB'nin gelismekte olan güvenlik ve savunma politikaları açısından Birlik'in sinirlarında mükemmel bir üs olma özelligine sahiptir. Orta Dogu'da etkin bir sekilde hemen konuslandirilacak bir askeri ve polis gücü vardır. Bu somut yeteneklerle Türkiye'nin üyeliğı, AB'nin bir dis politika aktörü olarak genis Orta Dogu bölgesi'nde oynayacağı rolün inandiriciligini artiracaktır.¹²² Yine AB'ye üye olmus bir Türkiye, komsularina laiklik ve demokrasinin yalnız hiristiyan Bati'ya ait degerler olmadigi bu degerlerin evrensel oldugunu ve dolayisiyla Müslüman Dogu'nun da bunları benimseyebilecegi mesajini verebilecek ve devamlilik içeren demokratiklesme süreciyle komsularina ilham verebilecek yegane ülkedir.

1 Mart 2003 tezkeresinin TBMM'de reddedilmesi ABD ile iliskileri bir müddet zora soktu. ABD basinindan nankörlükle suçlanan Türkiye'den “bunun hesabının sorulmasi” gerektiğı konusunda yazilar çikiyordu. Ancak bir süre sonra Türkiye-AB

¹²¹ Ibid., s. 64.

¹²² Ibid.

iliskileri iyilesti ve dostluk mesajlari verilmeye baslandi. Bu durum, Türkiye'nin Dogu Akdeniz ve Orta Dogu'da temel stratejik öneminin devam ettigini ve ABD'nin veya AB'nin bu bölgede veya bölgeyle ilgili benimseyecegi her türlü politikanin Türkiye'nin destegine oldukça bagli bulunduğunu göstermektedir.

Bölgesel isbirliginin coografi anlamda merkezi olma rolüne sahip olan Türkiye, büyük bir petrol ithalatçisi olarak Orta Dogu'da barisin saglanmasindaki çıkari diger ülkelerden daha fazladir. Bu yüzden Türkiye Orta Dogu'daki her türlü anlasmazligin ve özellikle Israil-Filistin anlasmazliginin barisçi yollarla çözülmesinden yanadir. Bölgede istikrari ve ticareti engelleyen ve petrol fiyatlarini artiran anlasmazliklar gelismekte olan bir bölge ülkesi olarak en çok Türkiye'yi etkilemektedir.

Filistin yönetimine en çok yardimda bulunan ve bölgedeki tüm ülkelerle özellikle Israil'le çok iliskiler içinde olan, Orta Dogu Baris Süreci'nde her zaman ikinci bir rol oynayan ve ekonomik alanda var olan olanaklarini siyasi arenada etkin bir sekilde kullanamayan AB, Türkiye'nin yardimina ihtiyaç duymaktadır. Türkiye AB'nin bölgede aktör olarak rolünü artirmasina katkıda bulunacaktır. Islam Konferansi Örgütü'ne üye olan Türkiye'nin Israil'le olan iyi iliskileri yaninda son dönemde özellikle Suriye gibi bölge ülkeleriyle de iyi iliskiler kurmak isteyen ve bu yolda çaba harcayan Türkiye, AB ile bölge ülkeleri arasında baglantiyi güçlendirebilir.

AB için önemli bir konu da, Iran'dan Türkiye'ye uzanan Tebriz-Erzurum dogalgaz boru hattinin, yakinda genişletilecek ve daha sonra Yunanistan'a, oradan da AB'nin geri kalanina ulastirabilmek için Türkiye'nin dogalgaz sebekelerine baglanacak olmasidir. Iran'in kendi dogalgaz sebekesi, Türkmenistan'a bagli oldugundan ve AB'de Rusya'ya alternatif enerji kaynaklari gelistirmek istediginden dolayi bu gelisme Avrupa açısından önemlidir.¹²³

Orta Asya'ya yönelik olarak da aktif bir politika izleyen Türkiye, 1992 yilinda resmi yardimlar için Türkiye Isbirligi ve Kalkinma Ajansi'ni (TIKA) kurdu. TIKA, 2000 yilindan bu yana Balkanlar, Karadeniz, Kafkasya ve Orta Asya devletlerinde 380 tane proje gerçekleştirmistir. 2003 yilinda Türk Üniversitelerine ve okullarina Orta

¹²³ Ibid., s. 84.

Asya Cumhuriyetleri'nden 7500 öğrenci kayıt yaptırmıştır. Bölgede Türk-Kazak Üniversitesi gibi pek çok okul açmıştır. Bölgeye yönelik televizyon yayın kanalları kurmuş ve latin harflerinin kabul edilmesine yardım etmiştir. Bütün bunlar Türkiye'nin sivil bir dış politika aktörü olarak rolünü gösterir.¹²⁴

Türkiye'nin bölgedeki yatırımları çok düşük miktarlarda başlayıp büyük artışlar göstermiş ve Türkiye yüzlerce Türk firmasıyla Batı'ya göre çok daha iyi ve yaygın bir ekonomik yayılma göstererek Rusya'dan sonra Orta Asya'da ikinci büyük yatırımcı hale gelmiştir.¹²⁵ Bu durum, AB'nin Orta Asya'ya açılırken Türkiye'yi yanına alma amacının mantıklı gerekçesini oluşturur.

Ayrıca, AB'nin Orta Asya bölgesine yönelik yardımları ve PHARE, TACIS gibi teknik işbirliği programlarının çoğu bölgedeki Türk dillerini bilmeyen uzmanların çalıştığı kurumlar nedeniyle iyi çalışmamaktadır. Türkiye bu konuda da AB'yi tamamlayacaktır. Türkiye'nin üyelik süreci, hem AB hem de Türkiye'nin Orta Asya'daki rolünü güçlendirme potansiyeline sahiptir. AB Türkiye'nin ikili ilişkilerinden faydalanabilir. Dil becerilerinin eksikliği nedeniyle teknik yardımda söz konusu olan zorluklar, Türkiye'nin katılımıyla azaltılabilir.¹²⁶

AB'nin doğal gazla olan talebi 2002'de % 46'dan 2030'da % 71'e çıkması beklenmektedir. Bu artış Rusya, Orta Asya, Orta Doğu ve Batı ve Kuzey Afrika'dan karşılanacaktır. Dünya doğalgaz rezervlerinin % 45'ine sahip olan Rusya'dan sonra Azerbaycan, Kazakistan, Türkmenistan, Özbekistan, Irak, İran Suudi Arabistan, Suriye ve Mısır gibi ülkelerin payı %35'dir. Söz konusu tedarikçilerin çoğu kendilerine yakın olan Türkiye'den boru hatları yoluyla doğal gazlarını Avrupa'ya ulaştırmak istemektedirler.¹²⁷

AB, petrol ve petrol ve doğalgazını Türkiye'den alması sonucunda tedarik yollarını çeşitlendirerek Rusya, Norveç, ve Cezayir'den sonra Türkiye'nin dördüncü tedarikçi olması amaçlanmaktadır. Böylece, Rusya'nın tekelleri piyasada davranışları göstererek fırsatları istismar etmeye eğilimli tek bir ana tedarikçiye ticari anlamda bağımlılığın

¹²⁴ Ibid., s. 68.

¹²⁵ Ibid., s. 69.

¹²⁶ Ibid., s. 80.

¹²⁷ Ibid., s. 73.

getirdigi riskleri ortadan kaldiracaktır. Türkiye'nin AB içine alınmasiyla tamamen güvenli bir geçis bölgesi olusturmasi yoluyla kendi enerji tedariklerinin güvenliğini artiracaktır.

Finlandiya'nin “Kuzey Boyutu” olusturmasi Ispanya, Fransa'nin “Barselona Süreci” ni olusturmasi gibi Türkiye’de AB’ye girdiginde Karadeniz Ekonomik Isbirligi (KEI) örgütünü kullanarak Bagimsiz Devletler Toplulugu üyeleriyle AB arasında siyasi diyalog forumu olusturabilir.

Türkiye'nin Kafkasya’da Azerbaycan ve Gürcistan’la kuvvetli ekonomik, siyasi ve askeri baglari vardir. Türkiye’de 450 000 Abhaz ve 2 milyon Gürcü dahil olmak üzere bu bölgeden gelen önemli diaspora topluluklari da vardir. Türkiye'nin Kafkaslardaki potansiyel rolü ile AB'nin bu bölgenin önemini kabul eden ancak harekete geçmekteki isteksiz tutumu birbirini tamamlayabilir.¹²⁸

Türkiye'nin AB üyeliği ile AB, dünyanın zengin Hristiyan-Bati ve yoksul Müslüman-Dogu olarak ikiye bölünmesinin önüne geçecek bir siyasi birliğe dönüştürülebilir.¹²⁹

Avrupalılar için oldukça acı bir deneyim olan Yugoslavya'nin dagilmasi dönemine bir bakacak olursak, Avrupalıların Balkanlar gibi yerlerde ne yapmasi gerektiğine dair belirgin düşünceler ancak 90’li yıllarin sonuna doğru netlik kazanmaya başlamistir. Balkanlarda yaşananlardan dolayı, Avrupalıların dünyadaki siyasi sorumluluk kavramına cevap olarak geliştirdikleri yeni politika alanlari, özellikle güvenlik politikalarına odaklanmistir.”¹³⁰

Türkiye'nin AB'nin Ortak Güvenlik Politikası'na dahil edilmesinin getireceği yararlar ve dislanmanın maliyetleri hakkındaki kestirimler AB'nin Türkiye'ye yönelik politikalarının temel belirleyicisidir. Bu nedenle, AB Konseyi'nin Türkiye'nin statüsünü aday ülke statüsüne yükseltme ve sonrasında müzakerelere baslama

¹²⁸ Ibid., s. 78.

¹²⁹ Mesut Yegen, “AB’de hayat var mı?”, Birikim Aylık Sosyalist Kültür Dergisi, Avrupa Birliği: Sol ve Sağ, Sayı: 190, Subat 2005, İstanbul s.20.

¹³⁰ Karen Fogg, **Avrupa Birliği'nin Güncel Eğilimleri ve Türkiye**, Türkiye Bilimler Akademisi Forumu, Sıra no: 5 Nisan 2002,s.16.

kararlarının arkasında yatan önemli bir nedenin AB'nin gelismekte olan güvenlik gereksinimidir.¹³¹

Fogg, jeostratejik düzeyde, Türkiye'nin Avrupa için gerekliligini gösteren çok belirgin sebeplerin bulunduğu, konumunun Avrupa'nın bölgesel istikrari için çok önemli oldugunun altini çizerek, Türkiye ile Ortak Dis ve Güvenlik Politikası'ni paylasmanın ve yeni olusan ortak politikayı güçlendirmenin uğrasi içinde olmanın, Avrupa için büyük bir kazanç olacağını belirtmektedir. Öte yandan, Türkiye'nin Avrupa Birliği'nin Ortak Dis Politikası ve Güvenlik Politikası'na katılımının rolünü daha etkin hale getireceğı, dünya üzerindeki konumunun istikrara katkıda bulunacağı ve Kafkaslarda, Orta Doguda ve Balkanlarda önemli bir rol oynayacağını ve hatta Türkiye'nin Avrupa Birliği içinde yer alarak Latin Amerika ile ya da Afrika ile yeni ilişkiler geliştirme sansi bulacağını¹³² belirtmektedir.

Türkiye'nin katılımı, AB sınırlarını Ermenistan, Azerbaycan, ve Gürcistan'a kadar genişletecektir. AB'nin Türkiye vasıtasıyla Güney Kafkaslarda istikrar sağlayıcı bir etkisi olacaktır. Ayrıca AB'nin Azerbaycan, Gürcistan ve petrol bakımından zengin Hazar Denizini çevreleyen ülkelerle olan ilişkileri de Türkiye'nin üyeliğiyle geliştirilebilir.

Türkiye, AB'nin Orta Asya'da siyasi etkisi açısından bir kanal sağlayabilir. AB'ye katılımından sonra ve güçlü tarihsel, kültürel ve ekonomik bağları kullanarak reform geçirmiş bir Türkiye, Orta Asya'nın istikrar kazanmasına yardım edebilir ve Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra siyasi istikrarsızlığa maruz kalan bölgede demokratik değerlerin gelişmesini teşvik edebilir. Dis politika ve güvenlik açısından, Türkiye'nin, NATO'nun bölge çapındaki “Baris için Ortaklık” programının önde gelen yardım tedarikçisi rolü, Orta Asya'nın uluslararası savunma bağlantılarını güçlendirecektir.¹³³

Geçtiğimiz on yıl zarfında, Türkiye Batı Balkanlarda (Hırvatistan, Sırbistan-Karadağ, Bosna- Hersek, Makedonya ve Arnavutluk) olumlu ve yapıcı bir rol

¹³¹ Baş, op.cit., s.183.

¹³² Karen Fogg, op.cit., s.30.

¹³³ “Avrupa Birliği'nin Türkiye Etki Raporu”, (6 Ekim 2004) (çevrimiçi), (09.07.2005) http://www.belgenet.com/arsiv/ab/etki_2004.html)

oynamistir. Türk birlikleri barisi koruma ve istikrar operasyonlarına katılmaktadır. Türkiye'nin bölgedeki istikrar ve isbirliği sürecini desteklemeyi sürdürmektedir.

Kısaca, Türkiye'nin imkanlari ve kendisini çevreleyen bölgeler ile arasindaki baglardan dolayi, Türkiye'nin AB yörüngesine dahil edilmesinin Birliğin dis güvenlik politikaları için sayısız yararı vardır.

Meltem Müftüler Baç, Türkiye'yi Avrupa savunmasının vazgeçilmez bir aktörü yapan üç temel unsuru: NATO üyeliği, askeri kapasitesi ve jeostratejik konumu olarak sıralamıştır. Türkiye'nin askeri kapasitesi genişleyen Avrupa güvenlik bölgesindeki hareketler açısından önemli bir yere sahiptir. Ayrıca Türkiye, Güney Dogu Avrupa, Orta Dogu, Balkanlar ve Kafkasya bölgelerinin kesime noktasında önemli bir güçtür. Örneğin, AB, uzun vadeli hedefleri arasında enerji bağlamında çok önemli bir yeri olan Orta Asya'ya, hem coğrafi olarak hem de etnik ve kültürel açıdan çok yakın olan Türkiye'nin yardimiyla kolayca girebilir.

AB'nin güvenlik çıkarları enerji, ulaşım ve sınır yönetimini kapsamaktadır. Türkiye, dünyanın enerji açısından en zengin bölgelerine sinirdas olması nedeniyle, genişlemis AB'nin enerji arzının güvenliği konusunda önemli islevi olabilecektir. Türkiye'nin katılımı, AB'nin bahse konu enerji kaynaklarına erisimini ve bu kaynakların AB tek pazarına güvenli bir şekilde taşınmasını teminat altına alabilecektir. Türkiye'nin katılımı, AB'nin olası tedarik kanallarını çeşitlendirerek, hem Rusya ve Ortadoğu hem Hazar çevresindeki ülkelerden alternatif ihraç güzergahları sunacaktır. Bogazlar ve Kuzey Irak-Ceyhan boru hattına ek olarak, Bakü-Ceyhan boru hattının tamamlanmasıyla birlikte Türkiye'nin önemli bir petrol transit ülkesi konumuna gelecektir. Dogalgaz konusunda ise, Türkiye genişlemis AB ile hem Hazar hem de Ortadoğu üreticileri arasında önemi gittikçe artan bir transit ülke konumundadır.¹³⁴

Türkiye'nin katılımının ulaşım konusunun birçok veçhesinde önemli etkileri olabilecektir. Bu bağlamda, Türkiye'nin Avrupa ile Avrupa'nın güney çevresi arasında karayolu, demiryolu, havayolu, deniz ve boru hattı bağlantıları içeren enerji koridoru

¹³⁴ Ibid.

rolü artabilecektir. Dolayısıyla, bir bütün olarak Akdeniz bölgesinin ekonomik ve ticari entegrasyonu hızlandırılabilir. ¹³⁵

Türkiye, nüfusunun çoğunluğu Müslüman olup hürriyet, demokrasi, insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygı, hukukun üstünlüğü gibi temel ilkelere bağlı bir ülke olarak önemli bir model olabilecektir. Bu husus, 11 Eylül saldırıları sonrasında ortaya çıkan tartışmalar ve algılamalar ışığında özel önem taşımaktadır. Ayrıca, askeri gücüyle bu bölgenin ortasında istikrar ve güven odacı olarak bu bölgenin dönüşümünü gerçekleştirmek isteyen AB için bulunmaz bir fırsattır. Orta Doğu'ya örnek olacak yegane güçtür.

Türkiye, Birleşmiş Milletler, AGİT, Avrupa Konseyi, NATO, OECD ve Güneydoğu Avrupa İstikrar Paketi ile Ekonomik İşbirliği Örgütü ve İKÖ gibi uluslararası kuruluşlara üyedir. Türkiye aynı zamanda Arap Liginde gözlemci statüsündedir. BM oylamalarında genel olarak AB'yle aynı yönde oy kullanan Türkiye'nin Avrupa güvenlik yapısının dışında bırakılması ciddi riskler taşıırken, dahil edilmesi Avrupa askeri gücünü artıracak ve AB'nin Türkiye'nin jeostratejik değerinden faydalanmasını sağlayacaktır.

AB'nin yürüteceği askeri hareketlerin karar alma sürecinde etki sahibi olmayan Türkiye'ye askeri katkıda bulunması beklenemez. AB hareketlerinde Türkiye'ye danışmadan, ya da Türkiye'nin karar alma sürecine katılımı olmadan, NATO materyallerinden ve kapasitelerinden yararlanılmasını sağlamanın sorunlara yol açacaktır.

Savunma bütçeleri Avrupa'nın büyük bölümünde küçülmektedir. Almanya gelecek dört yıl içinde askeri harcamalarını 10 milyar dolar oranında azaltmayı planlamakta ve halihazırda GSMH'sinin % 1.4'ünü savunmaya ayırmaktadır. Bu Lüksemburg dışında NATO'ya üye devletler arasındaki en düşük yüzdendir. İngiltere ve Fransa sırasıyla GSMH'lerinin %2.8 ve %2.6'sini savunmaya harcamaktadırlar. ¹³⁶

¹³⁵ Ibid.

¹³⁶ Baş,op.cit., s.192.

Türkiye'nin AGSP'ye katılma istegi ve NATO ve uluslararası baris koruma operasyonlarındaki tecrübesi, Türkiye'nin katılım sonrası ODGP/AGSP yapılarına dahil edilmesi için olumlu bir zemin hazırlamaktadır. Türkiye'nin Afganistan (ISAF), Bosna (SFOR II) ve Kosova'da (KFOR) önemli büyüklükte birlikleri önemli görevler üstlenmiştir. Türkiye Afganistan'daki uluslararası ISAF birliklerinin de komutasını üstlenmiştir. Türkiye'nin uygulama kapasitesi ve kurumsal kabiliyetleri konusunda asilamayacak güçlük beklenmemektedir. Büyük askeri harcamaları ve insan gücüyle Türkiye, AB güvenlik ve savunmasına ciddi katkı yapabilecek kapasitededir: Türkiye'nin 2004 yılında GSYH'sinin %2.59'u olan askeri harcamaları tüm NATO ülkeleri arasında oransal olarak en yüksek olanlar arasındadır. Türkiye'nin 793.000 askeri personeli NATO'nun Avrupalı üyelerinin askeri gücünün %27'sini oluşturmakta; Türkiye'nin isgücünün %3.9'una karşılık gelmektedir (bu oran diğer NATO üyesi Avrupa ülkelerinde ortalama olarak %1.7'dir).¹³⁷ Türkiye, dünyadaki en büyük daimi orduya sahip ülkeler sıralamasında (Çin, ABD, Rusya, Hindistan ve Kuzey Kore'den sonra) altıncı sırada yer almaktadır.

2004 yılında AB'ye üye olan 10 ülkenin iki kati askeri güce sahip olan; Avrupa'da NATO kuvvetlerinin % 27'sini oluşturan NATO'nun ikinci büyük ordusu; barisi kurma, koruma, görevlerindeki herkesçe bilinen TSK ile AB'nin askeri gücü önemli ölçüde artacaktır. Nitekim, Türkiye, AB'nin hızlı konuşlanma gücüne katkıda bulunma isteginin bir göstergesi olarak Subat 2000'de hava ve deniz elemanlarıyla desteklenen tugay büyüklüğünde bir kuvvet vermeyi önermiştir. Türkiye, Petersberg tipi operasyonlara katılmaya isteklidir. TSK son 15 yıldır güney doğusundaki çatışma ortamında ve Kuzey Irak'ta, Afganistan'da Bosna'da kazandığı tecrüberiyle kendi AMG'nü çoktan kurmuştur.

Avrupa Birliği, Avrupa'daki NATO kuvvetlerinin dörtte birini oluşturan ve NATO üyesi olarak AB savunmasında gerekli etkin askeri operasyonlar için ihtiyaç duyulan pahalı alt yapıya sahip olan TSK, barisi koruma operasyonlarındaki tecrübesinden yararlanması halinde Orta Doğu, Kafkasya, Orta Asya ve Strateji Belgesi'nde sayılan tehditlerin ortaya çıktığı dünyanın diğer bölgelerinde ağırlığını artıracak, diğer küresel güçlere karşı üstünlük sağlayacaktır. Türkiye'nin üyelisinin, AB'nin hedefi olan AGSP

¹³⁷ "Avrupa Birliği'nin Türkiye Etki Raporu", (6 Ekim 2004)

semsiyesi altında barışa katkı sağlama ve önleyici operasyonlar için büyük askeri katkı konusunda herkes hem fikirdir.¹³⁸ Ayrıca, Avrupa'nın hızla yaslanan nüfusu dikkate alınırsa, AB'nin fazla uzak olmayan bir gelecekte, hem kaynaklarının önemli bir bölümünü sosyal güvenliğe ayıracığı, hemde yeni insan kaynağına ihtiyaç duyacağı açıktır. Bu gereksinim sadece, ekonomik bakımdan değil, askeri bakımdan da kendini gösterecektir.¹³⁹ Petersberg tipi operasyonlar yoğun insan gücü gerektiren operasyonlardır. Türkiye ise düşük yoğunluklu operasyonlarda deneyimli ve iyi eğitilmiş askeri güce sahiptir. Bu Avrupa için önemlidir. Zira orta ve uzun vadede Avrupa'da doğum artışı olmayacaktır. Dolayısıyla AB, Türk askeri gücüne gereksinim duyacaktır.¹⁴⁰

Türkiye'nin Avrupa güvenliği açısından tasıdığı değere örnek, Avrupa güvenliğinin Körfez bölgesindeki karışıklıklardan zarar görme ölçüsünü gösteren 1990-1991 Körfez Krizi'dir. Incirlik üssü Körfez Krizi'nde ve Irak savaşında belirleyici olmuştur. Dolayısıyla, Türkiye'nin askeri üslerinden yararlanmanın NATO veya AB'nin Orta Doğu'da yürütecekleri herhangi bir hareket açısından hayati önemdedir.

Türkiye'nin Orta Doğu'daki rolünün Avrupa Birliği açısından etkili olan diğer boyutu İsrail'e yakınlığı ve bu ülkeyle kurduğu ittifak ile ilgilidir. Türkiye, 1993'ten bu yana İsrail ile, kültürel konulardan askeri konulara kadar uzanan anlaşmalar çerçevesinde resmileştirilen geniş bir işbirliği içerisinde. Şüphesiz ki askeri işbirliği özellikle önemlidir. Zira, askeri işbirliği anlaşmaları Türkiye ve İsrail'i Orta Doğu'da güvenlik ortakları olarak bir araya getirmiştir. Türkiye, Orta Doğu Barış Süreci'nin çok taraflı çerçevesinde halihazırda önemli rol sahiptir. Filistin ile İsrail arasında uzlastırıcı rolü oynayabilir. Dolayısıyla, Türkiye, AB'nin üç temel amaca sahip olan Avrupa - Akdeniz Ortaklık Sürecinde (Barselona Süreci) önemli bir rol oynayabilir: Akdeniz bölgesinde iktisadi gelişmeyi sağlamak; Kuzey Afrika'dan AB'ye göçün iktisadi ve siyasi nedenlerini ortadan kaldırmak; Orta Doğu'da, İsrail ve Araplar arasında barışı geliştirmek Türkiye'nin geliştirmekte olan laik demokrasisi ve dinamik ekonomisi diğer

¹³⁸ Gareth Jenkins, "Türk Ordusu AB'nin Kazancı", Zaman Gazetesi, 12 Aralık 2004, s.12.

¹³⁹ Ali Karaosmanoglu, "AB ve NATO Üyesi Ülkelerin Ulusal Güvenlik Stratejileri", Avrupa Güvenlik Savunma Kimliği, AB- NATO İlişkilerinin Geleceği ve Türkiye'ye Etkileri, Harp Akademileri Komutanlığı Sempozyum, Bildiriler, Konuşma metinleri, soru cevaplar, katkılar, Harp Akademileri Basım Evi, 11-12 Ocak 2001, s.75.

¹⁴⁰ Ali Karaosmanoglu, **European Security and Cooperation in the 21.st Century**, International Conference, Ari Movement, June 28-29 2001, The Marmara Hotel, Istanbul, s. 26.

İslam ülkeleri için bir model teskil edebilir. Bu nedenle Türkiye'nin Barselona Süreci'ndeki rolü etnik çatışma, siyasal İslam'ın yükselisi, göç ve Orta Doğu'daki istikrarsızlık gibi güvenlik sorunlarıyla basa çıkmada AB'ye yardımcı olacaktır.

Türkiye'nin Güney Doğu Avrupa ve Balkanlar'daki rolü de önemlidir. Bu bölge 1990'larda Avrupa'nın güvenliği ve istikrari açısından en ciddi sorunlara kaynaklık etmiştir. Türkiye'nin Balkanlar'daki rolü 1992-95 Bosna Krizinin ve 1998-99 Kosova Krizi'nin çözümünde ön plana çıkar. Türkiye, her iki krizde de büyük askeri yardım sağlamış, birlikleri BM komutasi altında hizmet vermiş ve bir çok mülteciye ev sahipliği yapmıştır. Türkiye NATO'nun Bosna'nın Uygulama / Stabilizasyon Gücü'ne (IFOR/SFOR) bir adet piyade taburu (1300 subay ve er) ve Bosna'daki BM misyonuna (UNMIBH) 26 polis memuru ile katkıda bulunmuştur. Kosova'da, Almanya'nın komutasi altında KFOR çok uluslu Güney (Prizren) tugayının bir parçası olarak 940 subay ve erden oluşan bir tabur ile destek vermiştir.¹⁴¹

AB - Güney Doğu Avrupa için hazırlanan istikrar paketi ile – güvenlik sorunlarını bertaraf etmek amacıyla dikkati iktisadi gelişmeye çekerken, Türkiye Balkanlar'daki etkin ekonomik rolünü değerlendirebilir. İsmail Cem, bölgedeki Türk özel yatırımları 1.2 milyar dolar civarında olduğu ve dolayısıyla Türkiye'nin, AB'nin Balkan politikasına askeri, siyasi ve ekonomik katkıda bulunma potansiyeline sahip olduğu belirtilmiştir.¹⁴²

“11 Eylül” sonrası uluslar arası arenada yaşanan siyasal gelişmelerin AB üzerinde yarattığı baskı Avrupa'nın Türkiye'ye bakış açısını önemli ölçüde etkilemiş, Türkiye'nin küresel önemine yeni bir boyut katmıştır. Jeostratejik olarak çok önemli bir konumda olan Türkiye'nin desteğine duyulan ihtiyaç her geçen gün artmaktadır. Terörizmin kışkırttığı medeniyetler çatışması düşüncesi AB'yi rahatsız etmekte Avrupa halkları arasında yayılan İslam korkusu ve düşmanlığı giderek artmakta, Batı ve İslam dünyası arasında cepheleşme tehlikeli boyutlara ulaşmaktadır. AB yetkililerinin demeçlerine baktığımızda Müslüman bir ülkeyi AB'ye dahil etmenin sembolik önemi Türkiye'ye verilecek yanıtın tüm İslam dünyası için anlamlı, gerçekleşmemesi halinde

¹⁴¹ Baş, op.cit., s.194.

¹⁴² Ibid.

bunun bedelinin ne denli yüksek olacağı gibi noktaların artan bir şekilde vurgulanmaya başlandığını görüyoruz.

Terörizm, dinsel asirilik, yasadisi göç gibi yeni ortaya çıkan riskler uluslararası düzende önem kazanırken Türkiye'nin AB üyeliği, AB'ye bu tehditlerle başa çıkmada yeni fırsatlar sağlayacaktır ve AB'ye uluslararası sahnede küresel bir aktör olma fırsatı sunacaktır.

AB ve ABD Türkiye'nin laik, Müslüman ve demokratik kimliğini önemsemekte, yani laikliği vurgulamakta, Orta Dogu, islam radikalizmine teslim olduğu takdirde, istikrarlı ve demokratik bir Türkiye'nin Avrupa için bir "savunma mevzii" olacağını düşünmektedir. Lord Robertson "Türkiye, AB'nin önderliğindeki hareketlere katılmak istiyor ve yalnız bırakılabileceği hissini taşıyor. Eger güvenilir bir Avrupa gücü istiyorlarsa Türkiye'yi isteyecekler ve (bu ülkeye) ihtiyaç duyacaklardır." açıklamasıyla Türkiye'nin önemine vurgu yapmaktadır.¹⁴³

2001 UP'da " Bir AB üyesi olarak demokratik ve laik Türkiye modeli, Türk dünyası ve İslam aleminin evrensel değerler temelinde ilerlemesinde, Balkanlar, Kafkaslar, Orta Asya ve Orta Dogu coğrafyalarında istikrar sağlayacak yeni bir mayalanma sürecinin başlamasında, Avrupa ile Asya'nın yakınlaştırılmasında, kısacası Avrasya'nın çağdaslaşma yolunun genişletilmesinde etkili olacaktır."¹⁴⁴ denilerek, Türkiye'nin Balkanlar, Kafkasya, Orta Dogu ve Akdeniz gibi hayati stratejik alanların ortasında olması, laik demokrasisi ile çok önemli bir rol oynayacak ve Avrupa güvenlik denkleminin önemli bir parçası olarak kalacağı vurgulanmaktadır. AB geleceğe yönelik güvenlik ve savunma politikalarını belirlerken Türkiye'yi gözardı edemeyecektir.

Ulusal Program'da "Türk halkı, çağdas değerlere uyumu vazgeçilmez bir yaşam tarzı ve daimi bir hedef olarak benimsemiştir. Halkımız, tarihsel birikim ve deneyimi ile yüzyılların şekillendirdiği uygarlık bilinci sayesinde Avrupa'nın birleşmesi ideali bağlamında önemli görevler ve sorumluluklar üstlenmeye hazır ve muktedirdir. Bu çerçevede, Türkiye'nin AB müktesebatını özümseme iradesi tamdır."¹⁴⁵ ifadeleriyle

¹⁴³ Ibid., s.196.

¹⁴⁴ **Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı**, s. 15.

¹⁴⁵ Ibid.

Türkiye'deki kamuoyunun % 70 gibi büyük çoğunlukla AB'ye üye olmak istemesi de AB için büyük bir sanstir.

AB'nin "Avrupa Komsuluk Politikası" oluşturma çabaları kapsamında Komisyon'un "strateji çalışması" söz konusu girişimin coğrafi alanini Rusya, Beyaz Rusya, Ukrayna, Moldovya, Güney Kafkaslar ve Türkiye'nin komsularından İran ve Irak hariç Barselona sürecinde yer alan tüm Akdeniz ülkelerini kapsayacak şekilde genişletmiştir. Komsuluk Politikası kapsamına Türkiye'nin alınmaması Türkiye'nin AB'ye alınması yönünde bir arti adım olarak değerlendirilebilir.

Türkiye'nin AB'ye üyeliginden ciddi yararlar bekleyen ABD, her fırsatta AB'ye Türkiye'nin AB'ye alınması için telkinde bulunmaktadır. ABD eski Baskani Clinton: "Türkiye'yi batıya bağlamak için makul olan her şeyi yapmamız gerektiğine inanıyorum. Ülkenin genişliğine, neyi engelleyip neye kapi açacağına bakacak olursanız oldukça önemli olduğunu görürsünüz."¹⁴⁶ diyerek, Türkiye'nin önemine vurgu yapmaktadır. Hatta AB'nin Türkiye'yi içine almaması durumunda Türkiye ile "serbest ticaret bölgesi" gibi daha siki bir isbirliğine gidileceği en yüksek ABD'li yetkililerce ifade edilmektedir. Çünkü AB içinde bir Türkiye, bölgeyi dönüştürmeyi planlayan ABD'nin de bölgedeki tek yardımcısı olacaktır.

Hiristiyan olmayanlara kapalı ve dünyada sürmekte olan adaletsizliklere gözü kapalı bir Avrupa'yi arzulayanların basında Türkiye'nin AB üyeliğine en atesli şekilde karsi çıkan Fransa eski Cumhurbaskani ve Avrupa Konvansiyonu baskani Valery Giscard d'estaing gelir. Türkiye'nin aydınlanma felsefesi, rasyonalizm gibi Avrupalı değerleri paylaşmadığını "Türkiye'nin katılımının ne zaman olursa olsun, Avrupa projesinin dogasını bütünüyle degistireceğini" ve Türkiye'ye Ukrayna ve Fas'ın izleyeceği; Türkiye'nin üye olmasıyla İngiltere, Fransa ve Almanya gibi büyük devletlerin AB kurumlarındaki üye sayısını düşüreceği; ABD, Meksika ve Kanada'nın Türkiye'den daha AB ile daha fazla ortak noktaları olduğu halde bu ülkeleri kimsenin AB'ye almayı düşünmediği ve hatta küresel bir güç olma iddiasındaki Birligin

¹⁴⁶ Baç, op.cit., s.196.

Türkiye’yi içine alırsa “bir kenar ülkesi durumuna geleceği”¹⁴⁷ gibi tutarsız fikirler öne sürmektedir.

Türkiye hakkındaki görüşlerinde bay d’Estaing, iki farklı kültürü birbirine karıştırmakta, AB’de hem verili hem de yurttaşlık düzeyinde var olan kültürleri ayırt etmediği için kafa karışıklığına yol açmaktadır. Bir yandan aydınlanma felsefesi, rasyonalizm ve bilimsel düşüncenin diğer taraftan da hakim dil olarak da Hristiyanlığa gönderme yaparak dinin, AB kimliğinin temellerini oluşturduğunu söyleyerek, Avrupa’nın gücünün haklı kaynağı olan değerler, normlar ve standartlara ihanet ederek Türkiye’ye adil davranmamaktadır. Sorun Türkiye’nin değil Avrupa’nın başarısının görmezden gelinmesidir. AB’den Türkiye’yi kayırması istenmiyor, demokratik Avrupa’nın kuralları, normları ve standartları Türkiye’ye tam olarak uygulanmalıdır. Jürgen Habermas’ın belirttiği gibi, “Vatandaşlar Avrupası” “ortak bir siyasi kültür ile sanat, edebiyat, tarih yazımı, felsefe gibi ulusal geleneklerin arasında” bir farklılaşma olduğunda meydana gelebilir. Vatandaşlar Avrupa’si aynı evrensel haklar ve anayasal prensiplerin “farklı ulusal tarihler bağlamında gururlu” bir yere sahip olduğu ve ortak bir siyasi ve kültürel kimliğin ulusal kültürel farklılıkların üstünde yer aldığı zaman gerçekleşecektir.¹⁴⁸

Ayrıca Hans-Gert Poettering, Türkiye’nin katılımı sonucu sınırlarının genişlemesiyle birlikte AB’nin, artık bölgesel aktör konumundan potansiyel küresel aktörlüğe doğru adım atmak zorunda kalacağı, Irak krizi süresince Avrupa’nın gösterdiği tutarsız duruş göz önüne alındığında AB’nin böylesi bir küresel sorumluluğu üstlenebilmesi için hala çok uzun zamana ihtiyaç olduğu ve böylesi iddialı projeleri hayata geçirmeden önce, AB’nin dış politika mekanizmalarının yeni anayasa çatısı altında önceden test edilip onaylanması gerektiğini belirtmektedir.¹⁴⁹

İspanya’nın eski Disisleri Bakanı Ana Palacio, d’Estaing’in Türkiye karşiti görüşlerini eleştirerek, Türkiye’nin pazar potansiyelinden enerji geçiş ülkesi rolüne; Avrupa’nın geleceği için hayati öneme sahip Güney Kafkasya ve Orta Doğu gibi bölgelerde AB’nin varlığının sağlanmasından medeniyetler çatışmasının kaçınılmaz

¹⁴⁷ Valéry Giscard d’Estaing, “Avrupa Birliği Kaç Türkiye’yi Kaldırır?”, Zaman Gazetesi, 12 Aralık 2004, s.18.

¹⁴⁸ İlkey Sunar, “D’Estaing Sendromu” Kafaları Karıştırıyor.” Zaman Gazetesi, 14 Aralık 2004, s.18.

¹⁴⁹ Hans-Gert Poettering “Niçin İmtiyazlı Ortaklık”, Zaman, 14 Aralık 2004, s.12.

olmadigini ortaya koyan bir örnek olusturmasina kadar büyük bir fırsat oldugunu kaydetti.¹⁵⁰

Islami inanç ile modern bir toplum arasında çeliski olmadiginin kanitlanmasi Türkiye'nin üyeligiyle hayata geçirilecek bir durumdur. Almanya Basbakani Gerhard Schröder, Türkiye'ye müzakere tarihi verilmesini Islam dünyasi ile tarihi bir köprü kurma firsati olarak degerlendirmektedir. Türkiye'ye yönelik korkularin tamamen temelsiz oldugunun altini çizerek, "Türkiye'nin üyeliği ile Avrupa sinirlari ötesinin de baris ve istikrara kavusmasını umabiliriz."¹⁵¹ diyerek AB içinde bir Türkiye'nin ODGP açısından ne kadar önemli olduguna vurgu yapmaktadır.

Almanya Disisleri Bakani Joschka Fischer ise "Türkiye'ye terörizme karsi mücadele ettigimiz ve Orta Dogu'nun transformasyonunu saglamaya çalıştigimiz bir dönemde 'Siz en iyi Avrupalılar ve en iyi demokratlar olabilirsiniz, ancak yanlış dine ve yanlış kültüre sahipsiniz. Bu nedenle Avrupa ruhuna uymuyorsunuz ve içeri giremezsiniz.' deniliyor. Biz, Türkiye'ye 'Size bugüne kadar olmadığı kadar ihtiyacımız var.' diyoruz."¹⁵² diyerek, Türkiye'nin Orta Dogu'ya model olusturacağını belirtilmektedir. Muhalefetteki Hristiyan Demokrat Birliği Lideri Angela Merkel'in Türkiye'ye tam üyelik yerine imtiyazli ortaklik önerisini elestiren Fischer, "Türkiye, bugün zaten Avrupa'nin imtiyazli ortagi, imtiyazli ortaklik Türkiye Türkler tarafından hayir olarak algılanacaktır. Böyle bir durumun yaratacagi sonuçlara katlanmayı göze almamız gerekir" diyen Fisher, müzakerelerin başlamasının ülkelerinde yaşayan Türklere ve Müslümanlara "siz bize aitsiniz" mesajı vereceğini belirtmektedir.¹⁵³

Türkiye'nin AB'ye üyeliğinin Avrupa için Normandiya çıkarması kadar önemli oldugunu dile getiren Fischer, Türkiye'nin NATO'ya üye ve AET'ye ortak üye olarak alınmasının nedeninin Komünizmle savaş olduğu ve "Radikal Islam'la yaşadığımız anlaşmazlıkta, Türkiye bugün belki de Soguk Savaş döneminde olduğundan daha

¹⁵⁰ "d'Estaing'e Yanıt Palacio'dan Geldi.", Cumhuriyet Gazetesi, 1 Aralık 2004, s.11

¹⁵¹ "Schröder: Türkiye Tarihi Fırsat", Milliyet Gazetesi, 28 Kasım 2004, s.22.

¹⁵² "Türklere 'Dininiz Yanlış' Diyemeyiz", Milliyet Gazetesi, 28 Kasım 2004, s.22.

¹⁵³ "Nein Demek Körlüktür", Hürriyet Gazetesi, 17 Aralık 2004, s. 29.

önemlidir.”¹⁵⁴ Türkiye’nin stratejik anlamda artan önemine vurgu yapıyor. Günümüzde ise Türkiye’nin onları Radikal İslam tehlikesinden koruyacağını vurgulamaktadır.

17 Aralık’ta Türkiye’nin müzakerelere başlayacağını açıklandığı törende değişik ülkelerden yüzlerce Orta Dogu’lu ve Müslüman gazetecinin izlemesi Orta Dogulu halkların ilgisini göstermesi Sayın Fischer’in bu tezinde ne kadar haklı olduğunun kanıtıdır.

Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu’da etnik, dini kültürel bağları olan Türkiye’nin AB’ye katılımı çok değerli bir katkı olacaktır. Ayrıca, Türkiye’nin AB’ye üyeliği Müslüman dünyaya çok olumlu bir mesaj olacaktır. Müslümanlar demokrasinin erdemlerini daha iyi anlayacaklardır. Müslüman ülkelerdeki anti demokratik güçler artık “Hristiyan Batı müslümanlarla beraber yaşamak istemiyor” tezini ileri süremeyecektir ve AB Gücü’nü bir “Haçlı Ordusu” olarak görmeyeceklerdir.¹⁵⁵

AP Baskanı Josep Borrel, “Türkiye’nin gelecekteki üyeliğinin medeniyetlerin çatışmasına değil, birleşmesine katkıda bulunacağını” belirterek, Avrupa ve Asya arasında köprü olan Türkiye’nin tarihin bütün yollarında adeta kesisme noktası olduğunu ifade etti.¹⁵⁶

Daniel Cohn-Bendith, “Türkiye kültürel evrimine devam edecek ve sadece kendisini değil aynı zamanda, İslam’i de etkilemeye devam edecektir.”¹⁵⁷ diyerek hem Türkiye’nin hem de Müslüman dünyasının dönüşümü için bunun gerekli olduğunu ima etmektedir.

“Türkiye, 50 yılı aşkın bir süredir sağlam bir güvenlik ortakımız Soğuk Savaş’ın bitisi ve yeni küresel tehditler dikkate alındığında bunun önemi geçtiğimiz on yıllara göre daha büyüktür. Türkiye Balkanlar, Güney Kafkasya ve Orta Dogu gibi krize meyilli üç bölgenin yanı sıra önemli enerji, tasimacılık ve iletişim ağlarının kavşagında

¹⁵⁴ Burak Erdemir, “Türkiye’nin Avrupa Kimliği Etkilesimi: Nasıl Bir Gelecek?” Cumhuriyet Strateji Dergisi, Yıl:1, Sayı: 32, 7 Subat 2005, s. 20-21

¹⁵⁵ Oguz, Demiralp, “The Added Value of Turkish Membership to European Foreign Policy”, Turkish Policy Quarterly, Winter 2003 Cilt:2, No:4,s.117

¹⁵⁶ “Türkiye’nin Üyeliği Medeniyetleri Birleştirir”, Milliyet Gazetesi, 21 Aralık 2004, s.21.

¹⁵⁷ Daniel Cohn-Bendith, “Avrupa Birliği ya da “Mucize Kavram” Aykırılığı”, Zaman Gazetesi, 10 Aralık 2004, s.12.

yer alır. [Ancak] AB'ye katılım öncesi süreçte Almanya'nın Türkiye'ye böylesine güçlü bir şekilde arka çıkmasının sebepleri sadece küresel stratejik nitelikli değildir. Modernleşme süreci başarılı olduğu takdirde Türkiye'nin en çok gönderme yapılan islevi olarak söz edilen Orta Asya ve Orta Doğu ülkeleri için bir köprü olma islevi de hayata geçirilmiş olacaktır. Nüfusunun çoğu Müslüman olan Türkiye'deki demokrasinin verimli işleyişi bölge ülkelerini de etkileyerek demokratikleşme ve temel değerlerin benimsenmesini kolaylaştıracaktır. Bu karşılaştığımız yeni tehditlere karşı en iyi yanıt olacaktır. Alman şirketlerinin Türkiye'deki faaliyetlerinin bu kadar ileri düzeyde olmasının sebepleri, büyük bir iç pazar olmasından başka, Türkiye'nin Kafkasya, Orta Asya ve bütün Orta doğu için bir giriş kapısı işlevini yerine getirmesinden kaynaklanmaktadır. Bu yüzden Alman sanayici ve sendikaları Türkiye'nin AB'ye girmesinden yanadır.¹⁵⁸

Rusya'nın tehdit oluşturmadiğı, Balkanlardaki savaşların kontrol altına alındığı bu jeopolitik, AB'nin iç ve dış siyasi gelişimini sürdürmesi, süper devletin insani için gerekli bir ortamdır. Türkiye'nin AB'ye bu aşamada üye olması, AB'yi hazır olmadığı bir anda güvenli kıtasal jeopolitiğin dışına iterek dünyanın en sorunlu alt sistemleri ile sınırdas hale getireceği ve AB bir anda Orta Doğu, Kafkas ve Türkistan alt sistemlerine yönelik tavır almak zorunda kalacağı, mevcut hegemon güç ile henüz girmek istemediğı bir rekabetin içine sürükleneceği¹⁵⁹ tezine karşı İstanbul, Londra, Madrid ve 11 Eylül olayları göstermiştir ki artık dünyada güvenli bir yer kalmamıştır. Pentagon bile bir terörist saldırıya uğrayabilmektedir.

Avrupa Parlamentosu Sosyalist Grup Başkanı Martin Schulz, AB'nin Irak ve Suriye ile sınırdas olamayacağı görüşlerine karşı çıkarak, *“11 Eylül”den sonra her nerede olursak olalım, hepimiz bu sınırları paylaşmaya başladık bile! Suna inanıyorum ki güvenliğimiz, Ankara'ya kapılarımızın kapatılmaması ve Türkiye ile müzakerelerin başlatılmasıyla güçlenecek. Avrupa, acilen gerçek, ortak, etkin bir dış güvenlik politikası üretmeli ve Türkiye bu stratejinin bir parçası olmalıdır.*¹⁶⁰ sözleriyle Türkiye'nin Avrupa güvenliği için ne kadar önemli olduğunu açıklamıştır.

¹⁵⁸ Joschka Fischer, *“Almanya , Türkiye'nin AB Perspektifini Niçin Destekliyor?”*, Zaman Gazetesi, 15 Aralık 2004, s.12.

¹⁵⁹ Özdağ, op.cit., s.20

¹⁶⁰ Martin Schulz, *“Gerçek Kültür Diyaloguna Muhtacdır”*, Zaman Gazetesi, 16 Aralık 2004, s.11.

Sonuç

1989 sonrasında global mimarideki değişimler, Avrupa devletlerindeki AB'nin uluslararası bağımsız bir küresel güç olması ve yalnız bölgesel sorumluluklarını üstlenmeyi değil küresel sorumlulukları da paylaşma isteklerini de artırmıştır. Bu bağlamda, 450 milyon nüfusu, tek parası olan, dünyadaki en büyük ticari blok olması, dünyadaki en büyük insani yardım ve kalkınma yardımları sağlayan bir güç olarak, dış politikasında çoğunlukla askeri olmayan araçları kullandığı için “sivil güç” olarak adlandırılan AB, bu niteliğinden hızla sıyrılma ve kendi geleceğini biçimlendirmek için global bir oyuncu olma çabası içerisine girmiştir.

AB'nin, ABD ile karşılaştırılabilecek ve onu dengeleyebilecek bir küresel güç olabilmesi ancak, bir Ortak Dış Güvenlik Politikası oluşturmasıyla mümkün olabilecektir. 20 yıllık Avrupa Siyasi İşbirliği tecrübesinden sonra Maastricht Antlaşması ile başlayan ODGP alanındaki çabalar yavaş ancak, kararlı adımlarla ilerleme kaydetmektedir.

ODGP alanındaki çalışmaların hızla ilerlemesi önündeki en ciddi sorun, farklı geleneklerden gelen, farklı tarihlere ve hatta farklı koloniyel bağlara ve ilişkilere dolayısıyla farklı çıkarlara sahip üye ülkelerin tümünün dış politika ve güvenlik alanlarında uluslararası bir yapılanmaya gidip gitmeyecekleri ya da nasıl gidecekleri konularında farklı bakış açılarına sahip olmaları ve kendi çıkarları ile Birliğin çıkarları

dengeyi ayarlamada güçlük çekmeleridir. AB, bu güçlüğü asmada daima farklı görüşlerdeki üyeleri uzlastıran formüller bulmayı başarmıştır.

ODGP'nin oluşturulması üzerine yapılan bütün pazarlıklar, bize AB'nin tarihinin hep bir denge oluşturma üzerine kurulu olduğunu gösterir. Uluslararasılarla, hükümetlerarasılar; küçük devletlerle- büyük devletler; Avrupalılarla-Atlantikçiler; zengin ülkelerle-fakir ülkeler; ulusal önceliklerle-AB'nin öncelikleri arasında hep bir denge sağlanmak zorunda kalmıştır.

Küresel oyunculığa soyunan AB, bugün artık pek çok önemli uluslar arası sorunda önemli roller oynaymaya başlamıştır. AB, Bosna'daki NATO misyonunu 2 Aralık 2004'tarihinde devralması, Rusya'nın Kyoto Protokolü'nü imzalamasında etkili olması, İran'la yaşanan nükleer enerji bunalımında arabulucu olarak devreye girmesi, ABD'nin Irak politikasını elestirmesi, AB'nin küresel rolünü oynamaya başladığını gösterir.

1993'ten beri Bakanlar Konseyi, nükleer silahların azaltılmasından anti-terörizme, Balkanlardan Doğu Timor'a kadar uzanan bir dizi dış politika sorunları üzerine pek çok ortak tutum belirlemiş, ortak eylem kararı almış; Balkanlar, Orta Doğu gibi kriz bölgelerine yönelik özel temsilciler atamış; Amsterdam Antlaşması'ndan sonra 1999'da Ukrayna ve Rusya'ya yönelik 2000 yılında da Akdeniz'e yönelik Ortak Stratejiler benimseyen AB, hızla şekillenen AGSP ile Birliğin komşu bölgelerde ya da daha uzak bölgelerdeki kriz durumlarına, NATO ile işbirliği içinde müdahale etme yeteneği kazanmak istemektedir.

AB, küresel rolünü oynarken, etkin ve tutarlı bir ODGP'na ve AGSP'na ihtiyaç duyacaktır. Bu kapsamda Günter Verheugen, "AB, güçlü bir ordu kurmak zorundadır. AB'nin küresel misyonunu yürütebilmesi buna bağlıdır. Çünkü yapılması gerekenleri artık diplomatlar değil, ordular yapacaklardır ve AB'de yarın, Avrupa Birleşik Devletleri olarak bir süper güç olacak ise askeri gücünü de ekonomik gücünün düzeyine çıkarmak zorundadır." açıklamasıyla AB'nin yeni küresel misyonu bakımından, küresel bir güç olabilmesi için bir orduya gereksinimi olacağını açıkça belirtmiştir.

ODGP'nin hükümetler arası yapıdan antlaşma zeminli yapılara doğru bu evrimi süphesiz çok önemlidir. Birliği, hükümetlerarası yaklaşımdan kurtarıp uluslararası bir yapıya kavuşturmak isteyen AB Anayasa taslağı ve Avrupa Güvenlik Stratejisi, AB'nin küresel politikada daha etkili ve tutarlı bir aktör durumuna getirmede önemli kilometre taşlarıdır.

AB etkili ve tutarlı bir ODGP oluştururken, 1950'lerden beri Avrupa'nın savunması içinde önemli görevler üstlenmiş, Türkiye'nin etkin işbirliğine ve ortaklığına ihtiyacı vardır. Bölgesinde istikrar unsuru olan üçlü askeri varlığı, NATO üyeliği; jeopolitik konumuyla Türkiye, AB'nin vazgeçemeyeceği bir bölgesel aktördür.

Clinton'ın İstanbul AGİT zirvesi öncesinde yaptığı bir konuşmadaki "21. yüzyılın tarihi büyük ölçüde Türkiye'nin kendi geleceğini, bugünkü ve yarınki rolünü nasıl tanımlayacağına göre şekilleneceğini" şeklindeki tespiti çok önemlidir. AB içinde olan ve AB'nin güvenliğine ve istikrarına katkıda bulunan bir Türkiye ile Avrupa'dan uzaklaştırılmış bir Türkiye'nin oynayacağı rol bir birinden tamamen farklı olacaktır.

Giderek daha güvensiz hale gelen ve çoğu tehdidin ortaya çıktığı Türkiye'nin çevresindeki coğrafyada, AB'ye yardım edecek yegane güç olan Türkiye'nin Avrupa'nın güvenliği ve için ne kadar önemli olduğu 11 Eylül olayı sonrasında daha net görülmeye başlandı. Tüm AB ve ABD'li karar vericiler ve uzmanlar bu konuda hemfikir olarak Türkiye'nin AB güvenliği ve savunması için önemini açıklamaktadırlar.

AB ile entegrasyon sürecinde yol almış bir Türkiye, hem AB, hemde Orta Doğu coğrafyası, dünya coğrafyası ve aynı zamanda dünya siyaseti açısından daha önemli olacaktır. Türkiye, modernliği, demokrasisi, ekonomik ve sosyal potansiyeli ile bölgesinde önemli bir güçtür. AB'ye katılması Orta Doğu'nun yeniden yapılandırılmasında AB için bulunmaz bir fırsattır. Türkiye Orta Doğu'nun kaos sistemi ile Avrupa'nın barış sistemi arasında kaostan barışa geçebilmiş tek ülkedir ve bölgeye model oluşturabilecek yegane güçtür.

Son dönemde Türkiye ile yakınlaşan İran ve Suriye AB ile komşu olmayı önemsemektedirler. Türkiye'yi Batıya açılan pencereleri olarak görmekte ve Türkiye'yi

desteklemektedirler. Türkiye gibi aynı geçişi yapmayı arzulamaktadırlar. Benzer durum Güney Kafkasya içinde geçerlidir.

AB'nin Türkiye'yi çevreleyen bölgelerdeki koruması gereken bağılıkları ve çıkarları olduğu sürece önemini korumaya devam edecektir. AB, Orta Doğu, Kafkasya ve Orta Asya'da hedeflediği sonuçlara yalnız ve ancak Türkiye'yi içine alarak ulaşabilir. Küçük ve zayıf bir Türkiye'nin ortaya çıkması sadece Türkiye'yi değil, yeni tehdit, risk ve belirsizliklerle karşı karşıya bulunan AB'yi de olumsuz etkileyecektir.

KAYNAKÇA

KITAPLAR

AKTAR, Cengiz: **Avrupa Yol Ayrımında Türkiye**, İletişim Yayınları no: 727, 2. Baskı, İstanbul, 2002

ARMAOĞLU, Fahir **20.Yüzyıl Siyasi Tarihi**, (1914-1990) Cilt: I, 1914- 1980, 7. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1991, Ankara,

ARI MOVEMENT **European Security & Cooperation in the 21st Century**
International Conference, June 28-29, 2001 The Marmara Hotel İstanbul,

ASAM **Avrupa'nın Jeopolitigi, Yeni Avrupa Güvenlik Kimliğinde Stratejik Arayışlar, BAB ve Avrupa Güvenliği**, Avrasya Dosyası – Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi (ASAM) Yayını

AYDOĞAN, Metin: **Avrupa Birliği'nin Neresindeyiz?**, Kum Saati Yayınları, Birinci Basım, İstanbul, Mayıs 2002,

AYKAÇ, Mustafa, PARLAK, Zeki: **Tüm Yönleriyle Türkiye-AB İlişkileri**, Elif Kitabevi Yayınları, Kasım 2002, İstanbul.

BAÇ, Meltem Müftüler: **Türkiye ve Avrupa: Soguk Savas Sonrasi Iliskiler**, Çev. Simten Çosar, ALFA Yayinlari, Eylül 2001, 1. Baski, Istanbul.227 sayfa.

BALKIR,Canan, WILLIAMS,Allan: **Türkiye ve Avrupa Iliskileri**, Sarmal Yayınevi, Birinci Baski: Ocak 1996

BAYDAROL,Can: **Avrupa Birliği'ni Kuran Antlasma**, İktisadi Kalkınma Vakfi Yayinlari, No:115, 1993.

BILGE, Suat: **Güç Komsuluk-Türkiye Sovyetler Birliği Iliskileri 1920-1964**, Türkiye Is Bankasi Kültür Yayinlari, Tarih Dizisi:26, Ankara 1992,

BOZKURT, Veysel: **Avrupa Birliği ve Türkiye**, Alfa Yayinlari, 1997, Istanbul,

BUHARALI, Can: **Avrupa Güvenliğinde AB ve Türkiye**, Ari Düşünce ve Toplumsal Gelisim Dernegi, Istanbul, Aralık 2002, s. 17.

CAMERON, Fraser: **The Foreign and Security Policy of the European Union, Past, Present and Future**, Sheffield Academic Press, Sheffield England, 1999.

CANBOLAT, Ibrahim S.: **Uluslarüstü Sistem Avrupa Birliği (Bir Dönüşümün Analizi)** 2. baski, ALFA Yayinlari, 1998, Istanbul,

ÇAKIR, Armagan Emre: **Avrupa Bütünleşmesinin Siyasal Kuramlari**, Beta Yayinlari, Yayin No:1149, 1. Basi: Eylül 2001, Istanbul,

ÇELİK, Edip F: **Milletlerarasi Hukuk**, İkinci Kitap, Filiz Kitabevi, Istanbul, Mart 1987,

DEDEOĞLU,Beril: **Dünden Bugüne Avrupa Birliği**, Derleyen: Beril Dedeoglu, Boyut Yayinlari, Ekim 2003, Istanbul,

DERVIS, Kemal, vd.: **Çağdas Türkiye'nin Avrupa Dönüşümü**, Dogan Kitap,

1. Baski, Istanbul, Aralik 2004

ERALP, Atila(editör): **Türkiye ve Avrupa**, Imge Yayınevi,1. Baski, Ankara, Mayıs 1997.

ERDOĞDU, Hikmet: **Avrupa'nın Geleceğinde Türkiye'nin Önemi ve NATO Ittifaki**, IQ sanat Yayıncılık, 1. Baski, Istanbul, 2004, s. 23.

EUROPEAN COMMISSION: **The European Union in a Changing World** Third ECSA-World Conference, Bruxelles, 19-20 September 1996.

FOGG, Karen: **Avrupa Birliği'nin Güncel Eğilimleri ve Türkiye**, Türkiye Bilimler Akademisi Forumu, Sıra No:5, 1. Basım, Nisan 2002, TÜBİTAK Matbaası , Ankara, 2002, 43 sayfa.

GÜRKAYNAK, Muharrem: **Avrupa'da Savunma ve Güvenlik**, Asil Yayın ve Dağıtım, Ankara, Ağustos 2004.

Harp Akademileri Basımevi: **Avrupa Güvenlik Savunma Kimliği, AB- NATO İlişkilerinin Geleceği ve Türkiye'ye Etkileri**, Harp Akademileri Komutanlığı Sempozyum, Bildiriler, Konuşma metinleri, soru cevaplar, katkılar, Harp Akademileri Basım Evi, 11-12 Ocak 2001. 402 sayfa.

Hazine ve Dis Ticaret Müsteşarlığı:**Avrupa Topluluğu ve Türkiye**, TC. Başbakanlık Hazine ve Dis Ticaret Müsteşarlığı 2. Baski, Ankara, Ocak 1993,

HUNTER, Robert E.: **The European Security and Defence Policy, NATO's Companion –or Competitor?**, Rand, 2002,ss. 179.

KARLUK, Ridvan, TONUS, Özgür: **Avrupa Birliği Kapsamında Türkiye**, Turhan Kitabevi, 1. Baski: Mayıs 2002, Ankara

KARLUK, Ridvan: **Avrupa Birliği ve Türkiye**, Beta Yayınları, Yayın No: 780, Besinci Baski: Haziran 1998, Istanbul

KAYMAKÇI, Oguz,(Ed.): **Avrupa Birliği Üzerine Notlar**, Nobel Yayın
Dağıtım, 1. Baskı, Ankara, Subat 2005,

Kazakistan El Farabi Milli Üniv: **AB ve Güvenlik Sorunları**, 2002, 85 sayfa.

KELLENER, Catherine McARDLE: **The Future of European Security: An Interim
Assessment**, The Brookings Institution, Washington, D.C. , 1995.

ODER, Bertil Emrah: **Avrupa Birliği'nde Anayasa ve Anayasacılık**, Anahtar
Kitaplar, İstanbul 2004.

ORAN, Baskın,(Editör): **Türk Dis Politikası, Cilt II:1980-2001**, İletişim Yayınları,
2.Baskı, İstanbul, 2002.

ÖZDAG, Ümit : **Türkiye - AB İlişkileri (Jeopolitik Yaklaşım)**, ASAM,
Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, Ankara 2002, 88 sayfa.

ÖZDAL, Baris, GENÇ, Mehmet: **Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'nın
Türkiye- AB İlişkilerine Etkileri**, Aktüel Yayınları,1. baskı, Subat 2005,

ÖZDEMİR, Burak: **Avrupa'nın Güvenlik ve Savunma Yapısı ve
Türkiye**, İKV Yayını, No:171, İstanbul, Ekim 2002.

PRICE, Adrian Hyde: **European Security Beyond The Cold War Four
Scenarios For the Year 2000**, 1990.

REGELSBERGER, E,WESSELS, W, TERVARENT, P.: (Ed.)**Foreign policy of The
European Union – From EPC to CFSP and Beyond**, London, 1997, 406 sayfa.

RUPP, Michael: **Avrupa Birliği'nin Ortak Disisleri ve Güvenlik Politikası ve
Türkiye'nin Uyum**, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, Mayıs 2002, 102 sayfa.

SOYSAL, Ismail: **Türkiye'nin Siyasal Bağitlari(1945-1990)**, Kesim A (Çok Tarafli Bağitlar) Cilt II, Türk Tarih Kurumu Yayinlari, Ankara-1991, s.759

SÖNMEZOGLU, Faruk: **Türkiye- Yunanistan Iliskileri & Büyük Güçler , Kibris, Ege ve Diger Sorunlar**, Der Yayinlari, Istanbul 2000, s.303.

TEKINALP,Ünal/Tekinalp,Gülören: **Avrupa Birligi Hukuku**, Beta Yayinlari, Güncellestirilmis 2. Basi, Istanbul, 2000.

WALLACE William, WALLACE Helen: **Policy Making in the European Union**, Oxford University Pres, Oxford, 1996.

MAKALELER

AÇIKMESE, Sinem Akgül: “The Underlying Dynamics of the European Security and Defence Policy”, **Percetions**, March-May 2004, s.119-146

AÇIKMESE, Sinem Akgül: “Has The Period of “Civilian Power Europe” Come To An And?” **Ankara Review of European Studies**, Vol: 2, No: 3 Fall 2002, s.1-14

AÇIKMESE, Sinem Akgül: “Avrupa Birligi'nin Gelecegi Konvansiyonu'nda Ortak Dis güvenlik Politikasi'nin Yeri”, **ATAUM Bülteni**, Yil:2, Sayi:3, s.3

AKGÜN, Mensur: “AGSK'nin Stratejik Temelleri ve Hedefleri” **Avrupa Güvenlik Savunma Kimligi, AB- NATO Iliskilerinin Gelecegi ve Türkiye'ye Etkileri, Harp Akademileri Komutanligi Sempozyum, Bildiriler, Konusma metinleri, soru cevaplar, katkilar**, Harp Akademileri Basim Evi, 11-12 Ocak 2001. s.164.

AKTAR, Cengiz: “Siyasi Avrupa İçin Arayislar”, **Güncel Haber Dergisi**, Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciligi Yayini, Sayi:30, Subat-Mart 2003, s.1.

ALKAN, M.Nail: “ Avrupa Birliği’nin Genisleme Süreci ve Sonrası” Kaymakçı, Oguz,(Ed.)**Avrupa Birliği Üzerine Notlar**, Nobel Yayın Dağıtım, 1. Baskı, Ankara, Subat 2005, s.61

APPATHURAL,James: “Yetenekler Arasındaki Fark Kapatılır mı?” **NATO Dergisi**, Sonbahar 2002, (çevrimiçi) www.nato.int/docu/review/2004/issue/Turkish/art1.html (23 Mayıs 2005)

Ari,M.TÜRKER:“The European Defence Community in the US Foreign Policy Context” (çevrimiçi) <http://www.sam.gov.tr/perceptions/volume9/March-May2004/6TurkerAri.pdf> (15.08.2005)

ARIKAN, Harun, “Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası”, **Avrupa Birliği Ortak Politikalar ve Türkiye**, (ed: Muhsin Kar, Harun Arikan), Beta Yayınları, 1. baskı, Ekim 2003, İstanbul, s.373-391

ARSAVA, Füsun: “Nice Antlaşmasının Getirdikleri”, **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, Cilt:1, Sayı:2, Bahar 2002, ss.1-30.

Avrupa Komisyonu Türkiye Tem: Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne Katılım Sürecine İlişkin 2002 Yılı İlerleme Raporu, Ankara, 2002.

Avrupa Komisyonu Türkiye Tem: “Avrupa Birliği’nde 2003’ün en gözde konusu Acil Müdahale Gücü: Makedonya İlk Tecrübe!”**Güncel Haber**, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası Özel Sayısı, Subat – Mart 2003 Güncel Haber’in Eki

Avrupa Komisyonu Türkiye Tem: “Ortak Dis Güvenlik Politikası ODGP’den, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası AGSP’ye...” **Güncel Haber**, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası Özel Sayısı, Subat – Mart 2003 Güncel Haber’in Eki,

Avrupa Komisyonu Türkiye Tem: “Yıllar Süren AGSP Pazarlıkları Kopenhag’da Nasıl Sonuçlandı?” **Güncel Haber, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası Özel Sayısı**, Subat – Mart 2003 Güncel Haber’in Eki,

Avrupa Komisyonu Türkiye Tem: “Güvenliği Teknoloji Pekistirir.” **Güncel Haber, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası Özel Sayısı**, Subat – Mart 2003 Güncel Haber’in Eki, s.4.

Avrupa Komisyonu Türkiye Tem “Avrupa Komisyonu’ndan, Savunma Techizatiyla İlgili Ortak Politika Önerisi” **Güncel Haber, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası Özel Sayısı**, Avrupa Komisyonu Türkiye Tem Subat – Mart 2003 Güncel Haber’in Eki, s.1.

Avrupa Komisyonu Türkiye Tem: “AB Kurumlarının ODGP Sürecindeki Rolü” **Güncel Haber, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası Özel Sayısı**, Avrupa Komisyonu Türkiye Tem. Subat – Mart 2003 Güncel Haber’in Eki, s.4.

BAÇ, Meltem Müftüler: “ Turkey’s Accession to the European Union : Institutional and Security Challanges”, 15.08.2005, (çevrimiçi) <http://www.sam.gov.tr/perceptions/volume9/Autumn2004/volume9>

BENDIT Daniel Cohn,Duhamel,O: “Avrupa Birlesik Devletleri” **Euro İçin Küçük Sözlük**, Çev: Turhan Ilgaz, Yapi Kredi Yayinlari 1. baski, Istanbul, Nisan 1999,s.40.

BLINKEN, Antony J. : “ESDP and Turkey: an American Perspective” **Insight Turkey**, July-September 2001, Volume: 3, Number: 3, s.21-25.

BOYER,Yves, SCHMITT,Burkard: “Avrupa Yetenekler arasindaki Farki Kapatabilir mi? Kapatmali mi?” (23 Mayıs 2005) (çevrimiçi) www.nato.int/docu/review/2002/issue3/Turkish/debate.html

CASH, Bill: “The European Security and Defence Policy: Threat to NATO”,
Perceptions, Journal of International Affairs, September-November 2000 Volume:
5, Number:3 s.108-114.

CASIN, Mesut Hakki: “ The Future of European Defence: an Unpleasant Choice”
Insight Turkey, July-September 2001, Volume: 3, Number: 3, s.79-90

ÇOMAK, Hasret: “Soguk Savastan Sonra Uluslar arasi Sistemin Yapısındaki
Degismeler” **Avrupa Güvenlik Savunma Kimligi, AB- NATO Iliskilerinin
Gelecegi ve Türkiye’ye Etkileri, Harp Akademileri Komutanligi Sempozyum,
Bildiriler, Konusma metinleri, soru cevaplar, katkilar**, Harp Akademileri Basim
Evi, 11-12 Ocak 2001. s.370.

ÇAKAR, Nezihi “AB Türkiye Iliskilerinin Güvenlik Boyutlari” **Avrupa Güvenlik
Savunma Kimligi, AB- NATO Iliskilerinin Gelecegi ve Türkiye’ye Etkileri,
Harp Akademileri Komutanligi Sempozyum, Bildiriler, Konusma metinleri,
soru cevaplar, katkilar**, Harp Akademileri Basim Evi, 11-12 Ocak 2001. s.309

ÇALISLAR, Sadi: “ AGSK-NATO ve Türkiye” **Avrupa Güvenlik Savunma
Kimligi, AB- NATO Iliskilerinin Gelecegi ve Türkiye’ye Etkileri, Harp
Akademileri Komutanligi Sempozyum, Bildiriler, Konusma metinleri, soru
cevaplar, katkilar**, Harp Akademileri Basim Evi, 11-12 Ocak 2001. s.173

ÇAYHAN,B. Esra: “Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasi ve Türkiye”,(18.09.2002)
(çevrimiçi) <http://www.akdeniz.edu.tr/iibf /yeni/genel/dergi/ sayi 03/03cayhan pdf>.
5 Mayıs 2005.

DAGCI, Kenan: “Büyük Orta Dogu Projesi, ABD ve AB Iliskilerini Nasıl
Etkileyebilir?”, **Stratejik Öngörü**, Stratejik Arastirmalar Dergisi, Sayi:2, Yaz:
2004, TASAM Yayinlari, s.34-39

DAVUTOGLU, Ahmet: “Türkiye-AB Iliskilerinin Stratejik Boyutlari” **Yeni Türkiye,**
(Avrupa Birligi Özel Sayisi), Yıl:6, Sayi:35, Eylül-Ekim 2000, s.491.

DEDEOGLU, Beril: “Avrupa Birliği Bütünleşme Süreci I: Tarihsel Birikimler”,
Dünden Bugüne Avrupa Birliği, Derleyen: Beril Dedeoglu, Boyut Yayınları,
Ekim 2003, İstanbul,

DEDEOGLU, Beril: “Avrupa Birliği Bütünleşme Süreci II Avrupa Birliği’nin Yakın
Geçmişi”, **Dünden Bugüne Avrupa Birliği**, Derleyen: Beril Dedeoglu, Boyut
Yayınları, Ekim 2003, İstanbul,

DEDEOGLU, Beril, CASIN, Mesut H.: “Yeni Avrupa Güvenlik Kimliğinde Stratejik
Arayışlar: NATO-BAB-AB-AGIT İlişkilerinin Düny, Bugünü ve Geleceği”
Avrasya Dosyası, ASAM Yayın Organı, Avrupa Birliği Özel Sayısı, Cilt: 5,
Sayı:4, Kis 1999, s.165.

DELCOIGNE, Georges: “New Parameters for Turkish Security”, The European Union
Enlargement Process and Turkey, (Edited by Muzaffer Dartan, Çigdem
Nas), **Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü**, Pub:691, 2002, s.331-
333.

DEMIRALP, Oguz: “The Added Value of Turkish Membership to European Foreign
Policy” **Turkish Policy Quarterly**, Winter 2003 Cilt:2, No:4, s.13-19

DOGAN, Esra: “Turkey in the new European Security and Defence Architecture”,
Percetions, Volume:8, Number: 1, March-May 2003, s.153-192

**DUMANLI, Cihangir: “Soguk Savas’tan Günümüze Ulusal
Güvenlikte Paradigma Degisimi-Degisim Türkiye’ye Risk
ve Firsati Birlikte Sunuyor.” Cumhuriyet Strateji Dergisi,
Yil:1, Sayi:5, 2 Agustos 2004, s.12.**

DUMANLI, Cihangir: “AB’ye Üyelik Sürecinin Stratejik Degerlendirilmesi”
Cumhuriyet Strateji Dergisi, Yil:1, Sayi: 20, 15 Kasim 2004, s.14.

DÜDÜKÇÜ, Özlem: “Avrupa Güvenlik, Savunma Politikası ve AB Anayasası”
Cumhuriyet Strateji Dergisi, Yıl:1, Sayı:9, 30 Ağustos 2004,s.13.

DÜDÜKÇÜ, Özlem: “AB’nin Güçlü Ordu Rüyası” **Cumhuriyet Strateji Dergisi**,
Yıl:1, Sayı:7, 16 Ağustos 2004,s.8.

DÜDÜKÇÜ, Özlem: “ ABD ile AB’nin Ortaklığı Geliştirme Arayışları”
Cumhuriyet Strateji Dergisi, Yıl:1, Sayı:6, 9 Ağustos 2004,s.4.

DÜDÜKÇÜ,Özlem, “Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası ve Türkiye”
(01.09.2004), (çevrimiçi) <http://www.tusam.net/makaleler.asp?id=59&sayfa=11>

DÜDÜKÇÜ,Özlem: “ ‘Avrupa Birleşik Devletleri’ Yolunda ‘Anayasa’ ” (18.07.2005)
(çevrimiçi) <http://www.tusam.net/makaleler.asp?id=59&sayfa=10>

EMERSON,Michael: “Dis Politika ve Güvenlik Politikası”, **Çağdas Türkiye’nin Avrupa Dönüşümü**, Dogan Kitap, 1.Baskı Aralık 2004, İstanbul,

ERALP, Atila: “Helsinki Zirvesi Neler Getirdi?”, **Yeni Türkiye, (Avrupa Birliği Özel Sayısı)**, Yıl:6, Sayı:35, Eylül-Ekim 2000, s.498.

ERALP, Atila: “Yeni Boyutlarıyla Avrupa’nın Güvenlik Anlayışı ve Stratejisinin Türkiye Açısından Değerlendirilmesi” **Avrupa Güvenlik Savunma Kimliği, AB- NATO İlişkilerinin Geleceği ve Türkiye’ye Etkileri, Harp Akademileri Komutanlığı Sempozyum, Bildiriler, Konuşma metinleri, soru cevaplar, katkılar**, Harp Akademileri Basım Evi, 11-12 Ocak 2001. s.90

ERHÜRMAN, Tufan: “Türkiye’nin Kıbrıs Sorunu ve Kuzey Kıbrıs’ta İnsan Hakları” Birikim Aylık Sosyalist Kültür Dergisi, Avrupa Birliği: Sol ve Sağ, Sayı: 190, Subat 2005, İstanbul s.38.

FISHER, Jocka: “Türkiye’nin modernleşmesinde temel çıkarlarımız var”
(09.05.2005) (çevrimiçi) [Http://www.abig.org.tr/template asp?nx=08id=121728go](http://www.abig.org.tr/template.asp?nx=08id=121728go)

GOMERSALL, J Stephen: “NATO And European Defence”, Perceptions, Journal of International Affairs, Volume:IV, Marc-May 1999.

GÖNEN, Emre: “AB’nin Güvenlik Arayışı ve Organlarının İşlevi” Avrupa Güvenlik Savunma Kimliği, AB- NATO İlişkilerinin Geleceği ve Türkiye’ye Etkileri, Harp Akademileri Komutanlığı Sempozyum, Bildiriler, Konuşma metinleri, soru cevaplar, katkılar, Harp Akademileri Basım Evi, 11-12 Ocak 2001. 402 sayfa.

GÖZEN, Ramazan: “Avrupa’nın Güvenlik Sorunları” Yeni Türkiye, (Avrupa Birliği Özel Sayısı), Yıl:6, Sayı:35, Eylül-Ekim 2000, s.772.

GÜLHAN, Ozan, “ AB Anayasası: AB Demokrasisinin Gerçek Yüzü” (01.06.2005) (çevrimiçi) <http://www.gunisigihukuk.com/abanayasasi.html>

GÜRLESEL, Can Fuat: “AB Üyeliği ve Dis Politika ve Güvenlik Siyasetinde Değişim” (çevrimiçi) [Http://www.elegans.com.tr/arsiv/69/haber032.html](http://www.elegans.com.tr/arsiv/69/haber032.html)
(29.04.2005)

HEURLIN, Bertel: “The United States and European Security: US impact on European Security Towards 2000”, The European Union in a Changing World. Third ECSA-World Conference Bruxelles 19-20 September 1996, s.203-216

HOFFMANN, Stanley: “Towards a Common European Foreign and Security Policy?”, **Journal of Common Market Studies**, Volume:38, No:2, pp:189-198

HOWORTH, J: “The Common Foreign and Security Policy and the Unity of External Politics of the EU, Challenges and Instruments of Foreign and Security Policy”, European Commission

Iktisadi Kalkinma Vakfi: “AB’nin Ortak Dis Güvenlik Politikasi ve Türkiye”
Iktisadi Kalkinma Vakfi Yayini, 2002, ss.32

INAT, Kemal: “Avrupa Politik Isbirligi’nin Dogusu”, **Avrupa Birligi Üzerine Notlar**, (Editör: Oguz Kaymakçi) Nobel Yayin Dagitim, 1. Baski, Ankara, Subat 2005,

KAHRAMAN, Sevilay: “Irak Krizi’nin Ortak Dis Güvenlik Politikasi Üzerine Etkileri” ATAUM Bülten, Kis-Bahar 2003, Yıl:3 Sayi: 1-2

KALAYCI,Hüseyin: “Bush’un Seçilmesinin Avrupa’daki Yansimalari”, **Stratejik Analiz**,Cilt:5, Sayi: 57, Ocak- 2005, s.6.

KALEAGASI, Bahadir: “Avrupa Birligi’nin Telefon Numarasini Biliyor musunuz?” **Güncel Haber**, Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciligi Yayini, No: 2, Subat-Mart 2004, s.4.

KARAOSMANOGLU, Ali: “AB ve NATO Üyesi Ülkelerin Ulusal Güvenlik Stratejileri” **Avrupa Güvenlik Savunma Kimligi, AB- NATO Iliskilerinin Gelecegi ve Türkiye’ye Etkileri, Harp Akademileri Komutanligi Sempozyum, Bildiriler, Konusma metinleri, soru cevaplar, katkilar**, Harp Akademileri Basim Evi, 11-12 Ocak 2001.

KARLUK, Ridvan: “Bölünmüş Kibris’in AB Üyeliği AB’yi Böler Mi?”, **Avrupa Birligi Üzerine Notlar**, (Editör: Oguz Kaymakçi) Nobel Yayin Dagitim, 1. Baski, Ankara, Subat 2005,s. 261-285

KASIM, Kamer: “NATO’ya ve ABD – AB Iliskilerine Etkisi Bakimindan Avrupa Ortak Dis Politikasi ve Güvenlik Politikasi”, **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, Cilt: 1, Sayi:2, Bahar 2002, ss.87-99.

MARCHESIN, Philippe: “ “Yeni Tehditler” Karsisinda Avrupa” Çev.Beril Dedeoglu, **Dünden Bugüne Avrupa Birliği**, Derleyen: Beril Dedeoglu, Boyut Yayinlari, 1. Baski, Ekim 2003, Istanbul,

MEIERS, Franz-Josef: “Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasında Karsilasilan Zorluklar” **Avrasya Dosyasi**, Avrupa Birliği Özel Sayisi, Üç Aylık Uluslar arasi Iliskiler ve Stratejik Arastirmalar Dergisi, ASAM Yayin Organi, Cilt: 5, Sayi:4, Kis 1999, s.236.

NAUMAN, Klaus: “NATO’s New Command Structure”, **Perceptions Magazine**, March-May 1999, s.53-64

NUTTALL, Simon “Two Decades of EPC Performance”, Elfriede Regelsberger,Philippe de Schoutheete de Tervarent, Wolfgang Wessels, **Foreign policy of The European Union – From EPC to CFSP and Beyond**, London, 1997,s.28

OKMAN,Cengiz: “AGSK Yapisinda Karar Alma Süreci ve Diger Uluslar arasi Örgütlerle iliskiler” **Avrupa Güvenlik Savunma Kimligi, AB- NATO Iliskilerinin Gelecegi ve Türkiye’ye Etkileri, Harp Akademileri Komutanligi Sempozyum, Bildiriler, Konusma metinleri, soru cevaplar, katkilar**, Harp Akademileri Basim Evi, Istanbul, 11-12 Ocak 2001.

OLJELUND, Anders: “NATO-EU Relations and the Future of the European Security and Defence” **Insight Turkey**, Volume:3, Number:3 July-September 2001 Istanbul,s.5-14.

ORHUN,Ömür: “European Security and Defence Identity- Common European Security and Defence Policy: A Turkish Perspective”, **Perceptions**, September-November 2000, s.115-124

ÖYMEN, Onur: “Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimligi” **Elegans Dergisi**, no:52, Kis- 2001

ÖYMEN, Onur: “The Place of Turkey in European Security and Defense Identity”
A Publication of University of Marmara European Community Institute,
Publication : 6, 2002, s.325.

ÖYMEN, Onur: “Turkey and Its Role in European Security and Defence”
Insight Turkey, Cilt 3, Sayi1, Ocak-Mart 2001, s.63

ÖYMEN, Onur: “What is Turkey’s Role in NATO-EU Cooperation?”,
Insight Turkey, Volume: 3, Number:3, July-September 2001, s.18.

ÖYMEN, Onur: “The Place of Turkey in European Security and Defence Identity”,
The European Union Enlargement Process and Turkey, **A Publication Marmara University European Community Institute**, Pub: 691, 2002 s.325-333

ÖZCAN, Mehmet: “AB Ortak Dis ve Güvenlik Politikasi” (29 Ekim 2004),
(çevrimiçi) <http://www.turkishweekly.net> / Türkçe /makale. php?id =18. 5 Mayıs 2005

ÖZCAN, Mehmet, YARDIMCI, Serkan: “Avrupa Birligi ve Küresel Terörizmle Mücadele”, **E-akademi Aylık Internet Dergisi**, Mayıs 2005, Sayi: 39, (çevrimiçi)
<http://www.eakademi.org/inceleme.asp?konu=AVRUPABIRLIGIKÜRESELTERÖRİZMLEMÜCADELE=&KIMLIK=2088427001&URL=MAKALE/MOZCAN-1.HTM>

ÖZDEMİR, Burak: “AGSP ve Türkiye: Son Gelismeler” **İktisadi Kalkinma Vakfi Yayini**, 2002,

ÖZEN, Çınar: “Consequences of the European Security and Defense Policy for the European Non-EU NATO Members”, **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, Cilt:1, Sayi:1 (Güz-2001), ss.139-153

ÖZEN, Çınar: “AGSP-NATO İlişkilerinin Geleceğini Belirleyecek Üç Temel Faktör Üzerine Bir Değerlendirme”, **ATAUM Bülten**, Bahar 2002, Yıl:2002, Sayı:3, s.6.

ÖZEN, Çınar: “Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası’nın Temel Özellikleri”, **ATAUM Bülten**, Kis-2000/ 2001, Yıl:1, Sayı:1, s.6.

ÖZEN, Çınar: “Integrationist Approach to Security and the new Security Role of the European Union” **Turkish Policy Quarterly**, 2002, s. 119-135

PONSARD, Lionel: “Güvenlikte Yeni Bir Dönem” (23.05.2005) (çevrimiçi) <http://www.nato.int/docu/review/2004/issue3/Turkish/art1.html>

REGELSBERGER Elfriede, TERVARENT, Philippe de Schoutheete de, WESSELS Wolfgang, “From EPC to CFSP: Does Maastricht Push the EU Toward a Role as a Global Power”, **Foreign policy of The European Union – From EPC to CFSP and Beyond**, London, 1997, s.1-15

ROBERTSON, Lord George: “Turkey and a European Security and Defence Identity”, **Elegans Dergisi**, no: 52, Kis 2001

SCHEFFER, Jaap De Hoop: “New Atlanticism for the 21st Century” (15.05.2005) (çevrimiçi) [Http://www.elegans.com.tr/arsiv/67/haber022.html](http://www.elegans.com.tr/arsiv/67/haber022.html)

SCHIEB, Thomas: “Turkey and ESDP-Current State of Affairs” **Insight Turkey**, Volume:3, Number:3, July-September 2001, s.35-39

Marmara University “The Place of Turkey in European Security and Defense Identity” The European Union Enlargement Process and Turkey, **A Publication of Marmara University European Community Institute** 6, Pub: 691

SANDIKLI, Atilla: “Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği ve Türkiye” **Avrupa Güvenlik Savunma Kimliği, AB- NATO İlişkilerinin Geleceği ve Türkiye’ye Etkileri, Harp Akademileri Komutanlığı Sempozyum, Bildiriler, Konuşma metinleri, soru cevaplar, katkılar**, Harp Akademileri Basım Evi, 11-12 Ocak

2001. s.391.

SENEMOGLU, Deniz “Avrupa Birliği Laeken Zirvesi” **ATAUM Bülteni**, Kis 2002, Yıl: 2 Sayı:1, s.17.

SERDAR, A. Seda “Vazgeçilmeyen Ada Kıbrıs” **Yeni Türkiye, (Avrupa Birliği Özel Sayısı)**, Yıl:6, Sayı:35, Eylül-Ekim 2000, s.533.

SARIIBRAHIMOGLU, Lale: “Avrupa Savunma Kimliğinin Türk ordusunun Modernizasyonuna Etkisi”, **Güncel Haber Dergisi**, Haziran-Temmuz 2000, s.1.

SEZER, Sema: “Rum-Yunan Veto Santajları Gölgesinde AB’ye Üyelik Müzakereleri”, **Stratejik Analiz**, Cilt:5 Sayı:57, Ocak 2005, s.55.

SOLANA, Javier: “A Secure Europe in a Better World” TUGIAD Elegans Magazine, 2002

SOLANA, Javier: “NATO in the Twenty-First Century”, Perceptions, Journal of **International Affairs**, volume:IV, Marc-May, 1999.

SÖNMEZOGLU, Faruk “ “Avrupa Birleşik Devletleri” Çok Uzakta”, (21.06.2005), (çevrimiçi) http://www.abhaber.com/haber_sayfasi.asp?id=5904

SÖYLEMEZ, Yüksel, “Turkey and European Army” 20 Mart 2001, (çevrimiçi) http://www.foreignpolicy.org.tr/documents/ysöylemez_200301_p.htm

SİMSEK, Ayhan: “ ABD’nin Yeni Küresel Savunma Stratejisi”, **Cumhuriyet Strateji**, Yıl:1, Sayı:2, 12 Temmuz 2004, s.10.

ÜLGEN, Sinan: “Turkey’s Role in European Security and Defence Policy”, **Insight Turkey**, Volume:3, Number: 3, July-September 2001, s.41-46

ÜLGEN,Sinan: “Of Chaos and Power: Will Europe Become a Strategic Community?”, **Turkish Policy Quarterly**, 2004, 39-46.

ÜLGER, Irfan Kaya: “ Avrupa Dis Politikasi ve AB Genislemesi”, Avrupa Birliği Üzerine Notlar, **Nobel Yayin Dagitim**, 1. Baski, Ankara, Subat 2005, s.23.

VERSHBOW,Alexander: “The American Perspective on ESDI/ESDP” **Perceptions**, September-November 2000, s.96-107.

WALLACE William, FORSTER, Anthony: “Common Foreign and Security Policy: A New Policy or Just a New Name?” **Policy Making in the European Union**, WALLACE William, WALLACE Helen Oxford University Pres, Oxford, 1996.

YEGEN, Mesut: “AB’de Hayat Var Mi?” **Birikim** Aylık Sosyalist Kültür Dergisi Sayi:190, (Avrupa Birliği: Sol ve Sag?) Subat 2005,

YENİGÜN, Cüneyt: “**Milli Egemenlik ve Supranasyonalizm İkilemi: Türkiye ve Avrupa Birliği Dis Politikalarinin Analizi**” Tüm Yönleriyle Türkiye-AB Iliskileri, Editörler: Mustafa Aykaç, Zeki Parlak, Elif Kitabevi Yayinlari, Kasim 2002, Istanbul.

TEZLER

ATAR, Recep: **“Soguk Savas Sonrasi Bati Avrupa Birligi”** (Y.L Tezi) Istanbul Üniversitesi, Dan:Doç. Dr. Gülden Ayman, Istanbul,

BALTACI,Deniz: **“The Common Foreign Policy of the EU”**, Marmara Üniversitesi AB Enstitüsü,Y.L Tezi, (Dan: Ayse Isil Karakas), Istanbul,2001

ÇAKMAK, Askin: **“The European Security and Defense Identity”**, Middle East Technical University, (Dan: Prof. Dr. Hüseyin Bagci),(Y.L. Tezi), Ankara, December 2001

ÇALISKAN, Demet: **“The European Security Process In The Second Half Of The 20th Century and Its Implications on Turkey,”** The Marmara University European Community Institute M.A Thesis (Dan: Prof Dr. Cengiz Okman) Istanbul, September 2001

ÇAVUSOGLU, Ahmet E:**“Bati Avrupa Silahlanma Grubu (WEAG) ve Türkiye Iliskileri,”** Y.L. Tezi, Istanbul, Istanbul Üniversitesi, 2002.

MORTAS, Ersin: **“Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasi (AGSP)ve Türkiye”**, Dan:Yrd. Doç. Dr. Yavuz Gökarp Yildiz (Y.L Tezi), Istanbul Üniversitesi,Istanbul, 2001.

SAHIN, Özay: **“Soguk Savas Sonrasi Degisen Avrupa Güvenlik Mimarisinde NATO ve Kollektif Güvenlik”**, (Y.L Tezi) Dan: Doç.Dr. Gülden Ayman, Istanbul Üniversitesi, Istanbul, 2002.

TEZCAN, Ergin: **“Avrupa Bütünleşmesinin Savunma Boyutu : BAB”** Danışman: Ayşe Isil Karakas, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Y.L. Tezi)1996.

ÜLGER, İrfan Kaya: **“Avrupa Birliği’nde Ortak Dis Politika ve Güvenlik Politikası’nın Oluşumu”**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Dan: Haluk Günugur), Ankara, 2002

Antlasmalar, Resmi Belgeler, Raporlar ve Zirve Bildirileri

Brussel Treaty 1948, Treaty of Economic, Social and Cultural Collobarration and Collective Self Defence, (çevrimiçi), (08.08.2005), <http://www.ena.lu>

Modified Brussels Treaty, (çevrimiçi) (09.09.2005) <http://www.ena.lu>

Davignon Report (Luxembourg, 27 October 1970), Report by the Foreign Ministers of the Member States on the problems of political unification, (çevrimiçi) (08.09.2005) <http://www.ena.lu>

Second Report on European Political Cooperation on Foreign Policy (Copenhagen,23 July 1973), (çevrimiçi) (08.09.2005) <http://www.ena.lu>

Document on the European Idendity published by the Nine Foreign Ministers on 14 December 1973, in Copenhagen, (çevrimiçi) (08.09.2005) <http://www.ena.lu>

Final Communique of the Paris Summit (9 and 10 December 1974) (çevrimiçi) (08.09.2005) <http://www.ena.lu>

The Tindemans Report, (çevrimiçi) (08.09.2005) <http://www.ena.lu>

London Report on European Political Cooperation, 13 October 1981, (çevrimiçi), <http://www.ena.lu> (24.08.2005)

Solemn Declaration on European Union (Stuttgart, 19 June 1983), (çevrimiçi) <http://www.ena.lu> (22.08.2005)

Single European Act, OJ L 169, 29.6.1987, (çevrimiçi), (16.08.2005),
<http://europa.eu.int/abc/obj/treaties/en/entr14a.htm>

Single European Act, Title III, Treaty Provisions on European Co-operation in the Sphere of Foreign Policy(22.08.2005) (çevrimiçi) <http://www.ena.lu>

Avrupa Birliği'ni Kuran Antlasma (Can Baydarol) IKV Yayini No:115

Amsterdam Antlasmasi (Bütünlestirilmis Haliyle Avrupa Birliği Kurucu Antlasmalari), IKV Yayini no: 162, 2. baski, Istanbul, Haziran 2000

The Amsterdam Treaty, A Comprehensive Guide, European Commission, Luxembourg 1999, s.51

Amsterdam Declaration on the Establishment of a Policy Planning and Early Warning Unit, Fraser Cameron, The Foreign and Security Policy of the European Union, Past, Present and Future, Sheffield Academic Press, Sheffield England, 1999. Appedix 4

Presidency Conclusions Cologne European Council 3 and June 4 1999 (22.06.2005) (çevrimiçi) <http://ue.eu.int/uedocs/cmstUpload/CologneEuropeanCouncil/Annex/III/ofthePresidencyConclusions>

Helsinki AB Konseyi Sonuçlari 10-11 Aralik 1999, Güncel Haber, Avrupa Toplulugu Türkiye Temsilciligi Yayini, Sayı: 5, Ocak 2000.

Avrupa Birliği Antlasmasi Avrupa Topluluklarini Kuran Antlasmalar ve Ilgili Bazi Kararlari Degistiren Nice Antlasmasi, Iktisadi Kalkinma Vakfi Yayinlari No: 174, Istanbul, Haziran 2003

ASAM: Declaration of the Council Meeting in Copenhagen on 12 December 2002 (26 Mayıs 2005), (çevrimiçi)
<http://www.avsam.org/dosyalar/2002Copenhagensummit.pdf>

ASAM Presidency Conclusion Copenhagen European Council 12 and 13 December(çevrimiçi) <http://www.avsam.org/dosyalar/2002Copenhagensummit.pdf>
2002, 26 Mayıs 2005,

“A Secure Europe in a Better World European Security Strategy” (çevrimiçi)
((09.06.2005) <http://ue.eu.int/eudocs/cmsUpload/78367.pdf>

Avrupa Anayasa Antlasmasi, (11.04. 2005) (çevrimiçi)
http://www.sabah.com.tr/ozel/avrupa247/dosya_243,35.html

Avrupa İçin Bir Anayasa Olusturan Antlasma, Ankara Barosu, Ankara- 2004

“16-17 Aralık Brüksel Zirvesi Sonuç Bildirgesi” (31.05.2005) (çevrimiçi)
[Http://www.ikv.gov.tr/turkiye_ab/guencel/html](http://www.ikv.gov.tr/turkiye_ab/guencel/html),

“ESDP Presidency Report Endorsed by the European Council of 17 December 2004” (09.06.2005) (çevrimiçi) <http://ue.eu.int/eudocs/cmsUpload/78367.pdf>

Türkiye 1998 Yili Ilerleme Raporu, <http://www.eureptr.org.tr> (çevrimiçi)(01.01.1999)

Türkiye 1999 Yili Ilerleme Raporu,Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciligi Yayini,
Ankara, 1999

2001 Katilim Ortakligi Belgesi (L85/13) 2001/235/EC(çevrimiçi)
http://europa.eu.int/eur.lex/pri/en/oj/dat/2001/L_085/L_085200110324en00130023.pdf

2003 Katilim Ortakligi Belgesi Council Decision of 19 May 2003(L145/40)
http://europa.eu.int/comm/enlargement/turkey/pdf/revised_ap_en.pdf

2004 Yili Türkiye Ilerleme Raporu, Güncel Haber Özel Sayı, No:3, Kasim 2004, s.3-13.

“AB Kibris Tüzüğü” 29 Nisan 2004, (01.06.2005) (çevrimiçi)
<http://www.belgenet.com/arsiv/ab/kibristuzuk.html>

“Türkiye’nin, Ankara Anlaşması’ni Yeni AB Üyelerine Genisleten Ek Protokolü”
(22.08.2005)(çevrimiçi)<http://www.ikv.gov.tr /pdfs/a7 fec03c.pdf>, IKV Bülteni 1-15 Agustus 2005,

“EU-NATO Declaration on ESDP”, (çevrimiçi) (24.5.2005)
http://foreignpolicy.org.tr/documents/eu_nato_161202_p.htm

Council Decision of 22 January 2001 Setting up the Political and Security Committee, (2001/78/ CFSP) (30.01.2001), Official Journal of the European Communities, <http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/102720010130en00010003.pdf> (05.05.2005)

Council Decision of 22 January 2001 Setting up the Military Committee, (2001/79/ CFSP) (30.01.2001), Official Journal of the European Communities, <http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/I02720010130en00040006.pdf> (05.05.2005)

Council Decision of 22 January 2001 Setting up the Military Staff of the European Union, (2001/80/CFSP) (30.01.2001), Official Journal of the European Communities, <http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/I02720010130en00070011.pdf> (05.05.2005)

Council Joint Action of 20 July 2001 on the establishment of a European Union Institute for Security Studies, (2001/554/CFSP), (25.07.2001), (çevrimiçi)
http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/I_20020010725en_00010004.pdf (05.05.2005)

“Avrupa Birliği’nin Türkiye Etki Raporu” (09.07.2005) (çevrimiçi)
http://www.belgenet.com/arsiv/ab/etki_2004.html

Internet Kaynakları

“Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası” 20 Mayıs 2005, (çevrimiçi)
<http://www.euractiv.com.tr/?bl=güvenlik&sav&alt=savunmapolitika> (25 Mayıs 2005)

“AB’nin Ortak Dis Güvenlik Politikası” (06.05.2005)(çevrimiçi)
<http://www.deltur.cec.eu.int/ab-güvenlik01.htm>

“Decentralized Bodies of the European Union Common Foreign and Security Policy” (18.05.2005) (çevrimiçi) Http://europa.eu.int/agencies_cfsp/index_en.htm

“European Defence Agency” (çevrimiçi) (09.06.2005)
http://ue.eu.int/cms3_fo/showpage.asp?id=277&lang=EN&mode=g

“European Security Institute”, (25.05.2005) (çevrimiçi) <http://www.iss-eu.org>

“Ortak Dis Güvenlik Politikası Niçin Gereklidir?” (04.05.2005) (çevrimiçi)
<http://www.deltur.cec.eu.int/ab-güvenlik02.htm>

“ Ortak Dis Güvenlik Politikası’nin Etkinligi” (11.05.2005) (çevrimiçi)
<http://www.deltur.cec.eu.int/ab-güvenlik04.htm>

“European Union in the World”, (31.05.2005) (çevrimiçi)
Http://europe.eu.int/comm/publications/booklets/move/23txt_en.pdf

“The Role of the Commission in the CFSP Process” (çevrimiçi) (07.07.2005)
Http://europa.eu.int/comm/external_relations/cfsp/intro/index.htm#3

“European Neighbourhood Policy”, (çevrimiçi) (25.05.2005)
http://europa.eu.int/comm/world/enp/index_en.htm.

“EU-US Summit: Working Together as a Global Partners” (çevrimiçi)
http://europa.eu.int/comm/external_relations/us/sum/06_05/index.htm

“New Transatlantik Agenda” (çevrimiçi) (12.07.2005)
http://europa.eu.int/comm/external_relations/us/new_transatlantik_agenda/index.htm

“Civilian Instruments for EU Crisis Management” (çevrimiçi) (07.07.2005)
http://europa.eu.int/comm/external_relations/cfsp/doc/cm03.pdf

Gazeteler

ASLAN, Ali, “ Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne Üyelik Sürecinde Amerika’nin Rolü”, Zaman Gazetesi, 13 Aralık 2004, s.11

BENDIT, Daniel Cohn, “Avrupa Birliği ya da “Mucize Kavram” Aykırılığı”, Zaman Gazetesi, 10 Aralık 2004, s.12.

BIREN, Isik, “Türkiye ve Avrupa Güvenliği” Zaman Gazetesi, 12 Aralık 2004, s.12.

DEDEOGLU, Beril “Referandumdan “Hayır” Çıkarsa Ne Olacak?”, 29 Nisan 2005, Zaman s.18.

James Graff, “What kind of Europe”, Time, February 28 2005

Mark Leonard, “Why the US Need the EU”, Time, February 28 2005

Cumhuriyet Gazetesi, “d’Estaing’e Yanıt Palacio’dan Geldi.” 1 Aralık 2004, s.11.

Cumhuriyet Gazetesi, “Ukrayna’ya İmtiyazlı Ortaklık” 2 Subat 2005 Çarsamba, s.8

- Cumhuriyet Gazetesi, “De Facto Tanima”, 30 Mart 2005,s. 10.
- Cumhuriyet Strateji Dergisi, “Bosna’da Misyon Devri” Yil: 1, Sayı:23, 6 Aralık 2004, s.12
- FISCHER, Joschka, “Almanya , Türkiye’nin AB Perspektifini Niçin Destekliyor?”, Zaman Gazetesi, 15 Aralık 2004, s.12
- JENKINS, Gareth: “Türk Ordusu AB’nin Kazancı”, Zaman Gazetesi, 12 Aralık 2004, s.12.
- Hürriyet Gazetesi, “Nein Demek Körlüktür” 17 Aralık 2004, s. 29.
- Milliyet Gazetesi, “Türlere ‘Dininiz Yanlis’ Diyemeyiz” 28 Kasim 2004, s.22.
- Milliyet Gazetesi, “Schröder: Türkiye Tarihi Firsat” 28 Kasim 2004, s:8.
- Milliyet Gazetesi, “AB, Bosna’da Bayragi NATO’dan Devraldi” 3 Aralık 2004, s.24
- Milliyet Gazetesi, “Rumlari Çildirtan Gezi” 18 Subat 2005, s.22,
- Milliyet Gazetesi, “Güvenlige Pekiyi” 3 Ekim 2004, s.15.
- Milliyet Gazetesi, “Fransiz Senatosu’ndan Referanduma Onay” 18 Subat 2005, s. 22.
- Milliyet Gazetesi, “Türkiye’nin Üyeliği Medeniyetleri Birleştirebilir.”, 21 Aralık 2004, s.21.
- Milliyet Gazetesi, “Misir Gazi Türkiye’den Geçecek”, 31 Mart 2005,s. 9.
- SANBERK,Özdem: “Sorunların Göbeğindeyiz”, Radikal Gazetesi, 29 Nisan 2005,s.11.

POETTERING,Hans-Gert: “Niçin İmtiyazlı Ortaklık”, Zaman, 14 Aralık 2004, s.12.

Bültenler

IKV Bülteni, 16-30 Haziran 2000

IKV Bülteni 1-15 Ağustos 2005,

IKV Bülteni, 16-28 Subat 2005

ATAUM Bülten, Kis-2000/ 2001, Yıl:1, Sayı:1,

ATAUM Bülteni, Kis 2002, Yıl: 2, Sayı:1

ATAUM Bülten, Bahar 2002, Yıl:2, Sayı:3

ATAUM Bülten, Kis-Bahar 2003, Yıl:3 Sayı: 1-2

Brosürler ve Diğer Belgeler

Avrupa Komisyonu Türkiye Tem: **Ortak Dis Güvenlik Politikası - Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası**, Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciligi Yayini

COUNCIL OF EUROPEAN UNION: **The Common Foreign and Security Policy**
Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg, 2002,

EUROPEAN COMMUNITIES: **A Constitution For Europe-Constitution Adopted by the Heads of State and Government**, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg, 2004,

EUROPEAN COMMISSION: **How Does The European Union Relate To The World?**, Luxembourg, 1996.

European Commission Role of The Union in the World, Bulletin of The European Union November 2004

Iktisadi Kalkınma Vakfı: **Avrupa Birliği Katılım Müzakere Rehberi**, IKV
Yayını No: 184, İstanbul, Şubat 2005. s.403

Iktisadi Kalkınma Vakfı: **Avrupa Birliği Türkiye Kavramlar Sözlüğü**, IKV yayını
no:157, Mayıs 1999, İstanbul

EKLER

EK:1

Draft Treaty — Fouchet Plan I (2 November 1961)

“The High Contracting Parties,

convinced that the organization of Europe in a spirit of freedom that respects its diversity will enable their civilization to develop still further, protect their common spiritual heritage from any threats to which it may be exposed and in this way contribute to the maintenance of peaceful relations in the world;

resolved jointly to safeguard the fundamental dignity, freedom and equality of men, regardless of their status, race or creed, and to work for the advent of a better world in which these values would permanently prevail;

affirming their attachment to the principles of democracy, to human rights and to justice in every sphere of social life;

desirous of welcoming to their ranks the other countries of Europe that are prepared to accept the same responsibilities and the same obligations;

resolved to pursue the task of reconciling their essential interests, already the objective, in their respective fields, of the European Coal and Steel Community, the European Economic Community and the European Atomic Energy Community, in order to lay the foundation for a destiny to be henceforth irrevocably shared;

resolved, to this end, to give statutory form to the union of their peoples, in accordance with

the declaration adopted in Bonn on 18 July 1961 by the Heads of State or Government;

have appointed as their Plenipotentiaries:

His Majesty the King of the Belgians,
Mr.,

The President of the French Republic,
Mr.,

The President of the Federal Republic of Germany,
Mr.,

The President of the Italian Republic,
Mr.,

Her Royal Highness the Grand Duchess of Luxembourg,
Mr.,

Her Majesty the Queen of the Netherlands,
Mr.,

who, having exchanged their Full Powers, found in good and due form, have
agreed as follows:

Title I — Union of the European peoples

Article 1

By the present Treaty, a union of States, hereafter called “the Union”, is
established.

The Union is based on respect for the individuality of the peoples and of the
Member States and for equality of rights and obligations. It is indissoluble.

Article 2

It shall be the aim of the Union:

— to bring about the adoption of a common foreign policy in matters that are of
common interest to Member States;

— to ensure, through close co-operation between Member States in the scientific
and cultural field, the continued development of their common heritage and the
protection of the values on which their civilization rests;

— to contribute thus in the Member States to the defence of human rights, the
fundamental freedoms and democracy;

— to strengthen, in co-operation with the other free nations, the security of
Member States against any aggression by adopting a common defence policy.

Article 3

The Union shall have legal personality.

The Union shall enjoy in each of the Member States the most extensive legal
capacity accorded to legal persons under their domestic law. It may, in particular,
acquire or dispose of movable or immovable property and may go to law.

Title II — Institutions of the Union

Article 4

The Institutions of the Union shall be as follows:

- the Council;
- the European Parliament;
- the European Political Commission.

Article 5

The Council shall meet every four months at Head of State or Government level, and at least once in the intervening period at Foreign Minister level. It may, moreover, at any time hold extraordinary sessions at either level at the request of one or more Member States.

At each of these meetings at Head of State or Government level, the Council shall appoint a President who shall take up his duties two months before the subsequent meeting and continue to exercise them for two months after the meeting.

Meetings of the Council held at Foreign Minister level shall be presided over by the Foreign Minister of the State whose representative presides over meetings at Head of State or Government level.

The President in office shall preside over extraordinary meetings that may be held during his term of office.

The Council shall choose the place for its meetings.

Article 6

The Council shall deliberate on all questions whose inclusion on its agenda is requested by one or more Member States. It shall adopt decisions necessary for achieving the aims of the Union unanimously. The absence or abstention of one or of two members shall not prevent a decision from being taken.

The decisions of the Council shall be binding on Member States that have participated in their adoption. Member States on which a decision is not binding, by reason of their absence or abstention, may endorse it at any time. From the moment they endorse it, the decision will be binding on them.

Article 7

The European Parliament provided for under Article 1 of the Convention relating to certain institutions common to the European Communities signed in Rome on 25 March 1957, shall deliberate on matters concerning the aims of the Union.

It may address oral or written questions to the Council.

It may submit recommendations to the Council.

Article 8

The Council, on receipt of a recommendation addressed to it by the European Parliament, shall give its reply to the Parliament within a period of four months.

The Council, on receipt of a recommendation addressed to it by the European Parliament, shall inform the Parliament of the action it has taken thereon within a period of six months.

The Council shall each year submit to the European Parliament a report on its activities.

Article 9

The European Political Commission shall consist of senior officials of the Foreign Affairs departments of each Member State. Its seat shall be in Paris. It shall be presided over by the representative of the Member State that presides over the Council, and for the same period.

The European Political Commission shall set up such working bodies as it considers necessary.

The European Political Commission shall have at its disposal the staff and departments it requires to carry out its duties.

Article 10

The European Political Commission shall assist the Council. It shall prepare its deliberations and carry out its decisions. It shall perform the duties that the Council decides to entrust to it.

Title III — Obligations of Member States

Article 11

There shall be solidarity, mutual confidence and reciprocal assistance as between Member States. They undertake to abstain from any step or decision that might hinder or delay the achievement of the aims of the Union. They shall loyally co-operate in any consultations proposed to them and respond to requests for information addressed to them by the Council or, in compliance with the instructions of the Council, by the European Political Commission.

Title IV — Finances of the Union

Article 12

The budget of the Union shall be drawn up by the Council each year and shall include all revenues and expenditures.

Article 13

The revenues of the Union shall be derived from contributions by the Member States calculated according to the following scale:

Belgium	7.9	
France	28	
Federal Republic of Germany		28
Italy	28	
Luxembourg	0.2	
Netherlands	7.9	
	100.0	

Article 14

The budget shall be implemented by the European Political Commission which may delegate to its chairman all or part of the powers necessary for the purpose.

Title V — General provisions

Article 15

The present Treaty may be reviewed. Draft amendments shall be submitted to the Council by Member States. The Council shall pronounce on such drafts and decide whether or not they should be passed on for an opinion to the European Parliament.

Draft amendments adopted unanimously by the Council shall be submitted for ratification by the Member States, after the European Parliament, where appropriate, has expressed its opinion. They shall come into force once all the Member States have ratified them.

Article 16

Three years after this Treaty comes into force, it shall be subjected to a general review with a view to considering suitable measures for strengthening the Union in the light of the progress already made.

The main objects of such a review shall be the introduction of a unified foreign policy and the gradual establishment of an organization centralizing, within the Union, the European Communities referred to in the Preamble to the present Treaty.

The amendments arising from this review shall be adopted in accordance with the procedure outlined in Article 15 above.

Article 17

The Union shall be open for membership to Member States of the Council of Europe that accept the aims set out in Article 2 above and that have previously acceded to the European Communities referred to in the Preamble to this Treaty.

The admission of a new Member State shall be decided unanimously by the Council after an additional Act has been drawn up to this Treaty. This Act shall contain the necessary adjustments to the Treaty. It shall come into force once the State concerned has submitted its instrument of ratification.

Article 18

This Treaty, drawn up in a single original in the Dutch, French, German and Italian languages, all four texts being equally authentic, shall be deposited in the archives of the Government of which shall transmit a certified copy to each of the Governments of the other signatory States.

This Treaty shall be ratified. The instruments of ratification shall be deposited with which shall notify the Governments of the other Member States that this has been done.

This Treaty shall come into force on the day when the instrument of ratification is deposited by the last signatory State to do so.

In witness whereof, the under signed Plenipotentiaries have affixed their signatures below this Treaty under their common seal.”

EK:2

Draft Treaty — Fouchet Plan II (18 January 1962)

“The High Contracting Parties,

convinced that the organization of Europe in a spirit of freedom and of respect for its diversity will enable its civilization to develop, add to the prestige of its spiritual heritage, increase its capacity to defend itself against external threats, facilitate the contribution it makes to the development of other peoples and contribute to world peace;

resolved jointly to safeguard the dignity, freedom and equality of men, regardless of their status, race or creed;

affirming their attachment to the principles of democracy, to human rights, and to social justice;

ready to welcome to their ranks other countries of Europe that are prepared to accept the same responsibilities and the same obligations;

resolved to pursue the task of reconciling their essential interests already initiated, in their respective fields, by the European Coal and Steel Community, the European Economic Community and the European Atomic Energy Community;

resolved, to this end, to give statutory form to the union of their peoples, in accordance with the declaration of 18 July 1961 by the Heads of State or Government;

have appointed as their Plenipotentiaries:

His Majesty the King of the Belgians,
Mr.,

The President of the French Republic,
Mr.,

The President of the Federal Republic of Germany,
Mr.,

The President of the Italian Republic,
Mr.,

Her Royal Highness the Grand Duchess of Luxembourg,
Mr.,

Her Majesty the Queen of the Netherlands,
Mr.,

who, having exchanged their Full Powers, found in good and due form, have agreed as follows:

Title I — Union of the European peoples

Article 1

By the present Treaty, a union of States, hereafter called “the Union”, is established.

The Union is based on respect for the individuality of the peoples and of the Member States and for equality of rights and obligations.

Article 2

It shall be the aim of the Union to reconcile, co-ordinate and unify the policy of Member States in spheres of common interest: foreign policy, economics, cultural affairs and defence.

Article 3

The Union shall have legal personality.

The Union shall enjoy in each of the Member States the legal capacity accorded to legal persons under their domestic law. It may, in particular, acquire movable or immovable property and may go to law.

Title II — Institutions of the Union

Article 4

The Institutions of the Union shall be as follows:

- the Council;
- the Committees of Ministers;
- the Political Commission;
- the European Parliament.

Article 5

The Council shall consist of the Heads of State or Government of Member States. It shall meet in principle every four months and not less than three times a year.

Article 6

The Council shall deliberate on questions whose inclusion on its agenda is requested by one or more Member States. The agenda shall be drawn up by the President. The Council shall adopt decisions necessary for achieving the aims of the Union unanimously. The absence or abstention of one or two members shall not prevent a decision from being taken.

The decisions of the Council shall be implemented by Member States that have participated in their adoption. Member States that are not bound by a decision, by reason of their absence or abstention, may endorse it at any time. From the moment they endorse it, the decision shall be binding on them.

Article 7

A Committee of Foreign Ministers and a Committee of Ministers of Education shall be set up. These Committees shall meet not less than four times a year and shall report to the Council.

Article 8

The Council may decide to set up other Committees of Ministers.

Article 9

The Political Commission shall consist of representatives appointed by each Member State. It shall prepare the deliberations of the Council and ensure that its decisions are carried out. It shall perform such other duties as the Council decides to entrust to it. It shall have at its disposal the necessary staff and departments.

Article 10

The European Parliament provided for under Article 1 of the Contention relating to certain institutions common to the European Communities, signed in Rome on

23 March 1957, shall deliberate on questions concerning foreign policy, defence and education on which the Council asks its opinion.

The Council shall each year render to the European Parliament a statement on the activities of the Union. The Council shall be represented at the debates held in the Parliament on this statement.

The Parliament may address to the Council either oral or written questions or recommendations to which a reply shall be given within a period of two months.

Title III — Obligations of Member States

Article 11

There shall be solidarity and reciprocal assistance as between Member States. They undertake to refrain from taking any step or decision that might hinder or delay the achievement of the aims of the Union.

Title IV — Finances of the Union

Article 12

The budget of the Union shall be drawn up each year. The financial year shall run from 1 January to 31 December inclusive.

The draft budget, drawn up by the Political Commission, shall be adopted by the Council which, where appropriate, may make any amendments it considers necessary.

Article 13

The administrative expenditure of the Union shall be met from contributions by the Member States calculated according the following scale:

Belgium	7.9	
France	28	
Federal Republic of Germany		28
Italy	28	
Luxembourg	0.2	
Netherlands	7.9	

Article 14

The budget shall be implemented by the Political Commission.

Title V — General provisions

Article 15

The present Treaty may be reviewed. Draft amendments shall be submitted to the Council by the Governments of Member States.

Draft amendments adopted unanimously by the Council shall be submitted for ratification by the Member States, after the European Parliament, where appropriate, has expressed its opinion. They shall come into force once all the Member States have ratified them.

Article 16

Three years after this Treaty comes into force, it shall be subjected to a review in order to consider suitable measures either for strengthening the Union in general in the light of progress already made or, in particular, for simplifying, rationalizing and co-ordinating the ways in which Member States co-operate.

Article 17

The Union shall be open for membership to States that have acceded to the European Communities referred to in the Preamble to this Treaty.

The admission of a new State shall be decided unanimously by the Council after an additional Act to this Treaty has been drawn up.

Article 18

This Treaty, drawn up in a single original in the Dutch, French, German and Italian languages, all four texts being equally authentic, shall be deposited in the archives of the Government of..... which shall transmit a certified copy to each of the Governments of the other signatory States.

This Treaty shall be ratified. The instruments of ratification shall be deposited with..... which shall notify the Governments of the other Member States that this has been done.

This Treaty shall come into force on the day when the instrument of ratification is deposited by the last signatory State to do so.

In witness whereof, the undersigned Plenipotentiaries have affixed their signatures below this Treaty under their common seal.

EK:3

Luxembourg Report by the Foreign Ministers of the Member States on the problems of political unification (Davignon Report)

Part One

1. The Foreign Ministers of the Member States of the European Communities were instructed by the Heads of State or Government meeting at The Hague on 1 and 2 December 1969 “to study the best way of achieving progress in the matter of political unification, within the context of enlargement” of the European Communities.
2. In carrying out these instructions, the Ministers have been anxious to remain faithful to the spirit in which the Hague communiqué was written. The Heads of State or Government said in particular in the communiqué that the construction of Europe had reached “a turning point in its history” with entry upon the final stage of the Common Market. They stated that “the European Communities remain the original nucleus from which European unity has been developed and intensified”. And they expressed their determination to pave “the way for a united Europe capable of assuming its responsibilities in the world of tomorrow and of making a contribution commensurate with its traditions and its mission”.
3. The Heads of State or Government affirmed their “common conviction that a Europe composed of States which, in spite of their different national characteristics, are united in their essential interests, assured of its internal cohesion, true to its friendly relations with outside countries, conscious of the role it has to play in promoting the relaxation of international tension and the rapprochement among all peoples, and first and foremost among those of the entire European continent, is indispensable if a mainspring of development, progress and culture, world equilibrium and peace is to be preserved”.
4. United Europe, conscious of the responsibilities incumbent on it by reason of its economic development, industrial power and standard of living, intends to step up its endeavours on behalf of the developing countries with a view to setting international relations on a basis of trust.
5. A united Europe should be based on a common heritage of respect for the liberty and rights of man and bring together democratic States with freely elected parliaments. This united Europe remains the fundamental aim, to be attained as soon as possible, thanks to the political will of the peoples and the decisions of their Governments.
6. The Ministers therefore considered that their proposals should be based on three facts, in order to ensure consistency with the continuity and political purpose of the European design which were emphasized so forcefully by the Hague Conference.
7. The first fact is that, in line with the spirit of the Preambles to the Treaties of Paris and Rome, tangible form should be given to the will for a political union which has always been a force for the progress of the European Communities.
8. The second fact is that implementation of the common policies being introduced or already in force requires corresponding developments in the specifically political sphere, so as to bring nearer the day when Europe can speak with one voice. Hence the importance of Europe being built by successive stages and the gradual development of the method and instruments best calculated to allow a common political course of action.
9. The third and final fact is that Europe must prepare itself to discharge the imperative world duties entailed by its greater cohesion and increasing role.

10. Current developments in the European Communities make it necessary for the Member States to step up their political cooperation and, in the initial stage, to provide themselves with ways and means of harmonizing their views in the field of international politics.

The Ministers therefore felt that foreign policy concertation should be the object of the first practical endeavours to demonstrate to all that Europe has a political vocation. The Ministers are, in fact, convinced that progress here would be calculated to promote the development of the Communities and give Europeans a keener awareness of their common responsibility.

Part Two

The Ministers propose that:

Being concerned to achieve progress towards political unification, the Governments should decide to cooperate in the field of foreign policy.

I. Objectives

This cooperation has two objectives:

- (a) To ensure greater mutual understanding with respect to the major issues of international politics, by exchanging information and consulting regularly;
- (b) To increase their solidarity by working for a harmonization of views, concertation of attitudes and joint action when it appears feasible and desirable.

II. Ministerial meetings

1. (a) The Foreign Ministers will meet at least once every six months, at the initiative of the President-in-office.
 - (b) A conference of Heads of State or Government may be held instead if the Foreign Ministers consider that the situation is serious enough or the subjects to be discussed are sufficiently important to warrant this.
 - (c) In the event of a serious crisis or special urgency, an extraordinary consultation will be arranged between the Governments of the Member States. The President-in-office will get in touch with his colleagues to determine how such consultation can best be arranged.
2. The meetings shall be chaired by the Foreign Minister of the country providing the President of the Council of the European Communities.
 3. The ministerial meetings shall be prepared by a committee of the heads of political departments.

III. Political Committee

1. This Committee, comprising the heads of the political departments, will meet at least four times a year to do the groundwork for the ministerial meetings and to carry out any tasks entrusted to it by the Ministers.

In exceptional circumstances the President-in-office may, after consulting his colleagues, convene this Committee at his own initiative or at the request of one of the members.

2. The chairmanship of the Committee will be governed by the rules laid down for the ministerial meetings.

3. The Committee may set up working parties for special tasks.

It may instruct a panel of experts to assemble data relating to a specific problem and to submit the possible solutions.

4. Any other form of consultation may be envisaged if the need arises.

IV. Matters within the scope of the consultations

The Governments will consult each other on all major questions of foreign policy.

The Member States will be free to propose any subjects they wish for political consultation.

V. Commission of the European Communities

The Commission will be consulted if the activities of the European Communities are affected by the work of the Ministers.

VI. European Parliament

Public opinion and its spokesmen must be associated with the construction of the political union, so as to ensure that it is a democratic process.

The Ministers and the members of the Political Affairs Committee of the European Parliament will hold six-monthly meetings to discuss questions which are the subject of consultations in the framework of foreign policy cooperation. These meetings will be informal, to ensure that the parliamentarians and Ministers can express their views freely.

VII. General

1. The meetings will normally be held in the country of their chairman.

2. The host State will take all due steps to provide a secretarial service and for the practical organization of the meetings.

- 3 Each State will appoint one of its foreign affairs officials as the correspondent of his counterparts in the other countries.

Part Three

1. To ensure continuity in the task embarked on, the Ministers propose to pursue their work on the best way to achieve progress towards political unification and intend to submit a second report.

2. The work in question will also cover improvement of foreign policy cooperation and search for new fields in which progress can be made. It will have to allow for any studies undertaken in the context of European Communities, more particularly with a view to strengthening structures so as to ensure that they can, if necessary, cope satisfactorily with the extension and growth of their tasks.

3. To this end, the Ministers shall instruct the Political Committee to arrange its work in such a way that it can discharge this task and to report back at each of their half-yearly meetings.

4. Once a year, the President-in-office of the Council will provide the European Parliament with a progress report on the work in question.

5. Without prejudice to any interim report they may deem it opportune to submit, if the studies have progressed far enough, the Foreign Ministers will submit their second general report two years at the latest after the introduction of consultation on foreign policy. This report is to include an assessment of the results of the consultation in question.

Part Four

Proposals on associating the applicant countries with the work specified in Parts II and III of this report.

1. The Ministers stress the correlation between membership of the European Communities and participation in activities making for progress towards political unification.

2. The applicant States must be kept informed of the progress of the work of the Six, since they will have to be consulted on the objectives and machinery described in the present report and will have to adhere to them when they join the Communities.

3. Bearing in mind the various objectives, the following procedures are proposed for keeping the applicant States informed.

(a) Ministerial meetings

At each of their half-yearly meetings, the Ministers will fix the date of their next meeting.

Concurrently, they will decide on a date to be proposed for a ministerial meeting of the Ten, which should be held as near as possible to and normally after the meeting of the Six, with due allowance for the opportunities which some or all of the ten Ministers have already had to meet each other.

After the ministerial meeting of the Six, the President-in-office will inform the applicant countries of the items which the Ministers propose to put on the agenda of the ministerial meeting of the Ten and provide any other information calculated to make the discussion of the Ten as fruitful as possible.

As there will have to be some flexibility in this provision of information and these discussions, it is understood that they will become more detailed when the agreements by which the applicant countries accede to the European Communities have been signed.

(b) Meetings of the Political Committee

This Committee will provide the applicant countries with information which may be of interest to them. The information in question will be transmitted by the President-in-office, who will ascertain the reactions if any of the applicant countries, and notify them to the Political Committee.

EK:4

Second Report on European political cooperation on Foreign policy (Copenhagen, 23 July 1973)

Part I.

The Heads of State or of Government of the Member States of the European Communities approved on 27 October 1970 the Report of the Foreign Ministers drawn up in implementation of paragraph 15 of the Communiqué of the Hague Conference of 1 and 2 December 1969. The document reflected the belief that progress towards concerted action in the field of foreign policy was likely to promote the development of the Communities and to help the Europeans to realize more fully their common responsibilities. The objectives of that co-operation are:

- to ensure, by means of regular consultations and exchanges of information, improved mutual understanding as regards the main problems of international relations;
- to strengthen solidarity between Governments by promoting the harmonization of their views and the alignment of their positions and, wherever it appears possible and desirable, joint action.

The Report also proposed that the Foreign Ministers should submit a second general report which would, *inter alia*, contain an assessment of the results obtained from such consultation. At the time when the enlargement of the European Communities became a fact, paragraph 14 of the Summit Declaration in Paris on 21 October 1972 required the Foreign Ministers to produce by 30 June 1973 a second report on methods of improving political co-operation in accordance with the Luxembourg Report.

The Heads of State or of Government, meeting in Paris, expressed their satisfaction at the results obtained since the political co-operation machinery was formally set up on the basis of the texts of 27 October 1970. In several fields, the Member States have been able to consider and decide matters jointly so as to make common political action possible. This habit has also led to the “reflex” of co-ordination among the Member States which has profoundly affected the relations of the Member States between each other and with third countries. This collegiate sense in Europe is becoming a real force in international relations.

The Ministers note that the characteristically pragmatic mechanisms set up by the Luxembourg Report have shown their flexibility and effectiveness. What is involved in fact is a new procedure in international relations and an original European contribution to the technique of arriving at concerted action. The experience acquired so far has resulted in a strengthening of the belief in the usefulness of concerted action by means of direct contact between senior officials of Foreign Ministries and of a very thorough preparation of the matters under consideration as a basis for the decisions by Ministers.

Such concerted action has also had a positive influence in so far as it has brought a more conscious collaboration between representatives of Member States of the Communities in third countries. They have been encouraged to meet and compare the information available to them. This habit of working together has enabled the procedure for concerted action to become more widespread wherever common action or common consideration seemed desirable.

In the Luxembourg Report provision was made for the Commission to be invited to make known its views when the work of the Ministers affected the activities of the European Communities. The Foreign Ministers express satisfaction that these contacts have now become a reality and that a constructive and continuing dialogue is in course both at the level of experts and of the Political Committee, and at ministerial meetings.

The colloquy with the Political Committee of the European Parliament and the communication by the President of the Council to the European Parliament have put into effect the desire of the Foreign Ministers to make a contribution to the democratic character of the construction of political union.

The final Declaration of the Conference of Heads of State or of Government held on 19–21 October 1972 expressed, inter alia, the conviction that Europe must be able to make its voice heard in world affairs and to affirm its own views in international relations.

Europe now needs to establish its position in the world as a distinct entity, especially in international negotiations which are likely to have a decisive influence on the international equilibrium and on the future of the European Community.

In the light of this it is essential that, in the spirit of the conclusions of the Paris Summit Conference, co-operation among the Nine on foreign policy should be such as to enable Europe to make an original contribution to the international equilibrium. Europe has the will to do this, in accordance with its traditionally outward-looking mission and its interest in progress, peace and co-operation. It will do so, byal to its traditional friends and to the alliances of its Member States, in the spirit of good

neighbourliness which must exist between all the countries of Europe both to the east and the west, and responding to the expectations of all the developing countries.

The results obtained by the procedure of political consultation since its inception, referred to in the preceding paragraphs, are the subject of a descriptive Annex attached to this Report.

Part II.

In implementation of the task entrusted to them by paragraph 14 of the Paris Summit Declaration, and having regard to the objective which the Heads of State or of Government set themselves, namely to transform, before the end of the present decade, the whole complex of the relations between the Member States of the European Communities into a European Union, the Foreign Ministers propose that the Heads of State or of Government approve the following measures:

1. Ministerial Meetings

Henceforth, the Foreign Ministers will meet four times a year. They may also, whenever they consider it necessary to consult each other on specific subjects between meetings, meet for that purpose when they happen to come together on other occasions.

2. The Political Committee of the Member States of the European Communities

The Political Directors of the Member States of the Community will meet in the Political Committee of the Member States of the European Communities with a view to preparing ministerial meetings and carrying out tasks entrusted to them by the Ministers. In order to attain that objective, meetings of the Committee will be held as frequently as the intensification of the work requires.

3. The Group of “Correspondants”

A group consisting of European “Correspondants” in the Foreign Ministry (called the Group of Correspondants) will be set up. That Group will be entrusted with the task of following the implementation of political co-operation and of studying problems of organization and problems of a general nature. Furthermore, for certain matters, the Group will prepare the work of the Political Committee on the basis of instructions given by that Committee.

4. Working Parties

(a) In order to ensure more thorough consultation on individual questions, working parties will be set up to bring together senior officials of the Ministries of Foreign Affairs responsible for the subject under consideration. These working parties will cease to meet as soon as they have completed the task entrusted to them. Exceptionally, and especially in order to ensure continuity if the work can be completed in the near future, the chairman of a working party may be required to continue in office beyond the usual period.

(b) The chairman-in-office may approach the Political Committee about the need to bring together senior officials of the major ministerial departments who have not met during the preceding six-month period with a view to keeping them in contact with each other.

5. Medium and Long-Term Studies

In accordance with paragraph 14 of the Declaration of the Paris Summit Conference, which set as an objective on political co-operation the formulation, where possible, of common medium and long-term positions, several methods of work can be envisaged. According to circumstances, this will be done either by groups of experts in addition to the current matters which they normally deal with, or by entrusting the preparations of such studies to a special analysis and research group consisting normally of officials.

The Political Committee will propose to the Foreign Ministers specific subjects for study.

6. The Rôle of the Embassies of the Nine in the Capitals of the Member Countries of the Community

The Embassies of the Nine participate closely in the implementation of political co-operation. In particular, they receive information on a Community basis issued by the Foreign Ministry of their country of residence. Furthermore, they are occasionally entrusted with consultations on specific subjects:

— at the seat of the Presidency at the request of the Political Committee, the Presidency or another Member State; or

— in another Capital at the request of the Foreign Ministry.

They will appoint one of their diplomatic staff who will specifically be entrusted with ensuring the necessary contacts with the Foreign Ministry of their country of residence, within the framework of political co-operation.

7. Rôles of the Embassies in Third Countries and of the Offices of Permanent Representatives to Major International Organizations

With the introduction of the political co-operation machinery, it proved useful to associate Embassies and Permanent Representatives' offices with the work. In the light of the experience gained, better information on the work in progress in the field of political co-operation should be provided so as to enable them, where necessary, to put forward in an appropriate form those aspects which they consider of interest for this work, including considerations on joint action.

With this in mind, the Political Committee will notify the missions concerned when it considers it necessary to obtain a contribution on a specific item of its agenda. Where appropriate, it may require a common report to be prepared by them on specific questions.

In addition to the provisions contained in the texts in force governing reciprocal information on the occasion of important visits, the Ambassador concerned, accredited in the country where the visit takes place, should first provide information to his colleagues on the spot so as to enable any appropriate exchange of views. After the visit, such information as may interest them should be given to them in the most appropriate manner.

Finally, in application of the provisions governing the rôle of missions abroad, the permanent representatives of the Member States to the major international organizations will regularly consider matters together and, on the basis of instructions received, will seek common positions in regard to important questions dealt with by those organizations.

8. The Presidency

As regards the internal organization of the work of political co-operation, the Presidency:

- sees to it that the conclusions adopted at meetings of Ministers and of the Political Committee are implemented on a collegiate basis;

- proposes, on its own initiative or on that of another State, consultation at an appropriate level;

- may also, between meetings of the Political Committee, meet the Ambassadors of the Member States in order to inform them of the progress of the work of political co-operation. The meeting may take place at the request of an Ambassador of a Member State seeking consultation on a specific subject.

Experience has also shown that the Presidency's task presents a particularly heavy administrative burden. Administrative assistance may therefore be provided by other Member States for specific tasks.

9. Improvement of Contact between the Nine

The Foreign Ministers have agreed to establish a communications system with a view to facilitating direct contact between their departments.

10. Relations with the European Parliament

Having regard to the widening scope of the European Communities and the intensification of political co-operation at all levels, four colloquies will be held each year at which the Ministers will meet with members of the Political Committee of the European Parliament. For the purpose of preparing the colloquies, the Political Committee will draw to the attention of Ministers proposals adopted by the European Parliament on foreign policy questions.

In addition the Minister exercising the function of President will continue, as in the past, to submit to the European Parliament, once a year, a communication on progress made in the field of political co-operation.

11. Priorities to be set in respect of the Matters to be dealt with within the framework of Political Co-operation

Governments will consult each other on all important foreign policy questions and will work out priorities, observing the following criteria:

- the purpose of the consultation is to seek common policies on practical problems;

- the subject dealt with must concern European interests whether in Europe itself or elsewhere where the adoption of a common position is necessary or desirable.

On these questions each State undertakes as a general rule not to take up final positions without prior consultation with its partners within the framework of the political co-operation machinery.

The Political Committee will submit to the meetings of Foreign Ministers subjects among which the Ministers may select those to be given priority in the course of political co-operation. This is without prejudice to the examination of additional subjects either at the suggestion of a Member State or as a result of recent developments.

12. Relationship between the Work of the Political Co-operation Machinery and that carried out within the framework of the European Communities

(a) The Political Co-operation machinery, which deals on the intergovernmental level with problems of international politics, is distinct from and additional to the activities of the institutions of the Community which are based on the juridical commitments undertaken by the Member States in the Treaty of Rome. Both sets of machinery have the aim of contributing to the development of European unification. The relationship between them is discussed below.

(b) The Political Co-operation machinery, which is responsible for dealing with questions of current interest and where possible for formulating common medium and long-term positions, must do this keeping in mind, inter alia, the implications for and the effects of, in the field of international politics, Community policies under construction.

For matters which have an incidence on Community activities close contact will be maintained with the institutions of the Community.

(c) The last section of the previous paragraph is implemented in the following way:

- the Commission is invited to make known its views in accordance with current practice;

- the Council, through the President of the Committee of Permanent Representatives, is informed by the Presidency of the agreed conclusions which result

from the work of the Political Co-operation machinery, to the extent that these conclusions have an interest for the work of the Community;

— the Ministers will similarly be able, if it is so desired, to instruct the Political Co-operation machinery to prepare studies on certain political aspects of problems under examination in the framework of the Community. These reports will be transmitted to the Council through the President of the Committee of Permanent Representatives.

In drawing up this Report, the Ministers have demonstrated their belief that even more important than the contents of their proposals is the spirit in which these are put into effect. That spirit is the one that emerges from the decisions taken at the Paris Summit meeting.

The Ministers consider that co-operation on foreign policy must be placed in the perspective of European Union.

From now on, it is of the greatest importance to seek common positions on major international problems.

ANNEX

Results obtained from European Political Co-operation on Foreign Policy

1. Ministerial Meetings

(Luxembourg Report — Second Part, II)

As from the second half of 1970, the Ministers for Foreign Affairs of Member States of the European Communities have met regularly twice a year.

In pursuance of the decision taken by the Conference of Heads of State or of Government in Paris on 19–21 October 1972, the number of these meetings has, from 1973, been increased from two to four.

2. Political Committee

(Luxembourg Report — Second Part, III)

(a) The Luxembourg Report provided for at least four meetings a year. From the outset, the Political Committee met more often than had been foreseen; in fact, during the last twelve months, it has held nine meetings.

(b) The Political Committee has noted that the aims defined in the Luxembourg Report could only be achieved by adequate preparation. To this effect and without thereby discarding other possible formulas, it has established, within the framework of its activities, working parties entrusted with particular tasks:

— a Sub-Committee was set up to study problems relating to the Conference on Security and Co-operation in Europe (CSCE), and an ad hoc Group, in which the Commission of the European Communities takes part, was set up to examine the

economic aspects. In view of the need for such studies, it was decided that the Sub-Committee and the ad hoc Group should meet on a permanent basis in Helsinki in order to work, on the spot, for agreed positions in response to developments in the negotiations;

— three working parties were set up with a view to following and studying problems relating, respectively, to the situation in the Middle East, the Mediterranean area and Asia; senior officials in the Foreign Ministries with responsibility for those questions usually participate in this work;

— there were also meetings of experts dealing with various questions as, for example, co-operation in the event of natural disasters;

— consultations also took place between the Presidency and the Embassies of Member States on the situation in the Indian sub-continent and in the Middle East.

(c) Furthermore, it was decided to place within the framework of political co-operation the consultations which used to take place within the WEU before sessions of the General Assembly of the United Nations, of the Economic and Social Council and of the FAO. For this purpose, alongside the co-ordination meetings of the Permanent Representatives, senior officials responsible for the different sectors within each of the national Administrations get together to discuss certain items placed on the Agendas of these sessions; they report to the Political Committee.

3. Group of “Correspondants”

(Luxembourg Report — Second Part, VII-3)

In order to facilitate the internal organization of political co-operation, the Luxembourg Report provided that each State should appoint from within its Ministry of Foreign Affairs an official who should act as the “correspondant” of his opposite numbers in other States. These officials were established as a “Group of Correspondants”; this Group, in addition to the task of drafting summaries of the conclusions reached at ministerial meetings and meetings of the Political Committee, was entrusted with the duty of closely following the implementation of political co-operation and of studying the problems of organization and those of a general nature, as well as particular problems the Political Committee gave it to examine, in particular for the purpose of preparing their meetings.

4. Activities of Embassies of the Nine in the Capitals of Member States of the Communities

The rôle of Ambassadors of the Nine in the capitals of Member States has proved important for the implementation of political co-operation in particular with respect to the exchange of information. In order to facilitate contacts with the Ministries of Foreign Affairs in the countries of their residence with respect to matters of political co-operation, each of these Embassies has appointed a diplomat on its staff whose special duty is to ensure contact with the Ministry of Foreign Affairs in its country of residence on matters of political co-operation.

Since the Ambassadors receive information concerning the Community from the Ministry of Foreign Affairs of their country of residence and, in particular, since they are expected by the Political Committee to engage in discussions from time to time, in the capital of the Presidency, it is important that they should be fully informed of the progress of political co-operation with the implementation of which their missions are associated.

5. Association of Ambassadors in Third Countries and of Permanent Representatives to International Organizations with the Political Co-operation

It has been judged necessary and in line with the Luxembourg Report to associate Heads of the diplomatic missions of the Nine with political co-operation. For that purpose, it has been arranged that the Political Committee can ask Ambassadors accredited to a particular country to provide it with reports and thus to encourage co-operation among the diplomatic representatives of Member States.

It had also been arranged that regular discussions can take place between Ambassadors accredited to countries other than those of the Community, on problems of common interest concerning the country to which they are accredited, in accordance with such procedures as the Ambassadors themselves would find appropriate.

These provisions were put into operation and developed during the first two years of political co-operation.

Heads of diplomatic missions in many posts, or their representatives, while taking account of local conditions, take part increasingly in political co-operation, especially through exchanges of view and in certain cases by means of joint reports.

6. Commission of the European Communities

(Luxembourg Report — Second Part, V)

The Luxembourg Report provides that:

“should the work of the Ministers affect the activities of the European Communities, the Commission will be invited to make known its views.”

In accordance with this the Commission of the Communities has been invited to participate in ministerial discussions and in sessions of the Political Committee and of groups of experts when the agenda of the meeting provides for the examination of questions affecting the activities of the Communities: for example, the examination of problems relating to the economic aspects of the CSCE and to the future rôle of the Council of Europe.

7. European Parliament

(Luxembourg Report— Second Part, VI, and Third Part, 4)

In accordance with the Luxembourg Report which provided for two methods of associating public opinion and its representatives with the development of political co-

operation, Ministers for Foreign Affairs and members of the Political Committee of the European Parliament held a colloquy every six months and the President-in-office of the Council reported every year to the Parliament on the progress of work concerning the best means of advancing towards political union.

At the last two colloquies, a new procedure, consisting essentially of the notification in advance to the Political Committee of the European Parliament of the main subjects for discussion, was adopted in order to make the exchange of views more fruitful.

8. Participation of New Members

Political co-operation was started when the European Communities consisted of only six members — the applicant States being associated with their activities in accordance with the procedure specified in the fourth part of the Luxembourg Report. The procedure provided that the Ministers of the Six would meet their colleagues from acceding States at a time as near as possible to their meetings in order to ensure necessary consultation for keeping those States informed of the progress of the work of the Six.

Similarly, it was arranged for the President-in-office of the Political Committee to communicate to applicant States information likely to interest them and for him to obtain any reactions they had. This rule was adopted to take account of the essential connection between membership of the European Communities and participation in activities enabling further progress to be made towards political union.

After signature of the Act of Accession on 22 January, 1972, these States have fully participated in meetings at every level.

EK:5

London Report on European Political Cooperation (13 October 1981)

The Foreign Ministers of the ten Member States of the European Community have examined the development of European political cooperation. It is their constant concern that this should be improved, and to this end they have considered how it might be further strengthened.

Political cooperation, which is based on membership of the European Community, has developed to become a central element in the foreign policies of all Member States. The Community and its Member States are increasingly seen by third countries as a coherent force in international relations. The Foreign Ministers of the Ten note that in the years since the foundations of European political cooperation were laid in the Luxembourg Report (approved by Heads of State and Government on 27 October 1970) and the Copenhagen Report (approved by Foreign Ministers on 23 July 1973 and subsequently agreed by Heads of State and Government) significant progress has been achieved towards the objectives set out in those reports.

The development of European political cooperation over these years has shown that it answers a real need felt by the Member States of the European Community for a closer unity in this field. It is a mark of its proven value that European political cooperation has steadily intensified and its scope continually broadened. This development has contributed to the ultimate objective of European union.

The Foreign Ministers agree that further European integration, and the maintenance and development of Community policies in accordance with the Treaties, will be beneficial to a more effective coordination in the field of foreign policy and will expand the range of instruments at the disposal of the Ten.

The Foreign Ministers believe that in a period of increased world tension and uncertainty the need for a coherent and united approach to international affairs by the members of the European Community is greater than ever. They note that, in spite of what has been achieved, the Ten are still far from playing a role in the world appropriate to their combined influence. It is their conviction that the Ten should seek increasingly to shape events and not merely to react to them.

As regards the scope of European political cooperation, and having regard to the different situations of the Member States, the Foreign Ministers agree to maintain the flexible and pragmatic approach which has made it possible to discuss in political cooperation certain important foreign policy questions bearing on the political aspects of security.

The ten Foreign Ministers also consider it timely to renew their commitment to implement fully the undertakings in the Luxembourg and Copenhagen Reports. In particular they underline the importance of consultation among the Ten, which lies at the heart of European political cooperation. They emphasize their commitment to consult partners before adopting final positions or launching national initiatives on all important questions of foreign policy which are of concern to the Ten as a whole. They undertake that in these consultations each Member State will take full account of the position of other partners and will give due weight to the desirability of achieving a common position. They note that such consultations will be particularly relevant for important international conferences where one or more of the Ten are to participate, and where the agenda will include matters under discussion in European political cooperation or on which the Ten have a common position.

The Foreign Ministers note that it is increasingly possible for the Ten to speak with one voice in international affairs. Where substantial common positions have been achieved, they undertake to give due prominence to these by means of appropriate references in national statements on foreign policy questions. At the same time they emphasize that not merely a common attitude but joint action, which has always been an objective of European political cooperation, should be increasingly within the capacity of the Ten.

The Foreign Ministers have also examined the machinery and procedures of political cooperation and have agreed on certain practical improvements which are set out in the following part of this document.

Ministerial meetings

Formal meetings

1. The agenda for meetings at ministerial level will include only items of major importance.

The agenda will, where possible, also be annotated in such a way that the discussion will concentrate on matters for decision.

The analyses and draft texts submitted to ministers should contain either precise recommendations or clearly defined options so that the ministers can make decisions for future action.

When declarations are issued by ministerial meetings and the European Council, they should as a rule be accompanied by a list of posts in third countries where the local representative of the Ten will draw the declaration to the attention of the host government. In the absence of such a list the Presidency has discretion to take action on its own initiative.

Gymnich-type meetings

In order to protect the informal character of these meetings, the following guidelines should be observed:

- Consultations are confidential.
- There will be no formal agenda, official interpretation or officials present (except for a presidency notetaker).
- The Presidency will summarize for the attention of partners any guidelines of an operational nature that emerge from the meeting.
- The press will only be briefed on subjects authorized by the Ten. The Presidency will be responsible in the first instance for such briefing, the lines of which will be agreed in advance with partners.

The Political Committee

2. The Political Committee is one of the central organs of European political cooperation. It is responsible for directing the work of the working groups and for the preparation of discussions at ministerial level.

The Political Committee will ensure the effective operation of working groups by giving them a clear mandate to report on matters of current interest. The Presidency will make the proposals necessary to achieve this. The working groups will however, remain free to suggest topics for reports to the Political Committee.

The Correspondents' Group

3. In order to permit the Political Committee to focus on the more important items on its agenda the European correspondents will identify those working group reports which are not likely to require substantive discussion in the Political Committee.

Working Groups

4. Working groups' reports will include a summary drawing the attention of the Political Committee to points which will require decisions for future action, or on which the Political Committee should concentrate.

In general, partners' comments via the COREU system on the oral reports of working groups should concentrate on points of substance and not of drafting.

If the Presidency considers a partner to be particularly well qualified on an agenda point at a working group meeting, it may request that partner to introduce the discussion on that topic.

Studies

5. Even when partners do not hold the Presidency, they should be encouraged to offer proposals and ideas for consideration by the working groups.

At present most of the efforts of political cooperation are devoted to reacting to world events as they occur. In future the Political Committee may wish to take a longer-term approach to certain problems, and to institute studies to that end. Such studies are already mentioned in the Copenhagen Report (Part II, paragraph 15) and should wherever possible be undertaken by existing working groups.

The Ten may also prepare studies on areas where their positions diverge (e.g. subjects on which they do not vote unanimously at the United Nations).

It is particularly important that the confidentiality of these studies should be maintained.

Confidentiality

6. The success of the process of political cooperation depends to a large degree on its confidentiality; certain particularly delicate matters need to be handled in a way which guarantees that the required level of confidentiality is maintained. In such cases papers will be transmitted to the foreign ministries via embassies, and distributed within foreign ministries by the European correspondent.

Procedures for EPC/third country contacts

7. As European political cooperation intensifies and broadens, the Ten as such will appear as significant interlocutors. Third countries will increasingly express the desire to enter into more or less regular contact with them. It is important that the Ten should be able to respond effectively to these demands, in particular vis-a-vis countries of special interest to them, and that they should speak with one voice in dealings with them.

The Presidency may meet individual representatives of third countries in order to discuss certain matters of particular interest to the country in question.

The Presidency may respond to a request for contacts by a group of ambassadors of Member States of organizations with which the Ten maintain special links.

The Heads of Mission of the Ten in a country which expresses the desire for closer contacts with EPC may meet representatives of that country in order to hear its views and to explain the position of the Ten.

If necessary, and if the Ten so agree, the Presidency, accompanied by representatives of the preceding and succeeding presidencies, may meet with representatives of third countries.

If necessary, and if the Ten so agree, the Presidency may meet the representative of a third country in the margins of a ministerial-level meeting of the Ten.

Procedure for political cooperation in third countries

8. In view of the increasing activities of the Ten in third countries, it is important that the Heads of Mission of the Ten maintain the practice of meeting regularly in order to exchange information and coordinate views. In considering their response to significant developments in the country to which they are accredited, their first instinct should be to coordinate with their colleagues of the Ten.

The participation of the Head of Mission at political cooperation meetings should remain the rule. When this is impossible he may be represented by a member of his Mission.

The Political Committee welcomes joint reports from Heads of Missions of the Ten. These may be prepared in response to a request from the Political Committee or, exceptionally, on the Heads of Missions' own initiative, when the situation requires it. Recommendations for joint action are particularly valuable.

Where reports are made on the Heads of Missions' own initiative, it is for them to decide whether to draft a joint report or to report separately on the basis of their joint discussions. An equally acceptable alternative is for the Presidency to draft an oral report on its own authority reflecting the views expressed.

Contacts in the capitals of the Ten

9. In certain capitals of the Ten the practice has developed of regular meetings between the nine Heads of Mission and the political director of the host government. This has proved useful and is to be encouraged.

The Presidency

10. As political cooperation has developed, the areas of agreement among the Ten have enlarged and the range of subjects handled has become more extensive. The workload

of the Presidency in its role as spokesman in the European Parliament, and in contacts with third countries, has also increased. These trends may be expected to continue, particularly in the light of the enlargement of the Community.

As a result it has become desirable to strengthen the organization and assure the continuity of political cooperation and to provide operational support for the Presidency without, however, reducing the direct contact, pragmatism and economy which are among the chief virtues of the present arrangements.

Henceforth the Presidency will be assisted by a small team of officials seconded from preceding and succeeding presidencies. These officials will remain in the employment of their national foreign ministries, and will be on the staff of their embassy in the presidency capital. They will be at the disposition of the Presidency and will work under its direction.

The burden of work during the Presidency falls particularly heavily on the foreign minister who is President-in-Office. The Ten note that should he wish to do so the President may delegate certain tasks to his successor; he may also request his predecessor to finish tasks which are close to completion when the Presidency is handed over.

Relations with the European Parliament

11. In accordance with the Luxembourg and Copenhagen reports, which underline the importance of associating the European Parliament with political cooperation, there are frequent contacts between the European Parliament and the Presidency. These take the form of four annual colloquies with the Political Affairs Committee, answers to questions on political cooperation, the annual report on political cooperation, and the presidency speeches at the beginning and end of its term of office which now usually include political cooperation subjects.

The contacts between the Council of Ministers and the European Parliament have been extended to include informal meetings between ministers and the leaders of the different political groups represented in Parliament; these informal meetings provide a further opportunity for informal exchanges on political cooperation.

Taking account of the need to further strengthen ties with the directly-elected Parliament, the Ten envisage the possibility of more frequent reference to resolutions adopted by Parliament in the deliberations, communiqués and declarations of the Ten, and in ministers' opening statements at colloquies with the Political Affairs Committee of Parliament.

The Ten note that after a meeting of the European Council the President of the European Council will make a statement to Parliament. This statement will include political cooperation subjects discussed at the meeting.

Relations between the activities of political cooperation and those of the European Community

12. The Ten will provide, as appropriate, for political cooperation meetings on the occasion of Foreign Affairs Councils. The Presidency will ensure that the discussion of the Community and political cooperation aspects of certain questions are coordinated if the subject-matter requires this.

Within the framework of the established rules and procedures the Ten attach importance to the Commission of the European Communities being fully associated with political cooperation, at all levels.

Crisis procedures

13. The Political Committee or, if necessary, a ministerial meeting will convene within forty-eight hours at the request of three Member States.

The same procedure will apply in third countries at the level of Heads of Mission.

In order to improve the capacity of the Ten to react in an emergency, working groups are encouraged to analyse areas of potential crisis and to prepare a range of possible reactions by the Ten.

EK:6

Solemn Declaration on European Union (Stuttgart, 19 June 1983)

Preamble

The Heads of State or Government of the Member States of the European Communities, meeting within the European Council,

resolved to continue the work begun on the basis of the Treaties of Paris and Rome and to create a united Europe, which is more than ever necessary in order to meet the dangers of the world situation, capable of assuming the responsibilities incumbent on it by virtue of its political role, its economic potential and its manifold links with other peoples,

considering that the European idea, the results achieved in the fields of economic integration and political cooperation, and the need for new developments correspond to the wishes of the democratic peoples of Europe, for whom the European Parliament, elected by universal suffrage, is an indispensable means of expression,

determined to work together to promote democracy on the basis of the fundamental rights

recognized in the constitutions and laws of the Member States, in the European Convention for the Protection of Human Rights and the European Social Charter, notably freedom, equality and social justice,

convinced that, in order to resolve the serious economic problems facing the Member States, the Community must strengthen its cohesion, regain its dynamism and intensify its action in areas hitherto insufficiently explored,

resolved to accord a high priority to the Community's social progress and in particular to the problem of employment by the development of a European social policy,

convinced that, by speaking with a single voice in foreign policy, including political aspects of security, Europe can contribute to the preservation of peace,

recalling their decisions taken in Paris on 21 October 1972 and 10 December 1974, the Document on the European Identity of 14 December 1973 and the statement made by the European Council in The Hague on 30 November 1976 concerning the progressive construction of European Union,

determined to achieve a comprehensive and coherent common political approach and reaffirming their will to transform the whole complex of relations between their States into a European Union,

have adopted the following:

1 Objectives

1.1 The Heads of State or Government, on the basis of an awareness of a common destiny and the wish to affirm the European identity, confirm their commitment to progress towards an ever closer union among the peoples and Member States of the European Community.

1.2 The Heads of State or Government reaffirm the Declaration on Democracy adopted by the European Council on 8 April 1978 which stated that respect for and maintenance of representative democracy and human rights in each Member State are essential elements of membership of the European Communities.

1.3 In order to achieve ever increasing solidarity and joint action, the construction of Europe must be more clearly oriented towards its general political objectives, more efficient decision-making procedures, greater coherence and close coordination between the different branches of activity, and the search for common policies in all areas of common interest, both within the Community and in relation to third countries.

1.4 Desiring to consolidate the progress already made towards European Union in both the economic and political fields, the Heads of State or Government reaffirm the following objectives:

1.4.1 to strengthen and continue the development of the Communities, which are the nucleus of European Union, by reinforcing existing policies and elaborating new policies within the framework of the Treaties of Paris and Rome;

1.4.2 to strengthen and develop European Political Cooperation through the elaboration and adoption of joint positions and joint action, on the basis of intensified consultations, in the area of foreign policy, including the coordination of the positions of Member States on the political and economic aspects of security, so as to promote and facilitate the progressive development of such positions and actions in a growing number of foreign policy fields.

1.4.3 to promote, to the extent that these activities cannot be carried out within the framework of the Treaties:

- closer cooperation on cultural matters, in order to affirm the awareness of a common cultural heritage as an element in the European identity;
- approximation of certain areas of the legislation of the Member States in order to facilitate relationships between their nationals;
- a common analysis and concerted action to deal with international problems of law and order, serious acts of violence, organized international crime and international lawlessness generally.

2 Institutions

The Heads of State or Government emphasize the importance of greater coherence and close coordination between the existing structures of the European Communities and European Political Cooperation at all levels so that comprehensive and consistent action can be taken to achieve European Union.

Matters within the scope of the European Communities are governed by provisions and procedures laid down in or pursuant to the Treaties of Paris and Rome and in agreements supplementing them. In matters of Political Cooperation, procedures which were agreed on in the Luxembourg(1970), Copenhagen(1973) and London(1981) reports will apply, together with other procedures to be agreed on if necessary.

2.1 The European Council

2.1.1 The European Council brings together the Heads of State or Government and the President of the Commission assisted by the Foreign Ministers of the Member States and a member of the Commission.

2.1.2 In the perspective of European Union, the European Council

- provides a general political impetus to the construction of Europe;
- defines approaches to further the construction of Europe and issues general political guidelines for the European Communities and European Political Cooperation;
- deliberates upon matters concerning European Union in its different aspects with due regard to consistency among them;
- initiates cooperation in new areas of activity;
- solemnly expresses the common position in questions of external relations.

2.1.3 When the European Council acts in matters within the scope of the European Communities, it does so in its capacity as the Council within the meaning of the Treaties.

2.1.4 The European Council will address a report to the European Parliament after each of its meetings. This report will be presented at least once during each Presidency by the President of the European Council.

The European Council will also address a written annual report to the European Parliament on progress towards European Union.

In the debates to which these reports give rise, the European Council will normally be represented by its President or one of its members.

2.2 The Council and its members

2.2.1 The consistency and continuity of the work needed for the further construction of European Union as well as the preparation of meetings of the European Council are the responsibility of the Council (General Affairs) and its members.

With a view to bringing the institutional apparatus of the Community and that of Political Cooperation closer together, the Council deals with matters for which it is competent under the Treaties in accordance with the procedures laid down by the latter, and its members will deal also, in accordance with the appropriate procedures, with all other areas of European Union, particularly matters coming within the scope of Political Cooperation.

The Member States will arrange their representation as provided for in their respective constitutions.

2.2.2 The application of the decision-making procedures laid down in the Treaties of Paris and Rome is of vital importance in order to improve the European Communities' capacity to act.

Within the Council every possible means of facilitating the decision-making process will be used, including, in cases where unanimity is required, the possibility of abstaining from voting.

2.2.3 To promote the objective of a Europe speaking with a single voice and acting in common in the field of foreign policy, the Governments of the Member States will make a constant effort to increase the effectiveness of Political Cooperation and will seek, in particular, to facilitate the decision-making process, in order to reach common positions more rapidly.

They recently adopted new arrangements in the London report of 13 October 1981.

In the light of experience they will continue in this direction, in particular by:

- strengthening the Presidency's powers of initiative, of coordination and of representation in relations with third countries;
- appropriately strengthening operational support for successive Presidencies, corresponding to the increasing tasks which they have to perform.

2.3 The Parliament

2.3.1 The Assembly of the European Communities has an essential role to play in the development of European Union.

2.3.2 The European Parliament debates all matters relating to European Union, including European Political Cooperation. In matters relating to the European Communities, it deliberates in accordance with the provisions and procedures laid down in the Treaties establishing the European Communities and in agreements supplementing them.

2.3.3 In addition to the consultation procedures provided for in the Treaties, the Council, its members and the Commission will, in keeping with their respective powers, respond to:

- oral or written question from Parliament;
- resolutions concerning matters of major importance and general concern, on which Parliament seeks their comments.

2.3.4 The Presidency will address the European Parliament at the beginning of its term of office and present its programme. It will report to the European Parliament at the end of its term on the progress achieved.

The Presidency keeps the European Parliament regularly informed through the Political Affairs Committee of the subjects of foreign policy examined in the context of European Political Cooperation.

Once a year the Presidency reports to the European Parliament in plenary session on progress in the field of Political Cooperation.

2.3.5 Before the appointment of the President of the Commission, the President of the Representatives of the Governments of the Member States seeks the Opinion of the enlarged Bureau of the European Parliament.

After the appointment of the members of the Commission by the Governments of the Member States, the Commission presents its programme to the European Parliament to debate and to vote on that programme.

2.3.6 (*) The Council will enter into talks with the European Parliament and the Commission with the aim, within the framework of a new agreement, of improving and extending the scope of the conciliation procedure provided for in the Joint Declaration of 4 March 1975.

2.3.7 In addition to the consultations provided for in the Treaties with respect to certain international agreements, the Opinion of the European Parliament will be sought before:

- the conclusions of other significant international agreements by the Community,

– the accession of a State to the European Community.

The existing procedures for providing the European Parliament with confidential and unofficial information on progress in negotiations will be extended, taking into account the requirements of urgency, to all significant international agreements concluded by the Communities.

2.4 The Commission

The Heads of State or Government underline the particular importance of the Commission as guardian of the Treaties of Paris and Rome and as a driving force in the process of European integration. They confirm the value of making more frequent use of the possibility of delegating powers to the Commission within the framework of the Treaties. In addition to the tasks and powers laid down in those Treaties, the Commission is fully associated with the work of European Political Cooperation and, where appropriate, with other activities within the framework of European Union.

2.5 The Court of Justice

The Court of Justice of the European Communities has an essential role to play in progress towards European Union, by securing compliance with, and development of, Community law. Taking account of the respective constitutional provisions in their States, the Heads of State or Government agree to consider, on a case-by-case basis, the inclusion, as appropriate, in international conventions between Member States, of a clause conferring on the Court of Justice appropriate jurisdiction with regard to the interpretation of the texts.

3 Scope

3.1 European Communities

The Heads of State or Government emphasize, in order to give renewed impetus to the development of Community policies on a broad front, the importance of the following policies:

3.1.1 An overall economic strategy in the Community to combat unemployment and inflation and to promote convergence of the state of economic development of the Member States. Priority should be given to encouraging productive investment and raising competitiveness as a basis for creating durable jobs, bringing about sustained economic growth and reducing unemployment. In this context, effective action in the social field to alleviate unemployment should be taken at both Community and national levels in particular by means of specific action on behalf of young people and by improved harmonization of social security systems.

3.1.2 More effective coordination of the national economic policies, which is required for the achievement of the Community's overall objectives, in order to ensure that the main economic and sectoral objectives of the Member States are consistent with the maintenance and strengthening of the Community and with the object of consolidating the European Monetary System.

3.1.3 Strengthening of the European Monetary System, which is helping to consolidate an area of monetary stability in Europe and to create a more stable international economic environment, as a key element in progress towards Economic and Monetary Union and the creation of a European Monetary Fund.

3.1.4 Definition of Community instruments and mechanisms which will permit action geared to the situation and specific needs of the least prosperous Member States in an effort to tackle their structural problems and thereby to ensure the harmonious development of the Community.

3.1.5 Given the importance of the Community's external relations, strengthening of the common commercial policy and development of its external economic policy on the basis of common positions; the Community will, in this way, give effect to its special responsibility as the principal world trader and to its commitment to a free and open trading system.

In this context, improvement and coordination of national and Community development cooperation policies are needed in order to reflect more fully the needs of the developing countries and the interdependence between them and Europe, and so that Europe plays a stronger and more stimulating role in relations between the industrialized and developing countries.

3.1.6 Completion of the internal market in accordance with the Treaties, in particular the removal of the remaining obstacles to the free movement of goods, capital and services, as well as the further development of a common transport policy.

3.1.7 Continued development of the common agricultural policy in harmony with other policies, respecting its objectives as defined in the Treaty and the principles of unity of the market,

Community preference and financial solidarity, and taking into account the need to ensure a fair standard of living for the agricultural community and the need to achieve a better market equilibrium in some sectors. The problems of less favoured agricultural regions, including certain Mediterranean areas the development of which is heavily dependent on agriculture, merit special attention.

3.1.8 The development of an industrial strategy at Community level in order to strengthen industry, make it competitive and create productive jobs in Europe, in particular by encouraging investment and innovation. In order to provide the Community with the means for vigorous development in the long term, cooperation between enterprises in advanced technologies will be strengthened by the establishment of projects of common interest.

Efforts made by industry and Governments in the areas of energy and research will be complemented by coordination and appropriate actions at Community level.

3.1.9 Development of the regional and social policies of the Communities, which implies in particular the transfer of resources to less prosperous regions, so that all

Community policies and instruments can play their full role and promote convergence and balanced development.

3.2 Foreign policy

In order to cope with the increasing problems of international politics, the necessary reinforcement of European Political Cooperation must be ensured, in particular by the following measures:

- intensified consultations with a view to permitting timely joint action on all major foreign policy questions of interest to the Ten as a whole;
- prior consultation with the other Member States in advance of the adoption of final positions on these questions. The Heads of State or Government underline their undertaking that each Member State will take full account of the positions of its partners and give due weight to the adoption and implementation of common European positions when working out national positions and taking national action;
- development and extension of the practice by which the views of the Ten are defined and consolidated in the form of common positions which then constitute a central point of reference for Member States' policies;
- progressive development and definition of common principles and objectives as well as the identification of common interests in order to strengthen the possibilities of joint action in the field of foreign policy;
- coordination of positions of Member States on the political and economic aspects of security;
- increased contacts with third countries in order to give the Ten greater weight as an interlocutor in the foreign policy field;
- closer cooperation in diplomatic and administrative matters between the missions of the Ten in third countries;
- the search for common positions at major international conferences attended by one or more of the Ten and covering questions dealt with in Political Cooperation;
- increasing recognition of the contribution which the European Parliament makes to the development of a coordinated foreign policy of the Ten.

3.3 Cultural cooperation

With a view to complementing Community action and stressing that, in consideration of the membership of their States of the Council of Europe, they maintain their firm support for an involvement in its cultural activities, the Heads of State or Government agree to promote, encourage or facilitate the following, taking account of respective constitutional provisions:

- development of the activities of the European Foundation and the European University Institute in Florence;
- closer cooperation between establishments of higher education, including exchanges of teachers and students;
- intensified exchanges of experience, particularly among young people, and development of the teaching of the languages of the Member States of the Community;
- improving the level of knowledge about other Member States of the Community and of information on Europe's history and culture so as to promote a European awareness;
- examination of the advisability of undertaking joint action to protect, promote and safeguard the cultural heritage;
- examination of the possibility of promoting joint activities in the dissemination of culture, in particular as regards audio-visual methods;
- more extensive contacts between writers and artists of the Member States and wider dissemination of their works both inside and outside the Community;
- closer coordination of cultural activities in third countries, within the framework of Political Cooperation.

3.4 Approximation of laws

3.4.1 Approximation of laws in areas within the competence of the European Communities will be pursued and intensified through effective use of the measures provided for in the Treaties. In this context special attention should be given to further approximation in the field of the protection of industrial and commercial property, consumer protection and, whenever necessary, in the field of the law relating to companies.

3.4.2 With a view to complementing the approximation of laws within the European Communities, and having full regard, in particular, to the work of the Council of Europe, the Member States will endeavour to approximate their laws in other areas by having recourse to the appropriate instruments, including international conventions. A special effort will be made to implement or supplement without delay international conventions already negotiated between Member States in the Community framework, and notably those provided for by the Treaties.

3.4.3 Among new activities which can be conducive to the attainment of European Union, the following deserve special attention:

- the introduction of legal instruments which can strengthen cooperation among the judicial authorities of the Member States, notably in civil and commercial matters, and which can thereby make the administration of justice more efficient and less cumbersome;
- cooperation in the area of the suppression of infringements of Community law;

– identification of areas of criminal and procedural law in which cooperation between Member States might be desirable.

4 Final provisions

4.1 The Heads of State or Government stress the link between membership of the European Communities and participation in the activities described above.

4.2 European Union is being achieved by deepening and broadening the scope of European activities so that they coherently cover, albeit on a variety of legal bases, a growing proportion of Member States' mutual relations and of their external relations.

4.3 The Heads of State or Government will subject this Declaration to a general review as soon as the progress achieved towards European unification justifies such action, but not later than five years from signature of the Declaration.

In the light of the results of this review they will decide whether the progress achieved should be incorporated in a Treaty on European Union.

The Opinion of the European Parliament will be sought on this subject.

EK:7

SINGLE EUROPEAN ACT

Title III

TREATY PROVISIONS ON EUROPEAN CO-OPERATION IN THE SPHERE OF FOREIGN POLICY

Article 30

European Co-operation in the sphere of foreign policy shall be governed by the following provisions:

1. The High Contracting Parties, being members of the European Communities, shall endeavour jointly to formulate and implement a European foreign policy.

2. (a) The High Contracting Parties undertake to inform and consult each other on any foreign policy matters of general interest so as to ensure that their combined influence is exercised as effectively as possible through co-ordination, the convergence of their positions and the implementation of joint action.

(b) Consultations shall take place before the High Contracting Parties decide on their final position.

(c) In adopting its positions and in its national measures each High Contracting Party shall take full account of the positions of the other partners and shall give due consideration to the desirability of adopting and implementing common European positions.

In order to increase their capacity for joint action in the foreign policy field, the High Contracting Parties shall ensure that common principles and objectives are gradually developed and defined.

The determination of common positions shall constitute a point of reference for the policies of the High Contracting Parties.

(d) The High Contracting Parties shall endeavour to avoid any action or position which impairs their effectiveness as a cohesive force in international relations or within international organizations.

3. (a) The Ministers for Foreign Affairs and a member of the Commission shall meet at least four times a year within the framework of European Political Co-operation. They may also discuss foreign policy matters within the framework of Political Co-operation on the occasion of meetings of the Council of the European Communities.

(b) The Commission shall be fully associated with the proceedings of Political Co-operation.

(c) In order to ensure the swift adoption of common positions and the implementation of joint action, the High Contracting Parties shall, as far as possible, refrain from impeding the formation of a consensus and the joint action which this could produce.

4. The High Contracting Parties shall ensure that the European Parliament is closely associated with European Political Co-operation. To that end the Presidency shall regularly inform the European Parliament of the foreign policy issues which are being examined within the framework of Political Co-operation and shall ensure that the views of the European Parliament are duly taken into consideration.

5. The external policies of the European Community and the policies agreed in European Political Co-operation must be consistent. The Presidency and the Commission, each within its own sphere of competence, shall have special responsibility for ensuring that such consistency is sought and maintained.

6. (a) The High Contracting Parties consider that closer co-operation on questions of European security would contribute in an essential way to the development of a European identity in external policy matters. They are ready to co-ordinate their positions more closely on the political and economic aspects of security.

(b) The High Contracting Parties are determined to maintain the technological and industrial conditions necessary for their security. They shall work to that end both at national level and, where appropriate, within the framework of the competent institutions and bodies.

(c) Nothing in this Title shall impede closer co-operation in the field of security between certain of the High Contracting Parties within the framework of the Western European Union or the Atlantic Alliance.

7. (a) In international institutions and at international conferences which they attend, the High Contracting Parties shall endeavour to adopt common positions on the subjects covered by this Title.

(b) In international institutions and at international conferences in which not all the High Contracting Parties participate, those who do participate shall take full account of positions agreed in European Political Co-operation.

8. The High Contracting Parties shall organize a political dialogue with third countries and regional groupings whenever they deem it necessary.

9. The High Contracting Parties and the Commission, through mutual assistance and information, shall intensify co-operation between their representations accredited to third countries and to international organizations.

10. (a) The Presidency of European Political Co-operation shall be held by the High Contracting Party which holds the Presidency of the Council of the European Communities.

(b) The Presidency shall be responsible for initiating action and co-ordinating and representing the positions of the Member States in relations with third countries in respect of European Political Co-operation activities. It shall also be responsible for the management of Political Co-operation and in particular for drawing up the timetable of meetings and for convening and organizing meetings.

(c) The Political Directors shall meet regularly in the Political Committee in order to give the necessary impetus, maintain the continuity of European Political Co-operation and prepare Ministers' discussions.

(d) The Political Committee or, if necessary, a ministerial meeting shall convene within 48 hours . at the request of at least three Member States.

(e) The European Correspondents' Group shall be responsible, under the direction of the Political Committee, for monitoring the implementation of European Political Co-operation and for studying general organizational problems.

(f) Working groups shall meet as directed by the Political Committee.

(g) A Secretariat based in Brussels shall assist the Presidency in preparing and implementing the activities of European Political Co-operation and in administrative matters. It shall carry out its duties under the authority of the Presidency.

11. As regards privileges and immunities, the members of the European Political Co-operation Secretariat shall be treated in the same way as members of the diplomatic missions of the High Contracting Parties based in the same place as the Secretariat.

12. Five years after the entry into force of this Act the High Contracting Parties shall examine whether any revision of Title III is required.

EK:10

Maastricht ve Amsterdam Antlasmaları'nın Ortak Dis Politika ve Güvenlik Politikası ile İlgili Hükümleri

Madde 11(Mastricht J.1):

1.Birlik, bütün dis politika ve güvenlik politikası alanlarını kapsayan ortak bir disisleri ve güvenlik politikası tanımlayacak ve yürürlüğe koyacaktır; bu politikanın amaçları:

-ortak değerlerin, temel çıkarların, Birliğin bağımsızlığının ve bütünlüğünün Birleşmiş Milletler Sarti ilkelerine uygun olarak korunması;

-tüm yönleriyle Topluluğun güvenliğinin güçlendirilmesi;

-Birleşmiş Milletler ilkeleri ile Helsinki Son Senedi ilkelerine ve Paris Sarti amaçlarına uygun olarak, dis sınırlar da dahil olmak üzere, barışın korunması ve uluslararası güvenliğin güçlendirilmesi;

-uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi;

-demokrasi ve hukuk devleti ile insan haklarına ve temel özgürlüklere saygının geliştirilmesi ve güçlendirilmesi olacaktır.

2. Üye devletler, Birliğin dis politika ve güvenlik politikasını, bağıllık ve karşılıklı dayanışma içinde tam ve aktif olarak destekleyecektir. Üye devletler, karşılıklı siyasi dayanışmayı artırmak ve geliştirmek için birlikte çalışacaklardır. Birliğin çıkarlarına karşı olan veya Birliğin uluslararası ilişkilerde birleştirici bir güç olarak etkinliğini zedeleyebilecek herhangi bir hareketten kaçınacaklardır. Konsey bu ilkelere uyulmasını sağlar.

Madde 12 (madde J.2)

-Birlik, ortak disisleri ve güvenlik politikasının ilkelerini ve bu politika için genel yönlendirici ilkeleri tanımlar;

-ortak stratejiler üzerine karar vererek;

-ortak eylemler uygulayarak;

-ortak tutum benimseyerek;

- politikayı uygularken üye devletler arasındaki düzenli işbirliğini geliştirir.

Madde 13 (Madde J.3) 1. Avrupa Konseyi, savunmaya etkileri olan konular da dahil olmak üzere, ortak disisleri ve güvenlik politikasının ilkelerini ve bu politika için genel yönlendirici ilkeleri tanımlar.

2. Avrupa Konseyi, Üye devletlerin önemli ortak çıkarlarının olduğu alanlarda Birlik tarafından yürürlüğe konulacak ortak stratejiler üzerine karar verir. Ortak stratejiler; amaçlarını, sürelerini, Birlik ve üye devletler tarafından kullanabilme yollarını açıklar.

Konsey, Avrupa Konseyi tarafından tanımlanan genel yönlendirici ilkelere dayanarak ortak disisleri ve güvenlik politikasını tanımlamak ve yürürlüğe koymak için gerekli kararları alır.

Konsey, özellikle ortak eylem ve ortak tutumlar benimseyerek, Avrupa Konseyi'ne ortak stratejiler tavsiye eder ve bu stratejileri yürürlüğe koyar. Konsey, Birliğin eylemlerinin bütünlüğünü, uyumunu ve etkinliğini temin eder.

Madde 14 (Madde J.4)1. Konsey, ortak eylemler benimser. Birlik tarafından faal bir eylem gerekli addedildiği durumlarda, ortak eylemler belirli durumlara yönlendirilir. Bu ortak eylemler; amaçlarını, kapsamalarını, Birlik tarafından kullanılma yollarını ve eger gerekirse, sürelerini ve yürürlüğe girmeleri için koşulları belirler.

2. Ortak eyleme konu olan bir sorun üzerinde önemli etkisi olan durumlarda bir değişiklik olursa, Konsey, bu eylemin ilkelerini ve amaçlarını tekrar gözden geçirir ve gerekli kararları alır. Konsey harekete geçmediği sürece, ortak eylemler durur.

6. Ortak eylemler üye devletleri, aldıkları tutum çerçevesinde ve eylemleri sırasında bağlar.

7. Konsey, Komisyon'dan, ortak bir eylemin uygulanmasını temin etmek için, ortak disisleri ve güvenlik politikasına ilişkin her uygun önerileri sunmasını talep edebilir.

8. Bir ulusal tutum belirlenmesine veya ortak eylem uyarınca ulusal eyleme ilişkin bir plan olması halinde, Konsey'de eger gerekliyse ön danismaların yapılabilmesi için zamanında bilgi verilir. Yalnızca Konsey kararlarının bir ulusal hukuka aktarılmasına ilişkin önlemler söz konusu olduğunda, ön bilgi sunma zorunluluğu uygulanmaz.

9. Durumdaki değişikliklerden kaynaklanan zorunlu ihtiyaç hallerinde ve konsey kararı uygulanmadığında, Üye Devletler, ortak eylemin genel amaçlarını göz önüne alarak acilen gerekli önlemleri alabilir. İlgili üye devlet, bu önlemlerden Konsey'i haberdar eder.

Ortak eylemin yürürlüğe konulmasında herhangi bir önemli zorluk varsa üye devlet, bu zorlukları, bunları tartışacak ve uygun çözümler arayacak olan Konsey'e iletir. Bu çözümler, ortak eylemin amaçlarına aykiri olamaz veya etkinliğini zedeleyemez”

“Madde 15 (maddeJ.5): Konsey ortak tutumlar belirler. Ortak tutumlar, Birliğin coğrafik veya tematik nitelikteki belirli bir konuya yaklaşımını tanımlar. Üye devletler kendi politikalarını ortak tutumlara uygunluğunu sağlarlar.”

Madde16(madde J.6): “Üye devletler, uyumlu ve birlesik eylemler aracılığıyla Birliğin etkisinin mümkün olan en etkin şekilde ortaya koyulmasını temin etmek için genel çıkarlara ilişkin herhangi bir dış politika ve güvenlik politikası konusu hakkında Konsey’de birbirlerini bilgilendirir ve danışmalarda bulunur.”

Madde 17(madde J.7) “Ortak Disisleri ve Güvenlik Politikası, eğer Avrupa Konseyi bu yönde karar verirse, 2. paragraf uyarınca ortak bir savunma anlayışına dönüşebilecek olan ortak bir savunma politikasının giderek oluşturulması dahil olmak üzere, Birliğin güvenliği ile ilgili tüm sorunları kapsar. Bu durumda, Avrupa Konseyi, Üye devletlere kendi anayasal usulleri çerçevesinde böyle bir kararı benimsemelerini tavsiye eder.

Bati Avrupa Birliği (BAB), 2.paragraf çerçevesinde operasyonel kapasiteye kavuşmasını sağlamak suretiyle, Birliğin gelişmesinin ayrılmaz bir parçasını oluşturur. BAB bu maddede açıklandığı şekliyle Birliği ODGP’nin savunma yönlerinin belirlenmesinde destekler. Avrupa Konseyi’nin bu doğrultuda karar vermesi halinde, BAB ile bütünleşme olasılığını göz önünde bulundurarak Birlik, BAB’la daha yakın kurumsal ilişkiler geliştirir. Bu durumda, kendi anayasal usuller çerçevesinde böyle bir kararı benimsemelerini üye devletlere tavsiye eder.

Bu maddede öngörülen Birlik politikası, bazı üye devletlerin güvenlik ve savunma politikalarının belirli özelliklerine zarar vermez ve ortak savunmalarını, Kuzey Atlantik Antlaşması kapsamında Kuzey Atlantik Antlaşması Organizasyonu (NATO)altında sağlayan ve bu çerçevede kurulan ortak güvenlik ve savunma politikası ile uyumlu olarak gerçekleştiren belirli üye devletlerin sorumluluklarına saygı gösterir. Silahlanma alanında işbirliği yapmak yolu ile üye devletler uygun gördüğü ölçüde, bir ortak savunma politikası çerçevesinin asamalı olarak oluşturulması desteklenir.

Bu maddede belirtilen hususlar, baris saglanmasi dahil olmak üzere kriz yönetimindeki mücadele güçlerinin görevlerini, insani yardım ve kurtarma görevlerini kapsar.

Birlik, BAB'dan savunma etkisi olan Birlik kararlarini ve faaliyetlerini degerlendirmek ve yürürlüğe koymak için yararlanir.

Avrupa Konseyi'nin bu Anlasma'nin 13. maddesi uyarınca yönlendirici ilkeler belirleme yetkisi, Birligin, BAB'dan yararlandigi konulara iliskin olarak da geçerlidir.

Birlik, 2. paragrafta belirtilen görevlerle ilgili olarak Birligin kararlarini degerlendirmek ve yürürlüğe koymak için BAB'dan yararlandigi zaman Birligin tüm üye devletleri, bahsedilen görevlere katilmaya tamamen hak sahibi olurlar. Konsey, BAB'in kurumlari ile mutabakat içinde olarak, söz konusu görevlere katkıda bulunan tüm üye devletlerin BAB'in kararlarinin planlamasinda tamamen ve esit kosullarda katilmasina imkan saglamak için gerekli uygulanabilir düzenlemeleri kabul eder.

Bu paragrafta bahsi geçen ve savunma etkisi olan kararlar, 1. paragrafin 3. bendinde belirtilen politika ve yükümlülüklere zarar vermez.

Bu maddenin hükümleri, isbirliginin bu maddede öngörülenlere aykiri veya bunlari engelleyici olmaması kaydiyla, BAB ve Atlantik Pakti çerçevesinde, iki veya daha çok üye devletin ikili düzeyde daha yakin iliski gelistirmesini engellemez.”

Madde18 (madde J8)“1. Ortak Disisleri ve Güvenlik Politikasi'na giren konularda Birliği, Baskanlik temsil eder.

2.Baskanlik, bu Baslik altinda alinan kararlarin uygulanmasindan sorumludur; bu sifatla ilke olarak uluslararası organizasyon ve konferanslarda Birligin tutumunu açıklar.

3. Baskanliga, Ortak Disisleri ve Güvenlik Politikasi yüksek temsilcisi görevini üstlenecek olan Konsey Genel Sekreteri yardımcı olur.

4.Komisyon, 1. ve 2. paragraflarda belirtilen görevlere tamamen ortak edilir. Baskanliga, eger gerekirse, Baskanligi devralacak bir sonraki üye devlet tarafından yardım edilir.

5.Konsey, gerekli gördüğünde, belirli politika konularinda yetkili özel bir temsilci atayabilir.

Madde19 (madde J.9)

“1, Üye devletler, uluslararası örgüt ve konferanslarda eylemlerinin esgüdümünü sağlar, ortak tutumlari bu tarzda savunur. Üye devletlerin tümünün katilmadigi uluslararası kurulus ve konferanslarda, katilan devletler ortak tutumlari destekler.

1. paragraf ve madde 14 (3) sakli kalmak kaydiyla, tüm üye devletlerin katilmadigi uluslararası kuruluslarda veya uluslararası konferanslarda, temsil edilen üye devletler, edilmeyenleri ortak çıkar konularından haberdar eder.

Ayni zamanda Birlesmis Milletler Güvenlik Konseyi üyesi olan üye devletler birlikte hareket ederek, diger üye devletleri tamamen bilgilendirir. Güvenlik Konseyi'nin daimi üyesi olan üye devletler, görevlerini icra ederken, Birlesmis Milletler Sarti'nin hükümleri çerçevesindeki sorumluluklarına zarar vermeksizin, Birligin tutumlarını ve çıkarlarını savunmayı temin eder.”

Her üye devlet, ODGP ile ilgili herhangi bir konuyu Konsey’de gündeme getirebilir ve Konsey’e öneriler sunabilir.

Madde 20(Madde J10):

“ Üçüncü ülkelerdeki ve uluslararası konferanslardaki üye devletlerin diplomatik ve konsolosluk heyeti ve Komisyon delegeleri ve onların uluslararası kuruluslardaki temsilcileri, Konsey tarafından kabul edilen ortak tutumlara ve ortak eylemlere uyulduğunu ve yürürlüğe konulduğunu temin etmek üzere isbirligi yaparlar.

Bilgi degisimi ve ortak degerlendirmeler yaparak ve Avrupa Toplulugu’nu Kuran Antlasma’nin madde 20’de belirtilen hükümlerinin uygulanmasına katkıda bulunarak isbirligini artırırlar.

Madde 21 (Madde J .11):

“Baskanlik, ortak disisleri ve güvenlik politikasinin temel yönleri ve temel tercihleri hakkında Avrupa Parlamentosu’na danisir ve Avrupa Parlamentosu’nun görüşlerinin usulüne uygun olarak dikkate alınmasını saglar. Avrupa Parlamentosu, Toplulugun dis politika ve güvenlik politikasinin gelismesi hakkında düzenli olarak Baskanlik ve Komisyon tarafından bilgilendirilir.

Avrupa Parlamentosu, Konsey’e sorular sorabilir veya tavsiyelerde bulunabilir. Avrupa Parlamentosu Ortak Disisleri ve Güvenlik Politikasi’nin uygulanmasının gelisimi hakkında yıllık görüşme açar.”

Madde22 (madde J.12):

“1.Her üye devlet veya Komisyon, Ortak Disisleri ve Güvenlik Politikasi’na iliskin herhangi bir soruyu Konsey’e iletilebilir ve Konsey’e öneriler sunabilir.

2.Hizli karar alinmasi gereken konularda, Baskanlik, kendi istegiyle veya Komisyon'un veya bir üye devletin talebiyle, kirk sekiz saat içinde veya acil durumlarda daha kısa bir zaman içinde bir olaganüstü Konsey toplantisi çağrısında bulunur.”

Madde 23 (Madde J.13)

“1. Bu baslik altındaki kararlar, Konsey tarafından oybirliğiyle alinir. Hazir bulunan veya temsil edilen üyelerin çekimserligi bu kararlarin alinmasini engellemez.

Oylamada çekimser kalan Konsey üyesi, çekimser kaldigini bu bent uyarınca resmi olarak beyan edebilir. Bu durumda, karari uygulama zorunlulugu olmamakla beraber, kararın Birliği bagladigini kabul eder. Karsilikli Birlik ruhu içinde, ilgili üye devlet, bu karara dayanan Birlik eylemini engelleme veya bununla çatisma olasiligi yaratan bir eylemde bulunmaktan kaçinir ve diger üye devletler ilgili üye devletin durumuna saygi gösterir. Konsey’de çekimserligini bu yolla ortaya koyan üye devletler, Avrupa Toplulugu’nu Kuran Antlasma’nın 205(2).(148/ 2) maddesi uyarınca agirlikli oylarin üçte birinden fazlasini temsil ediyorlarsa, karar kabul edilmez.

2. 1. paragrafin hükümlerine istisna olarak, Konsey:

- ortak eylemleri, ortak tutumlari veya ortak bir stratejiye dayanan diger kararlarini kabul ederken;
- bir ortak eylemi veya bir ortak tutumu yürürlüğe koyan herhangi bir karari kabul ederken; nitelikli çoğunluk esasi ile hareket eder.

Eger bir Konsey üyesi, önemli ve belirli bir ulusal politika gerekçesiyle bir kararın nitelikli çoğunluk esasi ile kabulüne karsi çıkma niyetinde oldugunu beyan ederse, oylama yapılmaz. Konsey, nitelikli çoğunluk esasi ile hareket ederek konunun, oybirliği ile karara bağlanması için Avrupa Parlamentosu’na iletilmesini talep edebilir.

Konsey üyelerinin oylari Toplulugu Kuran Antlasma’nın 205 (2). maddesi uyarınca agirliklandırılır. Kabul edilmeleri için, kararların, asgari 10 üyenin kullandigi lehte asgari 62 oyu gerektirir.

Bu paragraf askeri ve savunma etkileri olan kararlara uygulanmaz.

Usule iliskin konularda Konsey, üyelerinin çoğunluğuyla hareket eder.”

Madde 24 (Madde J.14) “Bu basligin uygulanmasında bir veya birden fazla devletle veya uluslararası kuruluşlarla bir antlasma sonuçlandırmak gerektiği zaman Konsey, oybirliği ile hareket ederek, uygun olduğunda Komisyon tarafından yardımcı

olunan Baskanliga bu amaçla müzakereleri baslatmasi için yetki verebilir. Bu anlasmlar, Baskanligin nerisi üzerine oybirliği ile hareket edecek olan Konsey tarafından sonulandırilir. Konsey’deki temsilcisi tarafından, kendi anayasal usullerine uymasi gerektiği belirtilen bir ye devlet üzerinde hiçbir Anlasmanın bağlayıcılığı olmaz; Konsey’in diğer yeleri de anlasmanın kendilerine geçici süreyle uygulanacağı konusunda anlasabilirler.”

Madde 25 (madde J.15):

Avrupa Topluluğunu Kuran Antlaşma’nın 207. maddesi saklı kalmak kaydıyla, ortak disisleri ve savunma politikasının kapsadığı alanlardaki uluslararası durumu bir siyasal komite izler ve Konsey’in talebi veya kendi girişimiyle Konsey’e gr bildirerek politikaların tanımlanmasına katkıda bulunur. Baskanligin veya Komisyon’un sorumluluklarına zarar vermeksizin, kararlaştırılmış politikaların uygulanmasını da izler.”

Madde 26 (madde J.16):

Konsey’in Genel Sekreteri ve Ortak Dis Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi, özellikle politika kararlarının hazırlanmasına, olusmasına ve yrrlge konulmasına katkıda bulunarak ve uygun olduğunda Baskanligin talebi zerine Konsey adına hareket ederek, üçüncü taraflarla siyasal diyalog yürütmek yolu ile, ODGP kapsamına giren konularda Konsey’e yardımcı olurlar.”

Madde 27 (madde J.17):

“Komisyon, ortak disisleri ve güvenlik politikası alanında yürütülen tüm alısmalara tamamen ortak edilir.”

Madde 28 (madde J.18):

- “1. Avrupa Topluluğu’nu kuran Antlaşmanın 189, 190, 196’dan 199’a 203, 204, 206’dan 209’a 213’den 219’a, 255 ve 290. maddeleri, bu bağlıkta belirtilen alanlara ilişkin hükümlere uygulanır.*
- 2. Bu bağlıkta belirtilen alanlara ilişkin hükümlerin kurumlara yüklediği idari harcamalar, Avrupa topluluğu bütçesinden karşılanır.*
- 10. Bu hükümlerin yrrlge konulmasından doğan işletme harcamaları da, askeri ve savunma etkisi olan faaliyetlerden doğan harcamalar veya Konsey’in oybirliğiyle*

baska surette verdigi durumlar hariç olmak üzere, Avrupa Topluluklari bütçesinden karsilanir.

Harcamaların Avrupa Topluluklari bütçesinden karsilanmadigi durumlarda, Konsey oybirliğiyle farklı bir karar vermezse, harcamalar üye devletlerin gayri safi milli hasilalarına göre bütçelerinden karsilanir. Askeri ve savunma etkisi olan harcamalara ilişkin olarak, Madde 23(1)'in ikinci bendi gereğince, Konsey'deki temsilcileri resmi beyanda bulunan üye devletler, bu finansmana katkıda bulunmak zorunda degildir.

4. *Avrupa Topluluğu'nu Kuran Antlasma'da öngörülen bütçe usulü, Avrupa Topluluklari'nin bütçesinden karsilanan harcamalara uygulanir."*

EK : 9

Joint Declaration Issued At The British-French Summit, Saint-Malo, France,

3-4 December 1998

The Heads of State and Government of France and the United Kingdom are agreed that:

1. The European Union needs to be in a position to play its full role on the international stage. This means making a reality of the Treaty of Amsterdam, which will provide the essential basis for action by the Union. It will be important to achieve full and rapid implementation of the Amsterdam provisions on CFSP. This includes the responsibility of the European Council to decide on the progressive framing of a common defence policy in the framework of CFSP. The Council must be able to take decisions on an intergovernmental basis, covering the whole range of activity set out in Title V of the Treaty of European Union.

2. To this end, the Union must have the capacity for autonomous action, backed up by credible military forces, the means to decide to use them, and a readiness to do so, in order to respond to international crises.

In pursuing our objective, the collective defence commitments to which member states subscribe (set out in Article 5 of the Washington Treaty, Article V of the Brussels Treaty) must be maintained. In strengthening the solidarity between the

member states of the European Union, in order that Europe can make its voice heard in world affairs, while acting in conformity with our respective obligations in NATO, we are contributing to the vitality of a modernised Atlantic Alliance which is the foundation of the collective defence of its members.

Europeans will operate within the institutional framework of the European Union (European Council, General Affairs Council, and meetings of Defence Ministers).

The reinforcement of European solidarity must take into account the various positions of European states.

The different situations of countries in relation to NATO must be respected.

3. In order for the European Union to take decisions and approve military action where the Alliance as a whole is not engaged, the Union must be given appropriate structures and a capacity for analysis of situations, sources of intelligence, and a capability for relevant strategic planning, without unnecessary duplication, taking account of the existing assets of the WEU and the evolution of its relations with the EU. In this regard, the European Union will also need to have recourse to suitable military means (European capabilities pre-designated within NATO's European pillar or national or multinational European means outside the NATO framework).

4. Europe needs strengthened armed forces that can react rapidly to the new risks, and which are supported by a strong and competitive European defence industry and technology.

5. We are determined to unite in our efforts to enable the European Union to give concrete expression to these objectives.

EK: 10

COLOGNE EUROPEAN COUNCIL ANNEX III OF THE PRESIDENCY CONCLUSIONS

COLOGNE EUROPEAN COUNCIL 3 AND 4 JUNE 1999

Presidency Report on Strengthening of the common European policy on security and defence

1. Introduction

The Treaty of Amsterdam which entered into force on 1 May provides for the enhancement of the Common Foreign and Security Policy (CFSP), including the progressive framing of a common defence policy as provided in Article 17 of the TEU. The Treaty also provides for the possibility of integrating the WEU into the EU, should the European Council so decide.

The European Council in Vienna welcomed the new impetus given to the debate on a common European policy in security and defence. It considered that in order for the EU to be in a position to play its full role on the international stage, the CFSP must be backed by credible operational capabilities. Furthermore, it welcomed the Franco-British declaration made on 4 December 1998 in St. Malo. The European Council invited the German Presidency to pursue this debate and agreed to examine the question again at the European Council in Cologne. To this end Foreign Ministers discussed the subject at their informal meeting in Reinhartshausen on 13/14 March and at the General Affairs Council on 17 May.

The NATO Washington Summit welcomed the new impetus given to the strengthening of a common European policy on security and defence by the Amsterdam Treaty and confirmed that a stronger European role will help contribute to the vitality of the Alliance for the 21st century. The NATO summit furthermore stressed that the development of a CFSP, as called for in the

Amsterdam Treaty, would be compatible with the common security and defence policy established within the framework of the Washington Treaty. This process will lead to more complementarity, cooperation and synergy.

At the WEU Ministerial Council on 10 and 11 May this question was also discussed on the basis of the informal reflection which was initiated at the Rome Ministerial Council. Member States will undertake efforts in line with the conclusions of the ongoing WEU Audit of European defence capabilities.

2. Guiding Principles

The aim is to strengthen the CFSP by the development of a common European policy on security and defence. This requires a capacity for autonomous action backed up by credible military capabilities and appropriate decision making bodies. Decisions to act would be taken within the framework of the CFSP according to appropriate procedures in order to reflect the specific nature of decisions in this field. The Council of the European Union would thus be able to take decisions on the whole range of political, economic and military instruments at its disposal when responding to crisis situations. The European Union is committed to preserve peace and strengthen international security in accordance with the principles of the UN Charter as well as the principles of the Helsinki Final Act and the objectives of the Charter of Paris, as provided for in Article 11 of the TEU.

The Amsterdam Treaty incorporates the Petersberg tasks ("humanitarian and rescue tasks, peace-keeping tasks and tasks of combat forces in crisis management, including peace-making") into the Treaty.

The focus of our efforts therefore would be to assure that the European Union has at its disposal the necessary capabilities (including military capabilities) and appropriate structures

for effective EU decision making in crisis management within the scope of the Petersberg tasks. This is the area where a European capacity to act is required most urgently. The development of an EU military crisis management capacity is to be seen as an activity within the framework of the CFSP (Title V of the TEU) and as a

part of the progressive framing of a common defence policy in accordance with Article 17 of the TEU.

The Atlantic Alliance remains the foundation of the collective defence of its Members. The commitments under Article 5 of the Washington Treaty and Article V of the Brussels Treaty will in any event be preserved for the Member States party to these Treaties. The policy of the Union shall not prejudice the specific character of the security and defence policy of certain Member States.

3. Decision Making

As regards EU decision making in the field of security and defence policy, necessary arrangements must be made in order to ensure political control and strategic direction of EU-led Petersberg operations so that the EU can decide and conduct such operations effectively.

Furthermore, the EU will need a capacity for analysis of situations, sources of intelligence, and a capability for relevant strategic planning.

This may require in particular:

- regular (or ad hoc) meetings of the General Affairs Council, as appropriate including Defence Ministers;
- a permanent body in Brussels (Political and Security Committee) consisting of representatives with pol/mil expertise;
- an EU Military Committee consisting of Military Representatives making recommendations to the Political and Security Committee;
- a EU Military Staff including a Situation Centre;
- other resources such as a Satellite Centre, Institute for Security Studies.

Further institutional questions may need to be addressed.

Decisions relating to crisis management tasks, in particular decisions having military or defence implications will be taken in accordance with Article 23 of the

Treaty on European Union. Member States will retain in all circumstances the right to decide if and when their national forces are deployed.

4. Implementation

As regards military capabilities, Member States need to develop further forces (including headquarters) that are suited also to crisis management operations, without any unnecessary duplication. The main characteristics include: deployability, sustainability, interoperability, flexibility and mobility.

For the effective implementation of EU-led operations the European Union will have to determine, according to the requirements of the case, whether it will conduct:

- EU-led operations using NATO assets and capabilities or
- EU-led operations without recourse to NATO assets and capabilities.

For EU-led operations without recourse to NATO assets and capabilities, the EU could use national or multinational European means pre-identified by Member States. This will require either the use of national command structures providing multinational representation in headquarters or drawing on existing command structures within multinational forces. Further arrangements to enhance the capacity of European multinational and national forces to respond to crises situations will be needed.

For EU-led operations having recourse to NATO assets and capabilities, including European command arrangements, the main focus should be on the following aspects:

- Implementation of the arrangements based on the Berlin decisions of 1996 and the Washington NATO summit decisions of April 1999.

- The further arrangements set out by NATO at its summit meeting in Washington should address in particular:

= assured EU access to NATO planning capabilities able to contribute to military planning for EU-led operations;

= the presumption of availability to the EU of pre-identified NATO capabilities and common assets for use in EU-led operations.

5. Modalities of participation and cooperation

The successful creation of a European policy on security and defence will require in particular:

- the possibility of all EU Member States, including non-allied members, to participate fully and on an equal footing in EU operations;
- satisfactory arrangements for European NATO members who are not EU Member States to ensure their fullest possible involvement in EU-led operations, building on existing consultation arrangements within WEU;
- arrangements to ensure that all participants in an EU-led operation will have equal rights in respect of the conduct of that operation, without prejudice to the principle of the EU's decision-making autonomy, notably the right of the Council to discuss and decide matters of principle and policy;
- the need to ensure the development of effective mutual consultation, cooperation and transparency between NATO and the EU;

the consideration of ways to ensure the possibility for WEU Associate Partners to be involved.

EK: 11

A SECURE EUROPE IN A BETTER WORLD

EUROPEAN SECURITY STRATEGY

Brussels, 12 December 2003

*As a union of 25 states with over
450 million people producing a
quarter of the world's Gross National
Product (GNP), the European Union is
inevitably a global player... it should*

***be ready to share in the
responsibility for global security and
in building a better world.***

***No single country is
able to tackle today's
complex problems on
its own***

Introduction

Europe has never been so prosperous, so secure nor so free. The violence of the first half of the 20th Century has given way to a period of peace and stability unprecedented in European history.

The creation of the European Union has been central to this development. It has transformed the relations between our states, and the lives of our citizens. European countries are committed to dealing peacefully with disputes and to co-operating through common institutions. Over this period, the progressive spread of the rule of law and democracy has seen authoritarian regimes change into secure, stable and dynamic democracies. Successive enlargements are making a reality of the vision of a united and peaceful continent.

The United States has played a critical role in European integration and European security, in particular through NATO. The end of the Cold War has left the United States in a dominant position as a military actor. However, no single country is able to tackle today's complex problems on its own.

Europe still faces security threats and challenges. The outbreak of conflict in the Balkans was a reminder that war has not disappeared from our continent. Over the last decade, no region of the world has been untouched by armed conflict. Most of these conflicts have been within rather than between states, and most of the victims have been civilians.

As a union of 25 states with over 450 million people producing a quarter of the world's Gross National Product (GNP), and with a wide range of instruments at its

disposal, the European Union is inevitably a global player. In the last decade European forces have been deployed abroad to places as distant as Afghanistan, East Timor and the DRC. The increasing convergence of European interests and the strengthening of mutual solidarity of the EU makes us a more credible and effective actor. Europe should be ready to share in the responsibility for global security and in building a better world.

*45 million people die every year of
hunger and malnutrition... Aids
contributes to the breakdown of
societies... Security is a
precondition of development*

I. THE SECURITY ENVIRONMENT: GLOBAL CHALLENGES AND KEY THREATS

Global Challenges

The post Cold War environment is one of increasingly open borders in which the internal and external aspects of security are indissolubly linked. Flows of trade and investment, the development of technology and the spread of democracy have brought freedom and prosperity to many people. Others have perceived globalisation as a cause of frustration and injustice. These developments have also increased the scope for non-state groups to play a part in international affairs. And they have increased European dependence – and so vulnerability – on an interconnected infrastructure in transport, energy, information and other fields. Since 1990, almost 4 million people have died in wars, 90% of them civilians. Over 18 million people world-wide have left their homes as a result of conflict.

In much of the developing world, poverty and disease cause untold suffering and give rise to pressing security concerns. Almost 3 billion people, half the world's population, live on less than 2 Euros a day. 45 million die every year of hunger and malnutrition. AIDS is now one of the most devastating pandemics in human history and contributes to the breakdown of societies. New diseases can spread rapidly and become global threats. Sub-Saharan Africa is poorer now than it was 10 years ago. In many cases, economic failure is linked to political problems and violent conflict.

Security is a precondition of development. Conflict not only destroys infrastructure, including social infrastructure; it also encourages criminality, deters investment and makes normal economic activity impossible. A number of countries and regions are caught in a cycle of conflict, insecurity and poverty.

*The last use of WMD was
by the Aum terrorist sect
in the Tokyo
underground in 1995,
using sarin gas. 12
people were killed and
several thousand
injured. Two years
earlier, Aum had
sprayed anthrax spores
on a Tokyo street.*

Competition for natural resources - notably water - which will be aggravated by global warming over the next decades, is likely to create further turbulence and migratory movements in various regions.

Energy dependence is a special concern for Europe. Europe is the world's largest importer of oil and gas. Imports account for about 50% of energy consumption today. This will rise to 70% in 2030. Most energy imports come from the Gulf, Russia and North Africa.

Key Threats

Large-scale aggression against any Member State is now improbable. Instead, Europe faces new threats which are more diverse, less visible and less predictable.

Terrorism: Terrorism puts lives at risk; it imposes large costs; it seeks to undermine the openness and tolerance of our societies, and it poses a growing strategic threat to the whole of Europe. Increasingly, terrorist movements are well-resourced, connected by electronic networks, and are willing to use unlimited violence to cause massive casualties.

The most recent wave of terrorism is global in its scope and is linked to violent religious extremism. It arises out of complex causes. These include the pressures of modernisation, cultural, social and political crises, and the alienation of young people living in foreign societies. This phenomenon is also a part of our own society.

Europe is both a target and a base for such terrorism: European countries are targets and have been attacked. Logistical bases for Al Qaeda cells have been uncovered in the UK, Italy, Germany, Spain and Belgium. Concerted European action is indispensable.

Proliferation of Weapons of Mass Destruction is potentially the greatest threat to our security. The international treaty regimes and export control arrangements have slowed the spread of WMD and delivery systems. We are now, however, entering a new and dangerous period that raises the possibility of a WMD arms race, especially in the Middle East. Advances in the biological sciences may increase the potency of biological weapons in the coming years; attacks with chemical and radiological materials are also a serious possibility. The spread of missile technology adds a further element of instability and could put Europe at increasing risk.

The most frightening scenario is one in which terrorist groups acquire weapons of mass destruction. In this event, a small group would be able to inflict damage on a scale previously possible only for States and armies.

Regional Conflicts: Problems such as those in Kashmir, the Great Lakes Region and the Korean Peninsula impact on European interests directly and indirectly, as do conflicts nearer to home, above all in the Middle East. Violent or frozen conflicts, which also persist on our borders, threaten regional stability. They destroy human lives and social and physical infrastructures; they threaten minorities, fundamental freedoms and human rights. Conflict can lead to extremism, terrorism and state failure; it provides opportunities for organised crime. Regional insecurity can fuel the demand for WMD. The most practical way to tackle the often elusive new threats will sometimes be to deal with the older problems of regional conflict.

State Failure: Bad governance – corruption, abuse of power, weak institutions and lack of accountability - and civil conflict corrode States from within. In some cases, this has brought about the collapse of State institutions. Somalia, Liberia and Afghanistan under the Taliban are the best known recent examples. Collapse of the State can be associated with obvious threats, such as organised crime or terrorism. State failure is an alarming phenomenon, that undermines global governance, and adds to regional instability.

Organised Crime : Europe is a prime target for organised crime. This internal threat to our security has an important external dimension: cross-border trafficking in drugs, women, illegal migrants and weapons accounts for a large part of the activities of criminal gangs. It can have links with terrorism.

Such criminal activities are often associated with weak or failing states. Revenues from drugs have fuelled the weakening of state structures in several drug-producing countries. Revenues from trade in gemstones, timber and small arms, fuel conflict in other parts of the world. All these activities undermine both the rule of law and social order itself. In extreme cases, organised crime can come to dominate the state. 90% of the heroin in Europe comes from poppies grown in Afghanistan – where the drugs trade pays for private armies. Most of it is distributed through Balkan criminal networks which are also responsible for some 200,000 of the 700,000 women victims of the sex trade world wide. A new dimension to organised crime which will merit further attention is the growth in maritime piracy.

Taking these different elements together – terrorism committed to maximum violence, the availability of weapons of mass destruction, organised crime, the weakening of the state system and the privatisation of force – we could be confronted with a very radical threat indeed.

***In an era of globalisation,
distant threats may be as much
a concern as those that are near
at hand... The first line of
defence will be often be abroad.***

The new threats are dynamic...

Conflict prevention and threat

prevention cannot start too

early.

II. STRATEGIC OBJECTIVES

We live in a world that holds brighter prospects but also greater threats than we have known. The future will depend partly on our actions. We need both to think globally and to act locally. To defend its security and to promote its values, the EU has three strategic objectives:

Addressing the Threats

The European Union has been active in tackling the key threats.

_ It has responded after 11 September with measures that included the adoption of a European Arrest Warrant, steps to attack terrorist financing and an agreement on mutual legal assistance with the U.S.A. The EU continues to develop cooperation in this area and to improve its defences.

_ It has pursued policies against proliferation over many years. The Union has just agreed a further programme of action which foresees steps to strengthen the International Atomic Energy Agency, measures to tighten export controls and to deal with illegal shipments and illicit procurement. The EU is committed to achieving universal adherence to multilateral treaty regimes, as well as to strengthening the treaties and their verification provisions.

_ The European Union and Member States have intervened to help deal with regional conflicts and to put failed states back on their feet, including in the Balkans, Afghanistan, and in the DRC. Restoring good government to the Balkans, fostering democracy and enabling the authorities there to tackle organised crime is one of the most effective ways of dealing with organised crime within the EU.

In an era of globalisation, distant threats may be as much a concern as those that are near at hand. Nuclear activities in North Korea, nuclear risks in South Asia, and proliferation in the Middle East are all of concern to Europe.

Terrorists and criminals are now able to operate world-wide: their activities in central or southeast Asia may be a threat to European countries or their citizens. Meanwhile, global communication increases awareness in Europe of regional conflicts or humanitarian tragedies anywhere in the world.

***Enlargement should not
create new dividing lines in
Europe.***

***Resolution of the Arab/Israeli
conflict is a strategic priority
for Europe***

Our traditional concept of self- defence – up to and including the Cold War – was based on the threat of invasion. With the new threats, the first line of defence will often be abroad. The new threats are dynamic. The risks of proliferation grow over time; left alone, terrorist networks will become ever more dangerous. State failure and organised crime spread if they are neglected – as we have seen in West Africa. This implies that we should be ready to act before a crisis occurs. Conflict prevention and threat prevention cannot start too early.

In contrast to the massive visible threat in the Cold War, none of the new threats is purely military; nor can any be tackled by purely military means. Each requires a mixture of instruments. Proliferation may be contained through export controls and attacked through political, economic and other pressures while the underlying political causes are also tackled. Dealing with terrorism may require a mixture of intelligence, police, judicial, military and other means. In failed states, military instruments may be needed to restore order, humanitarian means to tackle the immediate crisis. Regional conflicts need political solutions but military assets and effective policing may be needed in the post conflict phase. Economic instruments serve reconstruction, and civilian crisis management helps restore civil government. The European Union is particularly well equipped to respond to such multi-faceted situations.

Building Security in our Neighbourhood

Even in an era of globalisation, geography is still important. It is in the European interest that countries on our borders are well-governed. Neighbours who are engaged in violent conflict, weak states where organised crime flourishes, dysfunctional societies or exploding population growth on its borders all pose problems for Europe.

The integration of acceding states increases our security but also brings the EU closer to troubled areas. Our task is to promote a ring of well governed countries to the East of the European Union and on the borders of the Mediterranean with whom we can enjoy close and cooperative relations.

The importance of this is best illustrated in the Balkans. Through our concerted efforts with the US, Russia, NATO and other international partners, the stability of the region is no longer threatened by the outbreak of major conflict. The credibility of our foreign policy depends on the consolidation of our achievements there. The European perspective offers both a strategic objective and an incentive for reform. It is not in our interest that enlargement should create new dividing lines in Europe. We need to extend the benefits of economic and political cooperation to our neighbours in the East while tackling political problems there. We should now take a stronger and more active interest in the problems of the Southern Caucasus, which will in due course also be a neighbouring region.

Resolution of the Arab/Israeli conflict is a strategic priority for Europe. Without this, there will be little chance of dealing with other problems in the Middle East. The European Union must remain engaged and ready to commit resources to the problem until it is solved. The two state solution - which Europe has long supported - is now widely accepted. Implementing it will require a united and cooperative effort by the European Union, the United States, the United Nations and Russia, and the countries of the region, but above all by the Israelis and the Palestinians themselves.

The Mediterranean area generally continues to undergo serious problems of economic stagnation, social unrest and unresolved conflicts. The European Union's interests require a continued engagement with Mediterranean partners, through more effective economic, security and cultural cooperation in the framework of the

Barcelona Process. A broader engagement with the Arab World should also be considered.

*Our security and prosperity
increasingly depend on an
effective multilateral system.*

*We are committed to upholding
and developing International
Law.*

*The fundamental framework
for international relations is
the United Nations Charter.*

AN INTERNATIONAL ORDER BASED ON EFFECTIVE MULTILATERALISM

In a world of global threats, global markets and global media, our security and prosperity increasingly depend on an effective multilateral system. The development of a stronger international society, well functioning international institutions and a rule-based international order is our objective.

We are committed to upholding and developing International Law. The fundamental framework for international relations is the United Nations Charter. The United Nations Security Council has the primary responsibility for the maintenance of international peace and security.

Strengthening the United Nations, equipping it to fulfil its responsibilities and to act effectively, is a European priority. We want international organisations, regimes and treaties to be effective in confronting threats to international peace and security, and must therefore be ready to act when their rules are broken.

Key institutions in the international system, such as the World Trade Organisation (WTO) and the International Financial Institutions, have extended their membership.

China has joined the WTO and Russia is negotiating its entry. It should be an objective for us to widen the membership of such bodies while maintaining their high standards.

One of the core elements of the international system is the transatlantic relationship. This is not only in our bilateral interest but strengthens the international community as a whole. NATO is an important expression of this relationship.

Regional organisations also strengthen global governance. For the European Union, the strength and effectiveness of the OSCE and the Council of Europe has a particular significance. Other regional organisations such as ASEAN, MERCOSUR and the African Union make an important contribution to a more orderly world.

It is a condition of a rule-based international order that law evolves in response to developments such as proliferation, terrorism and global warming. We have an interest in further developing existing institutions such as the World Trade Organisation and in supporting new ones such as the International Criminal Court. Our own experience in Europe demonstrates that security can be increased through confidence building and arms control regimes. Such instruments can also make an important contribution to security and stability in our neighbourhood and beyond.

The quality of international society depends on the quality of the governments that are its foundation. The best protection for our security is a world of well-governed democratic states.

Spreading good governance, supporting social and political reform, dealing with corruption and abuse of power, establishing the rule of law and protecting human rights are the best means of strengthening the international order.

Trade and development policies can be powerful tools for promoting reform. As the world's largest provider of official assistance and its largest trading entity, the European Union and its Member States are well placed to pursue these goals.

Contributing to better governance through assistance programmes, conditionality and targeted trade measures remains an important feature in our policy that we should

further reinforce. A world seen as offering justice and opportunity for everyone will be more secure for the European Union and its citizens.

A number of countries have placed themselves outside the bounds of international society. Some have sought isolation; others persistently violate international norms. It is desirable that such countries should rejoin the international community, and the EU should be ready to provide assistance. Those who are unwilling to do so should understand that there is a price to be paid, including in their relationship with the European Union.

***We need to develop a
strategic culture that
fosters early, rapid and
when necessary, robust
intervention.***

III. POLICY IMPLICATIONS FOR EUROPE

The European Union has made progress towards a coherent foreign policy and effective crisis management. We have instruments in place that can be used effectively, as we have demonstrated in the Balkans and beyond. But if we are to make a contribution that matches our potential, we need to be more active, more coherent and more capable. And we need to work with others.

More active in pursuing our strategic objectives. This applies to the full spectrum of instruments for crisis management and conflict prevention at our disposal, including political, diplomatic, military and civilian, trade and development activities. Active policies are needed to counter the new dynamic threats. We need to develop a strategic culture that fosters early, rapid, and when necessary, robust intervention.

As a Union of 25 members, spending more than 160 billion Euros on defence, we should be able to sustain several operations simultaneously. We could add particular value by developing operations involving both military and civilian capabilities.

The EU should support the United Nations as it responds to threats to international peace and security. The EU is committed to reinforcing its cooperation with the UN to assist countries emerging from conflicts, and to enhancing its support for the UN in short-term crisis management situations.

We need to be able to act before countries around us deteriorate, when signs of proliferation are detected, and before humanitarian emergencies arise. Preventive engagement can avoid more serious problems in the future. A European Union which takes greater responsibility and which is more active will be one which carries greater political weight.

More Capable. A more capable Europe is within our grasp, though it will take time to realise our full potential. Actions underway – notably the establishment of a defence agency – take us in the right direction.

To transform our militaries into more flexible, mobile forces, and to enable them to address the new threats, more resources for defence and more effective use of resources are necessary.

Systematic use of pooled and shared assets would reduce duplications, overheads and, in the medium-term, increase capabilities.

In almost every major intervention, military efficiency has been followed by civilian chaos. We need greater capacity to bring all necessary civilian resources to bear in crisis and post crisis situations.

Stronger diplomatic capability: we need a system that combines the resources of Member States with those of EU institutions. Dealing with problems that are more distant and more foreign requires better understanding and communication.

Common threat assessments are the best basis for common actions. This requires improved sharing of intelligence among Member States and with partners.

As we increase capabilities in the different areas, we should think in terms of a wider spectrum of missions. This might include joint disarmament operations, support

for third countries in combating terrorism and security sector reform. The last of these would be part of broader institution building.

The EU-NATO permanent arrangements, in particular Berlin Plus, enhance the operational capability of the EU and provide the framework for the strategic partnership between the two organisations in crisis management. This reflects our common determination to tackle the challenges of the new century.

*Acting together, the
European Union
and the United
States can be a
formidable force for
good in the world.*

More Coherent. The point of the Common Foreign and Security Policy and European Security and Defence Policy is that we are stronger when we act together. Over recent years we have created a number of different instruments, each of which has its own structure and rationale.

The challenge now is to bring together the different instruments and capabilities: European assistance programmes and the European Development Fund, military and civilian capabilities from Member States and other instruments. All of these can have an impact on our security and on that of third countries. Security is the first condition for development.

Diplomatic efforts, development, trade and environmental policies, should follow the same agenda. In a crisis there is no substitute for unity of command.

Better co-ordination between external action and Justice and Home Affairs policies is crucial in the fight both against terrorism and organised crime.

Greater coherence is needed not only among EU instruments but also embracing the external activities of the individual member states.

Coherent policies are also needed regionally, especially in dealing with conflict. Problems are rarely solved on a single country basis, or without regional support, as in different ways experience in both the Balkans and West Africa shows.

Working with partners There are few if any problems we can deal with on our own. The threats described above are common threats, shared with all our closest partners. International cooperation is a necessity. We need to pursue our objectives both through multilateral cooperation in international organisations and through partnerships with key actors.

The transatlantic relationship is irreplaceable. Acting together, the European Union and the United States can be a formidable force for good in the world. Our aim should be an effective and balanced partnership with the USA. This is an additional reason for the EU to build up further its capabilities and increase its coherence.

We should continue to work for closer relations with Russia, a major factor in our security and prosperity. Respect for common values will reinforce progress towards a strategic partnership.

Our history, geography and cultural ties give us links with every part of the world: our neighbours in the Middle East, our partners in Africa, in Latin America and in Asia. These relationships, with Japan, China, Canada and India as well as with all those who share our goals and values, are prepared to act in their support.

Conclusion

This is a world of new danger but also of new opportunities. The European Union has the potential to make a major contribution, both in dealing with the threats and in helping realise the opportunities. An active and capable European Union would make an impact on a global scale. In doing so, it would contribute to an effective multilateral system leading to a fairer, safer and more united world.

Brussels Document, October 2002

Full Text of the Document Approved by Council

The European Council has agreed the modalities to implement the Nice Provisions on the involvement of the non-European members of NATO. The implementation of the Nice provisions on the involvement of the non- EU European members of NATO will be made possible by the relevant decisions on the relations between the European Union and NATO.

On this occasion, the European Council recalled that these modalities and decisions and their implementation shall at all times respect the provisions of the Treaty of European Union in particular those concerning the objectives and principles of CFSP, as provided in Article 11 of the TEU. They shall also respect the relevant conclusions and texts approved by the European Council.

It is also understood that that no action will be undertaken that would violate the principles of the Charter of the United Nations, including the Charter principles of maintenance of international peace and security, peaceful settlement of disputes, and refraining from the threat or use of force as both the Treaty on EU and the North Atlantic Treaty are built on these principles which apply to all Members accordingly.

The European Council also recalled that the EU provides that the policy of the Union in accordance with Article 17 of the TEU shall not prejudice the specific character of the security and defence policy of certain Member States. The presidency noted that Denmark drew attention to Protocol No. 5 to the EU Treaty on the position of Denmark.

The European Council has given a mandate to the secretary General/ High Representative, Javier Solana, to act accordingly for an agreement to be reached between the EU and NATO as soon as possible.

The presidency, along with the Secretary General/High Representative, Javier Solana, will report on the outcome of these efforts in about two to three weeks.

On the basis of the outcome, the European Union will adopt the necessary decisions.

1. The Union shall define and implement a common foreign and security policy, the objectives of which shall be:

- to safeguard the common values, fundamental interests, independence and integrity of the Union, conformity with the principles of the United Nations Charter,
- to strengthen the security of the Union in all ways;
- to preserve peace and strengthen international security, in accordance with the principles of the UN Charter, as well as the principles of the Helsinki Final Act and the objectives of the Paris Charter, including those on external borders;
- to promote international cooperation;
- to develop and consolidate democracy and the rule of law, and respect for human rights and fundamental freedoms.

2. The member states shall support the Union's external and security policy actively and unreservedly in a spirit of loyalty and mutual solidarity. The member states shall work together to enhance and develop their mutual political solidarity. They shall refrain from any action which is contrary to the interest of the Union or likely to impair its effectiveness as a cohesive force in international relations.

The Council shall ensure that these principles are complied with.

ANNEX

Esdp: Implementing the Nice Provisions on the involvement of the non-EU European allies respect by certain EU member states of their NATO obligations.

The Treaty of the European Union states (article 17.1):

1. The policy of the Union in accordance with this article shall not prejudice the specific character of the security and defence policy of certain member states and shall respect obligations of certain member states which see their common defence realized in the NATO and be compatible with the common security and defence policy established within the framework.

2. For the member states concerned, this means that the actions and decisions they undertake within the framework of EU military crisis management will respect at all times all their Treaty obligations as NATO allies. This also means that under no

circumstances, nor in any crisis, will ESDP be used against an Ally, on the understanding, reciprocally that NATO military crisis management will not undertake any action against the EU or its member states. It is also understood that no action will be undertaken that would violate the principles of the Charter of the United Nations.

Participation of non-European Allies in peacetime ESDP consultations

3. As agreed at the Nice European Council, the EU will have the permanent and continuing consultations with the non-EU European Allies, covering the full range of security, defence and crisis management issues. Additional 15+6 meetings will be arranged as required. In particular, consultations will, as appropriate, involve additional meetings in the format of EU+6 in advance of PSC and EUMC meetings where decisions may be taken on matters affecting the security interest of the Non-EU European Allies. The objective of these consultations will be for the EU and the non-EU European Allies to exchange views, and to discuss any concerns and interests raised by these Allies, so as to enable the EU to take them into consideration. As with CFSP, these consultations will enable the non-EU European Allies to contribute to European Security and Defence Policy and to associate themselves with EU decisions, actions and declarations in ESDP.

- 4 The consultations between the EU and the non-EU European Allies will be carefully prepared, including consultations involving the Presidency, Council Secretariat, and the representatives of the Non-EU European Allies and through circulation by the Council secretariat of a record of the discussion. The objective of these arrangements is to ensure that the consultations are both comprehensive and intensive.
- 5 The 15+6 meetings, as provided for the Nice arrangements, will be facilitated through the appointment of permanent interlocutors with the PSC. To provide for dialogue with the EUMC and to help prepare the 15+6 meetings at Military Committee representative level, and the non-EU European Allies may also designate interlocutors with the Military Committee. The designated interlocutors with the various EU bodies will be able, on a day to day basis, to pursue bilateral contact, which will underpin the regular 15+6 consultations. Relations with the EUMS and national HQ involved in EU-led operations.
- 6 Arrangements in NATO for non NATO members will be taken as basis for developing appropriate arrangements for the non-EU European Allies in the EU

military structures, bearing in mind differences in military structures of the two organizations. If operational planning is conducted in NATO, the non – EU European allies will be fully involved. If operational is conducted in one of the European strategic –level Headquarters, the non –EU European Allies as contributors will be invited to send officers to these Headquarters, Involvement in EU-led exercises.

- 7 The EU does not intend to conduct military exercises below Force HQ (FHQ) level. Exercises below that level will remain the responsibility of member states.
- 8 The EU is committed to dialogue, consultation and cooperation with the non-EU European Allies and these arrangements will also need to be covered in relevant exercises.
- 9 Arrangements for the participation of those Allies in EU exercises will mirror those agreed for their participate in EU exercises, which envisage use of NATO assets and capabilities. Since there is also the possibility of their participation in EU-led operations, which do not have recourse to NATO assets capabilities, there will accordingly be a need for the non-EU European Allies to participate in relevant exercises and for the EU to provide for this. Non-EU European Allies should be invited to observe other relevant exercises in which they dont participate.
Modalities for participation in EU-led operations.
- 10 In considering the options for response to a crisis, including a possible EU-led operation, the EU would take account of the interests and concerns of non-EU European Allies and consultations between them would be sufficiently intensive to ensure this was the case.
- 11 In the case of EU-led operation using NATO assets and capabilities, non-EU European allies will, if they wish participate in the operation, and will be involved in its planning and preparation in accordance with the procedures laid down with in NATO.
- 12 In the case of any EU-led operation not requiring recourse to NATO assets and capabilities, non-EU European Allies will be invited, upon a decision of the council, to participate, In taking decisions on participation, the Council will take account of the security concerns of the non-EU European Allies, In a specific case when any of the non-EU European Allies raises its concerns that an envisaged autonomous EU operation will be conducted in the geographic proximity of a non-EU European Ally or may affect its national security interests, the Council, will consult with that Ally

and, taking into consideration the outcome of those consultations, decide on the participation of that ally, bearing in mind the relevant provision of the Treaty on the European Union quoted above and statement in paragraph 2 above.

Involvement in preparation, planning and management of an EU –led operation

- 13 The 15+1 consultations would constitute a forum for the non-EU European Allies, as a potential contributors to any EU – led military operation to be engaged from the earliest stages of a crisis in dialogue with the EU and to be consulted in the development of the EU’s thinking.
- 14 Contacts at all levels with non-EU European Allies will be intensified as the pre-crisis stage unfolds through 15+6 consultations and other arrangements. This process will be important for discussing provisional military contributions from the non-EU European Allies during the pre-operational phase, and relevant military factors during the development of the strategic military options, in order to inform the planning and the preparation on which a Council decision to launch an EU-led operation will be based. This will enable the views of the non-EU European Allies, particularly their security concerns and their views on the nature of an EU response to the crisis, to be taken into account by the Council before decisions on a military option.
- 15 Subsequently, consultations would be carried forward together in the 15+6 forum, including at PSC, and EUMC levels, to discuss the development of the Concept of Operations and related issues such as command and force structures. The non-EU European Allies, would have the opportunity to make known their views about the CONOPS, and about their potential participation, before the Council took decisions to proceed to detailed planning of an operation and decisions formally to invite non-EU Member States to take part. Once decisions were taken on non-EU member states participation, non-EU European Allies, as contributors, would be invited to take part in operational planning. Consultations in the 15+6 forum would address the ongoing detailed planning of the operation, including the OPLAN.
- 16 Following a decision by the Council to undertake a military operation, and a force generation conference, the Committee of Contributors would be established and convened in order to discuss the finalization of the initial operational plans and military preparations for the operation.
- 17 As foreseen in Nice, the Committee of Contributors will play a key role in the day to day management of the operation. It will be the main forum where contributing

nations collectively address questions relating to the deployment of their forces in an operation. The Committee will discuss reports from and issues raised by the Operation Commander and, as necessary, provide advice to the PSC. The Committee of Contributor takes decisions on the day-to day management of the operation and makes recommendations on possible adjustments to objectives, by consensus. The views expressed by the Committee of Contributors will be taken into account by the PSC as it is considers issues of political control and strategic direction of the operation. The Council Secretariat will prepare a record of discussions at each Committee of Contributors meeting, which will be forwarded to PSC and EUM representatives in time for the next meeting of the perspective Committee.

- 18 The Operation Commander will report on the Committee of Contributors so that it can exercise its responsibilities and key role in day to day management of the operation. (Source: EU Institute for Security Studies (ISS-EU))

ÖZGEÇMİS

19.08.1971 tarihinde Almanya'nın Berlin şehrinde doğdu. İlköğretimine Erzincan'da başladı. İlköğrenimini Akyurt Köyü İlköğretim Okulu'nda tamamladı. Orta öğrenimini de Erzincan -Mercan Ortaokulu'nda tamamladı.

Lise öğrenimine İstanbul – Bağcılar Lisesi’nde devam etti ve bu liseden 1990 yılında mezun oldu. Aynı yıl Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslar arası İlişkiler bölümüne girdi. Bu bölümden 1994 yılının Temmuz ayında mezun oldu.

1995-1996 yıllarında askerlik görevini yaptıktan sonra, 1997 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrupa Topluluğu Anabilim Dalı Yüksek Lisans programını kazandı. Bu bölüm kaydını bir yıl dondurduktan sonra 1998 yılında başladığı programdan 2001 Eylül ayında mezun oldu.

Yine 2001 yılının Eylül ayında, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrupa Topluluğu Anabilim Dalı Doktora programını kazandı. Halen Avrupa Birliği üzerine çalışmalarına devam etmektedir.